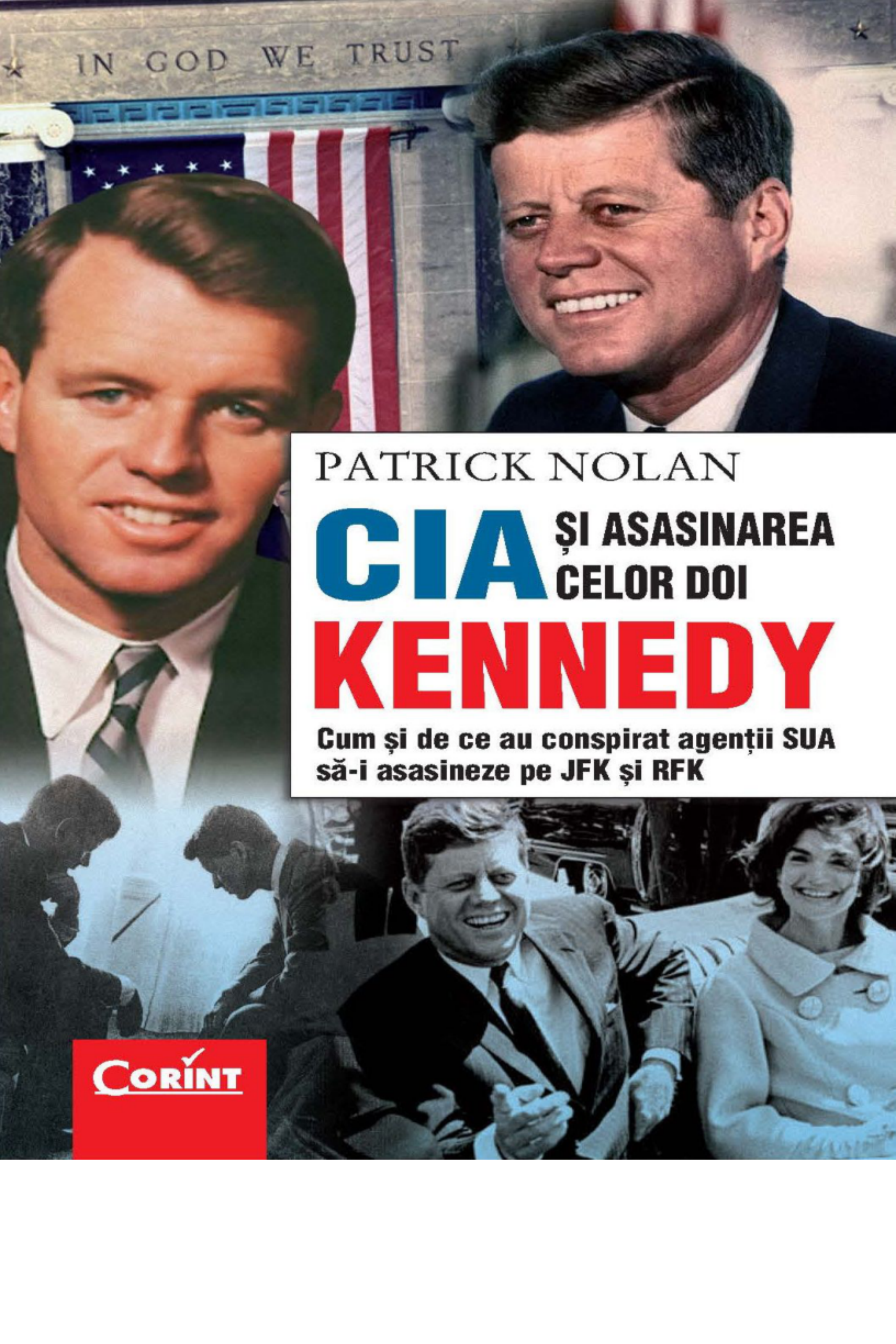

IN GOD WE TRUST
PATRICK NOLAN
CIA ȘI ASASINAREA CELOR DOI
KENNEDY
Cum și de ce au conspirat agenții SUA
să-i asasineze pe JFK și RFK
CORINT

Cuprins

Patrick Nolan

CIA și asasinarea celor doi Kennedy

Cum și de ce au conspirat agenții SUA să-i asasineze pe JFK și RFK

Traducere de Sorin Șerb
Cuvânt-înainte de Marius Oprea

CORINT
2013

PATRICK NOLAN
CIA Rogues and the Killing of the Kennedys:
How and Why US Agents Conspired to Kill JFK and RFK

Redactare: Geanina Radu, Camelia Bădașcu, Brândușa-Cătălina Zărnescu
Tehnoredactare computerizată: Cristina Aprodu
Design copertă: Andreea Apostol

ISBN ePUB:978-606-793-190-7
ISBN Print:978 973 135 834-5

GRUPUL EDITORIAL CORINT
Departamentul de Vânzări
Str. Mihai Eminescu nr. 54A, sector 1, București, cod poștal 010517
Tel./Fax: 021.319.47.97; 021.319.48.20
Depozit
Calea Plevnei nr. 145, sector 6, București, cod poștal 060012
Tel.: 021.310.15.30
E-mail: *vanzari@edituracorint.ro*
Magazin virtual: *www.edituracorint.ro*

elefant

PATRICK NOLAN este un istoric interesat de criminalistică. Și-a dedicat viața scoaterii la lumină a adevărului despre asasinatele cărora le-au căzut victime, în 1960, John F. Kennedy, Martin Luther King și Robert F. Kennedy. A fost ziarist în cadrul Air Force, primind mai multe premii, scenarist și producător la ABC News-Group W's Satelit News Channel și profesor la Universitatea Hofstra, precum și la Universitatea St. John's. Locuiește împreună cu soția în West Hartford, Connecticut.

CUVÂNT-ÎNAINTE

Doi frați care au dorit schimbarea în America

Nu credeam că asasinarea fraților Kennedy, despre care s-au scris atâtea articole și cărți, încât numai simpla lor inventariere bibliografică ar alcătui un volum consistent, ar mai stimula interesul publicului larg. În ceea ce-l privește pe cel istoric, măcar arhiva Comisiei Warren, care s-a ocupat de uciderea președintelui Kennedy, cât și toate dosarele de anchetă privind uciderea fratelui său, senatorul Robert Kennedy, ar face obiectul de cercetare al unui întreg institut. Documentele de interes major asupra evenimentelor (mă refer aici la rapoartele cu adevărat consistente ale FBI și CIA) au fost atât de mult timp secretizate, încât și acum, parțial scoase la iveală, au devenit cel puțin „neinteresante“ chiar și pentru publicații serioase. Până și pentru scenariștii de la Hollywood subiectul a consumat deja multă peliculă pe platouri.

Cu toate acestea, cartea lui Patrick Nolan, *CIA și asasinarea celor doi Kennedy*, readuce subiectul în actualitate. Nimeni nu a făcut asocierea pe care o face el, practic o reconstituire în care se vede de departe dorința de așezare la locul lor a pieselor pierdute în hățișurile unei istorii mai mult disputate de diverse scenarii, în dauna unei analize serioase. Dar vorbim, în fond, de asasinarea unuia dintre cei mai populari președinți ai Statelor Unite ale Americii, urmată de cea a fratelui său chiar când avea calea deschisă către Casa Albă, între ceea ce se bănuia atunci și ceea ce se știe acum, între ipoteze, unele fantasmagorice, și istorie, între ficțiune și adevăr. Speculațiile, scenariile, nenumăratele tribulații pe marginea unui dublu eveniment sângeros care a schimbat fața Americii sunt acum, într-un târziu, puse la punct – fără patimă și idei preconcepute, dar cu știința și detașarea

pe care o poate dobândi, după o îndelungată experiență, un ziarist de investigații de talia lui Patrik Nolan.

Domnul Nolan, acum profesor de colegiu, exclude de la bun început o teză care a funcționat, în genere, pentru camuflarea unor adevăruri tenebroase – aceea numită, să spunem, „rolul întâmplării în istorie“. În acest caz, al unui dublu asasinat care a așezat Statele Unite pe linia unei presupuse „democrații controlate“, așa cum demonstrează cu tenacitate și curaj autorul, nu poate fi vorba de o întâmplare. Iar Patrick Nolan așază dovezile și datele acumulate în timp, demonstrând implicarea CIA în asasinarea celor doi frați care ar fi putut schimba destinul Americii și, de ce nu, al lumii.

Cum spuneam, au apărut multe dezvăluiri, dintre care unele coboară în zone stranii: de pildă, cea mai recentă dintre acestea, cu atributul de *senzațională*, este datorată tot unui jurnalist american, James Swanson, care susține că după autopsie, creierul lui John F. Kennedy, președintele Statelor Unite ale Americii, asasinat la Dallas în 1963, ar fi fost furat. Tot de „servicii“. După autopsie, creierul său a fost pus într-un recipient și dat serviciilor secrete, dar în 1966 s-a constatat că a dispărut. Autorul mai spune că Robert F. Kennedy, ajutat de asistentul său, ar fi furat creierul din acea cameră securizată. „Nu toate dovezile privind asasinarea lui John F. Kennedy se găsesc la Arhivele Naționale. Un element unic, macabru, lipsește din această colecție – creierul președintelui Kennedy“, își susținea Swanson acest demers, doar prin aceea că pune în sarcina fratelui președintelui acest furt.

Teoriile, mai vechi sau mai noi, nu s-au oprit aici. Alți autori spun că frații Kennedy au fost victime ale Noii Ordini Mondiale, promovată de către foștii directori ai CIA, Allen Dulles și George H. W. Bush. Așa susține, de pildă, un cunoscut publicist de la *New York Times*, Jerome Corsi, care crede că președintele John F. Kennedy a fost o posibilă țintă pentru cei care doreau o schimbare în politica globală. Adică, „încălzirea“ Războiului Rece, pentru acapararea resurselor din Asia de Sud-Est și din Africa Orientală. JFK, așa cum se știe, nu a fost un prieten al militarilor și războiului, ca „vârf de lance“ în obținerea beneficiilor și a resurselor pentru „stat“ – adică o pătură birocrat-militară sau invers, acestea fiind interșanjabile. Îi înțelegea, dar nu le-

a acceptat niciodată deciziile, nici măcar în momentul de vârf al crizei rachetelor din Cuba, când a fost cel căruia, dacă este să recunoaștem, omenirea îi datorează evitarea unui război atomic devastator.

Înainte de aceasta, J.F. Kennedy refuzase să autorizeze Forțele Navale ale SUA să lanseze un atac militar de pe un portavion care ar fi trebuit să sprijine invazia în Cuba a insurgenților anti-Castro, debarcați în Golful Porcilor. Avea, deci, inamici și în această zonă extrem de puternică, influentă și bine organizată. De asemenea, Kennedy a refuzat să autorizeze folosirea forței militare în Laos și, chiar înainte de a fi asasinat, a decis să înceapă retragerea treptată a trupelor americane din Vietnam. În plus, decizia sa de a porni un război împotriva mafiei, sprijinit de fratele său Robert, nu era de natură să îi sporească popularitatea în zona gri sau subterană a puterii.

Robert Kennedy a fost asasinat în iunie 1968, la scurt timp după ce câștigase alegerile primare din Partidul Democrat, în vederea nominalizării sale drept candidat la Casa Albă. Fără îndoială, în mintea sa era încă proaspătă moartea fratelui; ceea ce nu l-a făcut cu niciun chip să se ferească de amenințări, pentru că se simțea iubit de cei mulți (iar în America, fără îndoială, frații Kennedy nu au fost întrecuți la vremea lor în popularitate poate nici de Martin Luther King, și el asasinat). Robert urma să se înscrie în cursa electorală prezidențială și se bucura de un impact asupra electoratului mai rar întâlnit – parte moștenire de la fratele său, căruia îi semăna izbitor în atitudine, convingeri și discurs. A fost și el ucis. Asasinul lui, Sirhan Sirhan, a fost condamnat la închisoare pe viață în 1972, iar autoritățile au considerat și susțin până acum că el este singurul implicat în acea crimă.

Ceea ce învățăm din cartea lui Patrick Nolan este că și democrația este șubredă, dar nu există un alt sistem mai bun care să-i ofere omului puterea de a gândi, a vorbi și a face ceea ce crede, în limita legii și a bunului-simț, fără să se teamă, dacă nu lezează aceeași putere a semenilor săi. Dar mai învățăm ceva – că democrația conține, la rândul său, comportamente totalitare, stocate în mentalități care mai degrabă aparțin unui spirit cazon, plăcut mai mult lui Stalin decât unui cetățean obișnuit. Pentru unii oameni slabi, ajunși conducători,

puterea încetează să mai fie a cetățenilor pe care îi reprezintă; devine un fel de dat, de mantie de purpură, iar toate acțiunile lor, chiar la limita legii, sunt săvârșite în „interes public“. Doar de ei știut. Frații Kennedy, dintre care unul a împiedicat un război devastator în afara granițelor și celălalt a adus pace în America, nu s-au încadrat în acest sistem al puterii. Nu au avut pace cât au trăit. Poate o au acolo, în cer: potrivit tuturor rapoartelor ulterioare, în ambele cazuri a existat un „al doilea lunetist“. Cu siguranță, acela nu era un înger.

Marius Oprea

Pentru Aideen

MULȚUMIRI

Vreau să le mulțumesc, în special, cunoscutului savant criminalist, dr. Henry C. Lee din Connecticut, fără de care nu aș fi scris această carte, și lui Arthur M. Schlesinger jr., care m-a încurajat s-o duc la bun sfârșit. Vreau să-i evidențiez, de asemenea, pe cercetătorul William W. Turner și pe profesorul Philip H. Melanson pentru sfaturile și ajutorul acordat. Mulțumirile mele se îndreaptă și către judecătorul Robert J. Joling, profesorul Robert M. Hendrick și Maura Flannery. Arhiviștii Judy Farrar, Misty Fitch, Rosemary Grossman, Nancy Zimmelman, Jessica Herrick, Mark Davies, Michael Levenstein, Rex Bradford și Fundația Mary Ferrell mi-au fost de mare ajutor. Îi mulțumesc avocatului Larry Teeter pentru sprijin, la fel și avocatului Gregory St. John.

Mă simt foarte îndatorat și față de agentul meu literar Grace Freedson, Bill Wolfsthal, Wesley Jacques, Emily Houlihan și de Lauren Burnstein de la Skyhorse Publishing, dar și de Peter Kilduff, Taivo Raig și Tony Calabrese. Nu în ultimul rând, le mulțumesc lui John W. Nolan, Aideen F. Nolan, Theresa L. Nolan, Patrick și Leanne Nolan, Mary și Andrew Fracchia, Joseph Nolan și Bella Pangur Ban.

PREFAȚĂ

Din punctul de vedere al criminalisticii, sunt multe de învățat din asasinatele care au avut loc în anii 1960 împotriva președintelui John F. Kennedy și a senatorului de New York, Robert F. Kennedy. Amândoi au fost asasinați când se aflau în culmea popularității. În vreme ce mulți subscriu la opinia că aceste asasinate au fost înfăptuite de ucigași care au acționat pe cont propriu, probele adunate de criminaliști pun în lumină inconsecvențele acestui scenariu, întrebările fără răspuns și probabilitatea unor asasini despre care nu se știe nimic.

Datoria unui om de știință din domeniul medico-legal sau a unui criminalist este să reconstituie, dacă e posibil, modul în care s-a petrecut o crimă. Realizarea acestui scenariu se bazează pe probele existente. Nu este rolul expertului medico-legal să speculeze referitor la identitatea celor care s-ar putea afla în spatele unei crime sau care au plănuit-o. El lasă această parte a ecuației pe seama detectivilor și a justiției. Noi nu putem decât aduna, analiza și prezenta cât mai bine probele. Alții sunt cei care trebuie să tragă concluziile. Vreme de mai bine de 40 de ani am investigat mii de cazuri, nu doar în Connecticut, unde locuiesc, dar și în alte părți ale lumii. Am avut norocul ca prin munca mea în Laboratorul medico-legal al Poliției din Connecticut și în cadrul Institutului de criminalistică Henry C. Lee de la Universitatea din New Haven să am ocazia să-i ajut pe mulți să le facă dreptate celor dragi.

Cazurile Kennedy le-au dat bătăi de cap criminaliștilor de-a lungul deceniilor care s-au scurs de când aceste asasinate au tulburat America în anii 1960. Am analizat asasinarea președintelui Kennedy pe 22 noiembrie 1963 în Dallas, Texas, în cartea mea *Famous Crimes Revisited (Asasinate celebre dintr-o nouă perspectivă)*, pe care am scris-o

alături de dr. Jerry Labriola. Analiza probelor pe care am făcut-o și studiile altor criminaliști respectabili au pus în evidență faptul că proba glonțului, adică analiza balistică și descoperirile făcute la autopsie nu corespund versiunii oficiale a Comisiei Warren. În 2008, am participat la un simpozion organizat la Universitatea Duquesne din Pittburgh, Pennsylvania, în cadrul Institutului de drept și criminalistică Cyril H. Wecht, unde au fost prezentate noi probe balistice. Rezultatele activării neutronice[1] (compoziția în părți per miliard) a fragmentelor recuperate după asasinarea lui JFK „nu se potrivesc" – cu alte cuvinte, cartușele erau diferite, ceea ce ne dovedește că, foarte probabil, nu s-a tras cu o singură armă.

În cazul asasinării senatorului Robert Kennedy, există, de asemenea, probe culese la fața locului care dovedesc mari nepotriviri. Asasinatul a avut loc în momentul în care senatorul trecea prin oficiul bucătăriei forte aglomerate a Hotelului Ambassador, după discursul ținut cu ocazia victoriei în alegerile primare, pe 5 iunie 1968. Kennedy a fost împușcat de aproape, în cap. Cu toate acestea, presupusul asasin trăgea frontal, de la câțiva metri.

În vara lui 2002, unul dintre cei mai renumiți experți ai acestui caz, judecătorul Robert Joling, a donat arhivei Institutului de criminalistică dr. Henry C. Lee de pe lângă Universitatea din New Haven întreaga colecție referitoare la asasinarea lui RFK. Conform documentelor și fotografiilor din această colecție, este evident că probele balistice și rezultatul autopsiei nu se potrivesc cu versiunea oficială referitoare la desfășurarea evenimentelor. Chiar dacă zeci de martori l-au văzut pe imigrantul palestinian Sirhan Sirhan (24 de ani) trăgând cu un pistol calibru .22 către senatorul Kennedy, probele spun altceva. Dar asemenea probe nu ne pot dezvălui de ce s-a petrecut o crimă sau cum a fost pus la cale un complot.

În această carte, cel mai recent studiu în legătură cu cele două asasinate, autorul ei, Patrick Nolan, ne prezintă esența a mai bine de un deceniu de cercetări, pe care, în mare măsură, mi le-a împărtășit de-a lungul anilor. Ipotezele sale sunt susținute de probe convingătoare și de o documentație exhaustivă. El a preluat ceea ce unii consideră că sunt dosare soluționate și, cu ajutorul unei analize atente a faptelor și a probelor, a descoperit noi răspunsuri la

întrebările care au existat în legătură cu aceste atentate violente de subminare a voinței naționale petrecute în anii 1960.

Formația profesională anterioară a domnului Nolan, cea de jurnalist, experiența de profesor, perseverența și implicarea sa în acest subiect i-au oferit instrumentele pentru a emite judecăți valabile în aceste controversate cazuri.

Țelul profesioniștilor din domeniul criminalisticii este să descopere adevărul. Acesta este și obiectivul domnului Nolan. În cele din urmă, cititorul este cel care va trage concluziile, bazându-se pe cele mai bune probe. În același timp, cred cu tărie și deseori îmi amintesc și spun și altora că „Adevărul va ieși mereu la iveală… cândva.“

dr. Henry C. Lee,
New Haven, 2013

Serialul de televiziune produs de Henry C. Lee, *Proba urmelor: Dosarele dr. Henry Lee*, a avut premiera pe Court TV în iunie 2004. Dr. Lee este fost director al Laboratorului de criminalistică al poliției din Conecticut și, în prezent, profesor onorific de criminalistică la Universitatea din New Haven. A oferit asistență de specialitate în 46 de țări și a investigat mai mult de 6 000 de cazuri de crimă pe tot mapamondul.

---

[1] Proces prin care este indusă radioactivitate într-un obiect-ţintă. Permite evidenţierea urmelor infime de impurităţi sau alte elemente (n. trad.).

INTRODUCERE

În 1969 omul a pășit pe Lună. În 1977, a murit Elvis. În 2001, Statele Unite ale Americii au fost atacate de teroriști, dar atentatele din 11 septembrie nu au implicat, nici direct, nici indirect, CIA. Însă, există adepți ai teoriei conspirației care cred, în mod eronat, că aselenizarea a fost trucată, că Elvis trăiește și că atacurile din 11 septembrie au fost puse la cale de oameni din interiorul sistemului. Dar sunt și unii care bagă în aceeași oală toate teoriile conspiraționiste și le etichetează drept false. De fapt, după cum știu toți istoricii serioși, în trecutul SUA s-au pus la cale, într-adevăr, mari conspirații. În cazul asasinării lui John și Robert Kennedy, numeroase fapte ascunse legate de aceste crime, descoperite după ani de zile și puse laolaltă aici, demontează fără drept de tăgadă scenariul oficial al pistolarilor „singuratici".

Astăzi, mulți americani au înțeles că CIA le salvează viețile zi de zi, rețelele de culegere de informații ale agenției, atacurile cu drone și alte acțiuni secrete fiind cruciale pentru războiul împotriva terorismului. Nu a fost mereu la fel. Această carte, *CIA și asasinarea celor doi Kennedy: Cum și de ce au conspirat agenții SUA să-i asasineze pe JFK și RFK,* prezintă istoria celor mai negre zile ale CIA – anii 1960.

În mod obișnuit, atunci când își scriu textele, jurnaliștii răspund la cinci întrebări: cine, ce, când, unde și de ce. În această carte, vom analiza, de asemenea, și întrebarea „cum". Cum au fost plănuite, executate și mușamalizate cele două asasinate? Probele demonstrează că amândouă conspirațiile s-au bazat pe o variantă inovatoare a unei înfricoșătoare operații CIA numită la început MKULTRA, căreia i-au adăugat un element crucial: programul a utilizat un individ implicat fără voie alături de trăgători din umbră (nefiind același lucru cu

„candidatul manciurian“). Această descoperire oferă cadrul înțelegerii adevăratei istorii a asasinării celor doi Kennedy.

Poate vă sunt familiare cuvintele, „dacă teoriile conspirației ar fi adevărate, cineva ar fi vorbit până acum și toată lumea ar fi aflat adevărul. Nu poți ține un secret atâta timp în acest oraș“. S-ar putea ca Washington, D.C., să nu fie renumit pentru păstrarea secretelor. Dar, în primul rând, trebuie să ne amintim că asasinii ucid martorii sau sunt ei înșiși eliminați de cei trimiși ca întărire: morții nu pot povesti nimic. În al doilea rând, unele secrete sunt mai mari ca altele și trebuie mai mult timp să iasă la iveală. Vă amintiți că nu mai devreme de 2005 am aflat că „Deep throat“, cunoscut de pe vremea afacerii Watergate, era un birocrat de nivel înalt, tăcut și la locul lui, pe nume W. Mark Felt[2], director al FBI. Domnul Felt a fost un anonim pentru publicul larg vreme de 32 de ani!

Altă legendă din capitală descrie Watergate drept cel mai mare scandal politic din istoria modernă a Statelor Unite ale Americii. Totuși, spargerea sediului adversarilor politici și nenumăratele găinării politice care i-au urmat pălesc în comparație cu asasinatele din anii 1960. Celui care-și face timp să analizeze minciunile despre gloanțe magice și pistolari nebuni care acționează de capul lor îi va deveni evident că faptele legate de asasinarea președintelui John F. Kennedy și a fratelui său, senatorul de New York Robert F. Kennedy, trădează un scandal și mai mare, unul care mai că nu imploră să fie cercetat în profunzime.

Obiectivul acestei cărți este să descopere, cu ajutorul științei medico-legale și a altor surse, adevărata identitate a indivizilor responsabili de aceste asasinate îngrozitoare. În urma unei anchete cuprinzătoare și a studierii celor care aveau suficiente motive, mijloace și ocazia s-o facă am ajuns la concluzia că un singur grup întrunește aceste criterii: agenții CIA Richard Helms și James Angleton, în fruntea echipei lor de criminali conspiratori, și aliații mafioți. Povestea lor va fi depănată în capitolele următoare.

Această perspectivă revizionistă a istoriei i-ar putea contraria pe unii istorici, în special pe cei care își amintesc de faptul că Bobby Kennedy a fost împușcat în Hotelul Ambassador din Los Angeles, la câteva clipe după ce a susținut un discurs însuflețit care-i marca

victoria în alegeri. Câteva minute după miezul nopții, pe 5 iunie 1968, când trecea prin spatele tribunei unde susținute discursul și prin oficiul bucătăriei, a fost împușcat în ceafă și în spate de foarte aproape. Sirhan Bishara Sirhan, un palestinian imigrant în vârstă de 24 de ani, a fost arestat cu arma în mână. Chiar dacă Sirhan a tras, într-adevăr, savanții criminaliști sunt de acord că, după cum dovedesc probele, nu el a fost ucigașul. Sunt trei motive pentru această concluzie: nu există asemănare între gloanțele trase ulterior de criminaliști din arma sa și cele descoperite în victimă; deși Kennedy a fost împușcat în spate, Sirhan se afla în fața sa; împușcăturile fatale au fost trase de la o depărtare de 2,5 cm, după cum dovedesc urmele de praf de pușcă, iar arma lui Sirhan s-a aflat la câțiva metri. Mai mult, presupusa armă a crimei avea opt gloanțe, însă probele au arătat că s-au tras cel puțin zece gloanțe. Martorii au declarat că au văzut alți doi trăgători lângă Kennedy, când acesta se prăbușea. Sirhan nu-și amintește crima, nici chiar sub hipnoză. El pretinde, de asemenea, că nu-și amintește să fi scris cele 48 de pagini ale așa-zisului său jurnal, o probă pe care statul a invocat-o pentru a demonstra premeditarea. Psihiatrul care l-a consultat ultima dată pe Sirhan a afirmat că nu avea nicio tulburare comportamentală.

Pe 23 aprilie 1969, Sirhan a fost condamnat la moarte și trimis în camera de gazare pentru asasinarea senatorului Robert F. Kennedy. Sentința a fost comutată la închisoare pe viață după ce statul California a abolit, în 1972, pedeapsa cu moartea. Când scriam aceste rânduri, Sirhan se afla încă într-o închisoare din California. Din 1992, a fost deținut în penitenciarul Corcoran, în nordul orașului Bakersfield. Apoi, în noiembrie 2009, a fost mutat în închisoarea Pleasant Valley în Coalinga, California[3], cam la 120 km vest de Big Sur și vreo 360 km nord-vest de Pasadena.

Robert Kennedy, care avea 42 de ani, urma să fie, cel mai probabil, următorul președinte al Statelor Unite. Când a fost împușcat era pe ultima turnantă a unei campanii prezidențiale electrizante. Candidat care se opunea războiului din Vietnam, senatorul Kennedy ar fi urmat să câștige nominalizarea Partidului Democrat împotriva principalului său rival, de asemenea un candidat pacifist, senatorul de Minnesota, Eugene McCarthy. Cu o victorie la Convenția de la

Chicago, Kennedy avea toate șansele să meargă mai departe și să-l învingă pe candidatul republican Richard M. Nixon la alegerile generale din noiembrie 1968. Examinarea faptelor, pe baza celor mai bune probe, dovedește că eliminarea lui Robert Kennedy din cursă a fost un plan inteligent și bine pus la cale.

Cu patru ani și jumătate înainte, în noiembrie 1963, președintele John F. Kennedy semna ordinul pentru retragerea trupelor Statelor Unite ale Americii din Vietnam. Câteva zile mai târziu, pe 22 noiembrie 1963, când străbătea în mașină străzile orașului Dallas, Texas, președintele a fost asasinat. Ordinul pentru retragerea din Vietnam a fost revocat imediat de nou-învestitul președinte Johnson. În ziua în care președintele Kennedy a fost asasinat, directorul CIA John McCone a mers la casa lui Robert Kennedy din McLean, Virginia. După cum scrie Richard Mahoney în cartea sa *Sons & Brothers: The Days of Jack And Bobby Kennedy*, Arcade Publishing, 1999 (Fii și frați: Zilele lui Jack și Bobby Kennedy), Walter Sheridan, consilierul lui Kennedy, a dezvăluit că atunci când McCone a sosit, au ieșit cu toții afară, pe peluza casei, unde Bobby l-a întrebat dacă CIA l-a ucis pe fratele său. După aceea, Bobby a sunat la o adresă din Washington unde CIA încartiruise o unitate de agenți anti-Castro. Acești agenți CIA, care făceau parte din departamentul agenției asupra căruia Richard Helms avea deplină autoritate, întreprindeau incursiuni în Cuba și încercau să-l asasineze pe Fidel Castro. Ei au fost înfuriați de decizia administrației Kennedy de a pune capăt ostilităților împotriva lui Castro. Bobby a vorbit cu un scriitor de acolo, Haynes Johnson, cel care a făcut cronica invaziei din Golful Porcilor din aprilie 1961. Discutând despre asasinarea fratelui său, Bobby i-a spus: „Unul dintre oamenii tăi a făcut-o", adică agenții CIA care-i supervizau pe cubanezii anti-Castro[4].

În public, Bobby a fost de acord cu investigarea asasinatului făcută de Comisia Warren, dar a făcut-o doar pentru a evita controversele mediatizate, în vreme ce-și pregătea drumul către Casa Albă, o poziție avantajoasă din care putea să încerce să aducă în fața justiției atât adversarii personali, cât și pe cei ai păcii și democrației.

Președintele Kennedy a fost asasinat la 46 de ani, când era pe punctul de a se lansa în campania pentru al doilea mandat, la alegerile

din 1964, mandat pe care, cu certitudine, l-ar fi câștigat. Planurile sale de a încheia pacea cu Uniunea Sovietică și cu Fidel Castro, exprimate elocvent în discursul rostit în iunie 1963 la Universitatea Americană, erau anatema pentru mulți dintre cei mai influenți demnitari, în special pentru conducerea CIA. Acțiunile lui Kennedy i-au pecetluit soarta.

Presupusul asasin, Lee Harvey Oswald, era fost militar din rândul pușcașilor marini, avea 24 de ani, locuia în Dallas, era căsătorit și avea doi copii mici, în 1963. A fost arestat la câteva ore după asasinat într-un cinematograf, după uciderea unui ofițer de poliție și a fost acuzat de asasinarea președintelui. Oswald a fost învinuit că a tras cu o armă cu închizător cilindric rotativ (*bolt-action*) de la fereastra etajului șase al Texas School Book Depository, clădire aflată în Dealey Plaza din Dallas. Când mașina în care se aflau președintele, soția sa, Jacqueline, guvernatorul John Connally și soția acestuia trecea pe Elm Street, au fost trase mai multe focuri, lovindu-l pe Kennedy în cap și în spate și rănindu-l pe guvernatorul Connally. 51 de martori oculari au afirmat ulterior că împușcăturile au venit din spatele unui deal, de undeva din față, nu din clădirea depozitului de cărți aflată în spatele coloanei de mașini. Niciun martor nu l-a văzut pe presupusul asasin la fereastră. Oswald a fost observat cu câteva minute înainte și după împușcături stând în cantina depozitului de cărți. Investigațiile de mai târziu au arătat că declarațiile martorilor oculari, probele filmate, mărturiile medicilor de la Spitalul Parkland și dovezile medico-legale referitoare la unghiul și direcția gloanțelor indică faptul că asasinarea lui Kennedy a fost executată de trei ucigași care au tras patru focuri.

Oswald a fost împușcat la două zile după asasinat, în timp ce era dus prin subsolul secției de poliție din Dallas către tribunalul orașului. Chiar în fața camerelor TV, Jack Ruby, un mafiot local, l-a redus la tăcere pe suspectul numărul unu al guvernului, eliminând astfel necesitatea unui proces.

Ca pușcaș marin, Oswald a studiat limba rusă, vorbind-o fluent. A fost trimis la o importantă bază americană de spionaj din Japonia și, după trei ani de serviciu, a fost lăsat la vatră, apoi a plecat în Uniunea Sovietică, unde s-a și căsătorit. Ușurința cu care a intrat și a ieșit din țară, accesul la resurse financiare și alte indicii demonstrează că

„trădarea“ lui avea legătură cu operațiile de spionaj sub acoperire care se desfășurau în acea perioadă. Cei mai apropiați prieteni ai lui Oswald erau agenți CIA: George de Mohrenschildt, un imigrant bogat din Dallas care l-a ajutat pe Oswald când acesta s-a întors din Uniunea Sovietică în zona metropolitană a orașului, apoi căpitanul Alexi Davison din Atlanta, medic la Ambasada Statelor Unite ale Americii pe care l-a întâlnit de multe ori în URSS, și David Ferrie, pilot care lucra pentru grupurile cubanezilor anti-Castro din exil susținuți de CIA. Când Oswald și-a început activitatea de reprezentant omnipotent al Comitetului fair-play pentru Cuba, biroul său se afla în aceeași clădire cu al lui David Ferrie. Dar, în ciuda acestor relații cu serviciile secrete, Lee Harvey Oswald mai avea ceva care, cu certitudine, nu se potrivea cu punctul de vedere al eșalonului superior din CIA: admirația sa pentru președintele John F. Kennedy, după cum spun prietenii lui Oswald din Dallas.

Se spune că presupușii asasini, Sirhan Sirhan și Lee Harvey Oswald, erau niște „nimeni“ care doreau să fie „cineva“. Această interpretare uzuală, folosită de mulți în presă sau în cercurile guvernamentale, admite că teoreticienii conspirațiilor sunt oameni care refuză să accepte că un om atât de „insignifiant“(adică Sirhan sau Oswald) ar putea ucide un om atât de „mare“ (RFK sau JFK). Cei care cred că revizioniștii gândesc astfel nu pot accepta că o clică de oameni inteligenți – chiar dacă demenți – aparținând guvernului ar putea fi atât de nemiloasă și inumană încât să țeasă asemenea intrigi diabolice. În schimb, scriitorii acestei convenționale „viziuni oficiale“ cred că fiecare asasinat a fost înfăptuit de un singur trăgător. „Răul organizat“ sau ideea de conspirație ar fi prea mult pentru a fi luată în considerare. În același timp, sunt alți autori care cred că există asemenea lucruri cum ar fi răul organizat în societate, de pildă Mafia. Însă refuză să accepte că unii membri ticăloșiți ai CIA, „băieții buni“, ar fi putut acționa cu atâta rea-voință. Într-adevăr, pentru mulți istorici, asasinatele sunt enigme învăluite în emoții (pentru a-l parafraza pe Winston Churchill).

În fine, mai există și critici ai conspirațiilor, mulți pe poziții de putere în media, la edituri sau în lumea universitară care cred cu tărie că a susține teoriile conspirației este o opțiune criminală pentru că

subminezi astfel încrederea publicului în guvern. Dimpotrivă, așa cum o pot afirma și cei care studiază istoria, a căuta adevărul în arhivele publice promovează deschiderea care, la rându-i, ne întărește guvernul. Și, desigur, mai există cei aflați în aceleași tabere, care cunosc adevărul — criminalii CIA și membrii Mafiei i-au ucis pe JFK și RFK –, dar care își neagă convingerile în public, spunându-și: „Nu vrem ca inamicii noștri să știe că uneori suntem la fel de răi ca ei".

Alți analiști influenți, bine cunoscuți la nivel național, au afirmat că discuția pe tema conspirațiilor intensifică paranoia în țară. A căuta să dezlegi ițele unei conspirații, scria jurnalistul Anthony Lewis de la *The New York Times*, în 1975, „ne împiedică să ajungem la înțelegerea faptului că în această viață au loc deseori tragedii fără motiv"[5].

Cea mai comună greșeală a gânditorilor establishmentului este ideea că asasinatele au fost executate de un individ în căutarea celebrității, adică „de o persoană dementă care vrea să fie cunoscută". Dacă ar fi așa, de ce unul dintre așa-zișii asasini a contestat acuzațiile care i s-au adus, iar celălalt susținea că nu-și amintește ce s-a întâmplat? Lee Harvey Oswald și-a avertizat fratele, Robert: „Să nu crezi în așa-zisele probe împotriva mea"[6]. Iar Sirhan B. Sirhan și-a petrecut cea mai mare parte a vieții în spatele gratiilor, în vreme ce avocatul său a încercat să obțină exonerarea clientului său care ar fi fost doar un țap ispășitor.

Cele două asasinate din anii 1960 despre care discutăm în aceste pagini presupun metode similare, ucigași din culise și țapi ispășitori. Motivul a fost, în ambele cazuri, continuarea războiului împotriva comunismului în Vietnam și Cuba și suprimarea manifestațiilor care aveau loc în țară pentru respectarea drepturilor civile, eliminându-i pe liderii-cheie care le stăteau în cale. Numai Richard Helms și James Angleton, șefii CIA ai contrainformațiilor, aveau mijloacele de a planifica și de a executa acest tip de operații fără să atragă atenția, chiar dacă sprijinindu-se parțial pe cei mai apropiați dintre ofițerii lor: David Atlee Phillips, șeful CIA pentru problemele latinoamericane, E. Howard Hunt, expert în sabotaj, și alți confidenți. Helms și Angleton aveau două motive importante: să aibă putere din ce în ce mai mare și să se protejeze, dar mai existau și altele. Amândoi doreau cu ardoare să distrugă comunismul în toate formele sale atât în țară, cât și peste

granițe. Aparțineau generației Spaimei roșii, cu câțiva ani mai tineri ca „vânătorul de comuniști“, senatorul Joseph McCarthy din Wisconsin. Ei și cei de-un leat au creat Lista neagră, vânându-i pe presupușii comuniști din armată, guvern și de la Hollywood. McCarthysmul anilor 1950 este cel care a culminat cu asasinatele anilor 1960. JFK și RFK au decis s-o ia pe altă cale. Ei s-au confruntat cu turbații anticomuniști din acele zile. În probleme ca războiul, pacea și drepturile civile au urmat altă cale și din această cauză au fost culcați la pământ în plină ascensiune.

Agentul CIA Richard Helms era motivat de factori care țineau de structura sa psihologică, însă, cu inteligență și șarm, el a menținut iluzia normalității. Dacă trecem de suprafață (când îi vom analiza amănunțit personalitatea în paginile următoare), vom descoperi un mincinos aparent patologic, un individ acționând ca un om fără conștiință care ar face tot ce trebuie pentru a supraviețui și a merge înainte. De fapt, el avea semnele clasice ale unei serioase dereglări mintale – nu neapărat nebunie, dar o sociopatie bine ascunsă.

Celor care critică teoriile conspirației le place să susțină că, în general, oamenii nu acceptă iraționalul. Cu toate acestea, asasinatele nu au fost defel iraționale. Este foarte dificil pentru persoanele superficiale să suporte realitatea dură, inumană, că există indivizi în cadrul propriului guvern care au conspirat să-și asasineze conducătorii.

Nimănui nu-i place să creadă că a fost mințit sau, mai rău, că a crezut în niște minciuni. Putem întâlni oameni al căror ego nu poate accepta faptul că au fost păcăliți, în vreme ce alții, mai puțin ascuțiți la minte, nu s-au lăsat înșelați. Prin urmare, mulți dintre cei care cred în „linia oficială“ își întorc privirile, naivi. Ar crede mai degrabă în mirajul colectiv că aceste asasinate sunt fără sens și tragice, că nu au nicio explicație decât să se confrunte cu realitatea cruntă.

Alții se întreabă: „Dacă m-am înșelat în privința conspirației asasinatelor înseamnă că m-am înșelat și în alte aspecte importante ale vieții mele?“. Aceștia își rezolvă neliniștea respingând fără zăbavă punctele de vedere adverse. Teoriile „nebunului singuratic“ au fost create pentru a mușamaliza adevărata poveste din spatele a două incredibile pierderi. La o analiză mai amănunțită, istoria trebuie

rescrisă. Această carte a implicat utilizarea teoriei mozaicului în privința strângerii de informații conform căreia frânturile de informații sunt combinate cu alte probe pentru a forma un tot. Unind punctele, putem dezvălui informația care a fost ascunsă publicului larg zeci de ani, cu forță, claritate și semnificație.

Unele conexiuni-cheie și concluzii din paginile următoare nu au mai fost publicate până acum. Acestea reprezintă noua interpretare a faptelor provenind din analiza probelor medico-legale de care dispunem și din evaluarea muncii mai multor istorici sârguincioși ale căror cărți sunt citate tot timpul. Urmărind insistentele eforturi investigative și punând cap la cap multele piese ale puzzle-ului, am ajuns să înțelegem mai bine istoria modernă americană.

Richard Helms și James Angleton au luat cu ei în mormânt secretele asasinatelor din anii 1960. Helms a murit de cancer osos la el acasă în Washington, D.C., pe 22 octombrie 2002. Avea 89 de ani. Angleton a murit de cancer la plămâni, tot în Washington, D.C., pe 11 mai 1987, la vârsta de 69 de ani. De atunci au fost scoase la iveală suficient de multe probe și fapte istorice legate de asasinate, permițându-ne să înțelegem rolul jucat de Helms și Angleton în înfăptuirea acestor crime în timpul celor 30 de ani de operații sub acoperire.

---

[2] Agent FBI (1913-2008), al doilea om în FBI după moartea lui J. Edgar Hoover, sursă a investigaţiilor jurnalistice legate de spionajul politic şi spălarea de bani în timpul campaniei prezidenţiale din 1971-1972, anchete publicate în *Washington Post* care l-au determinat pe nixon să demisioneze, la doi ani după începutul celui de-al doilea mandat, în 1974 (n. trad.).

[3] „Robert F. Kennedy's Assassin Transferred," Waterbury Republican-American [Waterbury, CT] 3 noiembrie 2009: A4.

[4] Richard D. Mahoney, *Sons and Brothers: The Days of Jack and Bobby Kennedy* (New York, Arcade Publishing, 1999), p. 294.

[5] Arthur M. Schlesinger Jr., *Robert Kennedy and His Times* (New York, Ballantine Books, sucursală a Random House, 1978), p. 665.

[6] Philip H. Melanson, *Spy Saga: Lee Harvey Oswald and US Intelligence* (New York, Praeger Publishers, 1990), p. 117.

Capitolul 1

Richard Helms, strategul

Pe 28 aprilie 1975, Richard Helms ieșea furtunos din sala de audieri din Washington, D.C. La cei 62 de ani, fostul director al CIA părăsise agenția cu doi ani înainte și fusese ambasador în Iran. Imediat ce a ieșit pe hol, i-a apărut în cale jurnalistul Daniel Schorr de la CBS. De îndată, Helms a explodat: „Ticălosule! Criminalule! Mizerabilule! Schorr criminalul, așa ar trebui să ți se spună“[7].

Părea atât de deplasat ca un birocrat rezervat în viața de toate zilele să declanșeze un asemenea atac verbal. Tocmai ieșea de la o audiere în care suportase timp de patru ore tirul întrebărilor Comisiei Rockefeller care investiga tentativele de asasinat ale CIA asupra unor lideri străini. Schorr transmisese știri despre complicitatea criminală dintre CIA și Mafia și voia să primească un răspuns chiar de la directorul agenției. Cu certitudine, prin simpla sa prezență, jurnalistul îl călcase pe nervi pe eficientul fost director. Helms era neobișnuit cu asemenea investigații publice, iar mina sa imperturbabilă ceda la presiune. Deși dovedise că e maestru în păstrarea secretelor, acest comportament scotea la iveală o latură mânioasă și violentă a caracterului său. O altă reacție publică grăitoare a lui Richard Helms care ne oferă noi date despre caracterul său s-a petrecut în timpul unei conferințe pe care o susținea în fața studenților de la Universitatea Johns Hopkins, în toamna lui 1972. Helms a fost întrebat dacă CIA a încercat să intervină în alegerea președintelui chilian Salvador Allende, în 1970. El i-a răspuns studentului: „Ție ce-ți pasă? Au câștigat ai tăi“[8]. Liderul marxist a fost ulterior înlăturat și a murit în timpul unei lovituri de stat supervizate de CIA, în 1973.

Un alt răspuns din partea lui Helms – și, din nou, o reacție care demonstrează aroganța lui când era tras în discuții pe marginea

asasinatelor — a fost cel din timpul audierilor pe care le-a organizat, în 1978, Comitetul restrâns al Camerei în problema asasinatelor. De-ar fi să-l credem pe George Lardner, reporter *Washington Post,* într-o pauză făcută în timpul declarației sale, Helms a vorbit cu câțiva reporteri, iar unul dintre ei l-a întrebat dacă are știință de vreo legătură dintre Lee Harvey Oswald și CIA sau KGB. Helms i-a replicat: „Nu-mi amintesc". Apoi a adăugat: „Întrebările voastre sunt aproape la fel de prostești ca ale Comitetului"[9].

Tonul agresiv al lui Helms și obiceiul de a se apăra atacând au fost armele pe care obișnuia să le folosească pentru a se proteja pe sine și secretele sale, pentru că era un om care avea multe de ascuns. Omul care ține secretele (*The Man Who Kept the Secrets),* titlul biografiei lui Richard Helms scrisă de Thomas Powers, se potrivește mănușă subiectului. În spatele aparenței de stăpânire de sine pe care o afișa Helms (reacția sa în fața lui Daniel Schorr fiind o excepție de zile mari), cariera maestrului în ale spionajului a fost, din toate punctele de vedere, întruchiparea ambiției. Înalt, subțire și tenisman pasionat, Helms era, de asemeni, un intelectual înzestrat. Autobiografia sa, *A Look Over My Shoulder: A Life In The Central Intelligence Agency* (Privire peste umărul meu: O viață în CIA), lasă impresia că a petrecut mult timp stingând incendii, dar faptul că multe dintre acestea erau provocate de el a rămas nepovestit.

De asemenea, Helms scrie că acțiunile-cheie ale CIA au fost executate mereu cu aprobare prezidențială[10]. De fapt, el i-a ținut în mod constant în ceață pe președinții care s-au succedat la Casa Albă (după cum vom vedea în cele ce urmează).

Lui Helms îi era specifică folosirea neautorizată a Mafiei în diferite operații, mai ales în încercările sale de a-l elimina pe liderul cubanez Fidel Castro. Pe-atunci adjunct al directorului operațional, Helms a tăinuit informația față de președintele Kennedy și de directorul său, John McCone. Robert Kennedy a descoperit asta, în mai 1962, când i s-a spus că nu vor mai avea loc atentate. În realitate, subalternul lui Helms, coordonatorul de teren pentru atentatele împotriva lui Castro, William Harvey, a continuat să se folosească de Mafie și în 1963[11]. Când a fost întrebat în timpul audierilor la comisia senatorială din 1975 în legătură cu aceste conspirații CIA-Mafie

pentru asasinat, Helms a răspuns: „Sunt chiar mirat că nu am discutat acest subiect cu el (cu directorul McCone) la acel moment“[12]. Conform asistentului său, George McManus, principalul motiv pentru care nu și-a informat șeful în legătură cu implicarea Mafiei în conspirațiile pentru asasinate a fost că McCone le-ar fi considerat „reprobabile din puncte de vedere moral“[13].

Helms, pe numele său întreg Richard McGarrah Helms, s-a născut pe 30 martie 1913, în St. Davids, Pennsylvania, pe lângă Philadelphia. După Primul Război Mondial, părinții săi, Herman și Marion, s-au mutat în New York City și apoi în South Orange, New Jersey, unde tatăl său a avut o funcție de conducere în cadrul Companiei Aluminium. Tânărul Richard s-a înscris la Academia Carteret. În 1929, când Richard avea 16 ani, familia sa, inclusiv Richard, sora sa mai mare, Elizabeth, și frații săi mai mici, Pearsall și Gates, au plecat în Europa. Pe atunci, bunicul matern al lui Helms era președintele unei bănci din Basel, Elveția. Helms a fost înscris la Le Rosey, un liceu privat de pe malul lacului Geneva. Este aceeași școală pe care a urmat-o și șahul Iranului, Mohammad Reza Pahlavi[14]. Deși șahul era mai tânăr cu șase ani decât Helms, foștii colegi de liceu au fost foarte apropiați mai târziu, în special când Helms a fost numit ambasador în Iran de președintele Richard Nixon, în martie 1973.

Helms și-a completat studiile în Europa, la vârsta de 18 ani, și s-a reîntors în SUA după ce a fost acceptat la Williams College, în vestul statului Massachusetts. A absolvit al doilea din clasă, în 1935, și a hotărât să facă jurnalism. În mare măsură, grație talentatului său pentru limbi străine, a devenit corespondentul United Press la Londra și, imediat după aceea, a fost trimis la Berlin. În 1936, a făcut parte dintr-un mic grup de reporteri care l-au intervievat pe Adolf Hitler la Nürnberg[15]. Jurnaliștii fuseseră invitați să ia masa cu Führerul în timpul unui congres de-o săptămână al Partidului Nazist. Helms consemnează în autobiografia sa că acest prânz avea loc cu doi ani înainte ca planurile teroriste ale naziștilor să prindă contur, după explozia de violență antisemită din timpul Nopții de cristal, pe 9 noiembrie 1938[16]. În acea noapte, mai mult de 200 de sinagogi au fost incendiate, 91 de oameni au fost omorâți și 20 000 au fost arestați și duși în lagărele de concentrare. În anul următor, în septembrie 1939,

Germania a atacat Polonia, declanșând al Doilea Război Mondial. Interviul cu Hitler a adăugat valoare biografiei lui Helms care, ulterior, l-a ajutat să ajungă în serviciul de informații american, după ce SUA au intrat în război, în 1941.

Când Helms, care avea atunci 24 de ani, a părăsit Germania, în 1937, a hotărât să devină editor de ziar, iar pentru a-și atinge acest scop, cea mai bună cale ar fi fost să se inițieze în partea administrativă a acestei industrii. S-a angajat la *Indianapolis Times* și, nu peste multă vreme, a urcat scara ierarhică până la poziția de director de publicitate. În septembrie 1939, Helms s-a căsătorit cu Julia Bretzman Shields, o femeie din Indianapolis, divorțată și cu doi copii, James și Judith. După atacul japonez de la Pearl Harbor, din 7 decembrie 1941, Helms a intrat în marină și și-a mutat familia în casa părinților săi, în South Orange, New Jersey. Helms și soția sa Julia au avut un singur copil, un băiat pe nume Dennis[17]. În timpul serviciului militar efectuat în Marina SUA, locotenentul Helms a fost inițial desemnat să localizeze submarinele inamice din largul coastei orașului New York, apoi a fost transferat la Biroul de servicii strategice (OSS), precursor al CIA, sub comanda generalului William J. Donavan. Helms s-a antrenat la o tabără OSS din Maryland și a fost trimis la Washington, D. C. Mai târziu, în timpul războiului, a lucrat la birourile de contrainformații din Londra și Paris. El și camarazii săi ofițeri au participat la cea mai de succes misiune de spionaj din timpul celui de-al Doilea Război Mondial – spargerea codului german de către criptografii aliați –, operație cu nume de cod ULTRA.

Pentru scurt timp, Helms a colaborat cu Allen Dulles, spion în vremea Primului Război Mondial, care a devenit mai târziu directorul CIA (1953-1961). Helms l-a întâlnit pe Dulles, pe atunci șeful misiunii din Berna, Elveția, la generalul Dwight Eisenhower, când Germania s-a predat, pe 8 mai 1945[18].

Fluența în limba germană l-a ajutat pe Helms să câștige postul de șef de birou în Berlinul postbelic. Acolo, cariera sa de spion s-a concentrat asupra activităților KGB din Europa de Est, identificându-i pe foștii spioni naziști și storcând de la ei informațiile referitoare la Uniunea Sovietică strânse de puterile Axei. Helms a rămas în OSS după ce a fost trecut în rezervă, în 1946, când Războiul Rece începea

cu adevărat.

În 1947, când CIA a fost pusă pe picioare, după adoptarea Legii pentru securitatea națională, Helms a rămas acolo, ascuns sub umbrela noii agenții, ca și James Angleton, alt spion de clasă care a lucrat pentru OSS în Italia pe durata războiului. Împreună, Angleton și Helms vor pune la cale operații sub acoperire, într-un parteneriat care va dura 25 de ani[19]. Enigmaticul Angleton era un om extrem de slab, cu patru ani mai tânăr ca Helms, considerat de camarazii săi un intelectual. A absolvit Yale înainte de război și a urmat, vreme de un an, cursurile de drept la Harvard Law School. Tatăl său, locotenent-colonelul James H. Angleton, lucrase pentru o firmă americană din Italia și, după declanșarea războiului, a lucrat în spionaj sub conducerea generalului Donovan. În 1946, fiul său a devenit șeful Biroului OSS din Roma[20]. Între timp, și prietenul său, Richard Helms, era în ascensiune rapidă. În iulie 1952, Helms a fost numit șef interimar al Diviziei CIA de operații secrete și anul următor a devenit adjunctul lui Frank Wisner, directorul adjunct pentru planificare. Din această poziție, Helms a răspuns de toate operațiile sub acoperire ale agenției[21].

După ce Allen Dulles a fost numit director al CIA, în 1953, Helms a început să pună bazele unui program care a devenit cunoscut ca MKULTRA. Acel ULTRA era, fără îndoială, o recunoaștere a contribuției uriașe pe care o adusese spargerea codului nazist în timpul războiului. În ceea ce privește inițialele operației MK, prima semnificație care ne vine în minte este sintagma *mind control* (controlul minții), deși originea acestui nume de cod nu a fost nicicând descoperită.

Programul CIA pentru controlul comportamentului uman se baza pe cercetările și experimentele întreprinse în timpul războiului coreean (1950-1953). Pe atunci, Coreea de Nord perfecționase așa-numitele tehnici de „spălare a creierului“ (*brainwashing*) pentru a obține „confesiuni“ de la prizonierii americani de război. Pusă în fața provocării comuniste, Armata Statelor Unite ale Americii a căutat metode prin care să-și poată pregăti soldații pentru supraviețuire în cazul în care ar fi fost capturați de inamic. Au fost făcute cercetări în domeniul hipnozei pentru a preveni folosirea acesteia împotriva

serviciilor de informații americane. Mai mult chiar, directorul CIA Allen Dulles nu lua amenințarea comunismului sovietic sau chinez cu ușurință. El și-a propus ca specialiștii săi în comportament uman să atingă noi frontiere în domeniul controlului minții. Helms aflat la conducerea operațiilor sub acoperite și Angleton la contrainformații au fost călăuzele acestei noi misiuni. Ei au alcătuit „furtuna perfectă". În cartea sa *Legend* (Legenda), Edward Jay Epstein spune despre Angleton că „pune la punct ambianța atât de meticulos că ar putea manipula chiar și conturul orhideelor sale multipremiate"[22]. Și adevărul e că scopul lui Helms și al lui Angleton depășea conceperea unor simple tehnici defensive și elaborarea serului adevărului. Ei intenționau să descopere cum poate fi programată o ființă umană să întreprindă operații de tipul „acțiunilor executive", ceea ce, în jargonul celor de la CIA, însemna asasinate[23].

Programul pentru controlul comportamentului a fost inițiat sub auspiciile biroului de securitate al CIA. Pe lângă cercetările bazate pe datele referitoare la munca de teren nord-coreeană, CIA a săpat și mai adânc, reluând experimentele descrise în documentele capturate de la naziști. La sfârșitul războiului, unul dintre cei mai renumiți spioni germani, comandantul Reinhard Gehlen[24], a scăpat din mâinile rușilor care avansau către capitală și a fugit la americani, aducând cu el o ladă plină cu dosare ale spionajului german și sovietic[25]. Richard Helms a lucrat îndeaproape cu rețeaua lui Gehlen, formată din foști spioni germani, pentru a se infiltra în serviciile sovietice de spionaj și a demantela operațiile comuniste din Germania de Vest. Abia în iunie 2006, Arhivele Naționale de la Washington au declasificat 27 000 de pagini de documente postbelice care scoteau în evidență amploarea colaborării CIA cu naziștii. De exemplu, rapoartele din anii 1950 demonstrează că CIA a ținut secrete informațiile în legătură cu locul unde se ascundea notoriul criminal nazist de război Adolf Eichmann[26], care reușise să se refugieze în Argentina. Conform acestor rapoarte, CIA se temea că, dacă acesta ar fi fost capturat, ar fi ieșit la iveală faptul că se folosiseră de naziști și că Eichmann ar fi dezvăluit eforturile făcute de CIA pentru a submina influențele comuniste în Germania de Vest[27]. Eichmann a fost capturat de spionii israelieni în 1960, judecat și executat. În Germania, Helms s-a concentrat pe

culegerea de informații despre activitățile sovietice dar, în același timp, a cercetat foarte serios dosarele naziste recent descoperite, în special acele studii și rapoarte care conțineau informații despre cercetările savanților germani în domeniul programării psihicului uman. Helms și Angleton se vor folosi de informații pentru a-și consolida viitorul în lumea spionajului.

Conform documentelor despre cercetările naziste capturate de americani, cele mai înfiorătoare experimente înfăptuite de naziști în lagărele de exterminare erau așa-numitele „serii de aviație“ în care prizonierii erau folosiți ca să testeze pentru armată diverși factori de supraviețuire. De pildă, la Dachau, prizonierii erau scufundați în apă rece pentru a determina cât timp poate rezista un pilot al cărui avion a fost doborât în mările nordice. Alți prizonieri mureau în camere de presiune proiectate să simuleze condițiile de la mare înălțime. Oamenii de știință naziști au întreprins și experimente mai puțin oribile pentru a afla cum pot fi controlați prizonierii și cum pot fi determinați să dezvăluie informații secrete. Această cercetare psihofarmaceutică presupunea folosirea mescalinei[28] și a hipnozei[29]. Tocmai de acestea erau mai mult interesați Richard Helms și serviciile secrete americane. Coordonați de Helms, au fost recrutați medici experți în comportament uman de pe tot cuprinsul SUA pentru a investiga o curioasă amestecătură de concepte: să declanșeze amnezia, să înțeleagă principiile bioelectricității și să valorifice fenomenele parapsihologice. Curând, această legiune de psihiatri a început să testeze drogurile halucinogene în tandem cu hipnoza. Pe măsură ce Războiul Rece se intensifica și SUA asistau la ascensiunea politică a furibundului anticomunist, senatorul Joseph McCarthy, eforturile Uniunii Sovietice și ale celorlalte țări comuniste pentru controlul psihicului uman au stârnit o criză de paranoia la nivel înalt. Așa-numitul „decalaj în controlul psihicului“ va da un puternic avânt creșterii finanțării CIA. Ulterior, s-a dovedit că, în realitate, cercetările sovietice în acest domeniu au fost mult exagerate.

Experimentele MK ale CIA au început în 1950, iar proiectul purta numele de BLUEBIRD. Sarcinile de zi cu zi erau coordonate de agentul CIA Sheffield Edwards, cel care, câțiva ani mai târziu, va juca un rol important în operațiile comune CIA-Mafie din Cuba. Conducerea

proiectului BLUEBIRD s-a schimbat curând, când Morse Allen, care venea din structurile serviciilor secrete ale marinei și era un anticomunist rigid, a fost adus să controleze programul.

După ce s-a consultat cu diverși psihiatri, Allen a început să introducă tratamentele cu electroșocuri pe lista metodelor folosite pentru spălarea creierului. Treptat, CIA s-a deprins să combine mai multe metode pentru a declanșa amnezia[30]. Programul CIA de cercetări în domeniul controlului minții a fost redenumit, în 1952, ANGHINAREA (ARTICHOKE)[31]. Aceste nume de cod nu au, de regulă, niciun sens, decât poate pentru cel care le propune. În acest caz, este interesant să observăm că termenul pentru ceea ce s-a putea întâmpla dacă un experiment eșuează, iar memoria pacientul dispare pentru totdeauna, este tot acela de „legumă". Cei mai mulți dintre subiecții folosiți la experimente nu știau de ce natură sunt testele la care erau supuși. A fost un element pe care savanții care făceau experimentul l-au considerat important, deoarece doar așa puteau obține rezultate de încredere.

În acea perioadă, hipnoza și drogurile erau elementele centrale ale programelor de cercetare CIA în domeniul controlului minții și al modificărilor comportamentale. Multe dintre documentele referitoare la aceste cercetări au fost distruse, dar se consideră că experimentele CIA referitoare la modificările comportamentale au presupus studierea a mii de cazuri[32]. Printre subiecții aleși de CIA s-au aflat prizonieri, străini, prostituate, pacienții din secțiile de psihiatrie și dependenții de droguri[33]. Au fost aleși acești indivizi pentru că, din cauza statutului lor social și economic, nu ar fi avut cum să riposteze dacă ar fi descoperit adevărata situație în care se aflau. De asemenea, erau subiecți care nu ar fi stârnit suspiciuni dacă erau drogați fără acordul lor, pentru că drogurile erau parte a vieții lor[34].

Ani de zile, CIA a testat hipnoza în interogatorii și asupra unor subiecți neavizați în cadrul Operației ARTICHOKE. În timp ce scriam aceste pagini, câțiva congresmeni americani și mai multe organizații ale veteranilor au susținut o lege care prevedea acordarea de îngrijiri medicale personalului militar american care, fără să știe, a luat parte la cercetările militare între 1954 și 1973. Pe lângă experimentele CIA, se estimează că mii de soldați americani au fost expuși la substanțe

chimice periculoase, unor experimente cu arme biologice și testelor cu agenți radioactivi întreprinse de Pentagon în operații care s-au desfășurat pe tot globul.

În mod obișnuit, subiecții folosiți în programele CIA de cercetare a controlului minții primeau o doză serioasă de droguri pentru a-i atrage în program. După ce un subiect era „atras“ temporar, era dus într-un loc sigur unde se desfășurau aceste procedee. Locurile preferate pentru experimente erau închisorile, casele conspirative și spitalele sau alte instituții cu dotări specifice clinicilor.

Dincolo de studiul reacțiilor individuale, cercetarea presupunea, de asemenea, testarea diferitelor tipuri de droguri, hipnoza și administrarea tratamentelor cu șocuri electrice[35]. Unul dintre obiectivele cercetătorilor era să stabilească modul cel mai eficient prin care puteau obține controlul temporar al subiectului fără ca acesta să știe și, în același timp, să șteargă din memorie orice amintire a acestei experiențe. În zilele noastre, așa-numitul drog al violului, cunoscut ca „roofies“ sau Rohypnol[36], este un succesor al drogurilor folosite în perioada programelor CIA pentru controlul minții. Publicațiile Departamentului pentru Controlul Medicamentelor spun că Rhypnolul este benzodiazepină, o pastilă rotundă, albă, ceva mai mare ca o aspirină. Nu are culoare, gust sau miros, iar când este dizolvată în apă e de circa zece ori mai puternică decât Valiumul. În plus, produce pierderi de memorie. Astăzi, cel mai folosit medicament în agresiunile sexuale, alături de alcool, este gamma hidroxibutiratul (GHB), cunoscut și sub numele de lichidul E, lichidul X sau Viagra femeilor.

Mai mult chiar decât mescalina și marijuana, cel mai studiat drog în istoria CIA a fost LSD, halucinogenul cunoscut în laborator sub numele de acid lisergic dietilamid. Ironia sorții face ca moda LSD din anii 1960 să se tragă din experimentele CIA de spălare a creierului[37]. Medicul Albert Hofmann a descoperit LSD la Basel, Elveția, în 1943, când era cercetător la firma de produse farmaceutice Sandoz, acum sucursală a Novartis. El făcea cercetări în legătură cu stimularea circulației sangvine când a ingerat, din greșeală, o ciupercă descoperită în făina pe care o testa. Descriind sentimentul, spunea: „Simțeam că mi-am părăsit corpul… Nu știam cum se va sfârși asta“[38]. Drogul a ajuns în America șase ani mai târziu, când cercetătorii din

Boston care încercau să găsească un medicament pentru schizofrenie l-au testat. CIA a luat în calcul utilizarea LSD în 1951 și, în anul următor, a început să finanțeze cercetări la Institutul de psihopatie din Boston[39]. Eli Lilly & Company din Indianapolis a primit contractul pentru a realiza comprimate din noul drog și, în scurtă vreme, în mai multe universități americane importante, inclusiv Harvard, Baylor, Universitatea din Minnesota și cea din Maryland, au fost inițiate experimente[40].

Cel mai cunoscut incident din timpul testelor făcute de CIA cu LSD este cazul tragic al unui agent, dr. Frank Olson, un biochimist din cadrul Diviziei de operații speciale. La 19 noiembrie 1953, în timpul unei întruniri CIA care a avut loc într-o căsuță din Maryland, Olson și alții au consumat fără să știe LSD amestecat în paharul cu Cointreau de Sid Gottlieb, șeful operatorilor tehnici din cadrul Diviziei chimice. Se spune că Olson a devenit psihotic. O săptămână mai târziu, după ce a fost dus în New York, la un medic de pe lista CIA, s-a aruncat sau a căzut de la fereastra etajului al zecelea al Hotelului Statler[41]. Soția sa, Alice, și cei trei copii ai lor nu au știut nimic vreme de 22 de ani despre incidentele care au dus la moartea lui. Apoi, în 1975, experimentele cu LSD au fost scoase la iveală în urma investigațiilor întreprinse de Comisia Rockefeller asupra operațiilor CIA. A fost evitat procesul, atunci când familia Olson a acceptat ca guvernul federal să-i plătească 750 000 de dolari bani gheață[42]. Oricum, cazul a ieșit din nou la iveală. Fiii lui Frank Olson, Eric și Nils din Frederick, Maryland, au dat recent în judecată guvernul federal, pretinzând că, de fapt, agenții CIA le-ar fi omorât tatăl. Conform unui reportaj din 28 noiembrie 2012 al jurnalistului Frederic J. Frommer de la Associated Press, băieții, care aveau nouă și respectiv cinci ani la acea vreme, pretind compensații al căror cuantum nu este cunoscut încă și accesul la niște documente până atunci secretizate. Cei doi fii spun că au probe că tatăl lor a fost împins de la fereastra hotelului newyorkez. Ei cred că a fost omorât pentru că începuse să aibă serioase îndoieli în legătură cu practicile MKULTRA ale CIA. În alt caz recent, șase veterani au deschis procese la 7 ianuarie 2009 în San Francisco, susținând că au fost voluntari în cadrul unor experimente militare pentru a testa tehnicile de control al minții cu ajutorul LSD și că nu le-

a fost explicată corect natura testelor. Veteranii dau în judecată CIA, Departamentul apărării și alte agenții. Ei susțin că peste 7 800 de militari au fost implicați în experimentele care au avut loc anii 1950 și 1960 la Edgewood Arsenal, în apropiere de Baltimore, Maryland[43]. Pentru agenție, barurile erau locurile ideale unde puteau întâlni subiecții neavizați pentru a-i atrage în experimentele cu droguri și hipnoză. În cluburile erotice, în special, puteau fi găsite elemente marginale care, ar fi ținut misiunea în afara curiozității publice. Credibilitatea multora dintre aceștia era aproape zero și nici prea multe resurse nu aveau. Dacă ceva mergea prost, asemenea subiecți nu prea aveau ce face. Într-un bar este simplu să strecori drogul în băutura unui client neatent. Mai mult, în barurile unde se dansa topless, dansatoarele furnizau infinit de multe tentații pentru ca agenții de teren să-și poată duce la capăt nenorocita misiune.

În scurtă vreme, testele de control al minții implicând în mod obișnuit administrarea drogurilor – LSD administrat fără știre subiecților selectați – au fost efectuate în campusurile colegiilor din SUA[44]. Aceste studii ultrasecrete au fost inițiate de Richard Helms cu aprobarea directorului CIA Allen Dulles. Ei au colaborat îndeaproape cu James Angleton, șeful grupului de contrainformații, și cu cercetătorul Sid Gottlieb, care a condus experimentele operaționale[45]. Medicul Harold Wolff, neurolog de renume mondial de la Centrul medical al Universității Cornell din New York, a fost angajat pentru a studia tehnicile chimice și nonchimice de alterare a minții. A devenit expert în studiul spălării creierului și al înțelegerii efectelor izolării senzoriale. Ca să aibă o acoperire pentru cercetările sale, Wolff a înființat un grup de studiu, Societatea de ecologie umană, care a fost, de fapt, o mașinărie de pompat bani în cercetările comportamentale CIA[46]. În anii 1950, acestei societăți i-au fost alocați mai mult de 300 de mii de dolari prin bugetul CIA[47]. Societatea medicului Wolff făcea ca banii CIA să finanțeze cercetarea la Cornell, ulterior la Rutgers și ținea departe de ochii curioșilor activitățile agenției. Directorul Departamentului de știință și tehnologie și echipa de servicii tehnice din CIA s-au bazat tot mai mult pe succesele societății în studierea LSD și pe metodele pentru controlul comportamentului uman și, în schimb, agenția i-a lărgit orizontul de cercetare. Cercetătorii agenției

au început studiile pentru a descoperi un drog care să simuleze atacul de inimă și altele care șteargă memoria subiecților. Oamenii agenției erau în continuare preocupați de obiectivul fundamental: să descopere dacă un om poate fi programat să ducă până la capăt operații de tipul „acțiunilor executive“, adică, în terminologia CIA, asasinate[48].

La 13 aprilie 1953, propunerea lui Richard Helms de a iniția un nou program pentru controlul minții, operație numită MKULTRA, a fost aprobată de Allen Dulles. Din motive de securitate, programul lui Helms a fost „scutit de controalele financiare normale ale CIA“[49]. Inițial, MKULTRA a început operațiile finanțând pe căi secrete cercetările cu LSD în universități din toată țara: Columbia din New York, Școala medicală a Universității din Illinois, Universitatea din Oklahoma și Universitatea Rochester, printre altele. Fondurile erau furnizate de CIA prin fundații nonprofit[50].

În anul următor, 1954, programul ARTICHOKE, despre care am vorbit mai sus, a fost predat echipei de la MKULTRA, condusă de Sid Gottlieb, doctor în chimie din Bronx, și ofițerului de caz, specialist în hipnoză, John Gittinger, un psiholog din Oklahoma[51]. Programul MK a fost mult mai vast și mai complex decât ARTICHOKE și presupunea unități de cercetare adiționale la diferite universități.

Cele trei ținte pe care și le propusese la început MKULTRA erau: „să inducă hipnoza foarte repede la subiecți neavizați, să inducă o amnezie durabilă și să înrădăcineze sugestii posthipnotice durabile și utile din punct de vedere operațional“[52]. Pe scurt, un subiect va fi determinat să întreprindă o acțiune de care ulterior nu-și va aminti. Oamenii lui James Angleton de la contrainformații, renumiți pentru că puneau la cale cele mai secrete misiuni, au preluat sarcina de a experimenta pe teren. Cercetătorii săi au descoperit că, în cazul unor subiecți, puteau perfecționa tehnici extrem de eficiente pentru a induce rapid transa și de a crea amnezia[53]. În acest moment, grupul MK al lui Helms a propus folosirea unui asasin aflat sub hipnoză. Conform unui memoriu CIA din 1954, declasificat pe baza Legii pentru libertatea informației, obiectivul programului pentru control comportamental MK era să creeze asasini. Intens-cenzuratul memoriu (cu rânduri peste rânduri înnegrite) conține un rând neliniștitor și profetic, care spune că metoda eliminării unui inamic ar putea fi

folositoare și „în cazul unui politician important sau, dacă e nevoie, în cazul unui înalt funcționar american“[54].

Dacă putea fi conceput un asasin programat sau un tip oarecare aflat sub hipnoză care să pice de fazan, serviciile secrete ale SUA voiau să fie primele care să-l creeze. Oricum, după câțiva ani de testare, le-a devenit clar celor care se ocupau de programul CIA de modificare a comportamentului că un control *total* asupra subiectului putea produce o legumă[55] și, în același timp, ar putea rezulta un individ cu un grad oarecare de impredictibilitate[56]. Niciuna dintre aceste situații nu presupunea riscuri acceptabile, având în vedere obiectivele stabilite de șeful operațiilor secrete, Richard Helms[57].

Obiectivul acestui program — de a crea un asasin programat care să poată neutraliza ținta inamică la comandă fără să-și trădeze agenția de care depinde (un „candidat manciurian“) — produsese rezultate *pe care nu te puteai baza*. Fie subiectul era prea drogat pentru a putea acționa, fie era suficient de conștient, devenind astfel impredictibil. Oricum, cele mai mari succese ale cercetării s-au înregistrat în crearea unui popa-prostu’, un cal de bătaie căruia să-i poată fi pus în cârcă un asasinat, el fiind, de fapt, inocent. Asasinatul putea fi executat de ucigași ascunși în decor, în vreme ce calul de bătaie putea fi luat drept cel care a comis crima, protejând astfel identitatea adevăratului asasin. Tehnica creării acestor marionete presupune folosirea unor droguri și hipnotismul, de aici și sintagma „țap ispășitor aflat sub hipnoză“. Succesul programului depindea de posibilitatea de a induce amnezie temporară în mintea subiectului pentru a asigura atât secretul în ceea ce privește adevărata natură a misiunii, cât și pentru a permite agenției să poată nega în mod credibil că ar fi implicată. De asemenea, când agenția a înțeles că obiectivul drogării și hipnotizării unui subiect în scopul de a-l pune să participe la un asasinat și să nu-și mai amintească de acesta ulterior este prea riscant, a căutat căi mai ușoare, și mai eficiente de a ucide pe cineva fără a fi depistată. O versiune modificată presupunea folosirea unui țap ispășitor. Testele au descoperit că, din această perspectivă, subiectul drogat și hipnotizat (programat) *nu* va trage focuri mortale. Crima, în schimb, putea fi înfăptuită de ucigași ascunși la fața locului. Subiectul programat — fazanul nevinovat sau țapul ispășitor — putea fi arestat. Acesta putea

ține o armă și chiar să tragă fără să fie conștient (să tragă cu gloanțe oarbe, desigur, pentru a preîntâmpina împușcarea ucigașilor ascunși). Adevărații asasini puteau scăpa cu ușurință în vreme ce țapul ispășitor era considerat singurul vinovat. Pe parcursul cercetărilor, experții CIA au descoperit că pot crea în trei luni un individ care să pară că a comis o faptă anume și să nu și-o amintească[58]. Un țap ispășitor este un ins care nu a comis o crimă, dar este acuzat. Pentru a asigura succesul unei operații, adevărații asasini ascunși în culise trebuiau să fie niște trăgători de elită. Testul crucial al programării unui țap ispășitor urma să fie ștergerea cu succes a memoriei și certitudinea că amnezia va dura pe tot parcursul interogatoriilor de la poliție. Sugestiile posthipnotice din memoria subiectului — de pildă, să meargă într-un anumit loc la o oră anume —, actul programat în sine și identitatea hipnotizatorului, toate trebuiau să fie de nerecuperat.

Termenul folosit pentru a descrie un asemenea cal de bătaie este de „țap ispășitor“. Denumirea obișnuită a unui asasin programat este de „candidatul manciurian“.

În mod evident, diferența dintre cei doi este semnificativă. Termenul de „candidat manciurian“ se trage de la romanul de succes cu același nume, semnat de Richard Condon și publicat în 1959. În 1962 a fost ecranizat sub regia lui John Frankenheimer, cu Frank Sinatra, Laurence Harvey, Janet Leigh și Angela Lansbury, starurile de pe afiș. În *Candidatul manciurian*, comuniștii sovietici și chinezi spală creierul unui prizonier de război american din Manciuria. Soldatul este programat cu ajutorul hipnozei și trimis să-l asasineze pe președintele SUA. Semnalul era: „De ce nu-ți petreci timpul jucând solitaire?“. Un semnal aferent era vederea reginei de caro care declanșa hipnoza. El ucidea fără să-și aducă aminte că a făcut-o[59]. Din pricina acestui film, eticheta „candidatul manciurian“ a dat multor teorii ale conspirației reputația unor fantezii hollywoodiene. Oricum, nu e nicio fantezie că între 1960 și 1963, experimentele CIA în privința hipnozei pentru contraspionaj erau nu doar pe ordinea de zi, dar își atinseseră deja obiectivele pe care și le stabiliseră. Grupul lui Helms stăpânea tehnica inducției rapide a hipnozei în cazul subiecților nevinovați, aceasta fiind dezvoltată de echipa de servicii tehnice care experimenta în cadrul MKULTRA. În același timp, s-au intensificat

eforturile pentru crearea unei amnezii durabile și pentru a induce cu succes sugestii posthipnotice eficiente[60]. Acestea presupuneau ca subiecților să li se sugereze să facă acte involuntare, care porneau de la reacția la simple semnale venite de la un supervizor până la folosirea unui pistol. Întrebat ce crede despre eficiența unui subiect programat, Herbert Spiegel, psiholog și specialist în hipnoză din New York, a afirmat că e de părere că asemenea programare este „cu certitudine realizabilă“[61]. Mai mult, criminaliștii care sunt familiari cu istoria hipnozei au conformat că ezitările în fața unei crime pot fi depășite dacă subiectul este condiționat să creadă că actul pe care-l comite are un înalt obiectiv moral[62].

Metodele de creare a unui țap ispășitor sunt un secret bine păzit de CIA. La început, cele mai multe experimente au avut loc în Montreal, Canada. Sub controlul lui Richard Helms, CIA a finanțat câteva dintre cele mai dure și mai de durată programe în domeniul tratamentului pentru modificarea comportamentului, cercetări efectuate în afara SUA[63]. Helms credea că transferând acest tip de cercetare către spitale din afara țării, secretul acestor activități va fi bine păzit. Găsirea subiecților pe care să se experimenteze a fost o chestiune relativ ușoară. În acele zile, pacienții care erau deprimați sau sufereau de alte boli psihice nu dispuneau de luxul medicației moderne. Fără medicamentele de azi, speranța lor pentru a se vindeca era considerată instituționalizarea temporară. În anii 1950, indivizii cu diagnostice de la moderate la severe, care-și puteau permite să se trateze în spital, erau mai degrabă încredințați de cei dragi unei instituții de tratament pentru o perioadă scurtă.

Se aștepta ca ei să se însănătoșească și să iasă din nou în lume. Acum se știe că în anii 1950 și în următorul deceniu o parte dintre acești pacienți au fost supuși fără să știe experimentelor finanțate de CIA care presupuneau noi droguri, de pildă LSD. Pacienții au suportat și „beneficiile“ de ultimă oră ale izolării senzoriale *(sensory deprivation)*[64]. Mai mult, arhivele programelor finanțate de CIA în Montreal dovedesc faptul că mulți pacienți au fost supuși unor forme avansate de tratament cu șocuri electrice pentru cercetarea modificărilor comportamentale și a amneziei induse[65].

Un astfel de program finanțat de agenție în Montreal a fost

condus de medicul D. Ewen Cameron[66]. Unul dintre pretinsele obiective ale lui Cameron era să descopere un tratament împotriva schizofreniei și, conform arhivelor rămase, ar fi întreprins orice pentru a-și atinge obiectivul. Metoda lui implica „de-modelarea“ (*de-patterning*) pacienților săi, adică ștergerea din memorie a obiceiurilor pacientului, cel puțin temporar. În acest scop folosea droguri, lungi perioade de somn și șocuri electrice pentru a produce aceste schimbări la pacient. Problema amneziei cu care se ocupa programul era de interes vital pentru CIA și principalul motiv pentru care erau finanțate aceste cercetări[67]. Cameron a început să utilizeze izolarea senzorială în 1957, alături de droguri și șocuri electrice. Ulterior a atins punctul în care a propus practic efectuarea unor experimente terminale asupra subiecților săi[68]. A murit în 1967 la 66 de ani, fără a descoperi vreun tratament. Însă, în multe cazuri, daunele pe care le-a produs asupra minții pacienților au fost permanente[69].

Alți oameni de știință, învățăcei ai lui Cameron, au preluat ștafeta. De fapt, programele de acest fel finanțate de CIA – inducerea rapidă a hipnozei și declanșarea amneziei – au continuat cât Richard Helms s-a aflat la conducere[70].

În 1960, Helms era șef de operații sub directorul adjunct de programe Richard Bissell. Bissell era un vizionar high-tech care a cercetat și dezvoltat programul de spionaj U-2, în 1954, și monitorizarea prin fotografii din satelit, în 1961, punând la dispoziția CIA fotografii de înaltă rezoluție a amplasamentelor militare sovietice sau chinezești[71]. Paralel cu aceste remarcabile realizări, Bissell și-a construit propria echipă și, în mare măsură, l-a lăsat pe Helms să se ocupe de ale lui[72].

În această perioadă s-a declanșat cearta care a durat patru ani între Helms și Bissell[73]. Strălucitorul și inventivul Bissell a fost numit, în 1958, de directorul CIA Allen Dulles să ocupe postul de adjunct al directorului de programe, funcție la care aspira și Helms. Mai târziu, Helms susținea că a fost „surprins și dezamăgit“[74] de această întorsătură de situație, considerând-o un vot de neîncredere, și a afirmat că Bissell este „o alegere ciudată“[75]. Se spune că Helms s-a simțit umilit și a devenit grosolan[76]. De îndată, resentimentele sale au făcut ca relația cu Bissell să se degradeze până la ostilitate[77]. În

izolarea sa, Helms a început pe nesimțite, dar cu agresivitate, să facă presiuni, luptându-se să obțină rezultate în ultrasecretele programe MK de care era responsabil alături de Angleton, pe lângă alte operații sub acoperire.

O prioritate printre aceste misiuni secrete era complotul de a-l da jos pe popularul dictator cubanez Fidel Castro, care luase puterea în 1959. La câteva săptămâni după învestirea președintelui John F. Kennedy, o trupă paramilitară formată din 1 200 de oameni antrenați de CIA a încercat să preia controlul Cubei. În dezastrul care a urmat în Golful Porcilor pe 17 aprilie 1961, invadatorii au fost copleșiți numeric și înfrânți răsunător de loialiștii lui Castro.

Președintele Kennedy nu a aflat de planul CIA de a invada Cuba decât după ce a ocupat fotoliul prezidențial, în ianuarie 1961. Bazându-se pe evaluările făcute de elita serviciilor secrete ale SUA, a permis ca acest plan prost conceput să fie aplicat. După aceea, agenții de informații care au planificat invazia l-au acuzat pe Kennedy că nu le-a acordat mai mult sprijin, în special aerian. Oricum, după cum spunea generalul Maxwell Taylor, nici măcar aviația SUA nu ar fi influențat rezultatul confruntării, în special pentru că bateriile antiaeriene cubaneze erau extrem de puternice[78]. Mai mult, Kennedy știa că un atac aerian ar fi produs cu siguranță probleme politice și mai mari atât în țară, cât și peste granițe. Președintele a simțit că a fost dezinformat grosolan. Luptându-se să obțină eliberarea prizonierilor de război, a promis că va sparge CIA „în o mie de bucăți pe care le va risipi în toate zările“[79]. În 1962, după demisia directorului CIA Dulles și a lui Richard Bissell, la ordinul președintelui Kennedy, Helms a avansat, devenind adjunct al directorului de programe, avându-l ca director pe John McCone[80].

La mijlocul lui 1963, președintele Kennedy era susținut de majoritatea americanilor. El a înființat Peace Corps, a inițiat Tratatul de interzicere a testelor nucleare și a întins Uniunii Sovietice o ramură de măslin. Este interesant să remarcăm, referitor la misiunea Peace Corps, că după cum spunea primul său director, Sargent Shriver, care era căsătorit cu sora lui Kennedy, Eunice, pe-atunci Richard Helms a făcut o cerere prin care recomanda ca agenții CIA să intre în Peace Corps. Kennedy i-a ordonat imediat lui Helms să țină CIA deoparte.

Președintele știa că planul lui Helms ar face ca Peace Corps să-și piardă credibilitatea[81].

Într-un discurs ținut la Universitatea Americană din Washington, D.C., în iunie 1963, Kennedy a rostit câteva dintre cele mai memorabile cuvinte ale sale, marcând o îndepărtare semnificativă de politica Războiului Rece. Președintele a promis „să facă lumea sigură pentru diversitate". În culise, Kennedy acceptase să *nu* invadeze Cuba și, de asemenea, începuse să planifice retragerea militarilor din Vietnamul de Sud[82]. Adevărul e că președintele Kennedy era considerat de cei mai mulți americani drept un pacificator. Cu toate acestea, cercurile de extrema dreaptă considerau că John F. Kennedy capitulase în fața comuniștilor. Inovatoarele sale decizii politice au încălcat dogmele primordiale ale ideologiei Războiului Rece. Pentru mulți din CIA, comunismul era o amenințare monolitică al cărei obiectiv fundamental era dominația mondială. Dreapta simțea că locul Americii în lume pretindea ca administrația să pună la cale răsturnarea regimurilor de stânga, acolo unde era posibil. Chiar dacă cu greu ar fi considerați extremiști, conform standardelor politice de azi, mulți oameni din guvern sau implicați în producția de armament pentru armată propovăduiau exportarea democrației cu tancul. Unii aveau chiar o viziune și mai distorsionată asupra lumii. Acești extremiști au ajuns la convingerea că viitorul Americii nu este în siguranță până când președintele Kennedy nu va fi alungat de la Casa Albă.

Între timp, la CIA au continuat cercetările cu droguri și hipnoză în cadrul programului MK, în mare măsură fără știința directorului McCone și a administrației. După cum am mai spus, una dintre cele mai des întâlnite acoperiri pentru testele întreprinse de CIA în domeniul hipnozei era pretextul administrării de medicamente pentru tratament[83]. În cele din urmă, în 1963, presiunile politice au dus la suspendarea parțială a testelor cu droguri făcute de CIA pe subiecți neavizați. Pe lângă spitalele din afara Statelor Unite, casele conspirative din interiorul țării controlate de CIA erau de obicei folosite ca locuri unde oamenii agenției făceau teste cu droguri pe subiecți neavizați. Astfel de teste presupuneau administrarea drogului unui subiect fără știința acestuia. Când directorul CIA, John McCone,

a obținut suficiente informații despre această practică foarte răspândită, a ordonat să înceteze. Mai mult, inspectorul general al agenției, John Earman, scria că modul în care se abuza de acești șoareci de laborator era „dezgustător și imoral“[84]. McCone recomanda închiderea caselor conspirative și, doi ani mai târziu, două sedii-cheie au fost închise, unul în New York și altul în San Francisco. Între timp, Richard Helms se zbătea din răsputeri să salveze programele. Veteranul serviciilor secrete considera că testele pe subiecți neavizați erau cruciale pentru munca echipei sale, în ciuda rezervelor pe care și le exprimaseră unii reprezentanți ai guvernului. Helms i-a scris superiorului său: „Nu avem niciun răspuns la problema morală“[85]. El și alți fanatici din echipa de servicii tehnice au considerat că cercetările erau cu mult mai importante decât soarta subiecților folosiți. Helms insista că „în domeniul administrării în secret de substanțe chimice“ era absolut necesar ca americanii să țină pasul cu rușii[86]. Această afirmație era evident o minciună pentru a câștiga finanțare și sprijin de la cel mai înalt nivel pentru agenție, de vreme ce astăzi se crede că SUA erau pe-atunci cu mult înaintea sovieticilor în acest domeniu.

Richard Helms – cel mai influent promotor al programelor de cercetări comportamentale și de control al minții – s-a asigurat că schimbările făcute în cadrul departamentului său vor fi doar cosmetice. După cum veți vedea, programele MK ale lui Helms au jucat un rol-cheie în asasinarea președintelui John F. Kennedy în Dallas, Texas, pe 22 noiembrie 1963 și a senatorului Robert F. Kennedy în Los Angeles, California, pe 5 iunie 1968.

La șase luni după asasinarea președintelui Kennedy, în iunie 1964, Helms a schimbat numele programului MKULTRA în MKSEARCH[87]. Era, de fapt, mult mai potrivit, ținând cont că obiectivul esențial în acel moment era căutarea și descoperirea subiecților potriviți, indivizi care puteau fi condiționați pentru a deveni țapi ispășitori.

MKSEARCH s-a concentrat în special pe testarea substanțelor psihochimice asupra oamenilor. Creierul științific al operației, Sid Gottlieb, avansase considerabil în investigațiile sale asupra „drogurilor puternice, substanțelor chimice producătoare de stres și a celor

psihotrope“[88]. O altă echipă, sub conducerea dr. Stephen Aldrich, făcea experimente într-o fermă cu câteva sute de hectare de teren, în Massachusetts[89]. Pe la sfârșitul anilor 1950 și începutul anilor 1960, echipa lui Helms recrutase cei mai buni oameni de știință ai țării și apoi le finanțase cercetările cu ajutorul fondurilor CIA, prin diferite fundații, spitale universitare și centre de detenție.

Odată cu ascensiunea lui Lyndon B. Johnson, îndată după asasinarea președintelui Kennedy și victoria lui Johnson în alegerile prezidențiale din 1964, Helms și-a consolidat poziția în agenție. El s-a concentrat pe stabilirea rolului CIA în rapida expansiune a războiului din Asia de Sud-Est și, în același timp, pe progresul programelor ultrasecrete de control al minții și de control comportamental. Pe 30 iunie 1966, președintele Johnson l-a numit pe Richard Helms în funcția de director al CIA, succedându-l pe viceamiralul William F. Raborn jr., care a ocupat această funcție din aprilie 1965 până în iunie 1966[90].

În 1967, agenția dispunea de multe produse chimice și droguri noi, grație contactelor pe care le stabilise CIA cu persoane din industria farmaceutică. Atunci când aceste droguri nu au mai putut fi testate pe subiecți în case conspirative, s-au găsit alte centre medicale. De exemplu, un centru de testare era o închisoare, Unitatea medicală de la Vacaville, California. În 1967 și 1968, CIA a avut pe statul de plată la această unitate un psihiatru care primea mai mult de 10 000 de dolari pentru a face experimente pe deținuți[91].

Tot atunci, programele MK se extindeau, la fel și războiul CIA din Asia de Sud-Est. Cei mai mulți americani nici astăzi nu știu că, înainte cu doar câteva zile de asasinarea sa, președintele Kennedy stabilise planul retragerii din Vietnam. După ce a fost asasinat, Pentagonul a anulat aceste planuri și, către finalul anului 1963 a început să mărească ajutorul militar acordat Vietnamului de Sud[92].

În anul 1967, numărul militarilor din Vietnam a crescut până la aproape jumătate de milion. În timp ce Johnson continua să bombardeze Vietnamul de Nord, numărul militarilor americani uciși în război creștea zilnic. În 1966 și 1967, au murit mai mult de 15 000 de americani în Asia de Sud-Est[93]. În cele din urmă, succesorul simbolic la președinție, Robert Kennedy, s-a despărțit de linia

președintelui Johnson într-un discurs despre războiul din Vietnam, ținut în Senat. Era 2 martie 1967. El a privit cu luciditate războiul și le-a vorbit despre asta colegilor săi senatori: „Noi, care trăim în abundență, suntem cei care ne trimitem acolo tinerii să moară. Substanțele noastre chimice sunt cele care incendiază copiii și bombele noastre sunt cele care culcă satele la pământ. Noi suntem cu toții părtași“[94].

În acest discurs energic antirăzboi, Kennedy a afirmat că toți suntem responsabili de război, concentrându-se pe situația victimelor. El sugera că SUA ar trebui să fie generoase, iar pacea și negocierile să fie la cel mai înalt preț.

Fără să o spună, dorea ca afirmațiile sale să dea de înțeles că războiul, pe care inițial el și fratele său îl sprijiniseră, a fost o greșeală. Nobila cauză a apărării democrației se transformase într-un război civil în care SUA erau susținătoarele unui regim corupt. Mândria și dorința de a-și salva reputația au pus stăpânire pe conștiința americanilor. În acel moment, cei mai mulți americani considerau că nu ar trebui să renunțăm, că victoria era necesară indiferent de costuri. Cei care aveau opinii diferite erau considerați trădători, în special de către militari sau de cei din serviciile secrete. Pentru unii dintre ei, Bobby Kennedy a devenit, fără îndoială, o țintă.

Între timp, senatorul Kennedy a observat impactul negativ pe care-l avea războiul asupra oamenilor de acasă. Se înregistrau tot mai multe tulburări civile. În vara anului 1967, s-au declanșat în câteva orașe cele mai mari tulburări rasiale din istoria țării. Au fost înregistrate incendii în Cincinnati, în vreme ce membrii organizației Panterele negre manifestau înarmați în Sacramento[95]. Apoi în iulie, în Newark și Detroit, protestatarii au incendiat clădiri, prădând magazine și trăgând în polițiști. Din 12 până în 17 iulie, au fost ucise 26 de persoane în Newark. În Detroit, o săptămână mai târziu, s-au declanșat proteste, cu violențe care au dus la 43 de morți. Guvernatorul statului Michigan, George Romney, a chemat Garda Națională, iar președintele Johnson a trimis tancuri pentru a restabili ordinea în oraș. Și în New York s-au declanșat violențe în Harlemul spaniol. Era poliție la fiecare colț de stradă din *barrio*[96,97].

Liderul mișcării pentru drepturi civile, Martin Luther King jr., îi

scria din Atlanta președintelui Johnson: „Haosul și devastările care pun acum stăpânire pe orașele noastre sunt o revoltă oarbă împotriva condițiilor scandaloase de viață pe care dumneavoastră, atât de curajos, promiteați, când ați preluat mandatul prezidențial, în 1964, că le veți remedia. Condițiile nu s-au schimbat“. King spunea că violențele din Detroit sunt „o exteriorizare a furiei și a suferinței negrilor“[98].

În timp ce președintele Johnson era demonizat atât de activiștii pentru drepturile civile, cât și de protestatarii care se împotriveau războiului, republicanul Richard Nixon — pe care îl înfrânsese John F. Kennedy în 1960 — aștepta în tăcere alegerile prezidențiale din 1968. Agențiile secrete și armata au jucat un rol esențial în această perioadă.

Programul de spionaj intern coordonat de Richard Helms, numit Operația CHAOS, și pus în practică de James Angleton, fusese inițiat pentru a pune capăt tulburărilor rasiale și demonstrațiilor antirăzboi prin discreditarea protestatarilor. Pentru aceasta era interceptată și citită corespondența, erau făcute percheziții ilegale (pătrunderea prin efracție în casa ori la biroul celui urmărit), interceptări telefonice și supravegheri[99]. Conform profesorului de drept Christopher H. Pyle de la colegiul Mount Holyoke din South Hadley, Massachusetts, în 1967, ca parte a violării libertăților civice, armata, pentru că avea efective atât de numeroase, a fost mobilizată să dea o mână de ajutor pentru strângerea de informații despre sute de mii de americani nevinovați. Pyle știa toate acestea la prima mână, fiind atunci căpitan în cadrul serviciului de informații al armatei și unul dintre cei care au luat parte la acest flagrant abuz de putere[100]. După spusele lui Pyle, el și alți 15 000 de soldați în civil s-au infiltrat ilegal în comunitățile din colegii și în organizațiile negrilor. Primiseră ordin să provoace suficient de mult scandal încât să perturbe activitățile disidente și, prin urmare, să dejoace viitoarele proteste. Pyle va lucra, mai târziu, în anii 1970, pentru senatorul Sam J. Ervin, pe drepturi constituționale, și pentru senatorul Frank Church, care a dezvăluit că CIA și FBI continuau filajele ilegale. Către finalul anului 1967, războiul din Vietnam s-a intensificat, iar CIA apăsa pe accelerație pe toate fronturile, atât acasă, cât și în străinătate. Războiul de uzură dus de președintele Lyndon Johnson nu mergea bine, însă el refuza să schimbe direcția, în ciuda

măcelului din Vietnam. După spusele lui Arthur Schlesinger jr., Henry Kissinger a afirmat că la o ședință de cabinet, președintele Johnson stăruia pe lângă secretarul apărării, Robert McNamara: „Spune-mi cum pot să-i lovesc între picioare“[101].

Popularitatea lui Johnson în sondaje a continuat să scadă și la sfârșitul lui 1967, McNamara a fost concediat din funcția de secretar al apărării[102]. Ulterior, a devenit președintele Băncii Mondiale. Între timp, Johnson se agăța de credința sa în puterea și autoritatea americană și urma orbește calea deschisă de CIA.

În acel an, agenția inițiase un program pentru distrugerea depozitelor de muniție ale Vietcongului[103] comunist. Cunoscut sub numele de Operația PHOENIX, planul pretindea infiltrarea în satele și cătunele vietnameze care serveau drept depozite de muniție pentru gherile. Conform ministrului de externe vietnamez, Nguyen Co Thach, Operația PHOENIX „a distrus multe dintre bazele noastre“ și i-a forțat pe mulți luptători comuniști să fugă în Cambodgia[104]. Operația a fost extrem de distrugătoare. Agenții CIA nemulțumiți, dintre care mulți concediați după fiascoul din Golful Porcilor, în Cuba, au descoperit că serviciile și abilitățile lor erau din nou la mare preț.

De asemenea, acasă, CIA și-a fortificat efectivele, recrutând și antrenând ilegal poliția municipală să poată lucra în diferite proiecte conform necesităților[105].

O sarcină-cheie era aceea de a strânge informații, după cum am subliniat, pentru a neutraliza activitățile protestatarilor antirăzboi și ale activiștilor rasiali. Pe lista angajaților cu contract erau și doi ofițeri de grad înalt din Poliția din Los Angeles, Manny Pena și Hank Hernandez. Amândoi vor juca un rol important în investigațiile oficiale pe marginea asasinării lui Robert Kennedy[106]. Și, într-adevăr, eforturile lor vor garanta că povestea oficială va fi aceea a unui „asasin singuratic“. Martorii care au văzut alți ucigași au fost fie ignorați, fie, într-un fel sau altul, convinși că versiunea lor nu este corectă[107].

Utilizarea pe scară largă a personalului din servicii pentru operațiile interne le-a permis unităților MK coordonate de Helms să-și îndeplinească în mod eficient și pe mai multe paliere misiunea: să găsească subiecți potriviți, să-i condiționeze pentru a putea fi

sugestionați posthipnotic și să inducă amnezia pentru a garanta o dezmințire plauzibilă a faptelor. Era la finele lui 1967, când Sirhan Sirhan, un palestinian imigrant de 24 de ani, a dispărut de-acasă, din Pasadena, California. Se va reîntoarce trei luni mai târziu, fără a-și aminti ce a făcut în acest timp. MKSEARCH era un element-cheie al conspirației pentru asasinatul care l-a doborât pe senatorul Robert F. Kennedy patru luni mai târziu, pe 5 iunie 1968 la Hotelul Ambassador din Los Angeles (și pe Martin Luther King jr. mai înainte, pe 4 aprilie 1968 la Motelul Lorraine din Memphis, Tennessee).

Paralel cu aceste crime șocante, Războiul din Vietnam continua fără ezitări în 1968, iar Richard M. Nixon, ales președinte în noiembrie, l-a păstrat pe Richard Helms ca director al CIA. De asemenea, în același an, Helms a divorțat de soția lui cu care a fost căsătorit 29 de ani, Julia Bretzman Shields, și s-a căsătorit cu Cynthia Ratcliff McKelvie.

În timpul primului mandat al lui Nixon, din 1968 până în 1972, atenția lui Richard Helms s-a concentrat pe misiunile secrete de asasinat. O mulțime de martori în cazul JFK au fost găsiți morți, mulți din cauza unor inexplicabile atacuri de cord, sinucideri, accidente de mașină și crime violente. Mai mulți martori din dosarul asasinării lui RFK au fost și ei împușcați. Apoi, când campania pentru alegerea președintelui a intrat în linie dreaptă, un popular candidat sudist, fostul guvernator de Alabama, George Wallace, a fost împușcat în 15 mai 1972 în Laurel, Maryland. Candidatul a supraviețuit, dar cu picioarele paralizate, și și-a petrecut întreaga viață într-un cărucior cu rotile. Wallace fusese o amenințare majoră pentru ambițiile lui Nixon la un al doilea mandat, deoarece era sprijinit în sud nu doar de democrații conservatori, ci și de republicani. Retragerea sa din cursă i-a pus lui Nixon pe tavă alegerile din 1972, în care-l va zdrobi pe candidatul pacifist, senatorul democrat George McGovern din Dakota de Sud. Atacatorul guvernatorului Wallace, Arthur H. Bremer (alt „asasin singuratic nebun“?), a fost condamnat și își ispășește condamnarea la închisoare pe viață. La o lună după tentativa de asasinat împotriva lui George Wallace, complexul de birouri Watergate, unde se afla sediul Comitetului Național al Partidului Democrat din Washington, D.C., a fost spart. Pe 17 iunie 1972, au fost

descoperiți și arestați cinci spărgători. Doi dintre ei erau foști agenți CIA, iar unul era angajat al agenției. În aparență, misiunea lor era să instaleze microfoane în birouri pentru a putea furniza informații politice valoroase pentru tabăra lui Nixon.

Dar, și mai important, interceptările telefonice le-ar fi furnizat lui Helms și lui Angleton informațiile cruciale de care aveau nevoie: reușiseră democrații să spargă „codul MKULTRA“, adică descoperise opoziția cine se afla în spatele asasinatelor?

Afacerea Watergate începuse să ocupe tot mai mult spațiu în presă, iar președintele Nixon și-a dat seama că aceste știri îi puteau da peste cap campania electorală. Cu numai șase luni înaintea alegerilor, a apelat la directorul CIA, Richard Helms, pentru ajutor, însă Helms, care negase că ar fi știut ceva despre spargerea de la sediul democraților, l-a refuzat. Nixon i-a cerut atunci principalului său consilier, H. R. Haldeman, să se întâlnească cu Helms. Cei doi s-au întâlnit cu consilierul prezidențial John Ehrlichman pe 23 iunie 1972 în biroul acestuia. Odată în plus, Helms a fost întrebat cine se afla în spatele spargerii, iar directorul CIA a insistat asupra faptului că nu are nicio legătură cu acest incident. Atunci Haldeman i-a transmis un mesaj din partea președintelui Nixon: „Președintele m-a rugat să-ți spun că întreaga afacere poate fi legată de Golful Porcilor și, dacă se ajunge aici, Golful Porcilor ar putea exploda“[108].

Conform lui Haldeman, Helms nu s-a mai putut controla și a strigat la cei din cameră: „Golful Porcilor nu are nimic de-a face cu povestea asta. Nu mă îngrijorează deloc Golful Porcilor“. Haldeman, șocat, i-a replicat: „Nu fac decât să respect ordinele, Dick. Asta mi-a spus președintele să-ți transmit“. Atunci Helms s-a calmat[109].

Cheia pentru înțelegerea reacției lui Helms este să știm că „Golful Porcilor“ face trimitere la asasinarea lui Kennedy. Acesta este cuvântul de cod folosit peste tot în benzile lui Nixon despre Watergate. Cu certitudine, președintele Nixon bănuia că Helms avea legătură cu asasinatele.

După cum am mai spus, în ciuda scandalului Watergate, în noiembrie 1972 Nixon a câștigat un al doilea mandat ca președinte, învingându-l zdrobitor pe McGovern. Directorul CIA, Helms, temându-se de ce e mai rău, a anulat peste noapte programele agenției care

cercetau controlul minții, cele pe care le moșise cu atâta grijă[110]. Împreună cu Sid Gottlieb, șeful cercetărilor MK, Richard Helms a distrus meticulos dosarele MKULTRA în ianuarie 1973. Oricum, cei doi au uitat de actele contabile ale programului. Mai multe cutii conținând aceste documente au fost descoperite patru ani mai târziu și livrate Senatului[111].

La câteva zile după ce Helms și Gottlieb au distrus principalele dosare MK, pe 2 februarie 1973, președintele Nixon l-a eliberat pe Helms din fruntea agenției, iar Sid Gottlieb s-a retras din serviciul federal. În schimbul renunțării la conducerea CIA, Helms a fost numit de Nixon ambasador în Iran, la solicitarea acestuia[112]. La vremea aceea, Iranul se afla sub domnia șahului Mohammad Reza Pahlavi, un puternic aliat al SUA, care fusese adus la putere de CIA în 1953. Șahul fusese menținut la putere cu sprijinul lui Helms, deoarece poliția secretă iraniană SAVAK fusese antrenată de CIA.

Abia la 3 august 1977 situația financiară a programului MKULTRA a fost cunoscută de opinia publică, atunci când Comitetul Special pentru Problemele Serviciilor Secrete al Senatului SUA a publicat raportul audierilor. Dar, în ciuda audierilor, oamenii obișnuiți încă nu știau ce semnificație aveau acele dosare. Asta pentru că mulți dintre cei legați de programele ilegale induceau în eroare atât Congresul, cât și presa[113]. De exemplu, un agent care supervizase una dintre casele conspirative unde agenția făcea testele cu droguri a negat că ar fi știut ceva concret despre aceste case[114]. Alt martor care a negat că ar fi testat diverse droguri pe oameni era, de fapt, chiar persoana care pusese pe hârtie cererea de a face aceste teste[115]. Iar directorul unei fundații, una dintre organizațiile de fațadă ale CIA, susținea că bugetul său era finanțat în proporție de 25-30% de agenție, în vreme ce finanțarea se ridica, în conformitate cu documentele guvernamentale, la peste 90%[116].

Lunga carieră guvernamentală a lui Richard Helms s-a încheiat când Jimmy Carter l-a înfrânt pe președintele Gerald Ford și a depus jurământul de învestitură în ianuarie 1977. După ce înlocuitorul lui Helms a sosit în Iran, fostul șef al spionajului, în vârstă de 64 de ani, s-a stabilit în Washington, oferind servicii de consultanță în afaceri pentru investiții internaționale. Și-a numit firma Safeer, cuvânt iranian

care înseamnă „ambasador“. Retragerea lui Helms din structurile guvernamentale se va dovedi mult mai tumultoasă, din punct de vedere personal, decât zilele petrecute la Langley.

În anul în care și-a părăsit postul din Iran, Helms a fost acuzat de sperjur pentru că ar fi mințit Comitetul senatorial de relații internaționale în februarie 1973, în timpul audierilor pentru confirmarea în postul de ambasador. Senatorii l-au întrebat în legătură cu intervenția americană din Chile, în special despre o misiune CIA din 1970 în care Helms a pus la cale operații sub acoperire pentru a împiedica alegerea președintelui socialist Salvador Allende în fruntea acelei țări atât de bogată în cupru[117]. Agenția a înregistrat un adevărat succes trei ani mai târziu, când lovitura de stat asistată de CIA a reușit să înlăture de la putere guvernul chilian și să instaureze dictatura militară a generalului Augusto Pinochet. Regimul susținut de SUA a torturat și a ucis mai mult de 3 000 de persoane în timpul celor 16 ani de guvernare[118]. În declarația făcută în fața senatorilor, Helms a ascuns faptul că CIA a vărsat milioane de dolari în conturile oponenților lui Allende. În final, Helms și-a dat seama că nu are cum scăpa de acuzații și a pledat vinovat. Judecătorul l-a amendat cu 2 000 de dolari și l-a condamnat la doi ani cu suspendare[119]. Lui Helms i s-a permis să-și păstreze pensia primită de la guvern.

Adevărul despre cariera eficient de brutală pe care și-a construit-o Helms în operațiile sub acoperire a început să iasă la iveală când președintele Gerald Ford a ajuns la Casa Albă. Ford a fost învestit președinte în august 1974, după ce Richard Nixon a demisionat în dizgrație. Abia în timpul unui interviu acordat presei, cinci luni mai târziu, în ianuarie 1975, președintele Ford a menționat inocent, vorbind cu editorul de la *New York Times*, A. M. Rosenthal, că CIA fusese implicată în asasinate peste graniță[120]. Înainte, directorul numit de Ford la CIA, William Colby (din 4 septembrie 1973 până în 30 ianuarie 1976) ordonase ca toți angajații CIA să divulge fărădelegile de care aveau știință din trecutul CIA[121]. Așa-numitele „Bijuterii de familie“, un raport de 693 de pagini, care inițial a fost confidențial, conținea probe în legătură cu atentatele de asasinat organizate de CIA în Caraibe și Africa. Dezvăluirea acestei informații care l-a făcut pe Richard Helms să turbeze de furie[122] a condus la înființarea Comisiei

de investigații Rockefeller, în 1975, organism care a investigat o mulțime de activități ilegale interne ale agenției. Această comisie a fost urmată, în 1976, de Comitetul special al Senatului pentru studiul operațiilor guvernamentale în domeniul serviciilor secrete, condus de senatorul Frank Church, un democrat din Idaho. Cunoscut sub numele de Comitetul Church, acest for a dezvăluit legăturile dintre Mafie și CIA. Și, în final, Comitetul special al Camerei Reprezentanților pentru cercetarea asasinatelor a început, în perioada 1976-1978, cercetarea asasinării lui John F. Kennedy și a lui Martin Luther King jr.

În ciuda tuturor acestor investigații și audieri, s-a scris puțin despre firul călăuzitor care străbate cea mai mare parte a erei Helms, mai precis acțiunile asociate cu operații ca MKULTRA. Helms își propusese drept obiectiv final pentru aceste programe ca CIA să execute asasinate fără să fie implicată, să ucidă fără a fi învinuită că a făcut-o. Într-adevăr, în 1953 a început și a continuat pe parcursul următorilor 20 de ani un șir de lovituri de stat și de asasinate în străinătate și în țară. Deși CIA a fost exonerată de implicarea directă în urma a diferite anchete ale Congresului, există probe că banii agenției au finanțat aceste activități. Toate victimele asasinatelor erau lideri care susțineau politici potrivnice intereselor economice și militare ale SUA în timpul Războiului Rece. Congresul și presa au considerat că dezmințirile CIA sunt plauzibile. Oricum, azi se știe că declarațiile făcute de Richard Helms de-a lungul timpului în legătură cu implicarea CIA în planificarea, executarea și mușamalizarea a numeroase asasinate sunt mincinoase. În noiembrie 2005, la o conferință sponsorizată de Arhivele asasinatelor și Centrul de cercetări, reuniune care a avut loc la Bethesda, Maryland, G. Robert Blakey, consilierul șefului Comitetului pentru investigarea asasinatelor din Camera Reprezentanților, comenta referitor la informațiile furnizate de CIA comitetului pe care-l reprezenta: „Nu am încredere în nimic din ce mi-au spus cei de la CIA“[123].

Să mai spunem o dată că Helms a ocupat postul care i-a permis, de la începutul anilor 1950 până la începutul anilor 1970, să cunoască practic toate operațiile sub acoperire ale CIA. Era îndreptățit să știe totul, fiind interfața între Washington și agenții din teren. În același timp, nu există nicio probă că președinții în exercițiu din această

perioadă de 20 de ani ar fi ordonat vreun asasinat. E adevărat, loviturile de stat din diverse țări au primit aprobarea prezidențială. Planul era ca, după instaurarea unui nou guvern, mai favorabil SUA, liderul înlăturat să plece în exil sau să fie deportat, nu ucis. Pe de altă parte, Richard Helms acționa de obicei fără consultarea sau consimțământul președintelui. Fără doar și poate, există nenumărate situații în care Helms nu și-a informat superiorii despre anvergura planurilor sale și nici despre caracteristicile operațiilor-cheie, în special în cazul comploturilor de asasinat în care CIA se asociase cu Mafia. Unul dintre motivele pentru care Helms păstra aceste secrete era că știa ce ar crede Biroul Oval despre asemenea acțiuni „complet ieșite în afara limitelor“[124], după cum spunea John McCone referindu-se la operațiile clandestine plănuite împotriva Cubei în august 1962.

Oricum, în timpului erei Helms, adică în cele două decenii dintre 1953 și 1973, au avut loc peste zece lovituri de stat sau încercări de lovituri de stat sprijinite de CIA în străinătate. Multe dintre aceste schimbări de regim au presupus asasinate. Au avut loc lovituri de stat în Iran (1953), în Guatemala (1954), Indonezia (atentat, în 1958), Congo (1961), Cuba (atentat, în 1961), Republica Dominicană (1961), Irak (1963), Vietnamul de Sud (1963), revoluționarul Che Guevara a fost ucis în Bolivia în 1967 și, în fine, Chile (1973). În SUA, au fost asasinați lideri politici în 1963, președintele Kennedy, 1965, Malcolm X, 1968, reverendul Martin Luther King jr. și senatorul Robert Kennedy și în 1972, guvernatorul George Wallace (încercare de asasinat).

În SUA, asasinatul politic folosit ca instrument de politică externă a fost scos în afara legii în februarie 1976, prin Ordinul executiv 11 905. În autobiografia sa, Richard Helms scria că nu a fost de acord cu această interdicție în eventualitatea că SUA ar fi fost în stare de război. El considera că asasinatul era o metodă eficientă pentru a înfrânge un inamic[125]. Cu certitudine, Helms a simțit că Războiul Rece era efectiv un război disputat în umbră.

În CIA, Helms a devenit expert în recrutarea și antrenarea străinilor care să execute operații sub acoperire. Urcând în ierarhia agenției — Helms a lucrat de la început în serviciul operațiilor (cunoscut și sub numele de serviciile secrete) — a putut să se apropie

de diverși specialiști din multe țări. Contactele sale operative din străinătate se extindeau de la cubanezi anti-Castro la iranieni susținători ai șahului. Se putea conta pe legăturile străine ale lui Helms când era vorba despre executarea operațiilor secrete de toate tipurile, inclusiv asasinate.

Biografia lui Helms scrisă de Thomas Powers face aluzie la preferința lui de a folosi străini în misiunile delicate. Powers scrie că Helms a considerat de maximă importanță ca agenția să nu fie implicată: „Dacă trebuie făcute inerente treburi zgomotoase, e mai bine să-i lași pe alți să le facă“[126].

Helms era de părere că trebuia să fii foarte prudent și discret când aveai de-a face cu „treburile zgomotoase“. Obiectivul său, după cum o demonstrează planurile sale pentru MKULTRA, era să fie capabil să elimine pe cineva fără ca agenția să fie acuzată. Acesta era motivul principal pentru care se folosea de străini mai degrabă decât de propriii angajați. Era crucial ca implicarea agenției și a lui însuși să nu fie dezvăluite public. Problema binelui sau a răului era practic irelevantă pentru Helms sau cum el însuși a numit acest interes „liturghia lăcrimoasă a moralității“[127]. Etică sau empatie nu erau cuvinte din vocabularul lui Helms. Principala sa grijă în privința asasinatelor era, în schimb, că ucigașul ar fi putut vorbi mai târziu, din cauza sentimentul de vinovăție, a alcoolului, a instabilității mintale sau a nemulțumirilor la muncă. Helms se temea că asemenea dezvăluiri ar putea provoca răzbunări împotriva agenției și un impact pe termen lung la nivel politic.

În plus, știa că dacă ar fi fost descoperit el și cei cu care conspira puteau fi cu ușurință concediați, dar pe o scară mai mare însemna aproape sigur și declanșarea represaliilor împotriva SUA. În ciuda riscurilor, Helms a mers înainte, încrezător că putea să evite repercusiunile nedorite, în primul rând, punându-i pe străini să-i facă munca murdară și, în al doilea rând, folosindu-se cum trebuie de programele ultrasecrete MK.

Un alt secret al succesului lui Helms în aceste îndeletniciri secrete a fost faptul că a „compartimentat“ activitatea. Acest concept înseamnă, pur și simplu, că informația este controlată cu strictețe, astfel că este furnizată unui ofițer dar, posibil, nu și celuilalt din biroul

vecin. Securitatea putea fi păstrată prin controlul informațiilor delicate referitoare la operațiile ultrasecrete (de exemplu, asasinatele), direcționându-le doar către cei care trebuie să le cunoască, chiar și la cele mai înalte niveluri de comandă. Această tehnică a permis CIA ca, vreme de decenii, să înșele președinți, comitete de supraveghere și jurnaliști. După cum scria Helms în memoriile sale: „Conform canoanelor operațiilor secrete, este o axiomă că probabilitatea scurgerilor de informații crește exponențial de fiecare dată când un document confidențial este cunoascut de o altă persoană, angajat al agenției, membru al Congresului, superior din administrație, dactilografă sau funcționar de la arhive. „Compartimentarea“ eficientă este fundamentală pentru toate activitățile secrete... Posibilitatea scurgerii de informații – deliberată sau accidentală – este imensă“[128].

O altă strategie eficientă folosită de Helms pentru a ține misiunile secrete departe de ochii publicului era aceea de a crea povești de acoperire în agenție. Ofițerii care participau la misiuni sub acoperire le turnau aceste povești născocite celorlalți ofițeri, colegi de birou, pentru a-i ține departe de anumite activități. Helms descrie cam așa această tactică: „În birourile agenției, poveștile de acoperire au fost inventate pentru a explica prezența specialiștilor și nenumăratele uși închise în nasul camarazilor lor ofițeri“[129]. În felul acesta, brodând povești pe marginea unor operații fictive, programele adevărate, cum ar fi MKULTRA, erau duse mai departe și foarte puțini angajați ai agenției erau conștienți de existența lor. Unii istorici care au intervievat angajați ai CIA au consemnat aceste povești care au fost în mod eronat considerate adevărate și le-au crezut în mare măsură. O poveste de acoperire îi învinuia pe cei doi Kennedy – atât pe John, cât și pe Robert – de tentativele de asasinat împotriva lui Fidel Castro și de asasinarea despotului sud-vietnamez Ngo Dinh Diem. Cu toate acestea, nu există nicio probă referitoare la aceste comploturi. Faptele însă arată către Richard Helms și confidentul său apropiat, ofițerul CIA William Harvey, ca principali răspunzători. Harvey a admis în fața Comitetului Church, la mijlocul anilor 1970, că atât el, cât și Helms au tăinuit în mod intenționat alianța anti-Castro cu Mafia în fața directorului CIA de atunci, John McCone[130]. Helms, Harvey și

Angleton credeau că în timpul Războiului Rece măsurile excepționale erau justificate. În viziunea lor, această perioadă de tensiuni între Est și Vest era mai mult decât un război ideologic, era o luptă internațională pentru înfrângerea Uniunii Sovietice și a Chinei comuniste, pentru zdrobirea marxismului atât peste granițe, cât și acasă, folosind toate mijloacele pe care le aveau la dispoziție.

Acești indivizi aveau și o reputație de păstrat – notorietatea lor se născuse la Berlin, chiar la începutul Războiului Rece. William Harvey, de exemplu, condusese săpăturile la un tunel subteran în sectorul sovietic, realizând o strălucită lovitură de contraspionaj. Când președintele Kennedy a întrebat care este ofițerul CIA care seamănă cel mai mult cu agentul 007 din romanele lui Ian Fleming, agenția l-a trimis pe Harvey să-l întâlnească. Vederea lui Harvey, care era supraponderal, chel și băutor înverșunat, l-a făcut pe Kennedy să-l întrebe dacă are „la fel de mult noroc cu femeile ca James Bond“[131]. Se pare că Harvey se lua mult mai în serios. În particular, porecla lui pentru cei doi Kennedy era „poponari“[132]. James Angleton, cel care conducea contrainformațiile în era Helms, a fost descris ca având „mutră de fantomă. Chipul supt, biroul său învăluit în mister și comportamentul excentric au dat noi dimensiuni misticii pe care-o degaja“[133]. Contribuția lui Angleton la misiunile CIA era de a planifica operații secrete care să dea peste cap acțiunile de spionaj ale serviciului secret sovietic – KGB – în zonele fierbinți. Dar dincolo de efortul de a controla „amenințarea sovietică“, rolul lui Angleton era să-i sprijine devotat planurile lui Helms de peste hotare și de acasă. Helms nu a făcut niciodată economie de laude când vorbea despre Angleton, considerându-l „figura dominantă a contraspionajului în lumea noncomunistă“. Helms a afirmat la un moment dat: „Jim are capacitatea să ridice o discuție operațională nu la cel mai înalt nivel, ci în altă dimensiune“[134]. Cu siguranță, programele MK (controlul minții) se potrivesc acestei descrieri a unei „alte dimensiuni.“ În operațiile MKULTRA și în altele, Helms s-a pus în fruntea unor programe care garantau că vinovăția pentru un asasinat va pica în sarcina altora din afara CIA. Metode extrem de sofisticate, care, după cum am văzut, presupuneau utilizarea unor experți asasini care urmau să tragă focuri de pe margine, în vreme ce țapii ispășitori – niște

naivi drogați și programați prin hipnoză — ar fi fost arestați pentru crimă. Incredibil, dar unii istoricii au scris: „Se prea poate ca Oswald să fi fost un țap ispășitor, dar de ce a făcut-o?“. Cu toate acestea, un „țap ispășitor“ este, prin definiție, cineva care nu a făcut fapta de care este acuzat.

Programele Helms-Angleton nu au ridicat doar asasinatele la altă dimensiune, dar au descoperit și că aceste noi tehnici operaționale putea fi folosite și în alte scopuri, inclusiv în boicotarea investigării asasinatelor. O mare varietate de tehnici similare a fost folosită pentru a-i neutraliza efectiv pe martori și pentru a mușamaliza asasinatele. După cum vom vedea, mulți dintre cei care au fost de față la asasinate au murit într-un mod misterios, neașteptat. Scriitorii au fost și ei vizați, la fel și juriștii sau alții ale căror existențe s-au intersectat cumva cu vreun asasinat. Printre aceștia o amintim pe editorialista Dorothy Kilgallen din New York, care l-a intervievat pe Jack Ruby, asasinul lui Oswald și care a murit subit. Ea nu lua droguri, însă a murit de o supradoză. Iar Robert L. Meyer, un avocat american despre care mulți credeau că va redeschide dosarul Robert Kennedy, a fost găsit mort de atac de cord în parcarea unui tribunal din ținutul Orange. Nu avusese până atunci nicio problemă cardiacă[135]. Printre cei care au murit tragic în cazul Martin Luther King jr. se numără William Sartor, un colaborator de la revista *Time* care investiga asasinatul. Și el a murit de o supradoză, deși nu era consumator de droguri. Iar Preston Battle, judecător din Memphis, a fost găsit mort de atac de cord într-o dimineață, când se afla la biroul lui. El analiza posibilitatea unei moțiuni prin care să redeschidă cazul lui James Earl Ray în legătură cu asasinarea lui King.

Sam Giancana și John Rosselli, doi mafioți care aveau legături cu CIA, au fost uciși înainte de a fi aduși pentru a da declarație în cadrul audierilor din Senat pe tema asasinatelor. Se considerau amândoi imuni în fața acuzării datorită colaborării lor cu CIA. În 1975, Giancana a fost împușcat de mai multe ori când își pregătea masa la el în bucătărie, iar în luna iulie a anului următor, Rosselli a fost găsit dezmembrat și îndesat într-un container care plutea în largul coastei la Miami[136].

După cum vom vedea în cele ce urmează, mulți oameni obișnuiți,

care au fost martori ai asasinatelor și știau prea multe, au murit, de asemenea, devreme și pe neașteptate.

---

[7] Thomas Powers, *The Man Who Kept The Secrets: Richard Helms And The CIA* (New York, Alfred A. Knopf, 1979), p. 293.

[8] Victor Marchetti și John D. Marks, *The CIA And The Cult Of Intelligence* (New York, Alfred A. Knopf, 1974), p. 18.

[9] Gaeton Fonzi, *The Last Investigation* (New York, Thunder's Mouth Press, 1993), p. 302.

[10] Richard M. Helms și William Hood, *A Look Over My Shoulder: A Life In the Central Intelligence Agency* (New York, Random House, 2003), p. 253.

[11] Bernard Fensterwald Jr., alături de Michael Ewing, Comitetul pentru investigarea asasinatelor, *Coincidence or Conspiracy?* (New York, Zebra Books, Kensington Publishing Corp., 1977), p. 191.

[12] Fensterwald, p. 199.

[13] Fensterwald, p. 200.

[14] Helms, pp. 14–15.

[15] E vorba despre al 8-lea Congres al Reichului cunoscut şi sub numele de *Reichsparteitag der Ehre* (Adunarea de onoare), marcând remilitarizarea Renaniei, un an după adoptarea legilor antisemite de la Nürnberg (n. trad.).

[16] Helms, pp. 24–25.

[17] Helms, pp. 29–30.

[18] Powers, p. 24.

[19] Powers, p. 30.

[20] Helms, p. 153.

[21] Helms, p. 103.

[22] Edward Jay Epstein, *Legend: The Secret World of Lee Harvey Oswald* (New York, McGraw-Hill Book Company, 1978), p. 29.

[23] John Marks, *The Search for the „Manchurian Candidate“: The CIA and Mind Control* (New York, W.W. Norton & Company, 1979) pp. 225–227.

[24] General german (1902-1979), din 1942 şeful serviciilor secrete militare pe Frontul de Est. Racolat de CIA pentru a organiza spionajul în spaţiul Uniunii Sovietice. Din 1968, a devenit şeful serviciilor secrete vest - germane (n. trad.).

[25] Powers, p. 24.

[26] Locotenent-colonel nazist (1906 - 1962), organizator al Holocaustului. după război a fugit în Argentina de unde a fost capturat de israelieni, judecat şi condamnat la moarte prin spânzurare pentru crime împotriva umanităţii şi de război (n. trad.).

[27] Associated Press, „CIA Shielding Of War Criminals Described“, The Hartford

Courant 7 iunie 2006: A 4.

[28] Alcaloid psihedelic natural extras din cactusul peyote (n. trad.).

[29] Marks, pp. 5–6.

[30] Marks, p. 24.

[31] Marks, p. 31.

[32] Philip H. Melanson, Ph.D., *The Robert F. Kennedy Assassination: New Revelations on the Conspiracy and Cover-up, 1968-1991* (New York, Shapolsky Publishers, 1991) p. 215.

[33] Marks, p. 10.

[34] Marks, p. 96.

[35] Melanson, (*RFK*), pp. 208–209.

[36] Flunitrazepam (nume comercial Rohypnol), sedativ denumit roofies, se pare, de la reparatorii de acoperiş (roofer) care l-ar folosi (n. trad.).

[37] Marks, pp. 129–130.

[38] Marks, p. 4.

[39] Marks, p. 58.

[40] Marks, p. 72n.

[41] Marks, pp. 83–88.

[42] Marks, p. 91n.

[43] „Six Veterans Sue Over Experiments“, *The Hartford Courant*, 8 ianuarie 2009, 3B.

[44] Marks, pp. 74–76.

[45] Marks, pp. 73, 135.

[46] Marks, pp. 157–159.

[47] Marks, p. 168.

[48] Marks, pp. 225–227.

[49] Marks, p. 61.

[50] Marks, p. 63.

[51] Marks, p. 198.

[52] Marks, p. 202.

[53] Marks, p. 202.

[54] Melanson, *The Robert F. Kennedy Assassination,* pp. 173–174.

[55] Marks, p. 154.

[56] Marks, p. 203.

[57] Marks, p. 210.

[58] Marks, p. 204*n*.

[59] William W. Turner și Jonn G. Christian, *The Assassination of Robert F. Kennedy: A Searching Look at the Conspiracy and Cover-up 1968–1978* (New York, Random House, 1978) p. 206.

[60] Marks, pp. 202–204.

[61] Melanson (*RFK*), p. 176.

[62] Turner și Christian, p. 208.
[63] Marks, pp. 139–140.
[64] Marks, p. 146.
[65] Marks, p. 143.
[66] Marks, p. 140.
[67] Marks, pp. 141–142.
[68] Marks, pp. 146–150.
[69] Marks, p. 149.
[70] Marks, p. 227.
[71] Powers, pp. 96–97.
[72] Powers, p. 99.
[73] Powers, p. 98.
[74] Richard Helms și William Hood, *A Look Over My Shoulder: A Life in the Central Intelligence Agency* (New York, Random House, 2003), p. 163.
[75] Helms, p. 165.
[76] Powers, p. 100.
[77] Powers, pp. 98–99.
[78] Schlesinger, p. 482.
[79] David E. Scheim, *Contract on America: The Mafia Murder of President John F. Kennedy* (New York, Shapolsky, 1988), p. 208.
[80] Helms, p. 196.
[81] Michael O'Brien, *John F. Kennedy: A Biography* (New York, St. Martin's Press, 2005), p. 573.
[82] Schlesinger, pp. 772–774.
[83] Marks, p. 197.
[84] Marks, p. 109.
[85] Marks, p. 109.
[86] Marks, pp. 108–109.
[87] Marks, pp. 210–211.
[88] Marks, pp. 216–217.
[89] Marks, pp. 226–228.
[90] Powers, p. 172.
[91] Marks, p. 215.
[92] Schlesinger, p. 783.
[93] Stanley Karnow, *Vietnam: A History* (New York, Viking, 1983), p. 525.
[94] Mahoney, p. 343.
[95] Robert Blair Kaiser, *RFK Must Die!* (New York, Dutton, 1970), pp. 209–210.
[96] Cartier, în spaniolă (n. trad.).
[97] Schlesinger, pp. 857–858.
[98] Stephen B. Oates, *Let the Trumpet Sound: The Life of Martin Luther King, Jr.* (New

York, Harper and Row Publishers, Inc., 1982), p. 429.

99 Powers, pp. 246–249.

100 „Domestic Spying—Again?“ editorial, Hartford Courant 20 noiembrie 2002: A9.

101 Schlesinger, p. 883.

102 Karnow, p. 525.

103 Sau Frontul de Eliberare Naţională, formaţiune militară şi politică de inspiraţie naţionalistă şi comunistă din Vietnamul de Sud, înfiinţată în decembrie 1960 şi echipată de armata nord-vietnameză (n. trad.).

104 Karnow, p. 617.

105 Marchetti, p. 225.

106 Turner și Christian, pp. 64–67.

107 Melanson, *The Robert F. Kennedy Assassination,* pp. 256–257, 298–299.

108 H.R. Haldeman cu Joseph DiMona, *The Ends of Power* (New York, Times Books, 1978), p. 37.

109 Haldeman, p. 37.

110 Marks, p. 219.

111 Marks, pp. 219–221.

112 Helms, p. 412.

113 Marks, p. 222.

114 Marks, p. 222.

115 Marks, p. 223.

116 Marks, p. 222.

117 Powers, p. 10.

118 Nora Boustany, *Washington Post.* „A Judge Who Defied a Tyrant,“ Hartford Courant, 23 octombrie 2005, ed. cit.: A6.

119 Powers, p. 305.

120 Powers, p. 290.

121 Powers, p. 287.

122 Powers, p. 292.

123 George Lardner jr., „No Closer to Cracking the Kennedy Case“, *The Washington Post*, 21 noiembrie 2005: A13.

124 Fensterwald, p. 200.

125 Helms, p. 171.

126 Powers, p. 82.

127 Powers, p. 124.

128 Helms, p. 185.

129 Helms, p. 134.

130 George Michael Evica, *And We Are All Mortal: New Evidence and Analysis in the John F. Kennedy Assassination* (West Hartford, University of Hartford, 1978), p. 256.

131 David Talbot, *Brothers: The Hidden Story of the Kennedy Years* (New York, Simon & Schuster, Free Press, 2007), p. 103.

132 Talbot, p. 103.

133 Talbot, p. 197.

134 Helms, pp. 275–276.

135 Turner și Christian, p. 153n.

136 Schlesinger, p. 520.

Capitolul 2

Testul sociopatiei

Un element esențial pentru succesul în domeniul spionajului și al operațiilor sub acoperire, adică profesia pe care și-o alesese Richard Helms, era înșelătoria. Dar pentru Helms, un maestru în ale spionajului, minciuna nu avea limite, în special când se adresa comitetelor Congresului și presei. A fost, cu adevărat, trăsătura lui fundamentală. După cum vom vedea, prin felul în care s-a folosit până la absurd de minciună s-ar putea să fi trecut dincolo de granițele normalității, în patologie. În paginile următoare, vom examina câteva dintre mistificările publice ale lui Helms.

Una dintre metodele prin care a putut să păstreze secretul acțiunilor sale, conform propriei autobiografii, a fost inventarea unor povești de acoperire[137]. Aceste mituri erau versiunea livrată ofițerilor CIA pe care trebuia să-i ții departe de programele în care erau implicați alții. În mod sigur, aceasta era o metodă excelentă pentru ocultarea multor operații și păstrarea securității. Dar, mai târziu, atmosfera în agenție sub conducerea lui Helms s-a suprasaturat de minciună. Un prim exemplu este modul în care s-a folosit acesta de crima organizată. În autobiografia sa, el pretinde că îi disprețuia pe mafioți și-i numea „mardeiași“[138]. În realitate, CIA a menținut relații foarte apropiate cu diverși capi mafioți, chiar și după ce a fost avertizat de Bobby în legătură cu aceste legături. Practic, în iunie 1963, cu șase luni înainte de asasinarea președintelui Kennedy, conform dosarelor Comitetului Senatorial pentru Monitorizarea Serviciilor Secrete, locotenentul lui Helms, Bill Harvey, încă se mai întâlnea cu John Rosselli, coordonatorul mafiot al asasinatelor[139]. Helms „stăpânea la perfecție arta de a spune povești diferite unor oameni diferiți, pentru a-și îndeplini obiectivele“[140], susține John

Marks în cartea sa *The Search for the Manchurian Candidate* (În căutarea candidatului manciurian).

Marks dă drept exemplu momentul în care Helms le spunea celor din Comisia Warren că sovieticii erau incapabili să forțeze efectiv pe cineva să întreprindă o acțiune sub efectul drogurilor, dar, în același timp, tot el îi scria șefului său, John McCone, susținând că a fost tulburat de „agresivitatea“ cu care sovieticii administrează, pe ascuns, substanțele chimice. Helms îl presa, atunci, pe McCone să decidă continuarea experimentelor cu droguri făcute de divizia sa asupra unor subiecți fără ca aceștia să știe[141].

În alt capitol al autobiografiei sale, Helms dădea vina pe serviciile secrete de la Moscova care ar fi fabricat documente și ar fi intoxicat ziarele europene pentru a demonstra că CIA a fost implicată în asasinarea președintelui Kennedy[142]. În realitate, sovieticii nu au fabricat nicio poveste de acest gen.

De asemenea, Helms s-a concentrat și pe acoperirea sa pe plan intern. În 1967, când procurorul James Garrison, din New Oleans, a început să investigheze asasinarea președintelui Kennedy, Richard Helms, director pe-atunci al CIA, a fost atât de nemulțumit, încât a trimis agenți pe teren în încercarea de a sabota cazul[143]. Mai mult, conform Comitetului Camerei pentru investigarea asasinatului, Helms și-a infiltrat agenții în echipa lui Garrison[144]. Acesta îl arestase pe milionarul Clay Shaw, om de afaceri din New Orleans, pe 1 martie 1967, acuzându-l că a fost una dintre figurile centrale al complotului pentru asasinarea președintelui (Lee Harvey Oswald trăise în New Orleans câteva luni înainte de asasinat și fusese în legătură cu câțiva agenți CIA). Clay Shaw a înființat International Trade Mart și a fost informator al CIA din 1948 până în 1956[145]. Conform lui Helms, după 1956, Shaw și-a încetat contactele cu agenția pentru că-și „pierduse interesul“[146]. Adevărul este însă cu totul altul. Interesul lui Shaw în activitățile CIA din New Orleans au crescut foarte mult la începutul anilor 1960, perioadă în care CIA și cubanezii anti-Castro începuseră să-și întemeieze o tabără paramilitară strategică în nordul orașului. Deloc surprinzător, cu ajutorul lui Helms, Shaw a fost achitat la începutul lui 1969. A murit de cancer în 1974[147].

În privința președintelui Kennedy, memoriile lui Richard Helms

sunt pline de inadvertențe. De pildă, luând în discuție politica lui Kennedy față de Vietnam, Helms scria că, dacă ar mai fi trăit, Kennedy nu ar fi retras trupele americane din Vietnamul de Sud în timpul conflictului, bazându-se pe acțiunile prezidențiale față de Cuba[148]. Totuși, după cum am văzut, exact acest lucru a făcut președintele. În 20 noiembrie 1963, la conferința din Honolulu, Kennedy a anunțat că vor fi retrași 1 000 de militari. În ceea ce privește politicile lui Kennedy față de Cuba, de fapt, a dovedit o stăpânire neobișnuită când a contramandat riposta aeriană care ar fi trebuit să urmeze atacului din Golful Porcilor.

Altă minciună semnificativă în privința asasinării lui Kennedy, de data aceasta din partea lui John Rosselli, agentul lui Helms care asigura legătura cu Mafia, a fost enunțată la începutul lui 1967. Rosselli i-a declarat unui avocat din Washington, Edmund Morgan, că Fidel Castro pusese la cale uciderea lui Kennedy ca să le dea o lecție celor din familia Kennedy pentru tentativele de lovitură de stat anterioare.

Morgan a plasat această invenție cu ajutorul editorialistului Drew Pearson, din Washington, care a publicat-o pe 3 martie 1967[149]. Cu siguranță, falsa scurgere către presă a fost o nouă încercare a CIA, condusă de Helms, să-și șteargă urmele.

Probabil cea mai mare înșelătorie a lui Helms a fost răspunsul pe care l-a dat Comisiei Warren după asasinarea președintelui Kennedy. De fapt, investigatorii au descoperit de atunci că mare parte din probele furnizate comisiei de Helms erau documente falsificate[150]. De pildă, întreaga călătorie despre care se spunea că Oswald ar fi făcut-o până la Ambasada Cubei din Ciudad de Mexico în săptămânile dinainte de 22 noiembrie 1963 s-a descoperit că a fost regizată de subalternul lui Helms, David Phillips. Operația își propusese să-l lege pe Oswald de comuniștii cubanezi și sovietici. Helms le-a oferit această pistă falsă celor din Comisia Warren pentru a crea aparența că Oswald intenționa să coopereze cu KGB. Însă niciuna dintre aceste probe nu s-a verificat. Filmul agenției, martorii oculari și înregistrările audio nu au izbutit să dovedească prezența lui Oswald în Ciudad de Mexico[151].

O altă minciună: Helms a declarat pe 1 august 1978, în fața

Comitetului special al Camerei care investiga asasinatele, că Oswald nu a fost agent CIA și că nu avusese niciun contact cu agenția[152]. Adevărul este că unul dintre cei mai de încredere oameni ai lui Helms, David Phillips, cunoscut de asemenea și ca Maurice Bishop, l-a întâlnit pe Oswald cu două luni înainte de asasinarea lui Kennedy. În ciuda afirmațiilor lui Helms, liderul cubanez anti-Castro Antonia Veciana a dezvăluit pe 2 martie 1976 că agentul CIA Phillips s-a întâlnit cu Oswald în Dallas, în septembrie 1963[153]. După ce Comitetul senatorial pentru monitorizarea serviciilor de informații a cercetat legăturile lui Oswald și activitățile în cadrul pușcașilor marini, în Uniunea Sovietică, New Orleans și în Dallas, senatorul Richard Schweiker din Pennsylvania a declarat, „Oswald avea legături cu serviciile secrete... era acoperit peste tot de amprentele serviciilor“[154].

După moartea președintelui Kennedy, Richard Helms, care așa cum spuneam, fusese jurnalist, a pus la cale înregimentarea presei în efortul de a se proteja pe sine și agenția de acuzații, suspiciuni și critici referitoare la asasinate. În planul de mușamalizare al lui Helms intra și memoriul pe care l-a scris pentru a-i pregăti pe agenți de discuțiile cu politicienii și editorii ziarelor, dându-le sfaturi cum să reacționeze la teoriile conspiraționiste. Memoriul conține patru argumente pe care agenții trebuiau să le exprime foarte clar. Unul: „nu a apărut nicio probă semnificativă pe care să o ia în considerare Comisia Warren“. Era, în mod evident, fals. Erau intervievați în continuare noi martori, neaudiați de Comisie, iar poveștile lor erau publicate. Doi: „criticii supraevaluează, de obicei, problemele de amănunt, ignorându-le pe celelalte“. În mod clar, investigatorii guvernului erau cei care evitau probele care nu se potriveau versiunii oficiale. Era, cu adevărat, o practică obișnuită în cadrul Comisiei Warren. Trei: „o conspirație la scară atât de largă, cum se sugerează deseori, ar fi imposibil de ascuns în Statele Unite ale Americii“. De fapt, conspirația a implicat oameni foarte puțini și extrem de discreți și, chiar și așa, nu a putut fi ascunsă: părți și amănunte ale complotului au fost descoperite încă de la început. Și patru: „nicio persoană cu scaun la cap nu l-ar fi ales pe Oswald drept complotist. El a fost un singuratic, un zăpăcit care nu prea putea fi de încredere, o nulitate necunoscută niciunui serviciu profesionist de informații“.

Adevărul este că Oswald era chiar echilibrat, după cum vom vedea. Fusese o persoană plăcută în școală și în Corpul Pușcașilor Marini. Era un fiu, frate și soț loial și responsabil (soția sa Marina afirma că a fost „un soț bun“ – nu unul abuziv, cum au spus unii). Era tatăl grijuliu a doi copii, a muncit din greu și-și plătea dările. Dar motivul principal pentru care divizia lui Richard Helms l-a ales pe Oswald să fie pe statul lor de plată a fost pentru că putea fi manipulat cu ușurință și transformat în țap ispășitor, înscenându-i-se uciderea unui președinte[155]. Astfel că, în esență, cele patru argumente ale lui Helms pentru reporteri, editori și comentatori s-au transformat într-o acțiune secretă de înșelăciune pe scară largă, pentru a mușamaliza adevărul din spatele asasinării lui Kennedy.

Lumea de minciuni în care a trăit Helms este pusă în evidență foarte clar de propria autobiografie, după cum am văzut mai devreme. Un alt exemplu de neasumare a responsabilității pentru anumite operații dubioase secrete este modul în care amintește de Operația PHOENIX din timpul Războiului din Vietnam. Aceasta presupunea și infiltrarea Vietcongului din sate. Se spune că, în urma acestui program, au fost eliminați circa 60 000 de comuniști[156]. Helms afirmă în cartea sa că acesta a fost un program al Vietnamului de Sud, nu al CIA[157]. Cu toate acestea, experții în domeniul serviciilor de informații au furnizat documente care demonstrează că misiunea a fost organizată în 1967 de CIA, care era condusă de Richard Helms și supervizată de ofițerul CIA William Colby[158]. Helms ar fi putut nega rolul CIA în Operația PHOENIX pentru a-l scoate din cărți pe Colby, care a fost pentru el un înger răzbunător, când, ca director al agenției (1973-1976), Colby a încercat să adune informații în legătură cu strategiile falimentare ale CIA.

De asemenea, Helms a negat în cartea sa toate asasinatele CIA. Pentru a-și susține acest punct de vedere, el face referire la investigațiile senatorului Church care afirmase că raportul final demonstra că CIA nu a asasinat niciodată pe nimeni[159]. Raportul se baza pe faptul că la acea vreme agenția nu furnizase comitetului documente relevante. Nu mult după aceea, au început să apară probe care demonstrau că, în tot cazul, CIA a înlesnit asasinatele, plătindu-i pe alții pentru a le executa, ceea ce transforma versiunea lui Helms în

pură fantezie.

Afirmația care apare adesea în cartea lui Helms este că a acționat doar cu aprobarea președintelui[160]. Din nou, minciuni peste minciuni. Adevăratul este că Helms nu le-a spus niciodată superiorilor săi ce se întâmpla cu adevărat, dacă ar fi ajutat la ceva. De exemplu, el afirma că încălcările regulamentului CIA în 1968 au fost ordonate de președintele Lyndon Johnson. Aceste încălcări includeau plasarea de microfoane, violarea corespondenței, intrări prin efracție, drogarea oamenilor și programarea lor prin hipnoză și asasinatele. Nu există nicio probă că președintele Johnson ar fi știut ceva despre aceste activități.

Un alt exemplu din versiunea scrisă a evenimentelor, dovedind tendința lui Helms de a păta credibilitatea altora, este afirmația că președintele Nixon i-a oferit o ambasadă în 1973. Pe atunci, Nixon îl îndepărta pe Helms din funcția de director al CIA și-i oferea un post de ambasador, iar Helms a replicat că nu i-a trecut nicio clipă prin cap să ceară așa ceva[161]. John Ehrlichman sugerează în romanul său că de fapt Helms l-a șantajat pe Nixon[162]. Cel mai probabil, Nixon știa prea multe despre trecutul lui Helms și-i era teamă că știe toate acestea și l-ar fi putut implica și pe el, în cele din urmă. De asemenea, Helms mai afirmă că „nu e sigur de ce“ a ales Iranul pentru a merge acolo ca ambasador[163]. El uită să spună că a fost într-o lungă și strânsă relație cu șahul Iranului, Mohammad Reza Pahlavi. Cei doi bărbați au frecventat aceeași școală în Elveția, iar în 1953, Helms ajutase la aducerea șahului la putere. Mai mult, faptul că alesese Iranul îi dădea ocazia lui Helms să evadeze din bătaia reflectoarelor într-o perioadă în care afacerea Watergate începuse să țină prima pagină a ziarelor.

După cum am spus, Helms a mințit în timpul audierilor de confirmare în postul de ambasador, pe 7 februarie 1973. El le-a spus senatorilor din Comitetul pentru relații externe că CIA și SUA nu au avut nicio implicare în lovitura de stat din Chile[164]. Ulterior, adevărul a ieșit la iveală, în ciuda faptului că Helms, întrebat de mai multe comitete ale Congresului, părea „o victimă a amneziei“[165]. În 1977, Helms a fost inculpat cu opt capete de acuzare pentru sperjur și a pledat vinovat. Așa cum am spus, a primit o sentință de doi ani cu suspendare și a fost amendat cu 2 000 de dolari[166]. În timpul

discuțiilor pentru a ajunge la o înțelegere, Helms s-a apărat spunându-i judecătorului: „M-am găsit într-o poziție conflictuală. Am depus jurământ să protejez anumite secrete. Nu am vrut să mint. Nu am vrut să induc Senatul în eroare. Am încercat, pur și simplu, să ies din situația dificilă în care mă găseam“[167].

În mod evident, Richard Helms avea probleme cu adevărul. De fapt, unii l-ar putea considera un mincinos patologic. Minciuna permanentă este un simptom-cheie al unei personalități sociopate când se combină cu mai multe alte simptome descoperite la asemenea indivizi. Sociopatia este o dereglare mintală serioasă, dar nu înseamnă demență. Simptomele aceastei dereglări mintale vor fi examinate în următoarele pagini. Deși este prea tâziu pentru a-l analiza pe Richard Helms din punct de vedere psihologic, este posibil să-i studiem caracteristicile comportamentale cunoscute. Comparând profilul lui Helms cu cele ale sociopaților cu certificat psihiatric, putem demonstra cu certitudine dacă modul său de a se comporta poate fi calificat drept sociopatie. O metodă folosită pe scară largă de psihiatrii criminaliști pentru a ușura aceste comparații presupune folosirea „Catalogului psihopatologic“ alcătuit de Robert D. Hare, Ph. D.[168]. Termenii de psihopatie și sociopatie sunt interșanjabili. Singura diferență este că primul e folosit de cei care consideră că această dereglare este genetică, în vreme ce al doilea termen este folosit de cei care consideră că apariția ei se bazează pe factori aparținând mediului social. Mai departe, vom explora figura istorică a lui Richard Helms din perspectivă psihanalitică. Ne luăm informațiile din autobiografia lui Helms, din mărturiile date în fața Congresului și din răspunsurile date jurnaliștilor. Rezultatele, bazate pe fapte analizate aici, pun în lumină o corelare între Helms și probele sociopatiei.

Sociopații se deosebesc de cei mai mulți dintre indivizii care suferă de deranjamente mintale. În vreme ce persoanele instabile mintal nu-și controlează emoțiile sau pierd contactul cu realitatea, nu la fel se petrece cu sociopații. Aceștia se comportă normal din aceste puncte de vedere, dar fără să aibă nici cel mai mic fior de empatie. Ei nu au conștiință.

Repet, deși sociopații suferă de un deranjament mintal serios, ei *nu* dau dovadă de nebunie. De exemplu, în cazul lor nu se

înregistrează stres sau lipsa de orientare. La birou, Richard Helms își ocupa timpul planificând asasinate, dar după muncă, el socializa cu elita Washingtonului. Un politolog din anii 1970 spunea despre Helms că este „un bărbat înalt, elegant, cu o voce liniștită și cu ochi pătrunzători“[169]. Văduva directorului de ziar Walter Ridder, Marie Ridder, considera că Helms este „foarte dulce și bine-intenționat“, iar soția istoricului Arthur Schlesinger jr., Alexandra, i-a spus cândva unui reporter: „El (Helms) era unul dintre prietenii noștri. Jucam tenis împreună“[170].

În ciuda faptului că sociopații sunt deseori mincinoși patologici, pot fi cordiali, fermecători sau excepțional de inteligenți. Ei încearcă să-și disimuleze cruzimea. Richard Helms avea o voce convingătoare și părea, de regulă, cel mai normal dintre toți birocrații (în afara exploziei sale în fața jurnalistului Daniel Schorr de la CBS despre care am vorbit și a neobișnuitelor sale comentarii față de presă). Experții în psihiatrie medico-legală spun că este normal pentru un sociopat. Dincolo de aparența de normalitate, sociopații adoptă, de asemenea, o altă trăsătură comună: în urma unei explozii temperamentale, declanșată de natura lor impresionabilă, se reîntorc abrupt la normalitate, controlându-se perfect de parcă nimic neobișnuit nu s-ar fi întâmplat[171]. Acesta este chiar comportamentul pe care l-a adoptat Helms când s-a confruntat cu Daniel Schorr (vă amintiți că Helms i-a spus lui Schorr că e un ticălos și un mizerabil, înainte de a-și recăpăta controlul).

În anii 1970, printre cei mai cunoscuți sociopați din SUA – de regulă, erau denumiți psihopați – erau John Gacy, un antreprenor care a asasinat 32 de tineri în Illinois și i-a îngropat sub casa lui; Kenneth Bianchi, unul dintre strangulatorii din Hillside[172], autor a 12 crime în zona Los Angelesului și Ted Bundy, care a ucis câteva zeci de femei fiind, în cele din urmă, executat în Florida[173]. În mod evident, cei mai mulți sociopați nu ucid oameni. Oricum, este important să consemnăm că asasinatele din anii 1960 sunt doar vârful icebergului. În anii următori, numeroși martori au fost uciși pentru a împiedica adevărul să iasă la lumină. Aceste crime în serie au început cu primul martor asasinat, Lee Harvey Oswald.

Cele 12 simptome-cheie care descriu sindromul sociopatiei,

conform dr. Hare, se împart în două categorii: caracteristici interpersonale și aberație socială. „Din grupă fac parte: volubilitatea, egocentrismul, lipsa remușcărilor, lipsa empatiei, înșelătoria din dorința de a manipula și lipsa de profunzime a emoțiilor. Trăsăturile aberației sociale sunt: impulsivitatea, controlul deficitar al comportamentului, nevoia de emoții tari, probleme timpurii de comportament și comportament antisocial în adolescență“[174]. Dr. Hare avertizează că aceste caracteristici sunt simple instrumente, e nevoie de analize mult mai aprofundate și, desigur, de experiență medicală pentru a stabili un diagnostic. Oricum, poate fi pusă în evidență „o schiță miniaturală“ a profilului de sociopat, iar comparația cu trăsăturile cunoscute ale unui subiect poate fi relevantă.

Pornind de la începutul listei, Helms a fost evident un vorbăreț. Răspunsurile erau bine lustruite, dar de regulă fără substanță. Era un individ detașat. De fapt, întreaga lui biografie scrisă de Thomas Powers, citată mai sus, conține și un număr foarte mic de anecdote spuse de cei cu care a colaborat îndeaproape. Chiar și directorul CIA Allen Dulles îl descria pe Helms sintetizând totul într-un singur rând: „Era folositor,“ apoi a adăugat: „Știa să-și țină gura“[175]. Egocentrismul lui Helms a fost deseori observat de cei din jur dar, desigur, nu era ceva neobișnuit în rândul elitei puterii de la Washington. Se considera superior altora și se lupta pentru putere și control. Când cariera sa a fost blocată pentru o vreme, a devenit ursuz și plin de resentimente. Când a atins poziția de vârf în agenție, a condus-o de parcă era satrapia lui personală. Se simte peste tot în scrierile și în interviurile sale o lipsă crasă de remușcări. Nu a avut nicio preocupare pentru indivizii eliminați prin lovituri de stat sau prin asasinatele pe care el le-a încurajat și nici nu a arătat vreun interes pentru familiile sau prietenii victimelor. Și-a raționalizat activitățile ilegale și a respins orice responsabilitate personală. Lipsa lui de empatie este evidentă, dacă ne uităm la viețile celor care au fost drogați fără să știe sau asupra cărora s-au făcut experimente în timpul cercetărilor din programul MKULTRA. Această manipulare a fost cea mai grosolană. Avem probe solide că Helms a mințit mereu când a fost vorba despre rolul pe care l-a avut în aceste activități ilegale. Iar reacția sa personală față de prețul plătit de multele sale victime și ținte

demonstrează din plin superficialitatea emoțiilor sale.

În categoria aberațiilor sociale, acțiunile lui Helms oglindesc aproape fidel lista lui Hare. Pentru început, impulsivitatea. De fapt, deși Helms spune în autobiografia sa că acțiunile erau rod al prudenței, operațiile sale erau în mod tipic reactive și sărăcăcios plănuite. În domeniul controlului comportamental, după cum am mai spus, Helms reacționa agresiv la cea mai mică provocare, atacându-și pe neașteptate cu vorbe grele adversarul. Juca un rol de conformist la suprafață și, de fapt, chiar a devenit un jucător de tenis de succes. Dar în lumea secretă a informațiilor, a căutat în permanență căi prin care oamenii lui să ucidă fără să fie prinși. Următoarea trăsătură simptomatică, necesitatea de senzații tari, a fost împlinită zi de zi, pe când își mobiliza oamenii de încredere să se îndrepte cu rapiditate către realizarea unui program MKULTRA funcțional. Helms trăia la maxim. Tot atunci, a devenit evidentă tendința de a nu-și asuma responsabilitatea muncii sale. Helms a respins orice responsabilitate pentru loviturile de stat din străinătate și asasinatele din anii 1950 și 1960, ca să nu mai vorbim despre cele din țară. În ceea ce privește comportamentul antisocial ca adult, această caracteristică est, de asemenea, condensată în programele de control al minții din era Helms. A experimenta pe mințile oamenilor fără știința și aprobarea lor era limita acestui comportament antisocial.

Ultima caracteristică a sociopatului – comportamentul antisocial – este similar tendinței lui Helms de a abuza de cei vulnerabili și de a-i exploata pe cei slabi, fără nicio preocupare pentru bine și rău[176]. În agenția condusă de Helms, era permis să fii șmecher, să găsești subiecți pentru programul MK, să fii escroc, să manipulezi subiecții cu droguri și hipnoză și apoi să-i programezi să devină țapi ispășitori. Într-adevăr, unele escrocherii ale sociopaților sunt extrem de sofisticate, după cum spune dr. Hare[177]. MKULTRA era chiar o astfel de escrocherie. În loc să le fie milă de cei vulnerabili, persoanele sociopate îi aleg tocmai pe aceștia ca victime. Helms a ales oameni marginalizați ca subiecți pentru teste și ca țapi ispășitori. După cum spunea unul dintre sociopații din studiul medicului Hare referindu-se la asemenea victime: „Sunt obișnuiți cu asta. Nu se duc să se smiorcăie la poliție“[178].

Altă trăsătură comună a sociopaților este lipsa lor de loialitate[179]. După cum am văzut, Helms nu era loial niciunuia dintre superiorii săi și opera independent, fără să le ceară sfatul sau consimțământul. Era de capul lui și căuta să se gratifice de unul singur prin putere și dominație.

De asemenea, vom întâlni această caracteristică în viața sa de familie. De pildă, Helms nu prea pomenește nimic despre singurul său copil, Dennis, în autobiografia sa. Această constantă a indiferenței este tipică printre sociopați. De asemenea, ei îi învinovățesc pe ceilalți pentru problemele lor. Helms îi arată pe mulți cu degetul în autobiografia sa. Această caracteristică este o subcategorie a necesității sociopaților de a înșela, după cum am mai spus. Altă trăsătură comună a sociopaților este utilizarea iresponsabilă a resurselor organizației din care fac parte[180]. MKULTRA este un exemplu clasic pentru deturnare de fonduri. Când toate costurile operaționale și de cercetare sunt totalizate și comparate cu etica și scopul acestui program, iresponsabilitatea este șocantă.

Un sociopat inteligent poate fi cel mai distructiv, iar Helms deține un loc fruntaș. Sunt concentrați pe atingerea obiectivelor. În același timp, sunt oportuniști care ignoră regulile, tăindu-și calea înainte fără să se controleze[181]. S-o spunem din nou: le lipsește conștiința.

Motivele sociopaților diferă de la caz la caz. Oricum, printre cauze obișnuite ale crimelor înfăptuite de ei se află răzbunarea, satisfacția și furia. Toate cele trei motive se potrivesc cu certitudine situației lui Helms. Mai mult, conform experților criminaliști, crimele sociopaților par „profesioniste“ și fără frământări sufletești[182]. Asasinatele și uciderea martorilor în cadrul mușamalizării asasinatelor, considerate niște operații MKULTRA, se potrivesc acestui model. Privind retrospectiv la perioada în care Dorothy Kilgallen, jurnalista din New York, era drogată și apoi eliminată și la atât de mulți martori care au sfârșit tragic, auzim mantra sociopatului: „nu e nimic personal.“

Helms s-a folosit de educația sa, de relațiile sociale și de farmec pentru a câștiga încrederea altora și a urca rapid în ierarhia agenției. Aceste caracteristici, combinate cu obsesia pentru putere și

manipularea altora sunt manifestări obișnuite în domeniul sociopatiei. În analizarea lui Helms, conform experților, alt factor-cheie pentru profilul sociopatic de care trebuie să ținem cont este că „instinctele lor sunt sălbatice“[183]. Sociopații caută poziții de putere asupra vieții celorlalți. Ei sunt antrenați să obțină roluri în care vor avea putere. Helms a creat un astfel de rol în MKULTRA și și-a petrecut întreaga carieră încercând să-l perfecționeze cu ajutorul testării drogurilor pe subiecți neavertizați, efectuând experimente prin hipnoză și punând la cale lovituri de stat, asasinate și mușamalizări prin manipularea altora. Dar cum poate să mențină un sociopat o asemenea poziție de putere? Conform psihiatrilor, „ei se mențin păstrând o convingătoare aparență de normalitate“[184]. În cazul lui Helms, el a ajuns în poziții de vârf în CIA și a plecat de-acolo ca ambasador în Iran. Nu a sfârșit în pușcărie așa cum se întâmplă cu mulți sociopați. Aceasta pentru că a reușit să mențină o iluzie de normalitate. Experții mai spun că „mantaua de respectabilitate a sociopaților este subțire“[185]. Conform specialiștilor, „un sociopat pus la colț va adopta o poziție de indignare îndreptățită și de furie în încercarea de a-i descuraja pe acuzatorii săi“[186]. Din nou, ne întoarcem la incidentul în care Helms l-a atacat verbal pe jurnalistul Daniel Schorr de la CBS. Din nefericire, conform psihologilor criminaliști, în multe cazuri, „urmele sociopaților sunt ascunse de persoanele normale, victime ale farmecului acestora“[187]. Asta s-a întâmplat, cu certitudine, și în cazul lui Helms, cunoscut pentru abilitatea cu care se strecura sub pielea superiorilor săi. Helms era protejat de oficiali de la Casa Albă, de congresmeni și comentatori, ei neștiind nimic despre activitățile sale secrete efectuate de-a lungul carierei.

Multă lume încă mai crede că Helms era normal, în ciuda faptelor care demonstrează contrariul. Din punct de vedere psihologic, experții au descoperit că sociopații „se folosesc de titlurile lor ca de niște măști în spatele cărora ceilalți detestă să privească... Îi credem pentru că le atribuim indivizilor integritatea rolului asumat“[188]. Acest fapt a fost adevărat în special în timpul Războiului Rece, când persoane influente ca Helms pretindeau că luptă împotriva răspândirii comunismului. Într-adevăr, în timpul erei Helms, mulți scriitori erau surprinzător de creduli. Jurnaliști cunoscuți la nivel național, inclusiv

cei de la revista *Time* și cei de la *Scripps Howard News Service*, care-și avea sediul în Washington, ca să nu mai vorbim despre alte importante instituții de presă, servicii de știri prin cablu, ziare și rețele de televiziune — erau cu toții îmbrobodiți. Editorialiști conservatori, de altminteri pătrunzători și extrem de citiți, se făceau ecoul liniei oficiale guvernamentale. Desigur, mulți astfel de comentatori se fereau de umilința de a se confrunta cu realitatea.

Chiar și mai târziu, în 1983, Richard Helms a continuat să fie protejat și onorat de înalți oficiali guvernamentali din SUA. A fost distins cu medalia serviciilor secrete la plecarea din CIA, în februarie 1973. În mai 1983, a fost decorat cu medalia William J. Donovan, iar în octombrie 1983, președintele Ronald Reagan l-a decorat pe Helms cu cel mai înalt ordin pentru activitatea sa în domeniul informațiilor, Medalia pentru Securitate Națională[189].

După ce a fost demascat ca mincinos și condamnat, Helms le-a spus jurnaliștilor că, alături de avocatul său, a ajuns la concluzia că își va purta această condamnare ca pe-o medalie de onoare[190]. Este o reacție tipică pentru un sociopat. Ei nu au sentimentul umilinței. Cunosc regulile, dar nu simt că ar trebui să dea socoteală pentru acțiunile lor. Sunt sănătoși din punct de vedere legal, dar suferă de o dereglare mintală majoră. Nu au conștiință.

Pentru a face o sinteză a acestui capitol, șeful CIA Richard Helms a fost primul factor motivațional și creierul din spatele programelor CIA pentru controlul minții (MK) din anii 1950 și 1960. Obiectivul lui Helms era să stabilească o metodă prin care CIA să poată înfăptui un asasinat politic fără ca agenția să fie suspectată. Cu ajutorul experimentelor MK care implicau drogurile și hipnoza, Helms a pus la punct un program pregătind țapi ispășitori care să fie învinuiți de crime pe care nu le-au făcut, în vreme ce adevărații ucigași urmau să fie ascunși în culise.

În timpul carierei sale la CIA, Richard Helms a încurajat, planificat și supravegheat numeroase asasinate, atât în țară, cât și peste graniță. În plus, mulți martori au fost reduși la tăcere ca parte a acțiunii lui de a mușamaliza aceste asasinate. Helms și aliații săi credeau că, folosindu-se de asasinate, vor putea scăpa lumea de lideri pe care îi considerau adversarii viziunii lor de dreapta, anticomuniste.

Psihologii criminaliști au pus în evidență faptul că personalitatea lui Helms era similară structurii clasice a unui sociopat. Rolul său în plăsmuirea programelor MKULTRA ale CIA, date fiind scopul și rezultatele acestor operații, ne oferă o viziune asupra caracteristicilor unui sociopat. Printre aceste trăsături se numără viclenia, manipulările, agresivitatea, dorința de a domina, caracterul neloial, absența remușcărilor, emoțiile superficiale, detașarea, indiferența și iresponsabilitatea.

Unii istorici și autori, de pildă Gerald Posner (*Case Closed*), au conchis în mod eronat că Lee Harvey Oswald, asasinul acuzat al lui John F. Kennedy, era un sociopat. Presupusul asasin al lui Robert F. Kennedy, Sirhan B. Sirhan, a fost și el în mod greșit considerat la fel. De fapt, acești doi „singuratici" erau sănătoși din punct de vedere mintal, amândoi selectați fără să știe de programul MKULTRA al agenției, condiționați fără vrere să devină niște pioni cărora li s-au înscenat crime de care ei nu erau responsabili.

Vom examina pe îndelete în paginile următoare cum au putut deveni acești doi tineri, Oswald și Sirhan, țapi ispășitori în două dintre cele mai extraordinare asasinate din istoria SUA puse la cale de asasinii CIA.

---

137 Helms, p. 134.

138 Helms, p. 202.

139 Fensterwald, p. 191.

140 Marks, p. 109n.

141 Marks, p. 109.

142 Helms, p. 286.

143 Fensterwald, p. 452.

144 Fonzi, p. 239.

145 Mark Lane, *Plausible Denial: Was the CIA Involved in the Assassination of JFK?* (New York, Thunder's Mouth Press, 1991), p. 222.

146 Helms, pp. 288–289.

147 Fensterwald, p. 454.

148 Helms, p. 314.

149 Powers, p. 120.

150 Fonzi, p. 283.

151 Fonzi, p. 293.

152 Fonzi, p. 434.

153 Fonzi, p. 144.

154 Harrison Edward Livingstone, *Killing Kennedy and the Hoax of the Century* (New York, Carroll & Graf Publishers, 1995), p. 289.

155 Mark Lane și Dick Gregory, *Code Name „Zorro“: The Murder of Martin Luther King, Jr.*(Englewood Cliffs, NJ, Prentice-Hall, Inc., 1977), pp. 302–303.

156 Karnow, p. 616.

157 Helms, p. 338.

158 Karnow, p. 616.

159 Helms, pp. 431–432.

160 Helms, p. 253.

161 Helms, p. 411.

162 Powers, p. 16.

163 Helms, p. 411.

164 Powers, p. 18.

165 Powers, p. 295.

166 Powers, p. 305.

167 Powers, p. 304.

168 Robert D. Hare, Ph.D., *Without Conscience: The Disturbing World of the Psychopaths Among Us* (New York, The Guilford Press, 1993), p. 33.

169 Edward Jay Epstein, *Legend: The Secret World of Lee Harvey Oswald* (New York, McGraw-Hill, 1978) p. 12.

170 David Talbot, *Brothers: The Hidden History of the Kennedy Years* (New York, Free Press, 2007) pp. 291–292.

171 Hare, p. 59.

172 Al doilea strangulator a fost verişorul său, Angelo Buono. Ambii au fost condamnaţi pentru că au răpit, violat şi omorât fete între 17 şi 28 de ani într-o perioadă de patru luni, la sfârşitul lui 1977 şi începutul lui 1978. Amândoi au fost condamnaţi la închisoare pe viaţă (n. trad.).

173 Hare, pp. 3–4.

174 Hare, p. 34.

175 Powers, p. 35.

176 Hare, p. 44.

177 Hare, p. 49.

178 Hare, p. 162.

179 Hare, p. 62.

180 Hare, p. 68.

181 Hare, pp. 76–80.

182 Hare, p. 92.

183 Hare, p. 104.

[184] Hare, p. 109.

[185] Hare, p. 109.

[186] Martha Stout, Ph.D., *The Sociopath Next Door* (New York, Broadway Books, 2005), p. 91.

[187] Stout, p. 90.

[188] Stout, p. 92.

[189] Lane (*Plausible Denial*), p. 216.

[190] Powers, p. 305.

Capitolul 3

James Angleton, tacticianul

Probabil cel mai apropiat confident și subordonat al lui Richard Helms a fost excentricul, longevivul șef al contrainformațiilor la CIA, James Jesus Angleton, absolvent al Universității Yale, cu patru ani mai tânăr ca Helms.

Angleton s-a născut pe 9 decembrie 1917 în Boise, Idaho, fiu al lui James Hugh Angleton din Illinois și al lui Carmen Mercedes Moreno din Nogales, Mexic.

Părinții lui s-au întâlnit când Angleton senior își făcea serviciul militar la sud de graniță[191]. James Jesus a fost cel mai mare dintre cei patru copii: doi băieți și două fete[192]. Tatăl lor, Hugh, vicepreședinte al National Cash Register, s-a mutat cu familia la Dayton, Ohio, în 1927. Familia s-a mutat din nou la Milano, Italia, când James avea 15 ani, după ce tatăl său a preluat conducerea companiei din acest oraș[193]. James a urmat liceul la Malvern, în Anglia, și a intrat la Yale în New Haven, Connecticut, în 1937[194]. În vreme ce viitorul său șef, Richard Helms, își alesese jurnalismul, pentru Angleton domeniul cel mai interesant în școală a fost poezia. A colaborat la fondarea unei reviste de poezie în colegiu, *Furioso*, în care au fost publicați unii dintre poeții de frunte ai acelei perioade, inclusiv Ezra Pound și E. E. Cummings[195].

Angleton a abolvit Yale în 1941 și s-a înscris la Harvard Law[196]. A părăsit școala la începutul celui de-al Doilea Război Mondial și a fost recrutat în martie 1943[197]. Cu ajutorul unui profesor din colegiu și al tatălui său, care devenise ofițer de spionaj al armatei, Angleton a fost desemnat mai târziu la Biroul de servicii strategice (OSS), precursor al CIA. A lucrat, pentru început, la biroul italian din Londra. Aici a învățat tânărul caporal ce înseamnă contrainformațiile: să

păstrezi secretele în siguranță, să identifici și să anihilezi spionii inamici și să neutralizezi agenții dubli[198]. La sfârșitul războiului, James fusese a primit gradul de locotenent-major și a fost numit șef al biroului de la Roma, o poziție pentru care i s-a acordat aprobarea de a citi versiunea decriptată a mesajelor care foloseau ULTRA[199], faimosul cod german pe care Aliații reușiseră să-l spargă mai devreme, în zilele războiului[200].

Notele obținute de Angleton în școală nu erau formidabile[201], dar a fost considerat de profesorii săi extrem de inteligent și matur[202]. Se spunea că are un fel de a fi „liniștit, manierat". Conform unuia dintre colegii de la Yale, era „o persoană misterioasă… cu legături misterioase" (deși nu e clar ce-ar fi putut însemna asta)[203]. O altă sursă afirmă că tânărul Angleton era un insomniac care ar fi putut juca poker toată noaptea pe vremea când era la Yale. Un coleg de cameră spunea că „nu considera niciodată că greșește"[204]. În acei ani de colegiu se spune că ar fi devenit un fervent anticomunist[205]. O altă trăsătură de personalitate observată, care se va dovedi cu adevărat de folos în cariera sa, era că prietenii îl considerau un om cu o „răbdare infinită"[206].

Descrierile făcute personalității lui Angleton în perioada școlară erau similare celor din armată. Un coleg de instrucție îl considera pe Angleton „genial" și foarte „discret"[207], iar altul spunea despre el că era „extrem de strălucitor, dar cam straniu"[208]. Mai târziu, când era la biroul din Italia, unii colegi îl numeau „poetul" datorită cărților pe care le citea. Ei îi spuneau, de asemenea, și „cadavrul" pentru că era slab și palid. Unii afirmau că era „ciudat" și că „trăia pe altă lume"[209]. S-a mai spus că își „domina" și „intimida" subordonații[210].

Abilitatea fără egal de a concepe operații secrete insolite și de a opera eficient în secret au fost calitățile care i-au asigurat lui Angleton un loc în agenție și longevitatea profesională. Oficialul israelian Teddy Kollek îl descria cândva pe Angleton spunând: „Jim nu este, sub nicio formă, o persoană obișnuită. El este un gânditor original"[211]. Șeful lui Angleton din anii petrecuți în CIA, Richard Helms, spunea despre Angleton: „un om ciudat, ciudat"[212].

După cum vom vedea, Angleton avea o viziune paranoică asupra lumii. În același timp, era încrezător peste poate în talentele sale și în

abilitatea sa de a supraviețui și, de asemenea, periculos pentru toți cei care îi puneau în pericol viziunea de extrema dreaptă asupra lumii.

La 25 de ani, în iulie 1943, la patru luni de la intrarea în armată, Angleton s-a căsătorit cu Cicely Harriet d'Autremont, o iubită din colegiu, studentă la Universitatea Vassar. Ea provenea dintr-o familie bogată care avea case în Duluth, Minnesota[213], și Tucson, Arizona[214]. Deși a rămas căsătorită cu James până la moartea acestuia, s-au separat de trei ori, „din cauza frustrărilor", după cum spunea Cicely[215]. Ea a mai spus că soțul ei lucra „la ore foarte ciudate" și că „nu aveai voie să-l întrebi niciodată despre munca sa". Soția sa afirma că atunci când colegii lui de la serviciu veneau acasă, decuplau telefoanele și trăgeau perdelele[216]. Cuplul a avut trei copii, un băiat și două fete. Dar, conform lui Cicely, „copiii nu-și prea vedeau tatăl"[217]. Era notorie printre colegii lui Angleton atracția acestuia pentru băutură, în special Martini dublu la prânz și coniac după serviciu[218]. În mod clar, alcoolul îi influența comportamentul și judecata lui Angleton. Cicely i-a supraviețuit soțului ei 24 de ani. El a murit în mai 1987, iar ea a murit la 89 de ani, pe 23 septembrie 2011 în casa ei din Virginia[219].

După al Doilea Război Mondial, Angleton s-a stabilit cu tânăra sa familie în Arlington, Virginia, o zonă ideală, dată fiind noua lui meserie[220]. După ce s-a reîntors acasă din Europa pe 20 decembrie 1947, a intrat în nou-înființata CIA[221]. Din dosarul lui aflăm că era înalt și foarte slab. Avea 2,10 m și mai puțin de 70 kg[222]. Era sfrijit, purta ochelari cu lentile foarte groase[223] și fuma neîntrerupt[224]. Părea, de asemenea, cocârjat, iar vocea sa era extrem de joasă.[225] Un istoric spune că era „deșirat, posac" și nota că Angleton și-a câștigat o „reputație înfricoșătoare" la CIA în câțiva ani, grație muncii sale de a anihila spionii noului inamic, imperiul sovietic[226].

Pe atunci, în perioada postbelică, sovieticii își întăreau controlul asupra Europei de Est și făceau incursiuni în structurile de informații occidentale. Biroul lui Angleton superviza operațiile de neutralizare a acțiunilor comuniste din Turcia, Grecia, Franța și Italia[227]. Angleton se specializase în „operațiile psihologice" care, în special în Italia, însemnau să falsifice alegerile prin mituirea candidaților pentru a bloca preluarea puterii de către o grupare de stânga[228]. Angleton

vorbea fluent italiana și franceza și se descurca în germană[229], dar se mândrea cu faptul că se pricepea să obțină informații pe tăcute, adică prin plasarea de microfoane[230]. Asta l-a făcut să intre pe sub pielea lui Allen Dulles (director al CIA din 1953 până în 1961) și a lui Richard Helms (director al CIA din 1966 până în 1973)[231], favorizându-i rapida ascensiune până la funcțiile de vârf ale CIA. A cultivat prietenia atât cu Dulles[232], cât și cu Helms[233] încă din vremea când lucra la OSS. Lor și numai lor le raporta știrile senzaționale din spionaj, chiar și informații din lumea bună a Washingtonului[234] – călcând în picioare ierarhia[235]. În ochii celorlalți oameni din agenție, Angleton era considerat o figură retrasă și misterioasă[236], un „singuratic“ care știa detaliile tuturor operațiilor secrete majore în desfășurare[237]. A fost etichetat „geniu iresponsabil“ de unul dintre membrii echipei de conducere[238], un „arogant“care-i tratează pe ceilalți cu „dispreț,“ conform unui ofițer al agenției de informații a armatei[239].

În 1949, Angleton a fost numit șef al biroului CIA de operații speciale[240], iar în 1951, pe lângă activitățile sale obișnuite, i s-a dat un post-cheie la Departamentul israelian[241]. Directorul CIA Allen Dulles, care a fost învestit în funcție de președintele Dwight Eisenhower, în 1953, l-a numit pe Angleton șef al contraspionajului în decembrie 1954[242]. Importanța acestei funcții în agenție nu trebuie subestimată. După cum afirma cândva Angleton: „Dacă ții sub control contrainformațiile, poți controla serviciul de informații“[243].

Controlul exercitat de Dulles și Helms asupra lui Angleton nu a fost nicicând prea riguros, ceea ce i-a permis acestuia să opereze cu o „sursă de finanțare neauditată“, pe care a folosit-o pentru a-și construi imperiul secret[244]. Toți cei trei erau susținători înfocați ai operațiilor sub acoperire[245]. Helms avea darul „îndrumării și controlului operațiilor sub acoperire“[246], în vreme ce Angleton îl avea pe acela al inventării lor.

Priceperea lui Angleton de a acționa fără să se împiedice, cu discreție maximă, a fost crucială pentru executarea celor mai semnificative operații din anii 1960, în special incursiunile ilegale făcute pe plan intern. În acești ani, conform multor funcționari ai CIA, Angleton „a fost rareori văzut“[247]. Cu toate acestea, misiunile sub acoperire legate de divizia sa furnizau unele indicii despre locul pe

unde se afla, după cum vom vedea.

Suspiciunile pe care, se spune, le-a avut Angleton în legătură cu o serie de lideri naționali și de politicieni ne oferă o mostră a viziunii sale paranoice asupra lumii. Printre personalitățile pe care Angleton le suspecta că ar fi spioni sovietici sau „cârtițe“ se aflau și premierul britanic Harold Wilson[248], Henry Kissinger, secretarul de stat din echipa lui Nixon[249] și consilierul lui, JFK și cunoscutul istoric Arthur Schlesinger jr. (Schlesinger și-a exprimat opoziția față de planul CIA din Golful Porcilor moștenit de Kennedy de la Eisenhower)[250]. De asemenea, se spune că Angleton a crezut că însuși președintele Kennedy era „o cârtiță KGB“[251], din cauza eforturilor diplomatice secrete ale lui JFK de a iniția o relație de pace cu Rusia, Coreea de Nord și Cuba.

La începutul anilor 1960, Angleton a devenit și mai paranoic, când prietenul său din perioada războiului, Kim Philby, un spion britanic, s-a dovedit a fi agent KGB[252]. Dr. John Gittinger, psiholog CIA, a afirmat că aceste știri din Uniunea Sovietică despre trădarea prietenului său apropiat „i-au distrus viața lui Angleton în ceea ce privește capacitatea de a fi obiectiv față de alți oameni“[253].

Angleton era cunoscut de mulți directori ai CIA drept omul care este consecvent „viziunilor sale inflexibile asupra Războiului Rece“[254]. La o petrecere care a avut loc la Washington pe la mijlocul anilor 1960, se spune că Angleton și unul dintre subalternii săi l-au șocat pe șeful contraspionajului canadian Leslie James Bennett cu vederile lor radicale de dreapta. În timpul discuției, ei i-au povestit cum l-au sprijinit pe infamul senator Joe McCarthy și vânătoarea sa de vrăjitoare comuniste[255].

Într-adevăr, conform lui Jerrold Post, psiholog CIA, din punctul de vedere al lui Angleton exista o „strategie sovietică pe termen lung pentru cucerirea lumii“[256]. De asemenea, Post susținea că Angleton tindea să dezvolte o personalitate paranoidă, adăugând că aceasta l-ar fi putut ajuta pentru a-și face meseria. Oricum, el afirmă că asemenea dereglare, combinată cu băutura, afecta negativ puterea lui de judecată critică[257].

Angleton era cunoscut pentru marea atenție pe care o acorda detaliilor. Operațiile sale secrete reflectă deplin această caracteristică.

Este o trăsătură dezvăluită și de hobby-urile sale printre care acela de a face bijuterii, confecționarea momelii pentru pescuit și creșterea orhideelor[258], îndeletniciri care se potrivesc fără doar și poate nevoii sale de „acoperire“ sau de „legendă.“ Aceste ocupații „banale“ l-au ajutat să le ascundă rudelor, prietenilor și vecinilor adevărata natură a activității sale care, desigur, presupunea punerea la cale și participarea, de multe ori fără odihnă, la operații secrete.

Chiar dacă Angleton era extrem de discret în ceea ce privește activitățile sale reale, i-a mărturisit soției cel puțin un exemplu al personalității sale ascunse. Conform lui Cicely, într-o noapte, pe la mijlocul lui 1963, soțul său a sărit un zid și a pătruns prin efracție în Ambasada Franței din Washington. Ajuns înăuntru, el și alți agenți au reperat cartea de coduri a serviciului francez de informații și alte documente pe care le-au fotografiat. Această spargere a fost executată, în aparență, pentru a identifica potențialele „cârtițe“ (agenți dubli KGB) care ar fi putut pătrunde în structurile militare ale acestui aliat-cheie american[259]. Oricum, mai este un motiv la fel de important pentru care Angleton dorea cu atâta înflăcărare să decripteze comunicațiile serviciilor secrete franceze. Președintele Kennedy, folosind propriile canale de comunicații (și evitând CIA), încerca în secret să obțină ajutorul președintelui Charles de Gaulle pentru medierea unui acord de pace cu Vietnamul de Nord, plan pe care extremiștii de dreapta din CIA îl respingeau cu tărie.

„Vânătoarea de cârtițe“ a lui Angleton a devenit legendară în agenție, dar acum pare că această campanie de eliminare a agenților dubli inamici era, în sine, o altă acoperire pentru activități abjecte, după cum vom vedea. La finalul carierei sale, la mijlocul anilor 1970, când i s-a cerut să dea socoteală public pentru activitățile sale, a continuat să-și susțină povestea vânătorii agenților KGB infiltrați. Directorul CIA, William Colby, investiga aceste afirmații. Rezultatul? „Nu au găsit nicio probă“ împotriva celor suspectați în timpul vânătorii de cârtițe[260].

Pe lângă protejarea secretelor agenției de inamicii săi, o parte a misiunii lui Angleton, ca șef al contrainformațiilor, era să pătrundă în Uniunea Sovietică. Între finalul anilor 1950 și începutul anilor 1960, Angleton și Helms au cooperat îndeaproape, declanșând misiuni

împotriva sovieticilor. Înainte de sateliții-spioni și la începutul misiunilor avioanelor U-2 la mare înălțime, informațiile obținute de oamenii de la sol erau indispensabile. Unul dintre importantele proiecte de spionaj era „programul falșilor trădători“ al lui Angleton[261]. Dacă examinăm scurta carieră a lui Lee Harvey Oswald (ceea ce vom face în paginile următoare), vom vedea că a fost, cu certitudine, parte a acestui program de contrainformații. Oswald „a trădat“ la sfârșitul lui 1959 pentru Uniunea Sovietică. Pe atunci, unul dintre contactele de bază ale CIA de la Ambasada Statelor Unite ale Americii din Moscova – atât pentru spionii ruși care lucrau pentru SUA, cât și pentru falși trădători americani – era un ofițer din aviația americană, anume dr. Alexi Davison[262]. Se știe că acesta nu era numai un redutabil spion american, dar a fost și un prieten al lui Lee Harvey Oswald pe timpul șederii acestuia în Uniunea Sovietică[263].

Dezertorii care se strecurau în SUA din Uniunea Sovietică erau prelucrați de Angleton. Unul dintre cei mai importanți era ofițerul KGB Anatoli Golițîn, care a dezertat în decembrie 1961[264]. Deși multe dintre declarațiile sale s-au dovedit fără fundament, Angleton și Helms s-au folosit de avertismentele lui Golițîn referitoare la amenințarea sovietică pentru a justifica multe dintre acțiunile lor din Africa, Asia de Sud-Est și America de Sud.

Angleton era „saturat de psihologie de război… legalitatea nu intra în calcul… nu era o problemă“, spunea șeful FBI William Sullivan despre șeful contrainformațiilor CIA, James J. Angleton[265]. Un exemplu al disprețului pe care-l avea Angleton față de legile țării a fost infamul program de violare a corespondenței cunoscut sub numele de Operația HT/Lingual, proiectată de Angleton și aprobată de Helms, în 1955[266]. Operația, efectuată fără știința poștei americane, presupunea deschiderea tuturor scrisorilor trimise pe traseul Uniunea Sovietică și New York. În cele din urmă, au fost deschise cu ajutorul aburului circa 14 000 de scrisori anual, conținutul acestora fiind fotografiat, iar plicurile sigilate la loc. Filmul era developat de CIA, iar informația obținută era analizată la centru. Se spune că Angleton a spus despre acest efort că „merita riscul“ și că, dacă ar fi trebuit, ar fi putut găsi oricând un țap ispășitor pe care să dea vina[267], una dintre obsesiile sale. În 1971, scurgerile de informații și plângerile din partea

grupurilor pentru drepturi constituționale au început să-l alarmeze pe inspectorul Poștei SUA, Bill Cotter[268]. În cele din urmă, în 1973, directorul CIA James Schlesinger (februarie-iulie 1973) și adjunctul său William Colby au pus lacăt programului de deschidere a corespondenței HT/Lingual[269], în ciuda obiecțiilor lui Angleton[270]. Pe lista de ilegalități a lui Angleton se aflau, de asemenea, și pătrunderile prin efracție, acasă sau la birou, interceptările telefonice și folosirea informatorilor[271], dintre care mulți erau infiltrați în diferite grupuri politice, în universități și în presă — pe tot cuprinsul SUA.

Toate aceste tehnici de acoperire îi erau necesare lui Angleton pentru a duce la capăt cel mai sofisticat program ultrasecret, MKULTRA, utilizarea hipnozei și a drogurilor pentru a crea un țap ispășitor. În 1960, departamentele aflate sub conducerea lui Angleton au început să accelereze „experimentele operaționale“ care presupuneau hipnoza. Un memoriu CIA subliniind importanța acestei cercetări susținea faptul că programul „ar putea fi un pas înainte în tehnologia secretă“[272].

„Pasul înainte“ a avut loc când s-a ajuns la situația de a ordona unui subiect — aflat sub influența drogurilor și sugestionat posthipnotic — să execute o acțiune de care să nu-și mai amintească. De exemplu, un subiect putea fi controlat până în momentul în care scotea arma și trăgea, fără să-și amintească mai târziu ce se petrecuse. Oricum, pentru că încrederea în subiect și în ținta sa erau atât de impredictibile, nu se putea folosi doar această tehnică. Trebuiau să-i adauge niște trăgători lucizi, bine disimulați în peisaj, care să înfăptuiască de fapt asasinatul. „Fraierul“ hipnotizat, debusolat, va sfârși ca țap ispășitor, arestat și acuzat de crimă, ceea ce va permite adevăraților criminali să scape.

Experimentele operaționale MK ale lui Angleton constau în trei etape: „inducerea hipnozei cu rapiditate asupra unor persoane neavertizate, crearea unei amnezii durabile și implantarea sugestiilor hipnotice «utile operațional»“[273].

Această cercetare a implicat numeroși subiecți fără voie — mulți din armată, campusuri de colegiu și prizonieri sau din locuri unde puteau fi găsiți oameni de la periferia societății. Pentru a întreprinde în secret aceste experimente și misiuni secrete, Angleton și-a urmat

agenda folosindu-se de paleta largă de resurse ilegale pomenite mai sus, alături de drogarea fără avertizare. După cum am mai spus, de la mijlocul anilor 1950 până la mijlocul anilor 1970, sute de soldați au fost testați cu medicamente la Edgewood Arsenal Laboratories în Maryland (mulți dintre acești veterani din toată țara au intentat, în momentul scrierii acestor pagini, procese împotriva guvernului federal, cerând compensații medicale pentru că au fost folosiți pe post de cobai)[274].

Întors la Langley, Angleton le-a dat de lucru celor din echipa sa, punându-i să studieze cazuri vechi de spionaj sovietic, după cum spune consilierul general CIA Lawrence Houston[275]. Newton Scotty Miler, șeful de operații în echipa lui Angleton, cel care avea grijă de treburile curente când șeful era plecat, „făcea roțile să se învârtă“[276]. Odată reglat sistemul de „compartimentare“ a informațiilor folosit de Helms și Angleton, personalul din departamentul central al agenției a fost, cu certitudine, în deplină necunoștință de cauză în legătură cu cele mai semnificative și importante acțiuni sub acoperire (ceea ce înseamnă că informațiile primite de ofițerii de teren veneau direct de la intermediarii lor, puține ordine fiind scrise). În vreme ce Angleton și Helms definitivau planul MK, erau, de asemenea, în plin proces de aplicare a altor tehnici de asasinat. În atentatele la viața premierului cubanez Fidel Castro pentru a pune mâna pe Cuba vor fi folosite numeroase tehnici (implicarea CIA în comploturi a ieșit la iveală pe la mijlocul anilor 1970, când președintele Gerald Ford a pomenit-o într-un interviu acordat cotidianului *New York Times*)[277].

În 1961, când JFK a ajuns la Casa Albă, planul pentru invadarea Cubei era deja pe punctul de a fi pus în aplicare. Președintele Kennedy l-a aprobat pe baza asigurărilor dubioase date de CIA și a permis agenției să finanțeze (fără sprijinul direct al SUA) atacul amfibiu din Golful Porcilor din sudul Cubei, programat pentru aprilie 1961. Misunea a fost un dezastru total. Kennedy și-a asumat responsabilitatea în întregime și i-a concediat pe directorul CIA Allen Dulles și pe alții pentru erorile tragice ale unei invazii cubaneze ratate. Președintele l-a înlocuit pe Dulles cu John McCone, un republican, antreprenor în industria de apărare[278]. Între timp, Richard Helms și James Angleton au reușit să se ferească din calea dezastrului.

Tainicul cuplu a rămas pe baricade și a evitat repercusiunile, în vreme ce și-au întărit eficiența operațională secretă.

Helms și Angleton inițiaseră, fără a-l informa pe președinte, un plan secret care prevedea sprijinul Mafiei. Planul îl implica pe unul dintre locotenenții de nădejde ai lui Helms, William Harvey, căruia i se dădea responsabilitatea de a-l angaja pe mafiotul Johnny Rosselli ca să-l otrăvească pe Castro[279]. Când procurorul general Robert Kennedy a descoperit relațiile agenției cu Mafia, le-a ordonat să întrerupă orice legătură. Ordinul său a fost ignorat[280]. Proba legăturii cu Mafia a ieșit la iveală atât în asasinarea lui John Kennedy, cât și în cea a fratelui său, Robert, după cum vom vedea în paginile următoare.

În 1962, după ce au fost descoperite rachetele sovietice din Cuba, au avut loc faimoasele negocieri cu rușii pentru retragerea armelor. Însă, când JFK făcea eforturi pentru a obține o rezolvare pașnică a conflictului, CIA, sub conducerea lui William Harvey, a lansat o misiune secretă care implica trimiterea unor echipe pentru a susține o lovitură de stat militară în Cuba. Când a aflat de aceste planuri, Kennedy l-a schimbat pe Harvey de la operații secrete. Helms însă l-a recuperat, numindu-l pe un nou post ca șef de birou la Roma[281].

În 1963, atât William Harvey, cât și Johnny Rosselli ajunseseră să-l deteste pe Bobby Kennedy[282]. Viziunea despre lume a lui James Angleton, șeful contrainformațiilor din CIA era, de asemenea, diametral opusă față de convingerile lui John și ale lui Robert Kennedy. Angleton nu credea că negocierile diplomatice cu Uniunea Sovietică ar fi dus la câștigarea Războiului Rece[283]. Mai degrabă era convins că operațiile secrete ale CIA ar putea salva democrația pe glob[284].

În vreme ce mulți alegători credeau că și președintele Kennedy era un luptător al acestui război, de-a lungul timpului el a evoluat, exercitându-și mandatul, iar viziunea sa asupra relațiilor internaționale s-a maturizat. În strategia cu care ataca problemele Războiului Rece se afla și extinderea negocierilor cu rușii, cubanezii și nord-vietnamezii. În discursul ținut de Kennedy la Universitatea Americană, în iunie 1963, se poate observa că viziunea lui diferea fundamental față de paranoia lui James Angleton.

„Așadar, să nu ne lăsăm orbiți de deosebirile dintre noi – ci să ne îndreptăm atenția spre interesele noastre și către mijloacele prin care aceste diferențe pot fi soluționate. Și dacă nu vom reuși să punem capăt deosebirilor dintre noi, cel puțin putem ajuta lumea să devină sigură pentru diversitate. Pentru că, în ultimă instanță, cea mai comună trăsătură a noastră este că locuim pe această mică planetă. Respirăm cu toții același aer. Cu toții ne îngrijim de viitorul copiilor noștri. Și suntem cu toții muritori“[285].

În ziua asasinării președintelui Kennedy, Angleton se afla, conform agendei, într-o întâlnire cu oficialii francezi în legătură cu existența unei posibile cârtițe KGB din serviciile secrete franceze[286]. Din nou trebuie spus, multe dintre judecățile „vânătorii de cârtițe“, adică a agenților dubli, organizate de Angleton s-au dovedit fără valoare pentru mulți obsevatori de-a lungul anilor. Aceasta, în primul rând, pentru că, după cum declara directorul CIA William Colby, CIA nu a prins niciun spion pe tura lui Angleton[287]. Este mult mai probabil ca poveștile legate de vânătoarea de cârtițe să fi fost o acoperire pentru principalele sale activități secrete.

Privind retrospectiv, mai degrabă decât să vâneze cârtițe, ca unul dintre cei care puseseră pe picioare MKULTRA, el își direcționa cercetarea către descoperirea țintelor, supraveghind condiționarea lor și stabilindu-le misiunea. În legătură cu asemenea operații, era necesar să direcționeze vânătoarea în direcția cuiva care ar fi putut afla de programele sale și, în special, să dețină informații legate de asasinarea președintelui Kennedy – informații care să difere sau să contrazică versiunea oficială. O misiune de acoperire similară, de mari proporții, a fost declanșată câțiva ani mai târziu, în urma asasinării senatorului Robert Kennedy. Pentru a ascunde faptele adevărate referitoare la cele două conspirații, era necesar să ții sub control strict numeroși indivizi, inclusiv martorii oculari, reporterii de investigații, oficiali din forțele de poliție, politicieni curajoși și o mulțime de alți oameni, cu toții dorind să afle adevărul.

Numărul celor care au fost „neutralizați“ din cauza informațiilor pe care le dețineau este șocant din punct de vedere statistic. În cartea sa *Mary’s Mosaic*, referitoare la moartea lui Mary Pinchot Meyer, prietena lui JFK, Peter Janney citează analiza făcută de scriitorul Jim

Marrs, în 1989, în legătură cu circa 100 de indivizi care știau diverse lucruri despre conspirația legată de asasinarea președintelui Kennedy și care au murit într-o perioadă de 20 de ani de la asasinat. „Mai mult de 30 de persoane de pe această listă au murit în incidente violente în care au fost implicate și arme de foc“[288]. De ce?

La o lună după asasinarea lui JFK, șeful contrainformațiilor James Angleton a cerut și a obținut de la Richard Helms sarcina de asigura legătura cu Comisia Warren care investiga asasinarea președintelui. Angleton a continuat să controleze din CIA problemele referitoare la asasinarea lui JFK până la finalul carierei sale[289].

Acum se știe că multe dintre informațiile furnizate Comisiei Warren și la audierile din Congres de mai târziu au fost false. De fiecare dată el a protejat agenția.

Când i s-a cerut de către unul dintre investigatorii Comitetului Congresului să descrie natura muncii contrainformative, Angleton a răspuns: „Să construiască un «labirint de oglinzi» în care adversarul să fie pierdut și zăpăcit pentru totdeauna“[290]. Dacă ar exista un manual pentru mușamalizarea asasinatelor, ce abordare mai potrivită ca aceasta s-ar putea găsi?

Un prim exemplu al strategiei pe care a urmat-o Angleton după asasinarea președintelui în Dallas este ilustrat de cazul lui Iuri Nosenko. Comisia Warren abia își începuse investigațiile, când un agent KGB rus pe nume Iuri Nosenko, în vârstă de 37 de ani, s-a predat SUA în februarie 1964 și a pretins că are informații importante în legătură cu perioada în care Lee Harvey Oswald a stat în URSS.

Nosenko, fiul unui birocrat din eșaloanele superioare ale puterii sovietice, făcea parte din securitatea internă a KGB (SCD), un organism asemănător FBI[291]. În fapt, fusese adjunctul diviziei care-i monitoriza pe străinii din țară[292]. Din această poziție, Nosenko a declarat că a examinat informații referitoare la Oswald după sosirea acestuia la Moscova, în octombrie 1959 și, de asemenea, a cercetat și dosarele ulterioare, după asasinarea președintelui Kennedy. Nosenko a mai spus că era sigur că KGB nu avusese nicio legătură cu Oswald și nici cu asasinarea președintelui Kennedy[293]. Helms și Angleton au acceptat cererea lui Nosenko de dezertare, dar după ce a ajuns în Washington ei au pretins că nu au crezut povestea cu Oswald[294]. În

mod cert, Angleton dorea ca Oswald să fie considerat un posibil agent sovietic, iar despre Nosenko să se creadă că a fost trimis de KGB pentru a nega implicarea sovietică în asasinat. În consecință, în martie 1964, Helms și Angleton l-au închis ilegal pe Nosenko[295] și au determinat Comisia Warren să secretizeze mărturia lui Nosenko. Raportul Warren a fost publicat în 28 septembrie 1964[296]. Nu conține nicio referință la declarațiile dezertorului sovietic.

Nosenko a fost închis vreme de cinci ani, suferind tortura mintală a arestului solitar – nu a avut legături cu oamenii, a primit puțină mâncare, a dormit pe apucate, nu i s-a acordat asistență medicală, nu a avut cărți sau televizor[297]. A fost ținut mai mult de doi ani într-o celulă fără ferestre, la Camp Peary, Virginia, și restul detenției în case conspirative din aria metropolitană a Washington, D.C.[298]. Între timp, agenția încerca să-i distrugă rezistența prin interogatorii, pentru a-l face să „coopereze“[299], adică să semneze declarații în care să admită că este o „cârtiță“. El a refuzat, iar Angleton și Helms nu au putut pune cap la cap nicio probă împotriva lui[300]. În iunie 1966, Helms a devenit director CIA.

În cele din urmă, în martie 1969, la nouă luni după asasinarea lui Robert Kennedy, Helms a permis eliberarea lui Nosenko. A luat decizia după raportul Biroului de securitate, redactat de agentul CIA Bruce Solie, în 1968, care susținea că Nosenko este un dezertor „de bună-credință“ și că unele informații furnizate de el erau foarte importante[301]. Un alt raport CIA întocmit de John Hart, în decembrie 1976, demonstra, de asemenea, că Nosenko era ceea ce susținea că este[302]. Alți dezertori sovietici verificați au confirmat că Nosenko nu era un fals dezertor[303], iar în septembrie 1978, Stansfield Turner, directorul de atunci al CIA, a afirmat că declarațiile lui Nosenko, în special cea privitoare la Oswald, au fost făcute de bună-credință[304].

Angleton știa cu certitudine că Nosenko nu era agent dublu KGB, și, cu toate acestea, a categorisit reabilitarea lui Nosenko „o spoială“[305], iar în timpul audierilor CIA către sfârșitul anilor 1970, chiar a negat că era responsabil pentru că l-ar fi închis și aproape ucis pe Nosenko. Însă, după cum demonstra directorul Turner, Angleton a fost la Camp Peary și doar el ar fi putut aproba aceste acțiuni[306]. Cel mai probabil este că Angleton a vrut să-l prezinte pe Nosenko drept

fals dezertor, în cazul în care complotul pentru uciderea lui JFK ar fi fost dezvăluit, pentru că putea spune atunci că Oswald era un pion KGB și că Nosenko fusese trimis să mușamalizeze misiunea lui Oswald. După cum a zis un agent al serviciilor secrete britanice: „Angleton era mai mult decât capabil să fabrice probe acolo unde nu exista niciuna“[307].

Răspunsul dat de directorul CIA William Colby în 1973, auzind că Angleton și Helms l-au închis pe Iuri Nosenko, a fost fără echivoc: „Acest tip de servicii de informații este o amenințare pentru propriii agenți“[308]. După eliberare, Nosenko afost oarecum reabilitat. A fost angajat pe postul de consultant independent în CIA[309] și, în toamna lui 1975 (după ce Angleton a fost înlocuit de George Kalaris la contrainformații), a fost adus din nou în clădirea agenției pentru a vorbi despre viața sa. A fost ovaționat la scenă deschisă[310].

Chiar în anul în care Nosenko s-a predat SUA, s-a petrecut un alt caz ciudat în care era implicat și James Angleton – unul chiar mai sinistru. Pe 12 octombrie 1964, Mary Pinchot Meyer, în vârstă de 43 de ani, fosta soție a lui Cord Meyer, un coleg din CIA al lui James Angleton, a fost asasinată lângă casa ei din Georgetown, în vecinătatea Washingtonului. Cazul nu a fost nicicând soluționat[311]. Mary era o femeie frumoasă, fiica unui avocat bogat, absolvise Vassa, fusese jurnalistă și, în ultima parte a vieții, artistă. Sora ei, Tony, era măritată cu Ben Bradlee de la *Washington Post*. Și, cu toate că puțini știau asta la acea vreme, Mary avusese o relație amoroasă cu președintele Kennedy[312]. La o zi după ce a fost omorâtă, Bradlee și soția sa au venit la casa ei pentru a-i căuta jurnalul despre care aflaseră de la un prieten apropiat. Spre surprinderea lor, l-au găsit în casă pe James Angleton, prieten de familie. Și el căuta jurnalul cu pricina (Cicely, soția lui Angleton, era una dintre prietenele lui Mary). După ce jurnalul a fost, în cele din urmă, descoperit în studioul aflat în fundul curții, Tony i l-a dat lui Angleton să-l distrugă. Jurnalul, după cum se spune, făcea aluzie la relația lui Mary cu președintele, fără ca acesta să fie numit.Conform lui Bradlee, el și soția sa au descoperit ulterior că Angleton nu distrusese jurnalul, iar Tony l-a cerut înapoi pentru a-l pune ea însăși pe foc[313].

Cel puțin două surse au afirmat că Angleton știa de relația lui

Mary cu președintele. Joe Shimon, agent secret CIA[314], și artistul Kenneth Noland, un fost iubit al lui Mary[315], au afirmat că oamenii lui Angleton puseseră un microfon în telefonul ei. Era tipic pentru Angleton – ar fi vrut să știe ce-i spunea președintele acestei femei, în special pentru că și ea, și Kennedy exprimaseră serioase rezerve la adresa activităților CIA. Unii istorici cred că Mary Pinchot Meyer ar fi putut considera publicarea raportului Comisiei Warren, în septembrie 1964, drept o misiune de mare anvergură pentru mușamalizarea asasinatului și că așa ar fi putut-o determina să iasă în public să spună ce crede despre omorârea președintelui. Mary a sunat un alt prieten după moartea președintelui, un guru LSD, Timothy Leary, pentru a-i împărtăși bănuielile, durerea și frica ei. Îi spunea: „Ei nu-l mai puteau controla. S-a schimbat prea repede. Au mușamalizat totul. Trebuie să vin să te văd. Mi-e frică. Fii prudent“[316]. În vara lui 1965, la șase luni după asasinarea lui Mary, Joe Shimon, care a fost și om de legătură al CIA cu Mafia, se spune că i-ar fi mărturisit fiicei sale, Toni, ce știa despre moartea ei. După multele întrebări, Toni, pe atunci la colegiu și foarte apropiată de tatăl ei, îl aude spunând: „Ea (Mary Meyer) a fost eliminată pentru că știa prea multe“[317].

Din 1964 până în 1970 a avut loc o intensă misiune de mușamalizare a informațiilor referitoare la conspirația asasinării ambilor frați Kennedy. Nu e o coincidență faptul că aceasta este chiar perioada în care Angleton a declanșat faimoasa lui vânătoare de cârtițe[318], o investigație de proporții pentru a descoperi agenții dubli KGB care s-ar fi putut infiltra în structurile de comandă CIA. Vânătoarea de cârtițe era efectuată pe plan intern, afectând personalul agenției și pe alții, pentru a determina dacă există vreun spion care să coopereze cu dușmanul. Din perspectiva lui Richard Helms și a lui James Angleton dușmani ar fi fost și cei care încercau să descopere adevărul în privința asasinării celor doi Kennedy? Șeful lui Angleton, Richard Helms, sprijinea fără preget vânătoarea de cârtițe, lăsându-l pe Angleton să-și conducă operațiile și investigațiile fără să-l supravegheze îndeaproape. Interesant, de-a lungul celor șase ani cât a durat, vânătoarea de cârtițe nu a scos la iveală nicio infiltrare a agenților sub acoperire în CIA[319]. Oricum, mulți indivizi care știau prea multe despre asasinate au fost găsiți morți[320].

În toiul acestor „epurări“, poziția față de guvern începuse să fie evidentă în campusurile universitare și în biserici, mulți ieșind în stradă pentru a condamna războiului din Vietnam și, de asemenea, să-și exprime sprijinul pentru drepturile civile. Protestele, de la demonstrații pașnice la turbulențe și revolte, s-au extins de-a lungul întregii țări. În fața acestei provocări, Richard Helms, care fusese învestit director al agenției centrale de informații pe 20 iunie 1966, l-a desemnat pe James Angleton într-o misiune specială și ilegală: să se infiltreze în *Ramparts*, publicație liberal-catolică, o revistă națională care era editată la Berkeley și publica articole împotriva războiului din Vietnam[321]. Angleton considera că articolele din *Ramparts* sunt „o conspirație sovietică,“ însă, investigația sa secretă asupra angajaților revistei, a editorilor și a jurnaliștilor s-a încheiat fără să se descopere vreo legătură financiară externă[322].

Operația *Ramparts* nu e decât o mostră a unui program național coordonat de James Angleton, un plan numit Operația CHAOS. Lansată oficial în 1967, aceasta își propunea să afle dacă în spatele protestelor antirăzboi și a mișcării pentru drepturile civile se aflau guverne străine. Prin Operația CHAOS, Angleton i-a monitorizat pe activiștii pentru pace, radicali și liderii negri, oamenii săi infiltrându-le organizațiile[323].

Unitatea însărcinată de Helms și Angleton să întreprindă această misiune de spionaj intern a fost denumită Grupul pentru operații speciale (SOG). Pe lângă investigarea activiștilor, ei aveau ca sarcină „monitorizarea și hărțuirea“ multor publicații[324].

Cu totul, circa 600 de nume de americani se aflau pe listele de supraveghere ale CIA[325]. Printre ei, și membri ai Congresului. SOG obținea informații despre acești oameni printr-o largă paletă de tehnici: se foloseau de informatori, interceptau telefoanele — puneau microfoane sau făceau conexiuni ilegale — și pătrundeau prin efracție în casele sau în birourile celor puși sub urmărire[326].

Metodele folosite împotriva protestatarilor erau, de asemenea, elementele esențiale de care avea nevoie misiunea MKULTRA a lui Angleton, adică să găsească subiecți, să-i drogheze, să-i condiționeze și apoi să le însceneze un delict.

După demisia lui Richard Helms (a fost numit ambasador în Iran

de președintele Nixon) și numirea lui James Schlesinger în postul de director al CIA la începutul lui 1973, acesta i-a ordonat lui Angleton să pună capăt Operației CHAOS[327].

Nu se știe dacă spargerea din clădirea Watergate, care a avut loc în iunie 1972 și a fost executată de o echipă formată în special din agenți CIA, a fost de fapt o misiune din cadrul Operației CHAOS. Obiectivul acestei tâlhării eșuate a fost să planteze microfoane în birourile centrale ale Partidului Democrat. Dar este neclar cine a ordonat această spargere sau de ce. Dacă ordinul a venit, într-adevăr, de la James Angleton, scopul microfoanelor ar fi putut fi să afle dacă democrații primiseră vreo informație în legătură cu asasinatele celor doi Kennedy și dacă aceste informații arătau în direcția lui.

Presa a descoperit Operația CHAOS și faptul că CIA îi spiona pe protestatarii antirăzboi după o scurgere de informații de la Departamentul de Justiție. Reporterul Seymour Hersh de la cotidianul *New York Times* l-a intervievat pe William Colby, succesorul directorului Schlesinger, și acesta a confirmat că scurgerile de informații corespundeau realității[328] (Schlesinger fusese numit secretar al apărării de președintele Nixon, iar William Colby a fost învestit director CIA pe 1 iulie 1973).

Pe 22 decembrie 1974, *Times* a publicat versiunea sa despre Operația CHAOS, alături cu știrile bombă despre HT/Lingual, misiunea CIA de interceptare și monitorizare a presei[329]. James Angleton, supraveghetorul ambelor misiuni, a fost intervievat două zile mai târziu de corespondentul CBS Daniel Schorr. Angleton a negat totul[330]. În acea zi, 24 decembrie 1974, directorul CIA, Colby, l-a concediat[331].

Pe lângă rolul pe care l-a avut Angleton în operațiile ilegale desfășurate ani de zile de CIA, Colby a criticat divizia lui Angleton pentru că era „necomunicativă și autonomă“ și a declarat că a descoperit „o totală lipsă de cooperare“[332]. Colby a pus la îndoială cariera lui Angleton spunând: „Nimeni nu a știut ce a făcut. Eu nu știu“[333]. Se știe că mare parte din arhiva programelor MKULTRA păstorite de Angleton și Helms a fost distrusă de Helms cu câteva zile înainte de plecarea sa din CIA.

Angleton a mai rămas în agenție nouă luni după demisia forțată,

pentru „a face ordine în dosarele sale“. De aceea, momentul real al pensionării este septembrie 1975[334]. În acel an, președintele de atunci, Gerald Ford, i-a cerut vicepreședintelui Nelson Rockefeller să investigheze informațiile publicate de Seymour Hersh și, drept urmare, a fost înființat comitetul special condus de senatorul de Idaho Frank Church, precum și un comitet special al Camerei[335]. La audieri, se spune că Angleton s-ar fi întâlnit cu ofițerul de legătură al CIA cu Congresul, Walter Elder. Credincios pe vecie proverbului care spune că apărarea cea mai bună este atacul, Angleton s-a lansat în jocul său preferat: l-a avertizat pe Elder de existența unui complot sovietic. Comitetul Church, i-a mai spus el, „se transformase fără să știe într-un instrument al KGB“[336]. Astfel, și-a menținut „acoperirea“ până la sfârșit.

Și, parcă pentru a nega public dezvăluirile și acuzațiile împotriva agenției, în 1975, CIA l-a premiat pe Angleton cu cea mai importantă medalie pentru servicii deosebite[337]. În următorii 12 ani, Angleton a operat la pensie aproape la fel de discret ca pe vremea când lucra.

La 11 mai 1987, Angleton a murit de cancer pulmonar în Washington, D.C., la vârsta de 69 de ani. Este înmormântat în Boise, Idaho[338].

Această incursiune asupra vieții și timpurilor în care a trăit mâna dreaptă a lui Richard Helms, James Angleton, longevivul șef al contrainformațiilor CIA, ne servește pentru a înțelege viețile lui Lee Harvey Oswald și Sirhan B. Sirhan, asupra cărora ne vom opri în paginile următoare.

Angleton a fost geniul din spatele Programului MKULTRA, planul de a transforma oamenii în victime nevinovate, punând la cale, alături de Richard Helms, strategia operațională și aplicându-l cu ajutorul agenției și al aliaților mafioți. De asemenea, Angleton și-a folosit puterea pe care o avea în agenție pentru a întreprinde operații secrete și cu efecte de durată, plănuite să mușamalizeze conspirații, ajutându-se de campanii de dezinformare, de spionajul intern, de pătrunderi prin efracție, de intimidare și, în cele din urmă, de moartea a numeroși martori. James Angleton a fost, cu adevărat, arma secretă a lui Richard Helms dedicată misiunii de a face ca asasinatele anilor 1960 să fie duse la îndeplinire.

---

[191] Tom Mangold, *Cold Warrior: James Jesus Angleton: The CIA's Master Spy Hunter* (New York, Touchstone, Simon & Schuster, 1991), p. 31.

[192] Mangold, p. 358.

[193] Michael Holzman, *James Jesus Angleton, the CIA, & the Craft of Counterintelligence* (Amherst: University of Massachusetts Press, 2008), p. 9.

[194] Mangold, p. 34.

[195] Holzman, p. 18.

[196] Holzman, p. 28.

[197] Holzman, p. 30.

[198] Mangold, p. 38.

[199] Astfel se numea, din iunie 1941, metoda folosită de spionii britanici pentru a sparge codul telegramelor oficiale germane criptate cu maşina cu rotor de cifru Enigma. Churchill i-a spus regelui George al VI-lea că războiul a fost câştigat de ULTRA, iar istoricii consideră că perioada războiului a fost scurtată cu câţiva ani (n. trad.).

[200] Mangold, p. 41.

[201] Mangold, p. 37.

[202] Mangold, p. 35.

[203] Mangold, p. 34.

[204] Mangold, p. 35.

[205] Mangold, p. 36.

[206] Mangold, p. 39.

[207] David C. Martin, *Wilderness of Mirrors* (Guilford, CT, The Lyons Press/The Globe Pequot Press, 1980), p. 13.

[208] Martin, p. 13.

[209] Martin, p. 17.

[210] Martin, p. 18.

[211] Martin, p. 57.

[212] Martin, p. 206.

[213] Mangold, p. 37.

[214] Mangold, p. 44.

[215] Mangold, p. 238.

[216] Mangold, p. 238.

[217] Mangold, pp. 237–238.

[218] Mangold, p. 239.

[219] *Idaho Statesman,* 1 octombrie 2011.

[220] Holzman, p. 334.

[221] Holzman, p. 83.

222 Holzman, p. 94.

223 Mangold, p. 31.

224 Mangold, pp. 42–43.

225 Martin, p. 206.

226 Mangold, p. 24.

227 Mangold, p. 48.

228 Holzman, p. 81.

229 Holzman, p. 95.

230 Holzman, p. 131.

231 Holzman, p. 170.

232 Mangold, p. 50.

233 Martin, p. 215.

234 Holzman, p. 133.

235 Mangold, p. 51, 153.

236 Holzman, p. 72.

237 Mangold, p. 51.

238 Mangold, p. 52.

239 Mangold, p. 53.

240 Holzman, p. 91.

241 Mangold, p. 49.

242 Holzman, p. 136.

243 Mangold, p. 47.

244 Mangold, p. 52.

245 Mangold, p. 50.

246 Mangold, 52.

247 Mangold, p. 53.

248 Mangold, p. 97.

249 Mangold, p. 305.

250 Martin, p. 184.

251 Joan Mellen, *A Farewell to Justice* (Washington, D.C., Potomac Books, Inc., 2005), p. 251.

252 Mangold, pp. 66–67.

253 Mangold, p. 69.

254 Holzman, p. 285.

255 Mangold, pp. 278–279.

256 Mangold, p. 158.

257 Mangold, p. 157.

258 Martin, p. 207.

259 Mangold, p. 128.

260 Mangold, p. 330.

[261] Mellen, p. 176.
[262] Martin, p. 115.
[263] Fensterwald, p. 219.
[264] Holzman, p. 207.
[265] Holzman, p. 319.
[266] Martin, p. 68.
[267] Martin, p. 70.
[268] Holzman, p. 176.
[269] Martin, p. 211.
[270] Mangold, p. 312.
[271] Holzman, p. 239.
[272] Marks, p. 202.
[273] Marks, p. 202.
[274] CNN Presents, CNN, 4 martie 2012.
[275] Mangold, p. 60.
[276] Mangold, p. 247.
[277] Martin, p. 218.
[278] Holzman, p. 188.
[279] Martin, p. 219.
[280] Martin, pp. 139–140.
[281] Martin, pp. 144–146.
[282] Martin, p. 145.
[283] Mangold, p. 76.
[284] Mangold, p. 58.
[285] Marc Schulman, *JFK History Maker: A Fifty-Year Retrospective* (New Rochelle, NY, MultiEducator, Inc., 2011), p. 203.
[286] Mangold, p. 132.
[287] Mangold, p. 313.
[288] Peter Janney, *Mary's Mosaic: The CIA Conspiracy to Murder John F. Kennedy, Mary Pinchot Meyer, and Their Vision for World Peace* (New York, Skyhorse Publishing, 2012), p. 384.
[289] Fensterwald, pp. 184–186.
[290] Holzman, p. 302.
[291] Mangold, p. 162.
[292] Mangold, p. 174.
[293] Martin, pp. 155–156.
[294] Martin, p. 156.
[295] Mangold, p. 175.
[296] Martin, p. 165.
[297] Mangold, p. 178.

298 Mangold, p. 183.

299 Mangold, p. 178.

300 Mangold, p. 190.

301 Mangold, pp. 198–199.

302 Mangold, p. 403.

303 Mangold, p. 204.

304 Mangold, p. 399.

305 Martin, p. 176.

306 Mangold, p. 206.

307 Mangold, p. 97.

308 Mangold, p. 203.

309 Mangold, p. 201.

310 Mangold, p. 206.

311 Fensterwald, p. 185.

312 Janney, p. 70.

313 Benjamin C. Bradlee, *Ben Bradlee: A Good Life: Newspapering and Other Adventures* (New York, Simon & Schuster, 1995), pp. 267–271.

314 Janney, p. 312.

315 Holzman, p. 220.

316 Janney, p. 84.

317 Janney, p. 384.

318 Mangold, p. 244.

319 Mangold, p. 248.

320 Janney, p. 384.

321 Holzman, p. 236.

322 Holzman, pp. 232–233.

323 Mangold, p. 309.

324 Holzman, pp. 241–242.

325 Martin, p. 70.

326 Holzman, p. 239.

327 Mangold, p. 309.

328 Martin, p. 216.

329 Mangold, p. 318.

330 Holzman, pp. 292–293.

331 Martin, p. 213.

332 Mangold, p. 313.

333 Mangold, p. 316.

334 Mangold, p. 319.

335 Holzman, pp. 300–301.

336 Mangold, p. 350.

337 Martin, p. 216.

338 Mangold, pp. 353–354.

Capitolul 4

Asasinate trecute

Pentru a avea o perspectivă de ansamblu asupra planurilor MKULTRA în ce privește asasinatele coordonate de Helms și Angleton, trebuie să examinăm, pentru început, strategia și tactica asasinatelor din străinătate, executate cu sprijinul agenției până în anii 1960.

Operațiile CIA care presupuneau asasinate au început cu adevărat în Iran, în luna august a anului 1953, odată cu înlăturarea de la putere a liderului socialist Mohammad Mossadegh. Chiar dacă Richard Helms nu se afla încă într-o funcție de conducere în cadrul agenției, în 1953 era însărcinat cu toate misiunile secrete, rol crucial din punct de vedere nu numai tactic, ci și strategic. Pentru următoarele două decenii, din 1953 până în 1973, Helms nu doar că a știut ce se întâmplă în cazul loviturilor de stat din străinătate, dar a și fost implicat în planificarea, executarea și acoperirea multora dintre acestea.

James Angleton, ca șef al contrainformațiilor, era implicat în mod egal. Deși nu toate, dar multe lovituri de stat au presupus asasinate și, în unele cazuri, liderii înlăturați de la putere au scăpat ori au fost executați ulterior.

Iran

Amplasarea geografică a Iranului între Golful Persic și Marea Caspică, între Irak și Afghanistan îl transformă într-un teritoriu valoros din punct de vedere strategic. În lovitura de stat iraniană din 1953, Helms lucra la operații secrete sub autoritatea directorului adjunct de operații, Frank Wisner. Pentru a pune la cale lovitura de stat, au fost convocați profesioniști experimentați și șeful

departamentului CIA pentru Orientul Mijlociu, Kermit Roosevelt. Acesta îl ajutase înainte pe șah, Mohammad Reza Pahlavi, în vârstă de 34 de ani, să fugă cu soția sa la Roma, atunci când s-au declanșat protestele pe străzile Teheranului. Premierul Mohammad Mossadegh, cu sprijin popular, a preluat frâiele puterii în Iran după fuga șahului. Mossadegh nu a pierdut timpul și a expropriat puțurile de petrol deținute de Compania petrolieră anglo-persană. De asemenea, a început să se gândească imediat cum poate folosi profitul din petrol pentru a-și moderniza țara, bizuindu-se pe faptul că va câștiga sprijinul Uniunii Sovietice.

Agenții CIA sub acoperire s-au mișcat repede. Unii ofițeri din armata iraniană au fost mituiți să-i răpească pe susținătorii lui Mossedegh și să-i elimine. Au fost organizate mari proteste împotriva guvernului și curând Mossedegh a ajuns în pușcărie. Șahul a revenit la Teheran și a fost întâmpinat de mulțimi de simpatizanți, completate cu aplaudaci plătiți de agenție. Între timp, la Washington, directorul CIA Allen Dulles (1953-1961) era felicitat pentru eficiența misiunii. Mossadegh, premierul înlăturat, a fost eliberat trei ani mai târziu[339].

A fost perioada în care CIA și-a mărit semnificativ numărul de angajați implicați în misiuni secrete. Câteva mii de agenți CIA erau antrenați în activități paramilitare la Camp Peary, complex cunoscut sub numele de „Ferma“, situat lângă Williamsburg, Virginia. Erau recrutați ofițeri din armată și antrenați în tactici de gherilă. Mii de mercenari au fost angajați pe tot globul ca să lupte pentru CIA[340].

Guatemala

În 1954, CIA și-a îndreptat atenția către Guatemala și guvernul ales democratic al lui Jacobo Arbenz. Această mică țară din America Centrală, situată mai jos de Peninsula Yucatan, pe țărmul Pacificului, între Mexic și Honduras, era cunoscută pentru culturile importante de banane. Președintele ei, Jacobo Arbenz, a venit la putere în 1950, după ce a fost ministru al apărării în mandatul președintelui Juan Arevalo. Ca și predecesorul său, Arbenz a căutat să aplice reforma funciară și să câștige mai mult sprijin popular, inclusiv pe cel al socialiștilor din Guatemala. Până în 1954, Arbenz legalizase micul partid comunist din țară și naționalizase peste 200 000 de hectare de

plantații cu banani deținute de United Fruit Company din SUA[341]. În Washington, administrația a abandonat toate încercările vizând o soluție diplomatică și a inițiat planurile pentru o lovitură de stat susținută de CIA. Conform lui Richard Helms, în acel moment, era necesară „o misiune secretă ambițioasă“ pentru a da jos guvernul lui Jacobo Arbenz[342].

Helms și-a minimalizat rolul în această lovitură de stat, dar, cu toate acestea, se întâlnea de trei ori pe săptămână cu directorul CIA, Allen Dulles. Strategii-cheie ai complotului din Guatemala au fost avocatul CIA Tracy Barnes, Frank Wisner și Richard Bissell. Au mai fost implicați alți doi agenți, oameni apropiați lui Helms: E. Howard Hunt și David A. Phillips[343]. Phillips era expert cu propaganda și lucra în Honduras. Va juca mai târziu un rol important în tentativele de atentat coordonate de Richard Helms în Cuba și în Chile.

Lovitura de stat se baza mai mult pe războiul psihologic decât pe tactica militară. La început, CIA a plasat o capcană, o campanie de dezinformare care susținea că sovieticii îi trimiteau pe mare arme lui Arbenz[344]. Vapoarele marinei americane fuseseră împrumutate agenției pentru misiune, urmând să joace rolul interceptărilor la suprafață. Între timp, un ofițer guatemalez din exil, colonelul Carlos Castillo Armas, care fusese antrenat în SUA, și-a pregătit armata în Honduras, susținută de CIA, pentru un atac în Guatemala.

Stațiile de radio clandestine au transmis în eter informații despre bătălii fictive pe 1 mai 1954. La radio se transmitea informația că forțele lui Arbenz sunt prinse sub tirul forțelor rebele. În Washington, secretarul de stat John Foster Dulles a condamnat guvernul din Guatemala, în timp ce transmisiile radio și fluturașii aruncați au creat panică în Guatemala City. În final, pe 18 iunie 1954, colonelul Armas și mica sa armată a trecut din Honduras în Guatemala, iar mai multe avioane pilotate de agenți CIA au survolat orașul bombardându-l. După o săptămână și jumătate, propria armată confuză a președintelui Arbenz refuza să-l mai sprijine. Arbenz a demisionat pe 27 iunie 1954[345].

Șase ani mai târziu, în 1960, în Guatemala a izbucnit un război civil care a durat 36 de ani. Au murit circa 200 000 de oameni până în 1996, când s-a încheiat. Mulți au fost executați de echipele morții

guvernamentale ori au fost uciși de trupele de gherilă[346].

Indonezia

Până în 1958, la mai puțin de patru ani după ce CIA i-a înlăturat pe Mossadegh în Iran și pe Arbenz în Guatemala, CIA și-a întors privirile pentru prima dată către Asia de Sud-Est. Obiectivul agenției era Indonezia, o țară multiinsulară suprapopulată, condusă de președintele Sukarno, un politician ultranaționalist și rebel. Indonezia se află între Malaysia, în sud-vestul Filipinelor și include insulele Sumatra, Java, Borneo și Sulawesi. Sukarno profita de Războiul Rece pentru a exploata rivalitatea dintre Uniunea Sovietică și SUA, câștigând ajutoare incalculabile din ambele părți. Era cunoscut că folosea banii să se îmbogățească, dar și pentru ambițioasele sale proiecte publice. Oricum, la un moment dat, un anumit proiect pe o insulă din nordul Sumatrei a intrat în atenția serviciilor secrete americane. Se spune că Sukarno construia un aeroport care, se temeau cei din CIA, ar fi putut să devină o bază de alimentare pentru avioanele militare sovietice.

Din nou, CIA a selectat un ofițer disident din armata indoneziană pentru a coordona lovitura de stat. Cu finanțarea agenției, insurgenții au fost antrenați și echipați pe insula Sumatra. În februarie 1958, această armată a declarat independența insulei Sumatra. Sukarno nu a pierdut timpul și a atacat terestru, aerian și maritim insula. Insurgenții nu au putut face față trupelor guvernamentale și nu au avut de ales, fugind în Sulawesi, de unde au fost salvați de navele Marinei SUA[347]. În timpul luptelor, Allen L. Pope, un pilot american care zbura pentru o companie deținută de CIA, a fost doborât pe 18 mai 1958. A făcut patru ani de pușcărie[348]. Eșecul loviturii de stat a fost un moment jenant pentru CIA. Richard Helms va scrie ulterior că dezastrul s-a petrecut pur și simplu pentru că nu au fost implicați suficient de mulți agenți CIA și pentru că rebelii au fost slab antrenați[349]. Oricum, la acea vreme, Departamentul de Stat a negat toate informațiile că CIA ar fi fost implicată în insurecție. *New York Times*, acceptând aceste minciuni, dădea o mână de ajutor CIA și președintelui Eisenhower scriind: „Statele Unite ale Americii nu sunt pregătite… să se implice pentru a ajuta la răsturnarea unui guvern funcțional“[350]. Între timp,

Helms, care era al doilea în ierarhia serviciilor secrete în 1958, știa că purtătorii de cuvânt ai administrației dezinformează. Fără îndoială, asta l-a făcut să se simtă, cumva, confortabil.

Congo

Doi ani mai târziu, în 1960, atenția lumii s-a întors către colonia centrafricană cunoscută sub numele de Congoul belgian, un teritoriu bogat în cupru și uraniu, care era elementul central al puterii nucleare. Pe 30 iunie 1960, în capitala țării, Leopoldville (Kinshasa de astăzi), Belgia a declarat independența celor 14 milioane de locuitori din Congo. Aproape 40 de facțiuni politice tânjeau să preia puterea, acesta ajungând în urma alegerilor în mâinile celui mai mare partid, Mișcarea Națională Congoleză, condusă de Patrice Lumumba, în vârstă de 35 de ani. El a devenit prim-ministrul țării. Al doilea beneficiar al voturilor, Joseph Kasavubu, a fost numit președinte. Lumumba fusese un orator iscusit și eficient în timpul luptei Congoului pentru independență față de controlul belgian. Absolvent al unor școli de misionari, el s-a ridicat de la postul de funcționar poștal, devenind erou național. Oricum, administrația Eisenhower era îngrijorată de planurile sale pentru resursele minerale din Congo, controlate de investitorii occidentali.

În câteva săptămâni, s-au declanșat mișcări de protest în toată țara, instigate de grupurile care voiau să preia puterea. Atacurile împotriva albilor au determinat Belgia să trimită trupe pentru a proteja populația minoritară albă. În același timp, armata s-a revoltat împotriva ofițerilor belgieni care au rămas pentru a ajuta la transferul puterii.

Lumumba a cerut Națiunilor Unite să ajute la restabilirea ordinii. El i-a cerut, de asemenea, premierul sovietic Nikita Hrușciov[351], să-i trimită consilieri militari[352]. În august 1960, în țară au sosit din Uniunea Sovietică, pe calea aerului, camioane și echipament militar.

SUA și alte țări occidentale investiseră mult în minele din sudul Congoului, în regiunea Katanga. Din cauza noii prezențe sovietice, Lumumba era considerat o amenințare serioasă pentru interesele lor. Este motivul pentru care șeful provinciei Katanga, Moise Tshombe, a cerut asistența CIA și a Belgiei în încercarea de a proclama autonomia

regiunii[353].

La Langley, directorul CIA Allen Dulles a afirmat că a primit aprobarea președintelui Eisenhower și a scris biroului CIA din Congo că înlăturarea lui Lumumba (de la conducere) trebuie să fie „o misiune sub acoperire de mare prioritate“[354]. Helms și-a dat avizul pe ordin, iar echipa sa a început imediat să facă planuri pentru a finanța un ofițer de armată din Congo, colonelul Joseph Mobutu, dacă acesta ar fi condus lovitura de stat care să-l înlăture pe Lumumba. De asemenea, CIA îi plătea destul de bine pe Tshombe și pe alți lideri provinciali pentru cooperare. Între timp, președintele congolez Kasavubu a dizolvat guvernul, l-a revocat pe premierul Lumumba și și-a anunțat sprijinul pentru colonelul Mobutu. Acesta a lansat lovitura de stat pe 5 septembrie 1960, armata sa preluând administrația țării, ordonând armatei sovietice să plece și punând lacăt Parlamentului. Cu ajutorul CIA, Mobutu l-a arestat pe Lumumba la domiciliu și i-a băgat în pușcărie pe cei mai importanți susținători ai acestuia.

Tot atunci, la Washington, Richard Helms a început să pună la cale un plan de asasinat. Consilierul său tehnic și cercetător MKULTRA, dr. Sidney Gottlieb, a pregătit o trusă pentru neutralizarea lui Patrice Lumumba și a trimis-o la Leopoldville. Gottlieb a ales un germene mortal provenit din encefalita cabalină (boala somnului la cai). Cu acesta i-a fost contaminată pasta de dinți și ar fi trebuit să fie administrată odată ce premierul s-ar fi spălat pe dinți cu amestecul toxic[355]. Acest plan a eșuat.

Pe 2 noiembrie 1960, unitatea de acțiune condusă de William Harvey a trimis instrucțiuni unui agent CIA din Leopoldville să pună în aplicare planul de înlăturare a lui Lumumba. Acest plan de rezervă presupunea ca CIA să folosească agenți plătiți pentru a-l răpi pe prim-ministrul concediat și apoi să-l omoare[356].

Lumumba a reușit, în decembrie 1960, pentru scurtă vreme, să scape din mâinile celor care voiau să-l prindă, refugiindu-se în nord, în fieful său din Stanleyville (Kisangani). A fost prins, iar pe 17 ianuarie 1961 a fost dus cu avionul la Elisabethville și ascuns într-o casă conspirativă. Acolo el și alți doi consilieri ai lui au fost împușcați în cap de mercenarii belgieni plătiți de CIA[357].

Guvernul Mobutu a afirmat că Lumumba a fost ucis de forțele de

opoziție pe când încerca să scape de sub pază.

După asasinat, se spune că un ofițer CIA aflat în Congo conducea în jurul orașului Lulumbashi cu cadavrul lui Lumumba în portbagajul mașinii, neștiind exact unde ar trebui să-l ducă. Această informație a fost dată de John Stockwell, fostul șef al CIA din Angola în 1975[358].

Informațiile despre asasinat nu au fost făcute publice până în 13 februarie 1961. Kennedy, care fusese învestit în funcție cu mai puțin de o lună înainte, a fost avertizat de ambasadorul Națiunilor Unite, Adlai Stevenson. Președintele nu avea habar despre planurile CIA și a fost, după cum se spune, șocat de știre. Studia situația din Congo pe vremea când era senator și vorbise deseori despre acest subiect în campania sa. Își dădea seama perfect care era poziția lui Lumumba în comunitatea statelor în curs de dezvoltare. De fapt, mulți observatori din Washington credeau că Kennedy ar fi încercat să-l elibereze pe Lumumba din arestul la domiciliu, dacă s-ar fi aflat la Casa Albă când s-a petrecut lovitura de stat[359].

Cuba

Planul de a orchestra o lovitură de stat în Cuba și de a-l asasina pe președintele cubanez Fidel Castro a fost inițiat în 1960, în timpul administrației Eisenhower. Insula Cuba, situată la numai 145 km de Key West, Florida, a fost o atracție turistică populară și o Mecca a jocurilor de noroc între deceniile al patrulea și al șaselea ale secolului al XX-lea. Cazinourile deținute de Mafie și afacerile SUA au fost înfloritoare pe vremea dictaturii lui Fulgencio Batista. Revoluția populară condusă de Castro, pe atunci în vârstă de 32 de ani, de fratele său Raul și de charismaticul Ernesto „Che“ Guevara, l-a înlăturat de la putere pe Batista, la 1 ianuarie 1959. La început, SUA au considerat că această revoluție țărănească este inofensivă. Castro punea accent deosebit pe educația publică, pe îngrijirea medicală a tuturor și reforma funciară. În același timp, el a început să închidă cazinourile Mafiei în Havana și să-i aresteze pe mafioți, alături de liderii opoziției și de studenți. A expropriat afacerile SUA și a confiscat casele celor avuți. Cubanezii din clasa de mijloc sau din elită au plecat în Florida, unde au început o nouă viață. De la Casa Albă, Eisenhower, care urmărea cu atenție desfășurarea revoluției cubaneze, a decisă să

treacă la acțiune pentru a-l înlătura pe Castro, atunci când el a anunțat că acceptă ajutorul acordat de sovietici regimului său. În mai 1960, CIA a început să pună la cale complotul pentru asasinarea lui Castro. Planul cerea ca asasinatul să fie urmat de o lovitură de stat care să-i instaleze la putere pe exilații anti-Castro.

Mai târziu, Richard Helms a negat că ar fi luat parte la lovitura de stat plănuită – care avea numele de cod Zapata –, însă, oficiali de vârf ai CIA au afirmat că a jucat cu adevărat un rol-cheie în desfășurarea acestei operații. Au fost uimiți că semnătura lui Helms nu apărea pe documentele referitoare la această escapadă[360]. Directorul CIA Allen Dulles, directorul adjunct, generalul Charles P. Cabell de la Forțele Aeriene ale SUA și Richard Bissell, șeful serviciilor secrete, cu toții depindeau de experiența lui Helms și a oamenilor săi James Angleton, William Harvey, David Phillips și E. Howard Hunt, să pună în practică o mulțime de detalii. La început, planul presupunea antrenarea unui mic grup de cubanezi în luptele de gherilă la o bază CIA din Panama. Acești luptători de gherilă, la rândul lor, urmau să coopereze în Guatemala cu instructorii CIA pentru a învăța un grup mai mare de cubanezi exilați. Oricum, a devenit clar, nu peste multă vreme, conform rapoartelor serviciilor secrete, că infiltrarea în Cuba va fi aproape imposibilă. Nu erau de găsit disidenți să colaboreze cu cei care urmau să se infiltreze. Erau fie în închisorile lui Castro, fie părăsiseră țara. Astfel că planul a suferit o transformare de la infiltrare la o invazie a exilaților, susținută de CIA[361]. Locul de acostare ales pentru atac a fost Golful Porcilor (*Bahia de Cochinos*), o zonă izolată pe coasta de sud a Cubei, la aproximativ 145 km sud-est de Havana. S-a crezut că acest loc le va oferi invadatorilor o mai bună protecție.

Programul CIA cerea ca Fidel Castro să fie asasinat imediat, înaintea atacului. Metoda plănuită ar fi fost pilulele otrăvite. Este important să subliniem că președintele Kennedy nu a fost informat niciodată de complotul pentru asasinarea lui Castro și nici despre programul CIA numit ZR/RIFLE sau acțiune executivă (asasinat). Oricum, Kennedy știa și aprobase planul de invazie al armatei din exil[362]. După cum am spus, Kennedy și-a asumat întreaga răspundere pentru rezultatele dezastruoase.

Repet, planificarea asasinării lui Castro a început în timpul

administrației Eisenhower. Interesant, doi dintre colegii lui Helms (care vor deveni cunoscuți 11 ani mai târziu ca „borfașii de la Watergate“) au jucat roluri-cheie în planul CIA pentru lovitura de stat cubaneză: E. Howard Hunt a condus formațiunea „Consiliul revoluționar cubanez“, coaliția din exil, iar Bernard L. Barker a ajutat la înarmarea forței de invazie cu arme cumpărate din banii CIA. În toamna lui 1960, chiar înainte de turul de scrutin Nixon-Kennedy, cei mai apropiați subalterni ai lui Richard Helms, James Angleton și William Harvey, au recrutat Mafia pentru a-l asasina pe Castro[363]. Atât Angleton, cât și Harvey nu s-ar fi gândit niciodată să întreprindă aceste acțiuni fără aprobarea lui Helms. Legătura CIA cu Mafia era fostul agent FBI Robert A. Meheu, care mai îndeplinise și alte sarcini date de agenție. Meheu s-a întâlnit cu Johnny Rosselli, unul dintre capii Mafiei din Chicago, într-un restaurant din Beverly Hills, în septembrie 1960 și a oferit Mafiei 150 000 de dolari să-l elimine pe Castro. Oferta a fost acceptată de familiile mafiote care se așteptau, evident, ca dacă-i ajută pe cei din CIA, presiunile exercitate de FBI asupra lor să scadă[364]. Mai mult, complotul urma să ducă la schimbarea de regim în Cuba și la revenirea cazinourilor din Havana în proprietatea Mafiei.

În martie 1961, serviciul tehnic al CIA și expertul său în substanțe toxice, dr. Sidney Gottleib, au produs pilulele otrăvitoare (toxina botulinică) și i le-au dat lui Rosselli în Miami. Urmau să fie trimise cu avionul în Cuba și înmânate unei amante a lui Castro sau vreunui disident apropiat de el și apoi dizolvate în paharul lui cu băutură[365].

Nu era prima dată când serviciile secrete ale SUA cereau sprijinul Mafiei. În anii 1940 și 1950, au cooperat pentru a lupta cu comuniștii din Sicilia și din alte părți ale globului. Faptul că CIA l-a ales pe Rosselli să se ocupe de această însărcinare s-a bazat pe lunga lui listă de asasinate. A fost implicat în aproape 30 de lovituri în timpul carierei sale[366]. La început, a lucrat pentru Al Capone și, ulterior, pentru familia mafiotă Giancana. Era considerat un tip sofisticat, citit și era coleg cu Frank Sinatra. S-a mutat la Los Angeles în anii 1920 și a pus umărul la impunerea Mafiei din Chicago în Las Vegas în anii 1950[367]. Însă eforturile sale de a reînființa Mafia la Havana au fost

sortite eșecului. Cu certitudine, pilulele pentru Castro nu au ajuns la destinație. Când comandoul de 1 500 de oameni susținut de CIA a ajuns pe stâncile din Golful Porcilor, pe 17 aprilie 1961, au fost întâmpinați de o armată de 2 000 de soldați cubanezi. Când a auzit că debarcarea a avut loc, Castro a trimis imediat 20 000 de soldați întărire. Brigada cubaneză anti-Castro a fost dusă la țărm de doi agenți CIA, în ciuda ordinului președintelui Kennedy ca niciun american să nu fie implicat în atac[368]. Adevărul e că agenția nu numai că l-a ignorat pe președinte, dar l-a și făcut să creadă că serviciile secrete ale SUA au informații că este posibilă o revoltă împotriva lui Castro. Era o fantezie, dorințe deșarte ale multora, inclusiv ale unora din cercurile de putere de la Washington, ale exilaților cubanezi și ale șefului mafiot Santos Trafficante, care fusese șeful Mafiei din Havana înainte ca Fidel Castro să preia puterea. Știm acum, privind retrospectiv, în conformitate cu documentele CIA desecretizate în 2005, că planul agenției era, în realitate, nu doar prea optimist, ci o capcană a CIA sau un truc pentru a-l forța pe Kennedy să ordone un atac militar aerian. Kennedy s-a menținut pe poziții și a refuzat[369].

După două zile de lupte crâncene, exilații s-au predat. Unitatea lor de invazie, cunoscută ca Brigada 2 506, a pierdut 114 oameni. Alți 1 189 au fost capturați, iar ceilalți au fugit. În următorul an și jumătate, Robert Kennedy a negociat cu stăruință eliberarea prizonierilor pentru 53 de milioane de dolari acordați în hrană și ajutoare medicale. Veteranii de la Golful Porcilor au fost eliberați pe 23 decembrie 1962 și au ajuns în Florida în Ajunul Crăciunului[370].

Președintele Kennedy nu credea că SUA ar trebui să recurgă la asasinate.[371] Era conștient că misiunile de asasinat în străinătate, indiferent că reușesc sau eșuează, pot ruina reputația sa politică și respectul Americii în lume. Bobby Kennedy, fratele și principalul său consilier, susținea pe deplin această viziune. Bobby credea cu tărie în lupta exilaților cubanezi pentru eliberarea țării lor de dictatura comunistă. De aceea, chiar dacă președintele Kennedy s-a opus planurilor care presupuneau un asasinat, el i-a permis fratelui său să preseze în continuare forțele lui Castro și să-i ajute pe exilați.

Bobby a participat la această acțiune prin Grupul special lărgit, un comitet format din oficiali de la securitatea națională și serviciile

secrete care au asistat la coordonarea planificării diferitelor tipuri de sabotaj împotriva Cubei. Exilații cubanezi, finanțați de CIA, loveau dintr-o unitate-cheie aflată în sudul Floridei și având nume de cod JM-WAVE și din alte baze ascunse în SUA, atunci când lansau raidurile împotriva vapoarelor cubaneze și rusești. În această perioadă, David Phillips de la CIA (cunoscut și ca Maurice Bishop), care fusese agent în Havana de dinainte de Fidel, a luat legătura cu Antonio Veciana, exilat cubanez și informator al agenției, și cu Eloy Gutierrez Menoyo, un spaniol, și el oponent al lui Castro, pentru a organiza Alpha 66. Comandourile acestei violente grupări paramilitare au întreprins cele mai periculoase incursiuni împotriva Cubei[372].

Între timp, Richard Helms și oamenii săi din CIA au continuat să plănuiască asasinarea lui Castro fără știința președintelui. Comitetul Church a descoperit opt planuri diferite împotriva lui Castro[373]. Rapoartele secrete în legătură cu aceste atentate CIA ratate la viața lui Castro – desecretizate în timpul audierilor din Senat la mijlocul anilor 1970 – scot la iveală episoade bizare care pun în discuție echilibrul psihic al lui Richard Helms și al colegilor săi apropiați. După cum am spus, Helms și William Harvey au admis că nu i-au spus niciodată directorului CIA McCone despre comploturile împotriva lui Castro și nici despre colaborarea cu Mafia[374]. La începutul anilor 1960, echipa de asasini a lui Helms a propus numeroase metode pentru uciderea premierului cubanez. Printre acestea s-au aflat pastilele otrăvite (toxina botulinică), care urmau să fie amestecate într-o băutură (după cum am mai spus); un stilou otrăvit (trebuia să fie folosit drept cuțit de un ajutor nemulțumit, un maior Rolando Cubela, al cărui nume de cod era AM/LASH); un costum de scufundări otrăvitor (cu toxină botulinică în aparatul de respirat), care să-i fie dăruit lui Castro; trabucuri otrăvite (înmuiate în toxină botulinică); un trabuc explozibil care i-ar fi aruncat capul în aer și, în fine, o scoică explozibilă (lui Castro îi plăceau scufundările)[375]. Ultimele două erau prea evident americane. În cele din urmă, un lider exilat anti-Castro a primit o pușcă și un pistol, ambele cu amortizoare, pentru a i le da unui disident cubanez[376]. Oricum, singura metodă pusă în practică a fost cea cu pilule otrăvitoare. S-a încercat de câteva ori folosirea lor, însă fără succes.

În februarie 1962, Richard Helms a preluat responsabilitatea misiunilor împotriva Cubei de la Richard Bissell, care a ieșit la pensie. Esența planului cu nume de cod MONGOOSE era să destabilizeze regimul Castro. Helms l-a adus la conducere pe generalul Edward G. Lansdale, USAF, pentru a pune la punct detaliile.

Pe lista de realizări a lui Lansdale se afla inițierea luptelor de gherilă din Filipine.[377] El era asistat de William Harvey.

Până la mijlocul lui 1962, așa cum am spus, grupul lui Helms din CIA a ținut ascuns de cei doi Kennedy programul de asasinate. Oricum, pe 7 mai, acest program clandestin a ieșit la iveală. Avocatul CIA Lawrence Houston s-a întâlnit cu procurorul general Robert Kennedy pentru a-l ruga să nu-l forțeze pe șeful mafiot Sam Giancana să facă declarații legate de o înregistrare pe care o avea Departamentul de Justiție. Raționamentul lui Houston era că, făcând așa, secretele CIA ar fi putut fi dezvăluite. Houston i-a spus atunci lui Kennedy că CIA a angajat Mafia să-l asasineze pe Castro și a adăugat că programul a fost întrerupt (Houston nu știa că programul se desfășura în continuare). Bobby credea că atentatele aparțineau trecutului și a replicat sever: „Cred că dacă veți încerca vreodată să faceți din nou afaceri cu crima organizată, cu gangsterii, îi veți da de știre și procurorului general“[378].

În septembrie 1962, Helms îl înlocuiește pe Harvey cu avocatul newyorkez Desmond FitzGerald ca persoană responsabilă cu acțiunile din Cuba. Peste alte câteva luni, Harvey și Robert Kennedy ajung în conflict deschis. Nu era vorba doar despre un conflict de personalitate; cei doi aveau puncte de vedere diferite nu doar în politică, ci și în filosofie[379].

Criza rachetelor cubaneze din octombrie 1962 a adus planeta pe marginea războiului termonuclear și la o relație cu totul diferită între SUA și Cuba. Președintele Kennedy ajunsese la un acord de pace cu Uniunea Sovietică – acestea au promis să-și retragă rachetele de pe teritoriul cubanez în schimbul retragerii rachetelor SUA din Turcia – și a negociat o înțelegere care garanta o politică de neintervenție față de Cuba. În plus, în Washington, Grupul special lărgit era desființat, Operația MONGOOSE încheiată și bazele cubaneze anti-Castro închise, inclusiv baza de pe Lacul Pontchartrain, din zona metropolitană a

New Orleansului. Această întorsătură de situație i-a înveninat pe mulți membri ai exilului și pe sprijinitorii lor din CIA.

Prevederea ca Uniunea Sovietică să-și retragă rachetele din Cuba era condiționată de promisiunea SUA de neagresiune asupra Cubei. Oricum, pe-atunci, Castro își efectua propriile acțiuni militare în afara granițelor Cubei, în alte țări din America Latină. Pentru a le contracara, Robert Kennedy a continuat să-i susțină pe dr. Manuel Artime, Roberto San Roman și Enrique Ruiz-Williams și incursiunile Alpha 66 asupra fregatelor rusești[380].

Cu toate acestea, președintele Kennedy a refuzat să permită facțiunii lui Helms din CIA să întreprindă misiuni sub acoperire care presupuneau asasinate. Conform unui reporter de la *New York Times*, Tad Szulc, care l-a intervievat pe Kennedy în acele zile, președintele spunea că „el și fratele său au simțit că, din motive morale, SUA nu ar trebui să fie niciodată în situația de a recurge la asasinat.“ John Kennedy i-a spus mai târziu unui consilier de-al lui, Richard Goodwin: „Dacă intrăm în așa ceva, vom deveni ținte cu toții“[381].

Președintele Kennedy a încercat să evite altă criză în relațiile URSS-SUA și i-a avertizat pe exilați în legătură cu acțiunile lor. Deopotrivă, președintele i-a propus lui Castro reînnoirea relațiilor, dacă armata sa încetează să se mai amestece în afacerile altor națiuni din zona Caraibilor. Castro a aflat de inițiativa lui Kennedy printr-un jurnalist francez, Jean Daniel, care i-a transmit mesajul prezidențial la Havana[382].

În septembrie 1963, liderul cubanez era convins că economia țării sale va avea mai multe șanse de redresare dacă s-ar afla pe orbita SUA, decât ca satelit sovietic, și a încercat să normalizeze relațiile cu Washingtonul. Robert Kennedy era și el de față, susținându-și fratele[383]. Chiar înainte de asasinarea lui John Kennedy, se spune că Fidel Castro ar fi zis: „El (Kennedy) are încă posibilitatea să fie, în fața istoriei, cel mai mare președinte al Statelor Unite ale Americii. A ajuns să înțeleagă multe lucruri în puține luni… Îi puteți spune că doresc să-l declar pe Goldwater (senatorul conservator republican Barry) prietenul meu, dacă acest lucru va garanta realegerea lui Kennedy!“[384].

Președintele Kennedy a fost asasinat câteva zile mai târziu. După

cum vom vedea, echipa de asasini a lui Helms se va folosi de complotul pentru asasinarea lui Castro ca acoperire pentru asasinarea președintelui.

După mult timp, Ethel, soția lui Robert Kennedy, a călătorit la Havana pentru a-l vizita pe Fidel Castro. La întâlnirea lor, ea i-a spus că soțul ei Robert și fratele lui, președintele John Kennedy, nu au avut nimic de-a face cu încercările de a-l asasina.

Castro, care avea numeroși spioni în SUA, i-a spus scurt: „Știu“[385].

Mitul că Robert Kennedy s-ar fi aflat în spatele comploturilor pentru asasinarea lui Castro a început de la Richard Helms. De fapt, Helms e cel care a planificat totul, numindu-l pe Bill Harvey coordonator. Harvey, pe care veteranul CIA John Whitten îl eticheta mai târziu drept „un om foarte periculos“, l-a băgat în această afacere pe mafiotul Johnny Rosselli. Toate acestea s-au petrecut fără știința celor doi Kennedy[386].

După mai mulți ani, aceste abuzuri CIA au ajuns să fie anlizate de guvern în ancheta Comitetului Church din 1975. Helms, pe atunci ambasadorul SUA în Iran, l-a întâlnit pe Henry Kissinger, care era secretar de stat, și i-a spus o minciună, afirmând că Robert Kennedy a „gestionat personal asasinarea lui Castro“. Kissinger a transmis această informație falsă președintelui Gerald Ford și ulterior presei[387].

Republica Dominicană

Atentatele la viața lui Castro și complotul pentru uciderea lui Lumumba au fost autorizate de administrația Eisenhower alături de o a treia schimbare de regim – alungarea de la conducere a generalul Rafael Trujillo (1891-1961), longevivul dictator din Republica Dominicană. Trujillo era considerat un tiran care conducea, din 1930, cu o mână de fier această țară bogată în zahăr. Stabilit în capitala Santo Domingo, el și familia sa controlau în întregime afacerile, politica, armata și justiția țării spre dezamăgirea corporațiilor americane. Republica Dominicană este locuită de spanioli și africani și acoperă cele două treimi estice ale marii insule Hispaniola din Marea Caraibilor; pe treimea vestică a insulei aflându-se Haiti. Este plasată strategic între Cuba și Puerto Rico.

În 1960, CIA a început să lucreze cu un grup mic de disidenți de pe insulă, plănuind asasinarea liderului dominican. În mai au fost solicitate arme prin ambasadorul SUA. Cererea a primit aprobarea lui Helms, armele fiind trimise oponenților lui Trujillo în ianuarie 1961[388]. Se spune că aliații CIA de pe insulă au primit trei pistoale și trei carabine. Acest echipament servea doar să demonstreze sprijinul americanilor pentru că, evident, disidenții, printre care se aflau și generali, aveau deja propriul arsenal. Ajutorul cel mai important furnizat de operațiile secrete ale lui Helms era experiența în planificare, logistica și suportul tactic necesar pentru a duce la bun sfârșit asasinatul, fără să afecteze familia sau pe alți susținători loiali lui Trujillo. Când președintele Kennedy a descoperit planul de asasinat la începutul lunii mai 1961, i-a spus ambasadorului american Henry Dearborn că SUA nu pot fi implicate în comploturi de asasinat. Kennedy voia să se asigure că orice tentativă de lovitură de stat va fi planificată în așa fel încât să aducă la putere o guvernare mai bună pentru Republica Dominicană[389].

La sfârșitul lunii, pe 30 mai 1961, mașina lui Trujillo a fost prinsă într-o ambuscadă și liderul în vârstă de 70 de ani a fost împușcat și ucis. Oamenii lui Helms, E. Howard Hunt și Johnny Rosselli, erau implicați în aranjamente, deși participarea CIA a fost un secret bine păzit[390]. De fapt, când s-a auzit la Casa Albă că Trujillo a fost ucis, administrația nu avea nicio informație de la CIA în privința rebelilor dominicani. Misiunea a fost coordonată în mare secret, un *modus operandi* caracteristic lui Helms. Ulterior, când președintele l-a întâlnit pe senatorul George Smathers din Florida, un prieten al său, Kennedy a spus printre altele că este îngrijorat că CIA operează pe la spatele lui. Președintele a adăugat că „el crede că CIA a aranjat ca Trujillo să fie lichidat“[391].

Patru ani mai târziu, în capitala Republicii Dominicane s-a declanșat războiul civil, determinându-l pe președintele Lyndon Johnson să trimită Marina în Santo Domingo, în aprilie 1965, pentru a proteja interesele corporatiste ale SUA. În luna următoare, s-a încheiat armistițiul.

Irak

Următoarea țară suverană în care CIA a intervenit în secret a fost Irakul. Localizate strategic în Golful Persic, în Asia de Sud-Vest, bogatele câmpuri petrolifere erau controlate de companii străine. Din nou, interesele corporațiilor și administrația Eisenhower au încercat să mențină *status quo* în țară, rezolvând rapid fiecare amenințare percepută la adresa intereselor americane. După cum am mai spus, în 1953, CIA a jucat un rol major în Iran, aflat la granița de est a Irakului. Irak are granițe cu Arabia Saudită și Kuwait în sud, cu Iordania și Siria în vest și cu Turcia, în nord. Uniunea Sovietică nu se afla prea departe către nord. În anii 1950, naționalismul arab era în expansiune, în special în Algeria, în vreme ce, în același timp, influența sovietică creștea în Egipt și alte părți. Doctrina SUA echivala aceste amenințări cu haosul care, se temeau ei, ar fi putut duce la comunism.

În iulie 1958, în Irak s-a declanșat infernul în urma unei lovituri de stat sângeroase puse la cale de generalul irakian Abdul Karim Kassem. Sub Kassem, Bagdadul și-a reînnoit legăturile cu Uniunea Sovietică și a permis Partidului Comunist să acționeze la vedere. La Washington, s-a considerat că aceste acțiuni sunt dăunătoare pentru valoarea economică a Irakului și, în 1960, CIA a început să pună la cale înlăturarea generalului Kassem[392].

Richard Helms, director adjunct la operații, considera că un complot pentru asasinarea noului lider irakian era „extrem de oportun“. Una dintre metodele promovate de Helms era o batistă otrăvită creată de serviciul tehnic al CIA. Mortala cârpă de șters nasul a fost trimisă la Bagdad în același timp în care un grup de generali disidenți declanșa o revoltă. Rebelii, membri ai Partidului Baath, l-au arestat pe Kassem și la 8 februarie 1963 acesta a ajuns în fața plutonului și a fost executat[393]. Noul lider irakian, Abdul Salam Arif, a restabilit relațiile cu Occidentul. A murit trei ani mai târziu într-un accident de elicopter și cel care i-a succedat a fost fratele său, generalul Abdul Rahman Arif. Diverse grupări irakiene au preluat și au cedat puterea în următorii ani de război cu Israelul. Unul dintre membrii Partidului Baath din perioada înlăturării lui Kassemm, în 1963, un bărbat de 25 de ani pe nume Saddam Hussein (1937-2006), va deveni dictatorul Irakului în 1979.

Vietnam

Mai târziu, în 1963, experții lui Helms în misiuni secrete și-au întors privirea de la Irak, la Asia de Sud-Est, finalizând planul răsturnării de la putere a președintelui Vietnamului de Sud, Ngo Dinh Diem (1901-1963).

Vietnamul este situat la Marea Chinei de Sud, coasta de nord-est fiind udată de apele golfului Tonkin. Țara are graniță cu China la nord și cu Laos și Cambodgia la vest. Cunoscută înainte vreme sub numele de Indochina, regiunea a fost colonizată de Franța în anii 1860. Japonia a ocupat colonia în timpului celui de-al Doilea Război Mondial și, după eliberarea Vietnamului, vietnamezii au declanșat războiul de independență față de Franța. În urma decisivelor lupte de la Bien Dien Phu, în mai 1954, forțele comuniste Vietminh conduse de Ho Chi Minh i-au înfrânt pe francezi după două luni de luptă. Franța s-a retras și, în iulie 1954, pe baza deciziilor Conferinței de la Geneva, țara a fost divizată de-a lungul paralelei de 17 grade latitudine nordică, în Vietnamul de Nord și de Sud. Ho Chi Minh conducea nordul din capitala țării Hanoi. Sudul a fost condus de la Saigon de împăratul Bao Dai până în 1956, când Ngo Dinh Diem, un catolic care primise o educație franțuzească, a fost ales președintele Vietnamului de Sud[394]. Diem era un tip autoritar, cu o plajă electorală îngustă. El se confrunta cu o opoziție puternică venită din partea populației indigene budiste. În același timp, administrația sa intenționa să elimine tot mai activa mișcarea de gherilă comunistă susținută de Vietnamul de Nord, mișcare cunoscută sub numele de Frontul de Eliberare Națională sau Vietcong. Fratele mai tânăr al lui Diem, Ngo Dinh Nhu, șeful poliției secrete sud-vietnameze, a jucat un rol important în suprimarea disidenților comuniști și budiști.

Washingtonul considera că guvernul de la Saigon este un aliat în lupta pentru blocarea expansiunii sovietice în Asia de Sud-Est. Și, de vreme ce Diem reprezenta forțele anticomuniste, președintele Eisenhower a inițiat un program pentru a trimite consilieri militari ai SUA ca să acorde asistență armatei sud-vietnameze. În total, a trimis 685 de consilieri[395]. CIA a fost profund implicată în țară și în guvernul Diem[396].

În ianuarie 1961, când președintele Kennedy a fost învestit, el a

continuat să ofere sprijinul pe care-l acordase Eisenhower Vietnamului de Sud. Deși Pentagonul ceruse trimiterea a 3 600 de militari, Kennedy a trimis inițial doar 500. El fusese în Vietnam cu un deceniu înainte și vizitase trupele franceze desfășurate acolo. Bazându-se pe observațiile de atunci, i-a spus fratelui său Robert că SUA ar trebui să evite asemenea încurcături. După alegerea sa în 1960, Kennedy a cinat cu generalul Douglas MacArthur, care condusese trupele SUA în Pacific, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Generalul l-a avertizat pe Kennedy că ar fi o nebunie să trimită în luptă trupe terestre pe continentul asiatic și că el ar urma, în schimb, calea diplomației[397]. Kennedy a fost de acord, dar nu și CIA, care și-a păstrat hotărârea de a înfrânge comunismul în Vietnam.

Legătura dintre agenția condusă de Helms și armata sud-vietnameză era locotenent-colonelul Lucien Conein, care era coleg cu E. Howard Hunt. Conein se născuse la Paris și crescuse în Kansas City. Își păstrase cetățenia franceză, iar când s-a declanșat al Doilea Război Mondial a intrat în OSS. A luptat alături de francezi împotriva japonezilor, în Indochina[398]. După Conferința de la Geneva din 1954, Conein a pus pe picioare un program în Vietnamul de Sud, pregătind echipe de sabotori anticomuniști pentru a spiona nordul, a disemina știri false și a asasina oficiali din eșalonul de vârf. Asasinii CIA ai lui Conein erau voluntari sud-vietnamezi antrenați la Danang sau la bazele SUA din Pacific. Erau duși pe calea aerului în Vietnamul de Nord cu Air America[399].

În același timp, în Laos, țara vecină, era în toi o revoltă comunistă în care, de asemenea, CIA era implicată. Viziunea președintelui Kennedy era că Laosul ar trebui să rămână neutru în Războiul Rece dintre comuniști și Occident. Pentru a-și pune planul în aplicare, Kennedy l-a trimis pe ambasadorul Averell Harriman în Laos în încercarea de a obține o înțelegere între facțiunile care se confruntau. Când Harriman a revenit la Washington, Kennedy a descoperit că agenții CIA aflați în Laos îi sabotau planurile[400].

CIA lucra pe la spatele lui Kennedy și în Vietnam. Lucien Conein se întâlnise cu generali sud-vietnamezi pentru a discuta înlăturarea președintelui Ngo Dinh Diem și înlocuirea lui cu unul dintre ei, un lider militar vietnamez. Divizia de misiuni secrete a CIA condusă de

Richard Helms considera că Diem era incapabil să unifice diferitele grupări din Vietnamul de Sud – catolicii, budiștii, studenții și țăranii – până la nivelul cerut de provocarea reprezentată de Nord[401]. Această ramură a agenției a decis să impună la putere un președinte sud-vietnamez care să sfărâme cu mai mare agresivitate insurgența comunistă[402].

Kennedy a simțit că o lovitură de stat ar fi riscantă atât politic, cât și militar[403].

Divizia lui Helms știa asta, însă își vedea de ale ei, plănuind detaliile loviturii de stat și susținând totodată că aceasta fusese inițiată și pusă în practică de generalii disidenți din armata lui Diem.

Din punctul de vedere al președintelui Kennedy, soluția care nu implica armata era singura cale de ieșire din impasul vietnamez, iar Diem era probabil singurul lider care putea ușura aplicarea acestui plan. Kennedy își propusese să negocieze cu sovieticii să creeze o zonă neutră, stabilă în Asia de Sud-Est. Prezența SUA în Vietnamul de Sud ajunsese la 12 000 de militari la mijlocul lui 1962. În cele din urmă, în iulie, Kennedy i-a cerut ministrului apărării Robert McNamara să înceapă pregătirile pentru un plan de retragere a trupelor americane care să fie înlocuite de trupe sud-vietnameze, până la sfârșitul anului 1965[404]. Ordinul de retragere graduală a fost semnat de Kennedy și anunțat pe 20 noiembrie 1963. Era cu două zile înainte de asasinat. În memoriul referitor la securitatea națională prezentat la Conferința de la Honolulu, Kennedy ordona retragerea a 1 000 de militari americani. La patru zile după asasinarea sa, pe 26 noiembrie 1963, ordinul a fost anulat de președintele Johnson, care a început imediat să intensifice acțiunile SUA împotriva Vietnamului de Nord[405] (Vietnamul de Sud a căzut în mâinile comuniștilor în aprilie 1975 și a rămas comunist până astăzi, fără să aducă vreun prejudiciu securității americane. Până la moartea lui Kennedy, numărul de victime americane din Vietnam era de 73. Când s-au retras, un deceniu mai târziu, muriseră 58 000 de soldați americani).

Kennedy a crezut tot timpul că Vietnamul de Sud este cel care trebuie să poarte războiul, nu SUA. Oricum, în 1962, Kennedy a sprijinit public războiul pentru a întări moralul în Vietnam și, de asemenea, pentru a câștiga viitoarele alegeri prezidențiale din 1964.

Dacă ar fi făcut altfel, ar fi înregistrat un dezastru politic care ar fi asigurat victoria republicanilor la alegerile din noiembrie, ceea ce ar fi dus la pierderea a mult mai multor vieți omenești în Vietnam[406]. Până la sfârșitul lui 1962, numărul militarilor americani uciși în Vietnam era de 20.

În paralel cu războiul, tulburările din Saigon atinseseră un nivel critic în iunie 1963. În acea lună, un călugăr budist, Quang Duc, de 66 de ani, s-a autoincendiat pe o stradă circulată din centrul orașului. Ulterior, l-au urmat și alții, sinucigându-se în flăcări pentru a protesta față de guvernul opresiv al lui Diem care îi aresta pe disidenți. Kennedy a cerut administrației Diem să-și reformeze politicile și să-i tolereze pe budiști, studenți și alți disidenți, dar fără succes[407].

În acea vară, agentul CIA Lucien Conein se întâlnea în secret cu generalii care vor pune în practică planul CIA al loviturii de stat[408]. Imediat a fost recrutat și comandantul regiunii Saigon, generalul Ton That Dinh, un personaj-cheie[409]. Conein a pus la punct detaliile și le-a promis generalilor că după preluarea puterii vor primi sprijinul SUA. Planul nu era al Casei Albe, ci al grupului de misiuni secrete al lui Helms. Era o misiune pe care CIA o pornise împotriva administrației de la Saigon, pedepsind înclinațiile naționaliste ale celor doi frați și rezistența lor la supravegherea CIA. Se spune că Diem lucra la un acord secret cu Frontul Național de Eliberare care fi putut crea o coaliție de guvernământ cu comuniștii[410]. În același timp, Nhu, fratele și consilierul-șef pe probleme politice al lui Diem, ținea legătura cu premierul nord-vietnamez Pham Van Dong[411]. Aceasta era trădare în ochii CIA, care-și dorea o înfrângere a comuniștilor.

Președintele Kennedy a aflat despre plănuita lovitură de stat, în august 1963.

Atât Harriman de la Departamentul de Stat, cât și ambasadorul SUA în Vietnamnul de Sud, John Lodge, care a candidat în tandem cu Nixon la alegerile din 1960, erau în favoarea înlăturării lui Diem. În vreme ce grupul pentru operații secrete își continua planul în Saigon, acasă, McCone, directorul CIA, se opunea loviturii, alături de secretarul apărării, McNamara, de generalul Maxwell Taylor[412] și de generalul Paul Harkins. Prin mesajele schimbate cu Robert Kennedy, generalul Harkins și-a manifestat opoziția față de răsturnarea

administrației de la Saigon și, de asemenea, l-a avertizat pe Kennedy să nu aibă încredere în echipa CIA din Vietnam[413].

Președintele Kennedy știa că orice implicare a SUA într-o lovitură de stat va transmite un mesaj negativ către ceilalți aliați. A încercat, în mod repetat, să afle informații de la CIA prin ambasadorul Lodge pentru a influența constituirea guvernului propus. Și, pentru că a obținut numai informații lipsite de substanță, s-a gândit să-l elibereze pe Lodge din funcție[414]. Kennedy căuta să reducă implicarea în afacerile Vietnamului de Sud, să nu mai existe imixtiuni pe mai târziu. În eforturile sale de a căuta o soluție pașnică, în octombrie 1963, Kennedy i-a spus ambasadorului SUA în Franța, James Gavin, că intenționează să ia legătura cu generalul Charles De Gaulle pentru consultanță diplomatică. Kennedy i-a spus că e de părere că „vom fi capabili să obținem ceva împreună" pentru a găsi o cale de a pacifica Vietnamul[415].

În aceeași lună, Kennedy i-a trimis un mesaj ambasadorului Lodge referitor la posibila lovitură de stat în care scria: „Nu trebuie să aibă nimeni inițiativa de a sprijini clandestin vreo lovitură de stat". Oricum, el a adăugat că Lodge trebuie „să stabilească punți de comunicare cu posibila viitoare conducere, când va ajunge la putere". Kennedy a ordonat ca americanii din Vietnam să nu ia parte la nicio tentativă de lovitură de stat, dar a acceptat să nu intervină, dacă are loc una[416].

Între timp, echipa pentru operații secrete a CIA din Saigon, condusă de Lucien Conein, acționa în culise, fără ca John Kennedy să fi fost informat de obiectivele ei. Pe 1 noiembrie 1963, a fost declanșată tentativa de lovitură de stat. În acea seară, generalii disidenți au început să bombardeze cazarma gărzii prezidențiale aflată în Saigon. Generalii i-au cerut prin telefon înspăimântatului Diem să demisioneze, promițându-i-se ieșirea din țară în siguranță. El le-a respins oferta și a fugit cu fratele său Nhu, refugiindu-se într-o vilă din Cholon, în afara capitalei, cu puțin înainte ca palatul său să fie bombardat. Ziua următoare, ascuns în biserica franceză Sfântul Francis Xavier, Diem negocia termenii abdicării sale prin telefon cu generalul Duong Van Minh, cunoscut ca „Marele Minh". Minh lucrase cu agenții CIA în Ministerul de Interne condus de Diem. Fără ca Diem

să știe, Minh i-a ordonat unui căpitan să-i ucidă și pe Diem și pe Nhu după ce-i scoate din arest. Generalul Mai Huu Xuan, din poliția secretă a lui Nhu, era în fruntea unui convoi de jeepuri și mașini blindate care-i ducea pe cei doi frați fugari la Cholon. Pe drumul de întoarcere către Saigon, mașina în care se aflau Diem și Nhu s-a oprit. Doi ofițeri din convoi s-au apropiat de ei și au deschis focul, ucigându-i pe amândoi. Cadavrele au fost transportate la cartierul general al generalului Minh[417].

Știrea despre asasinate l-a șocat pe președintele Kennedy. Se spune că era într-o întâlnire cu generalul Taylor și cu alții și, după ce i s-a raportat incidentul, a sărit de la biroul său și a ieșit în grabă din cameră[418].Trei săptămâni mai târziu, Kennedy era asasinat.

Dacă facem analiza loviturii de stat din Vietnamul de Sud, reiese cu claritate că președintele Kennedy nu a reușit să anticipeze violențele care vor rezulta în urma transferului de putere. El a presupus că Diem va fi înlăturat de la conducere și că i se va permite să ceară azil politic într-o țară vecină. Ambasadorul Lodge i-a transmis o notă lui Kennedy, când au avut loc asasinatele, în care spunea că „lovitura de stat nu s-ar fi petrecut astfel fără pregătirea noastră (a CIA)“. Cu toate acestea, câteva luni mai târziu, într-un dialog cu jurnaliștii de la *New York Times*, Lodge a negat orice implicare a SUA[419].

O a doua lovitură de stat aprobată de CIA s-a petrecut pe 28 ianuarie 1964, la doar trei luni după eliminarea lui Diem. Generalul Minh a fost înlocuit cu generalul Khanh. Situația pe front s-a înrăutățit pentru SUA, Vietcongul continuând să preia controlul cătunelor strategice.

Un post-scriptum la lovitura de stat împotriva lui Diem și a asasinării sale scoate în evidență amploarea până la care s-au extins activitățile epocii operațiilor secrete plănuite de Helms. Opt ani mai târziu, în 1971, când președinte era Richard Nixon, protejatul lui Helms, E. Howard Hunt, cu sprijinul lui Helms, s-a alăturat administrației Nixon în calitate de consultant, specializat în punerea la punct a strategiilor de dezinformare, la departamentul de „trucuri murdare“. În timpul unei operații secrete de dezinformare, Hunt i-a cerut lui Lucien Conein să conceapă o telegramă falsă din care să

reiasă că președintele Kennedy ar fi cerut asasinarea lui Diem[420]. Hunt intenționa ca documentul să ajungă la revista *Life* pentru a-i discredita pe cei din familia Kennedy, în special pe Ted Kennedy. Intriga a eșuat, când reporterul revistei *Life*,William Lambert, a pus la îndoială autenticitatea documentului[421].

În cele din urmă, E. Howard Hunt a fost arestat în scandalul Watergate, în 1972, pentru participarea la spargerea sediului Comitetului Național al Partidului Democrat.

A făcut închisoare 33 de luni. Când a fost eliberat, avea aproape 60 de ani, iar cariera sa în cadrul operațiilor secrete și de propagandă a luat sfârșit. A fost înrolat în Marină, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, și a intrat în CIA în 1949, la vârsta de 31 de ani. Hunt, care absolvise Universitatea Brown din Hamburg, New York, și-a început cariera ca romancier și a publicat literatură de-a lungul vieții sale; talentul exploatat de CIA a fost scrierea dezinformărilor. Hunt a murit de pneumonie la Miami, la 23 ianuarie 2007, la vârsta de 88 de ani.

Un ambasador al SUA aflat la pensie, Samuel Hart, care l-a cunoscut pe E. Howard Hunt în Uruguay, prin anii 1950, îl caracteriza: „total preocupat de sine, total amoral și un pericol pentru el și pentru ceilalți“[422]. Cu siguranță Hunt și-a găsit un cămin călduros alături de colegi ca Angleton și Helms.

Asigurând cu succes numeroase lovituri de stat și asasinate peste graniță în anii 1950 și 1960, șefii operațiilor secrete din CIA și-au concentrat apoi atenția către planificarea unor asemenea misiuni acasă.

---

339 Leonard Mosley, *Dulles: A Biography of Eleanor, Allen, and John Foster Dulles and Their Family Network* (New York, The Dial Press/James Wade, 1978), pp. 325–327.

340 Marchetti și Marks, p. 26.

341 Powers, p. 85.

342 Helms, p. 118.

343 Powers, p. 86.

344 Mosley, p. 347.

345 Helms, p. 119.

346 N.C. Aizenman, „Guatemalan «Social Cleansing» Unchecked,“ *The Hartford Courant,* 27 februarie 2006: A2.

347 Powers, p. 90.
348 Marchetti și Marks, p. 29.
349 Powers, p. 91.
350 Marchetti și Marks, p. 114.
351 Nikita Sergheevici Hruşciov (1894-1971), prim - secretar al PCUS între 1953 şi 1964, preşedinte al Consiliului de miniştri (1958-1964). Deşi a făcut parte din echipa lui Stalin care s-a ocupat de epurări, după moartea acestuia a devenit reponsabil pentru destalinizarea parţială a ţării, reprimând revoluţia Ungară din 1956. A fost înlăturat de la putere şi înlocuit cu Leonid Brejnev, care orchestrase lovitura de stat (n. trad.).
352 Mahoney, p. 66.
353 Mosley, p. 462.
354 Helms, p. 168.
355 Powers, p. 146.
356 Fensterwald, p. 206.
357 Karl Evanzz, *The Judas Factor: The Plot to Kill Malcolm X* (New York, Thunder's Mouth Press, 1992), p. 109.
358 Powers, p. 340.
359 Mahoney, p. 93.
360 Marchetti și Marks, p. 34.
361 Mosley, p. 466.
362 Mahoney, p. 108
363 Peter Dale Scott, *Deep Politics and the Death of JFK* (Berkeley, University of California Press, 1993), p. 173.
364 Mahoney, p. 67.
365 Powers, p. 148.
366 Mahoney, p. 67.
367 Mahoney, p. 47.
368 Schlesinger, p. 487.
369 Talbot, p. 48.
370 Jim Marrs, *Crossfire: The Plot that Killed Kennedy* (New York, Carroll and Graf Publishers, Inc., 1989), p. 141.
371 Schlesinger, p. 530.
372 Mahoney, p. 216.
373 Powers, p. 147.
374 Fonzi, p. 334.
375 Powers, pp. 148–152.
376 Fensterwald, p. 515.
377 Helms, pp. 196–200.
378 Schlesinger, p. 531.

379 Fensterwald, p. 189.
380 Mahoney, p. 265.
381 Schlesinger, p. 529–530.
382 Mahoney, p. 287.
383 Schlesinger, p. 594–5
384 Schlesinger, p. 599.
385 Talbot, p. 94.
386 Talbot, pp. 275–276.
387 Talbot, p. 88.
388 Powers, p. 146.
389 Schlesinger, p. 528.
390 Fonzi, p. 373.
391 Fensterwald, p. 32.
392 Powers, p. 128.
393 Powers, p. 130.
394 Helms, p. 310.
395 Mahoney, p. 279.
396 Powers, p. 135.
397 Schlesinger, pp. 756–759.
398 Karnow, p. 298.
399 Karnow, p. 378.
400 Schlesinger, p. 758.
401 Powers, p. 183.
402 Powers, p. 163.
403 Schlesinger, p. 778.
404 Schlesinger, p. 765.
405 Scott, p. 24.
406 Schlesinger, p. 767.
407 Schlesinger, p. 771.
408 Karnow, p. 298.
409 Karnow, p. 319.
410 Schlesinger, p. 775.
411 Karnow, p. 307.
412 Karnow, p. 304.
413 Karnow, p. 315.
414 Schlesinger, p. 771.
415 Schlesinger, p. 778.
416 Karnow, p. 310.
417 Karnow, pp. 325–326.
418 Karnow, p. 326.

[419] Karnow, p. 311.

[420] Fonzi, p. 70.

[421] Fensterwald, p. 527.

[422] Tim Weiner, „Obituary: E. Howard Hunt, Watergate figure who jolted Nixon presidency,“ *International Herald Tribune* 24 ianuarie 2007, pe internet la adresa http://www.iht.com

Capitolul 5

Lee Harvey Oswald, vinovat fără vină

La 30 de ani de la asasinarea președintelui Kennedy, revista *Newsweek* a publicat o listă de teorii ale conspirației. Acestea pornesc de la absurda idee că asasinatul a fost provocat de descărcarea accidentală a armei unui agent secret până la un complot care includea câteva grupuri printre care KGB, Cuba lui Castro, cubanezii anti-Castro, Mafia și CIA. În ultimul scenariu, o conspirație a operațiilor secrete din CIA, jurnaliștii de la *Newsweek* observă că agenția avea experiență în asasinate. Această teorie consideră că Lee Harvey Oswald era un recrut CIA și inventariază mai multe motive de crimă, de pildă, nervozitatea pe care o declanșaseră în agenție inițierea dialogului de pace cu comuniștii sovietici și cubanezi și faptul că președintele a concediat trei oficiali CIA de la cel mai înalt nivel. Articolul din *Newsweek* enumera două „bube“ direct legate de această teorie conspiraționistă. Prima pretindea că înscenarea lui Oswald ar fi pretins „o mare prestidigitație logistică“. Apoi, a doua, că ar fi fost o problemă pentru CIA să-l reducă la tăcere pe adevăratul asasin pentru a proteja agenția de suspiciuni[423].

Aceste două obiecții se califică greu ca „bube“ ale teoriei. CIA plănuia „prestidigitații logistice“ prin programele sale MKULTRA de mai bine de un deceniu, misiunea beneficiind astfel de cunoaștere aprofundată, priceperea și resursele necesare. Transformarea lui Oswald într-un țap ispășitor programat ar putea fi o misiune foarte sofisticată, dar era una care avea în CIA un adept necondiționat.

Așadar, înscenarea lui Oswald era mai puțin complicată decât și-ar fi putut imagina pe-atunci jurnaliștii de la *Newsweek*. Oswald a fost pur și simplu pregătit să fie țap ispășitor. El a fost manipulat să apară ca asasin. Adevărații asasini erau mercenari, ucigași bine ascunși care

au putut scăpa rapid, imediat după atac.

În ceea ce privește eliminarea adevăraților asasini, aceasta *nu* ar fi fost o problemă, ținând cont de preocupările agenției la acea vreme. Când era vorba despre reducerea la tăcere a celor care știu prea multe, armele tocmite de CIA-Mafia erau mereu pe masă. Știm că mulți martori au murit în condiții suspecte[424]. Pe de altă parte, adevărații asasini au fost fără îndoială eliminați îndată după asasinate pentru a-i amuți pe vecie. Cei care i-au ucis puteau să nu știe cine sunt și de ce erau lichidați, sigur e doar că ei, ucigașii, erau bine plătiți să facă asta.

În capitolul anterior, am descris programele ultrasecrete MKULTRA coordonate de Richard Helms în anii 1950 și 1960. Am analizat progresul și utilizarea lor pentru a crea o acoperire în „operațiile de acțiune executivă“, adică pentru asasinate. În acest capitol vom analiza asasinarea președintelui John F. Kennedy. Mai precis, vom investiga modul în care presupusul criminal, Lee Harvey Oswald, în vârstă de 24 de ani, a fost păstorit în comunitatea serviciilor secrete ca tânăr soldat în rândul pușcașilor marini, trimis în Rusia și adus înapoi acasă doi ani și jumătate mai târziu. Vom vedea cum a primit de la agenție misiuni secrete în New Orleans și Dallas, cum a ajuns, fără să vrea, țap ispășitor, înscenându-i-se asasinarea președintelui Kennedy pentru ca mai apoi să fie ucis, când era în mâinile poliției.

Oswald a fost acuzat că l-a asasinat pe Kennedy. El ar fi tras cu o pușcă Mannlicher-Carcano cu închizător cilindric rotativ (*bolt-action*), fabricată în Italia, în coloana prezidențială dintr-un cuib de lunetist situat la etajul al șaselea al clădirii Texas School Book Depository situată pe Elm Street, în Dallas, Texas. În dimineața zilei de 22 noiembrie 1963, soarele a răsărit mai târziu, iar la amiază cerul era limpede și aerul cald. Pe străzile orașului se strânseseră mulțimi de simpatizanți pentru a-i întâmpina pe președinte și pe prima-doamnă. Mulțimea s-a rarefiat pe măsură ce coloana auto s-a apropiat de Dealey Plaza, care ducea către autostradă. Kennedy și soția sa Jacqueline stăteau pe locurile din spate într-o limuzină decapotabilă, iar pe locurile din față se aflau guvernatorul statului Texas, John Connally, și soția sa, Nellie. Vicepreședintele Lyndon Johnson și soția sa, Ladybird, se aflau în altă limuzină, către coada coloanei. Pe

Houston Street, mașina președintelui a încetinit și a întors repede la stânga pe Elm Street. Doamna Connanlly a zâmbit, întorcându-se către președinte pentru a-i spune: „Domnule președinte, nu puteți spune că Dallasul nu vă iubește“. El i-a răspuns: „Nu, cu siguranță că nu puteți“[425]. Era ora 12.30. Împușcăturile s-au auzit după ce au trecut de clădirea Texas School Book Depository, când se apropiau de gardul care delimita dealul de marginea străzii. Kennedy a fost lovit în spate și în cap. S-a prăbușit în brațele soției sale. Guvernatorul Connally a fost lovit în spate și rănit grav. 52% dintre martori vor declara mai târziu că împușcăturile au fost trase dinspre deal, 39% declarau că au venit dinspre clădirea Book Depository, iar alți câțiva că au venit din ambele direcții[426]. Moartea președintelui Kennedy a fost pronunțată la ora 13.00.

În mai puțin de-o oră, polițistul J. D. Tippit din Dallas a fost împușcat mortal lângă mașina poliției, în apropiere de zona în care locuia angajatul Book Depository, Lee Harvey Oswald. Câteva minute mai târziu, în Texas Theater din apropiere, Oswald a fost arestat, nu fără a opune rezistență. Pe 24 noiembrie 1963, la două zile după asasinarea lui Kennedy, Oswald era condus prin subsolul Poliției din Dallas către închisoarea locală, când a fost împușcat în stomac și ucis. Ucigașul, Jack Ruby, un mafiot local, a murit de cancer în pușcărie, trei ani mai târziu.

Cu presupusul asasin prezidențial redus la tăcere, președintele Lyndon Johnson a ordonat declanșarea unei investigații care să alcătuiască un raport în legătură cu circumstanțele în care s-a petrecut incidentul, așa-numitul raport al Comisiei Warren. După cum știm, unii martori nu erau de încredere, alții și-au schimbat declarațiile și alți martori-cheie nu au fost incluși în raport. În mod clar, scopul comisiei era să pună capăt oficial zvonurilor care roiau în jurul cazului[427]. Chiar și președintele Johnson bănuia Cuba sau CIA că ar fi avut un rol în asasinat. Cu toate acestea, el a simțit că cea mai bună decizie pentru a evita războiul și a calma populația era să închidă cazul cu concluzia inocentă că singurul asasin era Lee Harvey Oswald[428].

După moartea președintelui Kennedy presa a răspândit cu generozitate multe portrete caricaturale și minciuni deliberate în

legătură cu Oswald[429]. Aceste minciuni sunt, în parte, rezultatul campaniilor de dezinformare declanșate încă de la început de serviciile secrete. Manipularea subtilă a presei a reușit să facă extrem de greu de identificat adevărata poveste a complotului pentru asasinarea președintelui. Oricum, după analizarea scurtei vieți a lui Oswald din perspectiva obținută prin examinarea operațiilor MKULTRA ale lui Richard Helms, portretul pretinsului asasin începe să fie mult mai clar și mai credibil.

Dacă s-ar adăuga multitudinea aparentelor greșeli umane în investigația asupra circumstanțelor în care s-a petrecut asasinatul, împreună cu toate contradicțiile cazului, faptele dovedesc fără tăgadă că Oswald este victima unei înscenări. Mai precis, probele arată către nivelurile înalte ale CIA — Richard Helms, alături de James Angleton și de alți câțiva. De fapt, cei care insistă că Oswald era doar un nebun singuratic sunt fie naivi, fie exploatează poziția oficială în interes personal. În orice caz, argumentele lor ajută la continuarea mușamalizării.

Mai sunt unii care spun că o conspirație de largi proporții nu poate fi ascunsă în SUA. Și au dreptate. Este imposibil de ascuns chiar și o conspirație de mai mică amploare.

În analiza cronologică pe care o vom face în cele ce urmează vom descrie cum a devenit planul MKULTRA sub patronajul lui Richard Helms și al lui James Angleton structura pe care s-a construit complotul pentru asasinarea lui JFK (și a lui RFK) și, după ce vom clarifica amănuntele acestei misiuni de programare prin hipnoză, vom putea explica multe dintre mistere. Repet, scopul programării *nu* era să creeze un asasin, ci un vinovat fără vină, răspândind informații extrem de incriminatoare despre o persoană nevinovată, în vreme ce un ucigaș experimentat va comite asasinatul. Lui Oswald i s-a înscenat totul.

Printre simptomele obișnuite ale programării prin hipnoză, după cum vom vedea în cele ce urmează, se află și schimbările de dispoziție și iritabilitatea. Oswald a resimțit ambele simptome[430]. Un alt indiciu îl reprezintă inexplicabilele goluri temporale resimțite de toți cei implicați fără să știe în programele CIA care studiau controlul minții. Au fost mai multe perioade în care Oswald a lipsit două sau mai multe

săptămâni. De exemplu, una s-a înregistrat în octombrie 1962, la câteva luni după ce a sosit cu familia la Dallas[431]. În acest timp este posibil să fi suportat fazele condiționării, desigur, fără să știe. El nu și-ar fi amintit ce s-ar fi întâmplat. Golurile de memorie rezultate pot explica unele dintre interminabilele sale probleme conjugale cum ar fi: „Unde ai fost… de ce nu mi-ai spus?“ Alt semn este „jurnalul“ lui Oswald descoperit printre lucrurile lui, după asasinat. Experții Comitetului Camerei au afirmat că este scris cu grafia sa, dar nu în modul său de a se exprima. De asemenea, ei au susținut că a fost scris într-o zi sau două, cu toate că acoperă doi ani din viață[432]. Cea mai simplă explicație — și cea mai logică — este că nu ne aflăm în fața unui adevărat jurnal, ci doar a jurnalului pe care agenții care-l controlau pe Oswald l-au făcut ca acoperire pentru acesta. Și un alt semn al programării prin hipnoză a lui Oswald provine dintr-o povestire spusă de unul dintre prietenii săi. În ziua asasinatului, conform acestuia, Lee a adus la muncă un pachet în care se aflau niște bare pentru perdea, în clădirea Texas School Book Depository, pachet în care, au presupus cei din Comisia Warren, s-a aflat pușca dezasamblată adusă în clădire. Cu toate acestea, declarațiile martorilor referitoare la dimensiunile pachetului exclud fără discuție posibilitatea să fi conținut o asemenea armă[433]. Oswald a spus ulterior că nu-și amintea de acest pachet[434]. Planul MKULTRA nu arată altfel.

Lee Harvey Oswald s-a născut pe 18 octombrie 1939, în New Orleans. Mama lui, Marguerite Claverie Oswald, era infirmieră, iar tatăl său, Robert Oswald, agent de asigurări. Tatăl lui Lee a murit în august 1939, cu două luni înainte ca el să se nască. Marguerite mai avea alți doi copii: Robert, care se născuse în 1934, și John Pic, născut în 1931, din prima căsătorie. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Lee, care avea trei ani, a fost dat la orfelinat alături de cei doi frați, până la finalul războiului, în 1945. Marguerite s-a căsătorit din nou și i-a luat pe băieți înapoi, dar căsătoria ei nu a durat decât până în 1948. Familia s-a mutat la Fort Worth, în Texas, și, după câțiva ani, cei doi băieți mai mari au intrat în armată — John s-a înrolat în Garda de Coastă, iar Robert la pușcași marini. În 1952, când Lee avea 13 ani, el și mama lui s-au mutat în New York City, unde fusese detașat John Pic. Au închiriat un apartament în Bronx și au stat

acolo doi ani[435].

Se consideră că Oswald a fost un singuratic și un excentric, dar nu este așa. La 14 ani, în 1953, Lee Harvey Oswald a fost ales președintele clasei a opta la Școala Publică 44 în Bronx, New York[436]. Aceste alegeri sunt, de regulă, întreceri de popularitate. Aici a devenit Lee un cititor avid și un entuziast călător cu metroul, explorând marele oraș, când ar fi trebuit să fie la școală.

Lee și mama lui au părăsit New Yorkul în 1954 și s-au întors în New Orleans, unde au locuit, pentru scurtă vreme, alături de sora Margueritei, Lillian Murret, înainte să-și găsească un apartament. În anul următor, când Lee a făcut 16 ani, s-a alăturat Patrulei Civile Aeriene, o organizație de cercetași[437]. Acolo l-a cunoscut pe unul dintre liderii grupului, un pilot pe nume David Ferrie. Conform unui consilier al lui Richard Helms, Ferrie era un pilot care lucra pentru CIA[438]. Adevărul e că legăturile lui Oswald cu serviciile secrete încep, de fapt, din anii adolescenței petrecute în New Orleans.

Ferrie era atipic din multe puncte de vedere, inclusiv al modului în care arăta. Din cauza unui tip de calviție cunoscut sub numele de *alopecia areata*, își trasa sprâncenele cu creionul și purta o perucă. Era cunoscut pentru fanaticele sale opinii politice de extrema dreaptă și pentru conexiunile sale cu șeful mafiot din New Orleans, Carlos Marcello. Avea legături strânse cu grupurile de cubanezi anti-Castro și cu Guy Banister, fost șef al biroului FBI din Chicago, cu care a fost coleg pe Camp Street numărul 544, în New Orleans[439].

Ca și Ferrie, Banister era, la rându-i, un anticomunist înverșunat. El pusese pe picioare în New Orleans grupuri de cubanezi anti-Castro care aveau sprijinul din umbră al CIA. Se credea că făcuse contrabandă cu arme pentru cauza lor. Din acest punct de vedere, era de-o teapă cu E. Howard Hunt, răspunzător pentru antrenarea trupelor paramilitare anti-Castro în zona Miami[440].

Este interesant că unul dintre hobby-urile lui David Ferrie era acela de hipnotizator, un talent care se potrivește ca o mănușă cu activitățile de programare prin hipnoză MKULTRA din proiectele CIA[441]. De asemenea, era pedofil homosexual și fusese concediat de Eastern Airlines pentru activitățile sale interzise. Jim Garrison, faimosul procuror districtual din New Orleans, a spus despre Ferrie că

este cu mințile sucite dar, în același timp, „cu adevărat genial“[442].

Pe 22 februarie 1967, înainte să apară la procesul lui Garrison pentru conspirație la asasinarea lui JFK, Ferrie a fost găsit mort în casa lui. Avea 49 de ani. Cauza morții a fost, conform documentelor, hemoragia cerebrală[443]. Viața sa și a lui Oswald se întrepătrund, începând cu întâlnirea lor din 1955, când Lee avea 16 ani și, din nou, cu câteva luni înaintea asasinării lui Kennedy, când Lee era în vârstă de 23 de ani. De asemenea, Ferrie și Lee au fost văzuți împreună în diferite locuri din afara New Orleansului, după cum vom vedea în paginile următoare.

Când a fost arestat după asasinarea lui Kennedy, pe 22 noiembrie 1963, se spune că în portofelul lui Oswald a fost găsită o legitimație de bibliotecă. Era pe numele lui David Ferrie[444]. Mai mult, când Jack Ruby, asasinul lui Oswald, a fost arestat, în carnetul său cu adrese a fost descoperit numele lui Ferrie[445]. Cu siguranță, întâlnirea acestor trei oameni nu e întâmplătoare.

Lee și mama sa au părăsit New Orleans și s-au mutat în Fort Worth, Texas, în iulie 1956. La o săptămână după împlinirea vârstei de 17 ani, pe 24 octombrie 1956, Lee a urmat pașii fratelui său și a intrat în Corpul Pușcașilor Marini[446]. Dorea o viață palpitantă, să călătorească, o viață în care să învețe ceva nou și chiar să fie plătit pentru asta. Documentele medicale de la înrolarea lui Oswald dovedesc că personalitatea sa era cu mult diferită față de cea prezentată de mulți istorici după asasinat. Mai curând decât „irațional“ și „instabil“, după cum l-au descris mulți scriitori, dosarul său medical din armată susține că Lee „nu arată semne că are probleme emoționale sau anomalii psihice“[447].

Colegii lui Oswald spuneau lucruri bune despre camaradul lor. Un militar din unitatea lui, Zack Stout, spunea că Lee, a cărui poreclă era „Ozzie“, putea purta o conversație inteligentă, citea „chestii profunde ca *Mein Kampf* sau *The Decline and Fall of the Roman Empire* (Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman de Apus)[448]“ și era un om „pe care te puteai baza, genul de tip în care eu am deplină încredere“[449]. Un alt cunoscut de la pușcași marini, James R. Persons, spunea despre Oswald: „Era cumsecade și de înțeles. Era tăcut… nu ca tipii ăia gălăgioși ca animalele“[450].

Un intelectual tăcut. Chiar că era un pușcaș marin atipic. Dar aceste însușiri l-au condus pe Oswald către o carieră de excepție și către destinul său nefericit. La antrenamentele de bază ale pușcașilor marini, în San Diego, s-a văzut că Oswald e un trăgător prost, nereușind să obțină titlul de „țintaș expert“[451]. El înregistra scorul minim pentru calificarea ca trăgător, adică a adunat 191 de puncte pe o scală de la 190 la 250 de puncte marcate pe țintă. Conform normelor pușcașilor marini, acest punctaj era considerat „o rată scăzută de țintire“[452]. Cu siguranță, talentele sale erau altele și, în curând, își va găsi locul în lumea deseori paranoică a serviciilor secrete militare.

Datele oficiale despre serviciul militar al lui Oswald i-au determinat pe mulți istorici să creadă că după ce a trecut de antrenamentul de bază, pușcașii marini l-au trimis în Florida și Mississippi câteva luni să se antreneze pentru a deveni specialist în radar, apoi a fost detașat la Atsugi, Japonia[453].

Oricum, conform declarațiilor făcute de camarazii lui Oswald de la pușcașii marini din Japonia, știm că Lee vorbea fluent rusește. De fapt, vorbea atât de des încât i s-a pus încă o poreclă, „Oswaldskovici“[454]. E foarte greu să înveți limba rusă și fără s-o faci la școală este o sarcină aproape imposibilă. Din datele oficiale reiese că Oswald a învățat-o în timpul liber. Cu toate acestea, nu există nicio probă că s-ar fi întâmplat astfel. Un prieten apropiat al lui Oswald a remarcat mai târziu că rușii din Dallas erau „uluiți de stăpânirea aproape perfectă a limbii ruse... să știi rusește cum știa el era remarcabil – să apreciezi literatura adevărată – era ceva cu totul ieșit din comun“[455].

Acest mister a existat până la mijlocul anilor 1970 când, ca urmare a adoptării Legii libertății informației, au fost desecretizate date care fac lumină asupra adevăratului antrenament al lui Oswald la pușcașii marini. Conform profesorului Philip Melanson (*Spy Saga*), o transcriere tardivă a unei ședințe a Comisiei Warren conține o replică sugestivă a consilierului J. Lee Rankin. Acesta este citat că i-ar fi informat pe membri în legătură cu măsurile întreprinse de Comisie „pentru a afla ce a studiat el [Oswald] la școala din Monterey în domeniul limbilor străine“[456]. Oswald a fost trimis la cea mai

importantă școală de limbi străine a armatei, Institutul Lingvistic al Ministerului Apărării (DLI), la Monterey, California, pentru a studia limba rusă[457]. Această școală elitistă de limbi străine pentru serviciile secrete avea ca scop predarea mai multor „limbi-țintă“, pregătind militari selectați din toate armele pentru a lucra cu Agenția Națională de Securitate. Cursurile intensive de nouă luni ale școlii constau în șase ore de cursuri pe zi plus teme pentru acasă. De regulă, militarii absolvenți ai școlii de limbi străine lucrau la serviciile de criptologie (spărgători de coduri) și la interceptarea mesajelor inamice, pe tancuri, vapoare, submarine, baze de rachete sau în aviație. Cunoscătorii de limbi străine primesc de obicei sarcina de a face traducerea mesajelor interceptate, iar unii sunt folosiți pentru interogatorii.

Dacă termina antrenamentul de bază la San Diego în ianuarie 1957, Oswald ar fi trebuit să fie la DLI în Monterey prin septembrie 1957. Este o dată care se potrivește cu sosirea lui la baza aeriană de la Atsugi, Japonia. Atsugi era cea mai mare bază CIA din Asia și baza de lansare a noului avion spion ultrasecret al CIA, U-2[458], ideea aparținându-i directorului adjunct CIA Richard Bissell. Lansat prima dată în 1956, avionul putea să zboare la o altitudine de aproape 30 km. Înarmat cu cele mai performante aparate de fotografiat, capta imagini de la majoritatea echipamentelor militare sovietice[459]. Flota de avioane U-2 a fost înlocuită de sateliți la mijlocul anilor 1960.

Ținând cont de încadrarea reală a lui Oswald în serviciile secrete militare, nu ar fi fost ieșit din comun ca el să fie distribuit ca operator pentru controlul radarului. Destul de des, sarcinile de serviciu ale agenților din serviciile secrete militare erau gândite ca o acoperire a adevăratelor misiuni[460]. Încadrarea lui Oswald ca specialist radar era folosită pentru a păstra secretă misiunea de translator care era clasificată ca ultrasecretă.

Cât timp s-a aflat în Japonia, Oswald a fost trimis alături de unitatea sa pentru a monitoriza crizele minore din Asia de Est. Astfel a juns în Filipine în timpul amenințării pe care o reprezenta situația din Indonezia, în ianuarie 1958, iar alte tulburări l-au trimis în Taiwan, în septembrie 1958[461]. Oricum, mare parte din perioada de detașare a petrecut-o acordând asistență misiunilor avioanelor-spion U-2 la

Atsugi, la circa 40 km sud de Tokio. În același timp, în viața lui Oswald își face loc o altă misiune informativă de natură mai intimă. A început să meargă prin barurile prin Tokio unde se întâlnea cu tinere japoneze cunoscute că furnizează informații pentru KGB. Lee trebuia să le dezinformeze în legătură cu misiunile de spionaj cu avionul U-2[462].

După câte se pare, era bine plătit pentru aceste sarcini suplimentare. Conform lui Edward Jay Epstein (*Legend*), o noapte cu o animatoare la clubul de elită Queen Bee putea costa cât salariul pe o lună al unui pușcaș marin cu același grad ca el (85 de dolari)[463]. Cu toate acestea, lui Lee nu i-au lipsit niciodată banii, în ciuda extravagantului său stil de viață prin costisitoarele cluburi ale capitalei.

O altă informație despre munca de spion al lui Oswald este dezvăluită de dosarul său medical. A fost examinat în septembrie 1958 pentru gonoree și a fost tratat la bază. În loc să fie pedepsit pentru că a încălcat codul de comportament al pușcașilor marini, în dosarul său scrie că a contractat boala „pe linie de serviciu“[464].

Din multe puncte de vedere, Oswald trăia o viață pasionată, atât la baza militară, cât și în afara ei.

Și în timpul detașării la Atsugi se spune că a avut probleme de două ori cu sistemul de justiție militar. În aprilie 1958, poliția militară l-a arestat pe Lee pentru că deținea un pistol Derringer[465] pe care-l cumpărase în Japonia. Nu era voie să ai arme personale. Fără îndoială a simțit că ar fi o idee bună să aibă o armă, în cazul în care viața sa de noapte impunea asta. Pistolul a fost descoperit când l-a scăpat din greșeală pe jos în cazarmă și s-a descărcat, zgâriindu-i brațul[466]. Se pare că Oswald nu era prea descurcăreț cu nicio armă.

Al doilea incident s-a petrecut în august 1958, la clubul recruților de la bază. La un moment dat în timpul nopții, Lee a turnat un pahar în capul unui sergent. Poliția militară l-a săltat și a petrecut două săptămâni în carceră[467]. La 18 ani, cu siguranță Oswald nu învățase încă să țină la băutură.

Detașarea lui Oswald la Atsugi, Japonia, s-a încheiat trei luni mai târziu, iar în noiembrie 1958, s-a întors cu vaporul în California. Noua sa însărcinare era la baza aeriană El Toro, între Los Angeles și San

Diego[468]. Știind care era adevărata natură a muncii lui Lee în armată, avem o perspectivă mai clară a ceea ce s-a întâmplat ulterior. În timpul celor nouă luni petrecute la El Toro, se crede că Oswald s-a pregătit pentru noua însărcinare și a fost, de asemenea, „preparat", adică a fost condiționat pentru aceasta. Va vorbi deseori în rusește cu colegii și se va abona la un periodic în limba rusă. Cu siguranță, superiorii săi știau care era adevărata lui misiune[469].

Mai târziu, colegul său de cameră de la baza aeriană El Toro, James Botelho, care a devenit judecător în California, a fost întrebat despre orientările politice ale lui Oswald și despre îndeletnicirile lui după ce a plecat de la pușcașii marini. Judecătorul Botelho declara: „Oswald nu era comunist sau marxist... a fost în misiune în Rusia pentru serviciile secrete ale SUA"[470].

În vreme ce programul MKULTRA al lui Richard Helms mergea la foc continuu – experimentând pe soldați, prizonieri și alții, cu toții fără să știe că sunt cobai –, exista în desfășurare un alt program promițător al serviciilor secrete. Acesta presupunea false „dezertări." Cu ajutorul acestui program, aflat sub controlul șefului contrainformațiilor James Angleton[471], CIA se folosea de personal militar pentru a se infiltra Uniunea Sovietică[472].

În septembrie 1959, Oswald a fost demobilizat pe motive de „greutăți familiale", ceea ce i-a permis să părăsească pușcașii marini cu trei luni mai devreme. În spatele poveștii oficiale s-a întâmplat cu totul altceva. Demobilizarea lui a fost o acoperire care urma să mascheze noile ordine primite. De fapt, nu exista nicio „greutate" în familia lui Lee pentru care să fie nevoit să plece acasă. Mama lui se rănise la picior și căzuse cu un an înainte, dar își revenise[473]. Demobilizarea pe motive de „greutăți familiale" era un simplu truc pentru a-l introduce pe Lee într-un program desfășurat sub supravegherea lui Richard Helms și a lui James Angleton, care trimiteau personal militar dincolo de Cortina de Fier. Pretinzând că sunt dezertori, soldații SUA erau trimiși în țările blocului sovietic unde lucrau sub acoperire pentru serviciile secrete americane. În același perioadă, între 1958 și 1960, șapte americani au cerut azil în Uniunea Sovietică. Se știe că șase dintre ei s-au întors acasă. Oricum, din arhiva Departamentului de Stat nu reiese clar câți erau spioni și câți erau

(dacă erau vreunul) cu adevărat dezertori[474].

Lee a părăsit baza aeriană El Toro în septembrie 1959 și s-a dus la Fort Worth să-și vadă mama. I-a explicat că vrea să lucreze în afacerile comerciale de import-export. El le-a mai spus celor apropiați că intenționează să se înscrie la o școală din Europa, la Colegiul Albert Schweitzer din Churwalden, Elveția[475]. CIA a investit foarte mult în acest colegiu, poate și datorită localizării sale strategice într-o țară neutră. Planul lui Lee de a urma un colegiu a fost bun pentru acoperire, dar și o posibilă soluție de avarie în cazul în care obiectivul de a intra în Uniunea Sovietică eșua.

În loc să aștepte săptămâni pentru pașaport, al lui Lee a sosit chiar în acele zile. Și documentele sale de lăsare la vatră au sosit cu o neobișnuită rapiditate. La nouă zile după ieșirea din armată, pe 20 septembrie 1959, cu pașaportul în mână, Lee părăsea portul New Orleans pe o fregată care se îndrepta către Franța[476].

De la Le Havre a plecat în Anglia pentru a lua un avion către Finlanda. Cercetătorii au descoperit că itinerariul lui Lee era foarte neobișnuit în această etapă a călătoriei: nu existau zboruri comerciale către Helsinki, în Finlanda, astfel încât el să ajungă acolo pe 11 octombrie 1959[477]. Desigur, în domeniul său de activitate acest fapt nu ar fi fost o problemă de nerezolvat. CIA a folosit deseori piloți cu contract care pilotau avioane private. Amintiți-vă de David Ferrie.

Lee a sosit cu trenul în Moscova pe 16 octombrie 1959, cu două zile înainte să împlinească 20 de ani și a rezervat o cameră la Hotelul Metropol. Primise de la consultatul sovietic din Helsinki o viză de șase zile pentru a vizita Uniunea Sovietică[478].

După sosirea agentului Oswald la Moscova, acțiunile sale trădează faptul că nu era doar parte a programului de „dezertori“ al CIA, dar și subiect fără să știe al programului MKULTRA de programare prin hipnoză, după cum vom vedea. Trebuie să subliniem că Richard Helms, directorul adjunct de operații CIA, când a depus mărturie în fața Comisiei Warren cinci ani mai târziu, a negat că agenția ar fi avut de-a face cu Oswald. Helms a respins ipoteza că „în documente sau în mintea cuiva ar fi existat vreun contact sau că s-ar fi gândit la el“. Fapt este că numele lui Lee apare într-un memoriu CIA din 1963 în care Helms se referă la interviurile agenției „cu Lee

Harvey Oswald“ din 1960[479]. Nu există niciun alt detaliu în acest memoriu. Alt indiciu al legăturii lui Oswald cu CIA este faptul că acest tânăr fost pușcaș marin avea „dosar 201“[480]. Un 201 aparține terminologiei serviciului de personal al CIA și făcea referire la indivizi care fie erau din CIA, fie aveau contract cu agenția.

Cu ajutorul CIA, Oswald nu a avut probleme să acopere cheltuielile de călătorie și de cazare mergând în Uniunea Sovietică și înapoi către SUA. Lee a câștigat în total 3 452 de dolari în cei trei ani petrecuți la pușcașii marini[481]. Cu toate acestea, conform calculelor făcute de Comisia Warren, lui Lee îi rămăseseră aproximativ 1 500 de dolari pentru cheltuielile de călătorie[482]. Cu siguranță, călătoria sa în Europa a fost finanțată de angajatorul său secret, nu din propriul buzunar. De vreme ce Lee nu avea conturi de care să se știe, a avut în mod sigur o sursă secretă de venit pe care a folosit-o pentru a-și finanța călătoria de-a lungul lumii și, ulterior, pentru a-și întreține familia. Finanțele lui Oswald dovedesc că a avut o sursă sigură de venit. Se mai spune că „dezertarea“ sa către Uniunea Sovietică în cele mai fierbinți momente ale Războiului Rece nu a avut efecte asupra revenirii sale sau asupra ușurinței cu care a obținut bani de la guvern în iunie 1962, după ce și-a încheiat misiunea în URSS[483].

Lee a sosit la Moscova pe 16 octombrie 1959 și a petrecut două săptămâni în hotel, fără îndoială pregătindu-se pentru dezertare sau fiind pregătit de altcineva. Această pregătire presupunea memorarea cuvintelor prin care-și anunța intențiile și scrierea unei scrisori care să-i dovedească obiectivul. Pe 31 octombrie 1959, a intrat în Ambasada Statelor Unite ale Americii și a declarat că era marxist și că renunța la cetățenia americană. Oficialii SUA de serviciu erau Richard E. Synder, al doilea secretar al ambasadei, un agent CIA de carieră, cu 10 ani de serviciu, care fusese la Tokio, și John McVickar, viceconsul al ambasadei[484]. Desigur, ei nu erau singurii care au auzit anunțul făcut de Oswald. Se știe că Ambasada SUA era împânzită de microfoanele sovieticilor, așa cum ambasada lor din Washington era cu microfoanele plantate de americani[485]. Astfel că dezertarea anunțată de el a dat semnalul pentru KGB să înceapă procedurile de evaluare a candidatului Oswald. Richard Snyder era versat în procedurile agenției și se prea poate să fi știut că Lee era într-o

misiune a serviciilor secrete ale SUA. În același timp, din moment ce operațiile agenției erau „compartimentate“, pentru a evita compromiterea lor, Snyder poate nu a știut detaliile despre statutul lui Oswald.

Lee i-a înmânat lui Snyder scrisoarea sa de dezertare în care afirma că dorește să renunțe la cetățenia americană și că urmează să facă cerere pentru cetățenie sovietică. Jargonul juridic conținut de acest document sugerează că nu Lee l-a scris și că i-a fost pregătit de compatrioții americani fie la ambasadă, fie clandestin, undeva în oraș.

Lee a continuat, lansându-se într-un monolog despre „imperialismul american“ și declarând că are informații din zilele petrecute la pușcașii marini pe care le va dezvălui sovieticilor, ceea ce presupunea că secretele s-ar fi putut referi la zborurile U-2 de la Atsugi. Snyder i-a spus lui Oswald să revină la începutul săptămânii următoare pentru a completa documentele[486].

În mod normal, agenția i-ar fi venit de hac de îndată unui fost pușcaș marin care intenționa să ofere informații secrete inamicului. Lee ar fi fost închis imediat cu șapte lacăte. Asta firește, dacă nu cumva Snyder sau alt angajat al ambasadei știa de misiunea lui Oswald. În acest caz, ei ar fi știut că Lee va furniza informații false care vor induce în eroare serviciile de informații sovietice, așa cum făcea la Queen Bee în Tokio.

După ce Oswald a părăsit ambasada, Snyder a sunat la biroul United Press International din Moscova pentru a transmite informațiile. Vorbind cu jurnalistul Robert Korengold de la United Press International (UPI), Snyder i-a spus unde l-ar putea găsi pe Oswald să scrie reportajul[487]. În mod normal, nu ar fi fost genul de știre pe care agenția s-o lanseze pe piață. Dar acum era altceva. Agenția crea legenda lui Oswald – acoperirea antiamericană a lui Lee –, atrăgând presa în povestea falsei sale dezertări. Ziua următoare, această informație a înroșit cablurile agențiilor de știri și a ținut prima pagină a ziarelor în SUA, inclusiv în Fort Worth, Texas.

Un alt element important al anunțului de dezertare al lui Oswald a fost modul atipic în care s-a prezentat Lee. Aparent, în timp ce le vorbea lui Snyder și McVickar, el a rostit un monolog, chiar articulat, lăudând marxismul și condamnând „opresiunea“ americană. După

cum își amintește Snyder: „Puteai spune că și-a repetat rolul…“ Iar McVickar scria într-un memoriu că i s-a părut că Lee „urmărea un model de comportament în care fusese inițiat de o persoană sau de persoane necunoscute“[488]. Chiar așa. La asemenea performanță se poate ajunge relativ ușor, când individul este condiționat corect.

După ce UPI a preluat povestea lui Lee, a fost contactat de doi reporteri cărora a acceptat să le acorde interviuri: Aline Mosby de la UPI, al cărei articol a apărut imediat în Fort Worth, Texas, și Priscilla Johnson de la North American Newspaper Alliance, care l-a intervievat pe Lee două zile mai târziu. Amândouă doreau să știe motivele lui Lee și cum se simțea părăsind America, iar el le-a răspuns, repetând papagalicește filosofia sovietică, și variațiuni pe tema exploatării capitaliste și a luptei de clasă în SUA. Primul interviu a durat două ore, iar al doilea patru[489]. Ambele jurnalistele au relatat că Lee părea să le dea lecții în fiecare clipă, de parcă ar fi fost programat. Din nou, comportamentul de acest tip este dominant când un subiect este condiționat adecvat; aceasta ține de rutină în lumea programelor MKULTRA. Interesant, pentru Priscilla Johnson, „dezertarea“ lui Lee ar fi putut să nu fie chiar o noutate, deoarece, pe lângă cariera de jurnalistă, Johnson lucra cu contract pentru CIA. De fapt, unul dintre articolele despre Oswald, publicat după moartea acestuia, a fost folosit într-o campanie de dezinformare pentru a impune legenda lui Lee în ipostaza de marxist declarat[490].

Când aștepta neliniștit în camera de hotel din Moscova să primească răspuns de la sovietici referitor la cererea sa de cetățenie, Lee le-a scris mamei și fratelui său Robert. Știa că există posibilitatea de a fi expulzat din Uniunea Sovietică.

După două săptămâni petrecute în Moscova, autoritățile sovietice i-au spus lui Oswald să părăsească țara[491], fără îndoială pentru că bănuiau ce motive avea să dezerteze; vorbise despre pregătirea sa militară, dar ei nu au găsit nicio probă că le spusese adevărul și nici nu exista o alta că trecuse cu adevărat de partea lor. La urma urmei, fusese în armată la pușcașii marini doar cu câteva săptămâni înainte, la cea mai secretă bază de spionaj a SUA din Asia.

În acel moment, conform jurnalului său, care, de asemenea, este suspect, de disperare, se pare că a încercat să se sinucidă, tăindu-și

încheietura mâinii stângi. Ar fi fost descoperit de o îngrijitoare a hotelului în camera sa și dus la spital, apoi la un azil de unde va pleca peste câteva zile. În mod straniu, nu există mărturii că Lee ar fi spus cuiva vreodată despre această tentativă suicidară, nici chiar soției sale Marina (despre care vom vorbi în paginile următoare). În raportul de autopsie a fost inventariată o cicatrice descoperită pe brațul său stâng, dar aceasta nu a fost o rană adâncă. În fine, nu există niciun document medical sovietic din care să reiasă că vizita lui la spital chiar a avut loc[492].

Pentru următoarele șase săptămâni, adică de la mijlocul lui noiembrie 1959 până la sfârșitul lui decembrie 1959, nici urmă de Oswald![493]

Lee știa că scrisorile sale erau interceptate de KGB și, de asemenea, că una dintre căile de a obține permis de rezidență ar fi fost să câștige aprobarea din partea KGB. Cu certitudine, una dintre modalitățile cele mai eficiente să-l obțină era să-și împăneze scrisorile trimise acasă cu fraze batjocoritoare la adresa SUA.

Se spune că scrisorile trimise de la Moscova au fost interceptate în New York de unitatea de contrainformații a lui James Angleton. Aceste scrisori nu au mai ajuns niciodată la destinație, în Texas. Au fost trimise, în schimb, la birourile CIA din Washington, D.C.[494].

Într-o asemenea scrisoare adresată fratelui său subiectul era „de ce mie și tovarășilor mei muncitori și comuniști ne-ar plăcea să vedem guvernul capitalist al SUA răsturnat“. Scrisoarea pare să fie mai complexă decât ar fi putut-o concepe Lee, la cei 20 de ani ai săi, fără ajutorul vreunui scriitor al agenției, dacă nu cumva o făcuse fără să știe în urma unei sesiuni MKULTRA, în camera sa (și, din nou, el scria toate acestea pentru a câștiga acceptul KGB care, în mod obișnuit, intercepta și citea scrisorile trimise către SUA). Scrisoarea continua: „În Statele Unite, muncitorii trebuie să pună pe picioare sindicate împotriva angajatorilor lor… pentru că guvernul susține un sistem economic care îi exploatează din răsputeri pe muncitori, un sistem bazat pe credite care conduce la inflație, speculații infinite și război… Uită-te în jur și uită-te la tine însuți. Vezi segregare, vezi șomaj și ce efecte are automatizarea. Îți amintești cum ai fost dat afară de la Convair?“[495].

Apoi, urmează un paragraf de o violență care nu-i era caracteristică: „Vreau să înțelegi ce-ți spun acum, nu o spun superficial sau în necunoștință de cauză, de vreme ce am fost în armată, cum ai fost și tu, și știu ce înseamnă războiul... . În eventualitatea unui război, aș omorî orice american care își pune uniforma în apărarea guvernului. Orice american“[496]. Era cu certitudine altceva decât stilul sau conținutul unei scrisori între doi frați, doar dacă nu a fost scrisă „fără să știe“.

Dintr-odată, pe 4 ianuarie 1960, Lee a fost chemat de autoritățile sovietice și informat că i se permite să stea în Uniunea Sovietică. Diatribele sale antiamericane funcționaseră.

Cuvintele „voi ucide orice american“ din scrisoare dovedesc fără îndoială pentru ce fusese creat MKULTRA. Acest program era o modalitate de a inventa probe incriminatorii care ar fi putut face ca subiectul să pară că a înfăptuit un asasinat mânat de credințele sale politice. Șeful contrainformațiilor CIA, James Angleton, și scriitorul agenției E. Howard Hunt erau specializați în asemenea misiuni. Emoțiile violente din această scrisoare duc la concluzia că Lee l-ar fi ucis chiar și pe fratele său. Este o concluzie care contrazice total natura relațiilor dintre cei doi frați. Mai mult, faptul că Robert nu a primit scrisoarea — a fost descoperită în biroul lui James Angleton[497] — o face și mai suspectă.

Există mai multe astfel de scrisori — majoritatea pregătite în timpul în care Lee a lipsit de la mijlocul lui noiembrie până în decembrie 1959. Date fiind circumstanțele, cu certitudine nu ar fi știut să le scrie. În esență, aceste scrisori își propuneau două obiective: primul, să păcălească KGB, făcându-l să creadă că Lee era un dezertor autentic, nu un spion, și al doilea, să-i paveze drumul pe viitor, prezentându-l drept comunist credincios, imagine care putea fi folosită acasă pentru a i se înscena un asasinat.

Autoritățile sovietice i-au dat lui Oswald un permis de rezidență, nu cetățenia sovietică, și un loc de muncă într-o fabrică de radio și televizoare în Minsk, capitala Bielorusiei, la 800 km sud-vest de Moscova. A ajuns acolo la 7 ianuarie 1960[498].

Nu se știu prea multe despre activitățile lui Oswald în Uniunea Sovietică și mare parte din ceea ce se știe provine dintr-un jurnal

descoperit la Dallas, printre lucrurile lui Oswald, după asasinat. Un asemenea document a fost foarte important de vreme ce Comisia Warren s-a bazat pe el pentru informații în timpul investigației, iar Richard Helms chiar l-a folosit pentru a-și susține afirmația că Lee Harvey Oswald a fost cu adevărat dezertor[499]. Cu toate acestea, este posibil ca Helms să fi știut mult mai multe despre jurnal decât oricine altcineva. Mai mult, Lee s-ar putea să nici nu fi avut cunoștință de existența lui. Nu se știe când, unde sau de ce a fost scris jurnalul. El acoperă perioada petrecută de Lee în Minsk, între ianuarie 1960 și martie 1961, aproape jumătate din perioada petrecută în Uniunea Sovietică[500]. Experții Comitetului Camerei Reprezentanților au analizat scrisul și au afirmat că este al lui Lee, chiar dacă nu avea fluiditatea stilului său. Oricum, au mai spus că a fost scris într-o singură zi sau poate două[501]. De asemenea, bazându-se pe erorile factuale, analiștii au determinat că a fost scris în urmă cu cel puțin un an, după datele pe care le conținea. Cu siguranță, nu a fost vorba de un jurnal adevărat, ci de unul contrafăcut.

Jurnalele făceau parte din arsenalul obișnuit al programelor MKULTRA. Acestea puteau furniza probe incontestabile: un motiv clar și o legătură limpede cu un individ anume. Metodologia presupune drogarea și hipnotizarea unui subiect căruia i se ordonă să scrie cuvintele pe care le aude înregistrate sau care-i sunt dictate. După ce termină, subiectul nu-și amintește că a scris ceva și, implicit, nici ce a scris. Jurnalul a fost scris doar într-o zi sau două, iar lui Oswald i-a fost dictat textul în timpul unei transe MKULTRA, scriind o poveste spusă de coordonatorul său CIA, povestea în sprijinul „legendei“ sale sau al aparenței de adevărat dezertor. Nu încape nicio îndoială că el nu-și amintea să fi scris aceste pagini. Așa că jurnalul, cu toate că nu ne furnizează o cronologie exactă a vieții lui Lee pe când se afla în Uniunea Sovietică, ne pune totuși la dispoziție un indiciu asupra felului în care a fost manipulat de ofițerii agenției care s-au ocupat de el.

Natura ficțională a jurnalului este pusă în evidență de numeroasele referințe la evenimente care au fost contrazise de martori.

De pildă, jurnalul susține că soția lui Lee, rusoaica Marina (mai

multe despre căsătorie în paginile următoare) a fost internată în spital pentru cinci zile, în septembrie 1961, din cauza epuizării nervoase. Motivul atribuit acestei suferințe era frica ei că i se va interzice să părăsească țara împreună cu soțul ei. Însă, faptele indică altceva. În primul rând, ea a negat acest lucru și nu există niciun document medical care să ateste cele scrise. Mai mult, ea trebuie să fi fost în grațiile guvernului la acel moment, pentru că luna următoare, în octombrie 1961, și-a luat concediu, călătorind câteva sute de kilometri sud-est de Minsk pentru a-și vizita unchiul, Iuri Mihailov, în Harkov[502].

Un alt exemplu care scoate la iveală natura jurnalului este povestirea din 1 mai 1960, în care Lee participa la o petrecere cu prietenii în Minsk. Această zi este cea în care Francis Gary Powers, pilotul avionului U-2, a fost doborât și capturat de sovietici. Dar, câțiva ani mai târziu, după întoarcerea lui Lee acasă, el le-a povestit prietenilor din Dallas că pe 1 mai 1960 se afla la Moscova la sărbătorirea Zilei Muncii[503] (Uniunea Sovietică l-a dat pe Powers la schimb pentru Rudolf Abel, un spion sovietic deținut în SUA, pe 10 februarie 1962).

De asemenea, jurnalul este plin de contradicții. Într-o însemnare, Lee susține că merge la „teatru, film sau operă aproape în fiecare zi. Trăiesc din plin și sunt foarte mulțumit“[504]. Pentru ca pe altă pagină să se plângă: „nu am unde să cheltuiesc banii pe care-i câștig. Nu tu cluburi de noapte și nici cluburi de bowling, nu tu locuri de distracție în afară de balurile sindicale. Mi-a ajuns până peste poate“[505].

Anomalii sau, mai corect, mistificări găsim din abundență în viața lui Oswald. Ca în orice misiune a serviciilor secrete, persoanele din afară se confruntă cu un labirint de oglinzi. Un alt exemplu ciudat: în conversațiile pe care le-a avut acasă, în Texas, după ce s-a întors, Lee le-a povestit prietenilor despre condițiile de viață din Minsk, plângându-se că a fost nevoit să trăiască într-o cameră foarte mică și să împartă cu alți chiriași bucătăria și baia[506]. Cu toate acestea, din dosarul oficial al vieții sale, susținut de fotografii descoperite printre lucrurile personale, aflăm că Lee a trăit într-un apartament mare, cu ferestre spre râu, cu două balcoane, un fonograf și o garderobă dichisită[507].

Oricum, pe baza interviurilor și a altor documente, se pare că următoarea informație este adevărată: în Minsk, în primăvara lui 1961, Lee a întâlnit la dans o tânără atrăgătoare și s-a îndrăgostit de ea. Numele ei era Marina Prusakova, avea 19 ani și era asistentă în spitalul local. Crescuse în Leningrad și, după moartea mamei sale, s-a mutat la Minsk unde a trăit cu mătușa și unchiul ei. Unchiul era colonelul Ilia Vasilievici Prusakov, ofițer din MVD[508] (similar FBI), ceea ce a făcut, fără îndoială, ca viața lui Lee să fie mult mai interesantă[509]. Lee și Marina s-au căsătorit șase săptămâni mai târziu, în mai 1961[510], iar în februarie următor, s-a născut primul lor copil, June[511].

În 1962, Lee plănuia reîntoarcerea acasă cu soția și copilul lor. Ambasada SUA a fost eficientă și cooperantă, dându-le pașaportul și viza. Sovieticii, mai puțin, tărăgănând soluționarea cazului câteva luni.

La Ambasada SUA, unul dintre oamenii de contact ai lui Lee era un agent-cheie al CIA, dr. Alexi Davison, căpitan în aviația militară a SUA. El s-a împrietenit cu cei doi și le-a fost de ajutor, în special Marinei, asigurându-se că primește îngrijire medicală adecvată. Înainte de a părăsi Rusia, dr. Davison i-a rugat să dea o fugă până la mama lui care locuia în Atlanta, Georgia. Există dovezi că Lee și Marina au făcut un popas în Atlanta pe traseul către casă, dar nu se știe dacă au luat legătura cu mama lui[512].

Ce se știe este că dr. Davison de la CIA avea o importantă însărcinare la ambasadă ca ofițer superior CIA. La câteva lumi după plecarea familiei Oswald, sovieticii au pus mâna pe probe care dovedeau că Davison făcea parte din cea mai importantă rețea de spionaj CIA descoperită vreodată în URSS. În timp ce Davison s-a întors acasă în siguranță, omul lui de legătiră rus, colonelul Oleg Penkovski, a fost judecat de sovietici și executat. Penkovski a furnizat SUA informația referitoare la rachetele sovietice care a jucat un rol important în dezamorsarea crizei rachetelor cubaneze[513].

Găsim foarte multe contacte ale lui Lee cu CIA în viața și în călătoriile sale. Richard Synder de la Ambasada Statelor Unite ale Americii a expediat cererea pentru viză a Marinei, iar Departamentul de Stat s-a asigurat ca ea să fie admisă fără a se ține cont de cota de

emigrare. Motivul: „era în interesul SUA“[514]. Faptul că era nepoata unui ofițer din poliția secretă sovietică și căsătorită cu un om care nu a fost loaial țării sale, oferindu-se să dezvăluie informații militare ultrasecrete era, aparent, fără importanță. Un adevărat trădător ar fi fost acuzat de trădare ori supus unor investigații serioase pentru a se afla ce informații a divulgat. Dar, în cazul lui Lee, a fost suficientă o simplă scuză.

Oswald a rămas sub acoperire, pregătindu-se pentru o nouă misiune, de data aceasta în SUA. Sub conducerea lui James Angleton și a lui Richard Helms, CIA nu avea nicio problemă când trebuia să organizeze operații în țară[515]. Și multe dintre acestea au fost întreprinse fără știința administrației Kennedy, în special cele care vizau activitățile cubanezilor anti-Castro în New Orleans și în alte orașe.

În Moscova, când Lee și familia sa se pregăteau de plecare, Richard Snyder de la ambasadă i-a făcut rost lui Lee de un împrumut guvernamental de 435 de dolari pentru a-l ajuta cu cheltuielile de călătorie[516]. La 1 iunie 1962, familia lui Lee se îmbarca în trenul către Olanda, petrecând câteva zile în Amsterdam, într-o casă închiriată. Se pare că această haltă a servit drept acoperire, fiind locul unde Oswald le-a dat celor de la CIA raportul. Lee, soția lui și copilul au plecat din Rotterdam cu vaporul și au sosit în Hoboken, New Jersey, pe 13 iunie 1962[517]. Lee a primit, din nou, ajutor de la funcționari legați de CIA. Un bărbat pe nume Spas Raikin, membru al asociației *Travelers Aid*, s-a întâlnit cu familia Oswald pe doc și i-a condus la un hotel din New York City. Raikin fusese în echipa de conducere a unei organizații anticomuniste numită Prietenii americani ai națiunilor antibolșevice[518].

Fratele lui Lee, Robert, i-a trimis și el 200 de dolari, ca să-și cumpere bilete de avion către casă. Familia a plecat din New York către Fort Worth pe 14 iunie 1962.

Ușurința cu care au ieșit din Uniunea Sovietică și reîntoarcerea în SUA într-un moment de tensiune maximă al Războiului Rece dau o și mai mare consistență ipotezei implicării lui Lee în operațiile CIA.

Mai mult decât atât, Oswald și familia lui s-au întors acasă cu sprijinul financiar al unei organizații de fațadă a serviciilor secrete ale

SUA[519]. Și, în fine, cel mai grăitor este faptul că Lee nu a fost pus sub acuzare pentru că a amenințat că va dezvălui informațiile pe care le avea despre avionul de spionaj american U-2, informații pe care le aflase când era armată[520]. S-a aflat că mama lui Lee, Marguerite, ar fi vorbit despre misiunea fiului ei când acesta se afla peste graniță, în 1961, lăsându-i să scape că s-ar fi aflat într-o misiune secretă de spionaj în Rusia[521].

Familia lui Oswald s-a reunit fericită în iunie 1962 când Lee, Marina și June, fetița, au ajuns în Dallas și au fost întâmpinați de fratele lui Lee, Robert, și de soția acestuia, Vada. La început au stat în casa lui Robert, în Fort Worth și în cea a Margueritei pentru câteva săptămâni, până s-au mutat în propriul apartament[522]. În același timp, Lee și-a găsit de lucru la Leslie Welding Company, o fabrică de uși din Fort Worth[523].

Lee era extrem de dependent de ceilalți pentru că nu avea permis de conducere și nu a învățat niciodată să conducă o mașină[524]. Așa că, pentru el, a găsi o slujbă, un apartament și chiar a face cumpărături era ceva ce trebuia să planifice cu atenție. Nu prea era viața unui „singuratic".

În fapt, era norocos să aibă siguranța că se poate sprijini pe rețeaua pe care-o avea în spate.

La acea vreme, misiunile interne ale CIA erau ultrasecrete[525]. Dar, ca și în operațiile din exterior ale agenției, misiunea era aceeași: *să monitorizeze,* adică să participe la întâlnirile celor care puneau în pericol interesele naționale; *să se infiltreze* sau să simuleze sprijinul pentru acest grup și, în cele din urmă, *să pătrundă,* adică să conducă sau să controleze grupul[526]. La prima vedere, obiectivul spionajului intern, în mare măsură ilegal, era să afle legăturile dintre grupările din SUA și sursele de finanțare din Moscova sau din orice altă țară comunistă. Dar era mai degrabă un pretext. Carta CIA din 1947 interzicea spionajul intern fără autorizația Congresului. Era o prevedere pe care Helms și compania o știau; aceasta intra în atribuțiile FBI[527]. De asemenea, Helms știa că programele sale MKULTRA — în urma cărora mulți oameni din SUA au fost drogați, hipnotizați, condiționați și monitorizați continuu — depășeau măsura. Prin urmare, el a căutat să dea impresia că activitățile interne ale CIA

sunt legate de operații din străinătate. În întregime, programul de spionaj intern inițiat de CIA în 1967, care va deveni cunoscut oficial sub numele de Operația CHAOS, s-a ocupat cu violarea corespondenței și cu monitorizarea grupurilor antirăzboi de studenți, cum a fost cel al Studenților pentru o Societate Democratică (SDS)[528]. Printre țintele interne suspectate de CIA se afla și Uniunea pentru Libertăți Civile Americane, Congresul pentru Egalitate Rasială și Comitetul fair-play pentru Cuba)[529]. În ceea ce-l privește pe Lee, se pare că nu a știut până la sfârșitul scurtei sale vieți că însărcinările lui erau menite, în egală măsură, să-l facă să pară că lucrează pentru inamici, nu doar să pretindă c-o face.

Șeful departamentului de contacte interne al CIA din Dallas era J. Walton Moore. Un individ despre care se crede că a fost multă vreme agent CIA și prieten al lui Moore era un imigrant rus pe nume George de Mohrenschildt, în vârstă de 51 de ani. O dată la câteva săptămâni, cei doi cinau în casa din Dallas a lui George de Mohrenschildt și a soției acestuia, Jeanne. Moore îl știa pe Lee Harvey Oswald și i-a spus lui George să ia legătura cu tânărul nou-venit[530]. George a luat acest sfat în serios. Conform avocatului său, Patrick Russell, relația dintre Oswald și de Mohrenschildt era „mai profundă decât o simplă prietenie“ și a afirmat odată: „Eu personal am crezut mereu că George era agent CIA“[531].

În ciuda diferenței de vârstă de 28 de ani, Oswald și George de Mohrenschildt aveau în comun relația lor cu serviciile secrete. În anii 1950, George călătorise luni de zile pe teritoriul Iugoslaviei, când lucra ca inginer în domeniul petrolier pentru o firmă a CIA, American CoOperation Administration. Această organizație a premers altă firmă de fațadă a CIA, Agenția pentru dezvoltare internațională[532]. De Mohrenschildt chiar a avut succes și a obținut informații importante pentru CIA. În fapt, Richard Helms i-a recunoscut utilitatea într-un memoriu pe care l-a scris în acea vreme[533]. După întoarcerea din misiunea în Europa de Est, George i-a dat raportul agentului Moore în Dallas[534].

Senatorul Richard S. Schweiker din Pennsylvania a afirmat că, pe când făcea parte din Comitetul Church în 1975, descoperise „amprentele serviciilor secrete“ peste tot în biografia lui Oswald[535].

Cam același lucru se poate spune despre George de Mohrenschildt.

De Mohrenschildt s-a născut în Rusia, în 1911, ca fiu al unui nobil. A fugit de tânăr în Polonia în timpul revoluției bolșevice. În al Doilea Război Mondial, a fost spion – unii susțin că a lucrat pentru aliați, alții că ar fi fost spion nazist[536]. După cum am spus, Richard Helms și alți ofițeri OSS au recrutat spioni naziști după război pentru a contracara pericolul sovietic. În orice caz, de Mohrenschildt a fost trimis ca spion în Mexic în timpul războiului și a lucrat în America Latină pentru companiile petroliere ale SUA, după încheierea războiului. În 1952, s-a stabilit în Dallas[537]. Aici a devenit republican loial, un înflăcărat anticomunist și un binecunoscut membru al comunității rușilor albi. Se știa că a călătorit peste tot, deși nu avea o sursă clară de venit, și trăia foarte confortabil[538]. În afara muncii în Iugoslavia, el a petrecut luni de zile în Guatemala, chiar în perioada în care la o bază CIA erau antrenați cubanezii anti-Castro pentru invazia din Golful Porcilor[539]. Ulterior, a lucrat în Haiti, când CIA pusese la cale o lovitură de stat în acea țară. Se spune că a primit 200 de mii de dolari într-un cont dintr-o bancă haitiană, nu mult după asasinarea lui Kennedy[540].

Gary Taylor, care a fost căsătorit o vreme cu fiica lui George, Alexandra, a putut observa direct influența lui George asupra lui Lee Harvey Oswald. Taylor a afirmat că: „Indiferent de sugestiile lui [de Mohrenschildt], Lee le prindea din zbor și le însușea, fie că era timpul să meargă la culcare, fie că era vorba despre locul unde să stea“[541]. Ca prieten apropiat al lui Oswald, în toamna lui 1962, George de Mohrenschildt i-a prezentat pe Lee și pe Marina câtorva rezidenți care făceau parte din elita socială a comunității vorbitoare de limbă rusă din Dallas. De asemenea, George a organizat petreceri pentru ei în toamna și iarna lui 1962, deși cei mai mulți dintre oaspeții săi nu păreau imigranți. De pildă, la una dintre petreceri au venit patru geologi de la Laboratoarele Magnolia, situate în zona Dallas-Fort Worth: Volkman Schmidt, Everett Glover, Richard Pierce și Norman Fredricksen. Norman era fiul directorului de la Radio Europa Liberă, un serviciu guvernamental de propagandă[542]. Cu toții voiau să audă ce descoperise Lee în URSS. Chiar și astăzi, având în vedere uriașele rezerve de petrol și gaze ale Rusiei, geologii sunt surprinși de Rusia.

Printre oaspeții invitați la petrecerile lui George s-au aflat și doi indivizi din industria de apărare: avocatul Max Clark, fost șef al securității la Convair Aircraft Corporation (soția sa, Gali, era imigrantă din Rusia)[543], și Michael Paine, considerat un „creator genial“ la Bell Helicopter[544]. Soția lui Paine, Ruth, le-a fost și ea prezentată celor din familia Oswald și a devenit o apropiată a Marinei. Când cele două doamne au fost separate pentru o vreme de bărbații lor, au stat împreună în casa lui Ruth, o doamnă respectabilă, care se despărțise temporar de Michael, la scurt timp după sosirea familiei Oswald, astfel că o invita pe Marina să stea cu ea uneori, când Lee erea plecat de acasă. Interesant, tatăl lui Ruth, William Avery Hyde, se pensionase de la o agenție susținută din umbră de CIA unde era angajat fratele lui Michael Paine și pentru care lucrase George de Mohrenschildt[545].

După trei luni de muncă în atelierul de sudură, Lee a adoptat sugestia lui George de Mohrenschildt, mutându-se în Dallas la un alt loc de muncă[546]. Nu e surprinzător că noul serviciu presupunea misiuni fotografice legate de fotografiile făcute de avioanele-spion U-2. Firma, Jaggars-Chiles-Stovall, era o companie care făcea hărți fotografice și grafice aeriene, avea contracte cu armata, pentru care publica lucrări specializate sau secrete[547]. Jay Edward Epstein, în cartea sa *Legend*, spune că Lee a lipsit o lună de astă dată — nu știm nici azi unde a stat[548].

Tocmai această perioadă a fost una dintre cele mai periculoase din istoria SUA — criza rachetelor cubaneze. Un survol al unui avion U-2 a înregistrat amplasamentul rachetelor nucleare sovietice instalate la Cristobal, Cuba, la 14 octombrie 1962. Vreme de 13 zile lumea a așteptat, temându-se că a ajuns pe marginea prăpastiei. Președintele Kennedy i-a redus la tăcere pe generalii săi care doreau să bombardeze Cuba. El a preferat să impună blocada și carantina insulei. De asemenea, a început negocieri secrete, prin telegrame, cu premierul sovietic Hrușciov. În cele din urmă, pe 28 octombrie 1962, rușii au renunțat și au anunțat că-și vor demonta rachetele și lansatoarele și le vor trimite acasă[549].

Fără îndoială că pentru toți cei care au fost implicați în programul de spionaj cu avioanele U-2 în timpul crizei nimic nu era

sigur. Consilierii prezidențiali revizuiau în Biroul Oval și în Sala de Război imagini fotografice mărite, captate de avioanele U-2 minut de minut. Lee era pe linia frontului, lucrând la o firmă care procesa asemenea fotografii. Conform Jeannei de Mohrenschildt și fiicei sale, Alexandra, George l-a ajutat pe Lee să se angajeze la Jaggars-Chiles-Stovall. A locuit inițial la YMCA[550] pentru câteva zile, până și-a găsit un apartament[551].

În loc să spunem că a „lipsit,“ ar fi mai corect să spunem că lui Lee nu i s-a permis să dezvăluie unde se afla cât a fost urgență națională. Pe măsură ce creștea tensiunea, creștea și prudența, mai ales a celor din spionaj. După trecerea crizei, Lee a găsit un alt apartament, situat pe Elisabeth Street. S-a mutat acolo pe 4 noiembrie 1962, iar Marina a sosit două săptămâni mai târziu. După aceea, tot în noiembrie, Lee, Marina și fiica lor June au petrecut masa de Thanksgiving[552] la casa fratelui său, Robert, în Fort Worth. A fost o ocazie specială pentru că fratele vitreg al lui, John Pic, și familia acestuia se aflau acolo, participând la reuniunea de familie[553].

În acea perioadă situația financiară a lui Lee s-a echilibrat. Și-a plătit datoria de 200 de dolari către fratele său, bani pe care-i împrumutase să zboare la Dallas- Fort Worth din New York[554] și datoria de 435 de dolari față de Departamentul de Stat, bani cu care acoperise costurile plecării familiei sale din Uniunea Sovietică[555].

Oswald a muncit încontinuu vreme de șase luni la compania de grafică Jaggars-Chiles-Stovall, din octombrie 1962 până în aprilie 1963[556]. Interesant, un coleg de serviciu care l-a instruit în lucrul cu echipamentul de tipărit și camerele fusese implicat în spionaj. Numele lui era Dennis Ofstein, de-o seamă cu Lee, și el specialist în limba rusă. Fusese înrolat în Agenția de Securitate a Armatei, care face parte din Agenția de Securitate Națională (NSA). Cei doi au devenit apropiați și vorbeau rusește între ei. După ce Lee i-a mărturisit că a muncit în Minsk, Dennis spunea că a presupus că a lucrat pentru armata SUA[557]. Lee va discuta cu el despre diferite tipuri de echipamente militare sovietice și utilaje, după spusele lui Dennis. Era un interes pe care Lee îl împărtășea și cu mentorul său George de Mohrenschildt[558]. În vreme ce Lee își menținea acoperirea ca om de stânga, el a fost un foarte apropiat prieten al lui de Mohrenschildt, ale cărui credințe erau foarte

departe, la dreapta. Într-adevăr, George a fost o prezență dominantă în viața lui și l-a ajutat să treacă de hopuri importante. Ca să vorbim în termenii serviciilor secrete, George se potrivește portretului-robot al unui „coordonator" al agenției.

Când se afla la Jaggars-Chiles-Stovall, rolul lui Lee în serviciile secrete era de a lucra cu fotografii aeriene clasificate și de a translitera/traduce semnele și alte cuvinte rusești din alfabetul chirilic în cel latin, după cum o cerea situația. Oricum, pe Lee îl așteptau misiuni mai intense și mai renumite. Va lucra în New Orleans în vara lui 1963 și iar în Dallas, în toamna lui 1963. După cum vom vedea, misiunea sa pare să fi fost monitorizarea grupărilor anti- și pro-Castro din aceste orașe, pentru a-i dibui pe spionii străini. Dar tocmai această acoperire — de om de stânga — a fost cea utilizată pentru a crea un motiv și a face mai simplă înscenarea asasinării președintelui Kennedy.

În ceea ce privește viața de familie a lui Lee, nimic nu e ce pare a fi. Dacă ne uităm în declarații, soția lui Lee, Marina, spunea că soțul ei a fost un „bun familist", în fața Comisiei Warren pe 4 februarie 1964. Abia în septembrie 1964 își schimbă declarația[559].

Fără îndoială, se temea că va fi deportată dacă n-o face, după cum vom vedea în cele ce urmează. Ca rezultat al ultimei versiuni, unii autori l-au prezentat pe Oswald drept un soț abuziv. Cu siguranță, Lee nu era un bărbat violent; aceste probe au fost fabricate pentru a-i pune la îndoială caracterul. Conform povestirilor și cunoscuților, Lee era un bărbat discret, profund preocupat de soție și de copil, care avea prieteni și-și plătea dările către stat.

Din nou, acest portret contrastează puternic cu cel oferit de versiunea oficială a vieții lui Oswald. Sunt multe motive pentru care lucrurile stau așa. După cum am spus, scrisorile și „jurnalul" lui Lee au fost concepute, în mod special, să-l identifice drept un potențial asasin. În experimentele MKULTRA ale agenției, asemenea documente erau scrise chiar de subiect cu ajutorul drogurilor și al hipnozei, proces numit „scriere automată". Acestea erau realizate determinând subiectul, drogat și hipnotizat, să răspundă la stimuli, de exemplu ordonându-i-se să scrie după dictare, să transcrie o casetă sau să răspundă în scris la întrebări, fără să-și mai amintească acest episod.

Condiționarea sau programarea, după cum am scris mai sus, presupun sugestii posthipnotice cu ajutorul cărora se dau comenzi care pot fi declanșate la un anumit moment — fără ca subiectul să-și amintească cine a dat comanda.

Simptomele pe care le avea Lee înainte de sosirea la Dallas, modul său rapid de a vorbi când citea, de parcă ar fi recitat din memorie, și scrierea automată — semne ale programării prin hipnoză și a manipulării prin Programul MKULTRA — au început să apară din nou în toamna anului 1962. Alt indiciu al condiționării este o expresie facială particulară descrisă ca jumătate de rânjet, dar cu o privire posacă și cu ochi sălbatici[560]. Un alt indiciu este nervozitatea, care nu-l caracterizase inițial[561].

Edward Jay Epstein, în cartea sa *Legend*, descrie episoade în care Lee manifestă aceste simptome la diferite petreceri organizate în cadrul comunității rușilor albi din Dallas. La o întrunire, el a ținut un discurs de trei ore despre politicile americane față de Cuba[562]. S-a referit la SUA numindu-le „imperialiste" și, se spune, părea „obsedat" de acest subiect[563]. Altă dată, a stat tăcut „pe jumătate surâzând și cu ochii cruciș"[564]. Deloc surprinzător, Marina voia să-l evite și, de câteva ori, a acceptat invitația făcută de Ruth Paine de a se muta temporar la ea[565].

Din nou, un efect secundar al condiționării, după cum sugerează anchetatorul Philip Melanson, este nervozitatea evidentă. În cazul lui Lee, condiționarea i-a inoculat un sentiment de furie pe care și familia, și prietenii l-au observat. Nu e dificil să-ți imaginezi cât de neliniștit devii neștiind ce ți se întâmplă. Imaginați-vă cum ar fi să nu vă amintiți evenimentele recente petrecute în viața dumneavoastră sau a celorlalți, cum e să trăiți sentimente și dorințe ciudate și să vă schimbați deodată comportamentul. Deși unii au sugerat că Oswald era dezechilibrat mintal, nu există nicio probă în această privință. De fapt, medicii militari care l-au evaluat pe Lee l-au considerat o persoană normală.

Cât a stat la Dallas, Lee și-a închiriat o cutie poștală. În ianuarie 1963, se spune că a primit prin poștă un pistol Smith & Wesson calibru .38, de la Seaport Traders din Los Angeles. A plătit pentru el 29,95 de dolari[566]. Arma a fost comandată de A. J. Hidell. Nu după

multă vreme, a mai fost comandată o pușcă și trimisă la aceeași cutie poștală, tot pentru A. J. Hidell[567]. Oricum, nu se știe dacă Lee a făcut cu adevărat acele comenzi și nici dacă le-a ridicat[568]. Dacă plănuia să împuște pe cineva, cu siguranță nu ar fi cumpărat o armă comandând-o prin poștă.

Ar fi putut să cumpere una de la un magazin de arme pentru a evita actele care l-ar fi trădat.

În timp ce Lee putea considera că pistolul i-ar fi necesar pentru a se proteja în lumea periculoasă a misiunilor secrete, o pușcă era pentru el neinteresantă. Însă, pentru coordonatorii săi era absolut necesar ca Lee să aibă acele arme, mai ales dacă urma să i se pună în cârcă acuzația de crimă.

Comisia Warren credea că A. J. Hidell, cel pe numele căruia s-au cumpărat armele, este un nume de împrumut al lui Oswald. Se spune că după asasinat în portofelul lui Lee a fost descoperită o legitimație militară falsificată pe numele lui Alek James Hidell pe care era lipită poza lui Lee. Oricum, sergentul Gerald Hill, de la Poliția din Dallas, cel care a golit primul portofelul, nu a pomenit de această legitimație în interviul pe care i l-a luat un jurnalist chiar în acea zi[569]. Falsa legitimație a fost adăugată ulterior pentru a face legătura dintre Lee și arme.

Oswald avea o cunoștință cu care făcuse armata la pușcașii marini, un individ poreclit „Hidell," John Rene Heindel din New Orleans[570]. Numele apare, de asemenea, și ca A. J. Hidell, președinte al unei asociații studențești, pe o legitimație de membru al Comitetului fair-play pentru Cuba, care fusese găsită prin buzunarele lui Lee[571]. După cum vom vedea, această organizație nu avea membri în Dallas și nici în New Orleans, cele două orașe în care lucrase Lee. Legitimația de membru era, de fapt, o parte a acoperirii lui[572].

Arma folosită în asasinat a fost expediată pe 20 martie 1963 de la Klein's Sporting Goods din Chicago către A. Hidell la cutia poștală 2 915 în Dallas. Era o armă cu un singură țeavă, un Mannlicher-Carcano de calibru 6,5 mm, din vremea războiului. A costat 21,45 dolari[573]. Trebuie să remarcăm că după asasinat, detectivii din Dallas nu au găsit nicio amprentă pe armă. A fost trimisă de FBI la Washington pentru analize. Nici experții de aici nu au descoperit nimic și au

trimis-o înapoi la Dallas, undea a fost descoperită, se zice, o amprentă palmară pe țeava armei când pușca a fost dezasamblată[574]. Mulți experți consideră că singurul fel în care ar fi putut scăpa această amprentă echipelor de investigatori ar fi fost dacă a fost luată mai târziu de pe corpul lui Oswald (asta s-ar fi putut realiza printr-o simplă spargere la morga locală).

În perioada în care se presupune că a fost cumpărată arma, în martie 1963, familia Oswald s-a mutat pe West Neely Street la numărul 214, în Dallas, într-un apartament cu două niveluri și o mică terasă în spate. Acesta este locul unde, conform versiunii oficiale, Lee a fost fotografiat ținând o armă într-o mână, un ziar de stânga în cealaltă și un pistol la brâu. Această fotografie și alta asemănătoare ar fi fost găsite după asasinat printre lucrurile lui Lee, depozitate în garajul lui Ruth Paine. Lui Lee i-ar fi fost arătată una dintre aceste fotografii când era în pușcărie, însă a negat că personajul din fotografie ar fi el, susținând că a fost trucată. Fotografia îi arată chipul suprapus pe fotografia altcuiva, a spus el. De asemenea, a mai adăugat că era inițiat în tehnicile fotografice (pentru că lucrase la Jaggars-Chiles-Stovall)[575]. Publicată pe coperta revistei *Life,* pe 21 februarie 1964, fotografia l-a compromis definitiv pe Lee în ochii opiniei publice[576].

De atunci, experții în fotografie au analizat printurile și au găsit probe clare că aceste poze au fost falsificate. Unul dintre experți a fost maiorul John Pickard de la Departamentul canadian al apărării, iar altul era fostul președinte al Consiliului internațional al fotografilor criminaliști, detectivul Malcolm Thompson, care avea recomandări de la Kodak și Scotland Yard[577].

În urma analizelor lor s-a descoperit că umbrele de pe figură nu corespund celor de la sol – fotografia feței fusese luată când soarele se afla sus pe cer, în vreme ce corpul fusese fotografiat când soarele era jos, către linia orizontului. În al doilea rând, bărbia nu semăna cu a lui Lee. Cea din fotografie era pătrată, iar a lui Lee era mai ascuțită. Și, în al treilea rând, experții au descoperit o linie subțire care evidențiază granița dintre fotografia corpului și cea a capului suprapus[578].

O altă discrepanță a fotografiei a fost descoperită comparându-se

dimensiunile puștii Mannlicher-Carcano cu înălțimea lui Oswald. După ce au făcut măsurătorile, experții au descoperit o diferență semnificativă între fotografie și adevăratele măsuri ale lui Lee și ale puștii: fie omul era cu 12,5 cm mai scund decât Lee, fie arma era cu 6,5cm mai lungă decât pușca Mannlicher-Carcano[579].

În fine, fotografiile au fost făcute, în mod evident, într-o zi însorită. Marina Oswald le-a spus celor din Comisia Warren că a făcut fotografiile incriminatoare pe 31 martie 1963. Însă, conform arhivei Agenției de Meteorologie a SUA, în acea zi, în Dallas, vremea a fost ploioasă[580].

În mod clar, Comisia Warren a luat-o pe o pistă falsă, susținând că Marina Oswald a făcut această fotografie. În privința aparatului folosit, au apărut probleme asemănătoare.

În primul rând, trebuie să spunem că poliția a descoperit echipament fotografic printre lucrurile lui Lee din garajul lui Ruth Paine. Unul dintre obiecte era un Minox[581], un aparat german de mici dimensiuni care folosea film de 9,2 mm, aproximativ un sfert din dimensiunea filmului de 35 mm. Acesta are lentile cu focalizare apropiată și este proiectat pentru fotocopierea documentelor. Este un aparat foto pentru spionaj și încă un indiciu referitor la adevărata ocupație a lui Lee.

În ceea ce privește aparatul pe care, chipurile, l-ar fi folosit pe terasa din spatele casei, Marina le-a spus anchetatorilor, pe 6 februarie 1964, că nu-și poate aminti ce tip de cameră era, americană sau rusească. Pe 18 februarie ea a afirmat că aparatul de fotografiat avea forma unei cutii de culoare cenușie. La 25 februarie, i-a fost arătată fotografia unui aparat Imperial Reflex, iar ea a spus că acela era. Se mai spune că Robert, fratele lui Lee, luase un aparat de fotografiat mic, american, din casa familiei Paine la două săptămâni după asasinat, în ciuda faptului că poliția din Dallas a percheziționat amănunțit casa de câteva ori înainte, fără a-l găsi. Robert a predat camera la FBI pe 24 februarie 1964. Cercetătorii au remarcat cât de fragil pare acest lanț al evenimentelor, de vreme ce în privința aparatului nu avem mărturii[582].

Presupusele fotografii ale lui Lee cu o pușcă au fost descoperite în garajul familiei Paine de Poliția din Dallas. Interesant este că nu au

mai fost descoperite nicăieri alte fotografii, de pildă poze ale familiei Oswald. După mai multe percheziții, fotografiile cu pușca au apărut din senin. Se poate remarca faptul că acestea au fost descoperite de poliție când Ruth Paine era plecată la cumpărături și lăsase casa la discreția anchetatorilor[583]. Ea le permisese acces neîngrădit în casa ei chiar și când mergea la magazin, astfel că plantarea fotografiilor și a aparatului foto a fost floare la ureche.

Coordonatorii lui Lee Harvey Oswald erau, în mod evident, versați în operații subversive. Ei au trimis cel puțin doi agenți sub acoperire în curtea din spatele casei lui Lee, adică un fotograf și un complice îmbrăcat în negru, care au adus o pușcă, un ziar și un pistol. Au făcut pozele și, ulterior, în laborator, au suprapus figura din fotografie peste o fotografie a lui Lee, au refotografiat-o și au reprodus-o în mai multe exemplare. După asasinat, fotografiile și camera au fost puse printre lucrurile lui Lee din garajul lui Ruth Paine, casa din Irving unde stătea Marina la acel moment, în primele zile ale lui decembrie 1963. Marina știa că, dacă soțului ei i se pot înscena toate acestea atât de convingător, fără să fie nimeni care să-l apere, o soartă asemănătoare o poate aștepta pe ea și pe fiicele ei, dacă nu reacționa cum i se cere (al doilea copil al familiei Oswald, Rachel, s-a născut pe 20 octombrie 1963, cu o lună înainte de asasinat). Adevărul e că Marina a mințit în fața FBI și a Comisiei Warren pentru că îi era teamă că, dacă nu va spune ce ar vrea anchetatorii să audă, va fi deportată[584].

Revenind acum, în primăvara anterioară pe West Neely Street, munca lui Lee la Jaggars-Chiles-Stovall nu mai mergea așa bine, iar el se pregătea să inițieze acțiuni politice cu impact public. În martie 1963, Lee a fost înștiințat de supraveghetorul lui că munca în laboratorul de fotografie va lua sfârșit pe 5 aprilie 1963. Lucrase acolo șase luni. Auzind noutățile, prietenul lui, Dennis Ofstein, l-a întrebat ce are de gând să facă. Lee i-a răspuns că ar putea pleca înapoi în Rusia[585]. Se păstra în pielea personajului, iar modul în care făcea asta, ca și cum și-a fi propus să se reîntoarcă în Uniunea Sovietică prin Mexic și Cuba, era parte a acoperirii. Oricum, destinația sa imediată a fost New Orleans, unde s-a întâlnit cu mai mulți lideri ai cubanezilor anti-Castro, pozând, în același timp, ca activist pro-Castro.

Plecarea lui Lee de la Jaggars-Chiles-Stovall în aprilie 1963 s-a petrecut, zice-se, din cauza prea multelor greșeli în munca sa[586]. Înainte, Lee părăsise locul de muncă de la firma lui Leslie Welding din Fort Worth după trei luni. Lee și George de Mohrenschildt vorbiseră atunci despre concediere, cu toate că supraveghetorul lui Lee de la Leslie Welding spunea că muncea foarte bine. De fapt, activitatea de la firma lui Leslie Welding dusese la angajarea lui Lee în laboratorul Jaggars-Chiles-Stovall[587]. Însă, indiferent dacă a fost concediat sau a părăsit multele lui slujbe, un lucru e clar: coordonatorii lui Lee doreau ca acesta să lase impresia unui caracter instabil, cel al unui om care nu poate sta prea mult la un loc de muncă. Și au reușit.

La 10 aprilie 1963, în timpul primei săptămâni după ce Lee a fost concediat de la laboratorul fotografic, în Dallas a avut loc un incident pomenit și în *New York Times*. Un general de armată pensionar, Edwin A. Walker, a fost ținta unei împușcături noaptea, când stătea în biroul său, acasă. Trăgătorul a ratat[588]. Conform poliției, glonțul a trecut printr-o fereastră din spatele casei. Un martor care a auzit împușcătura, Walter Kirk Coleman, un vecin adolescent, a declarat că a văzut doi bărbați fugind cu mașina[589]. Polițiștii au raportat că au investigai un incident cu două seri mai devreme în afara casei generalului, unde fuseseră zăriți doi bărbați uitându-se la casa lui Walker[590]. În plus, un alt vecin, domnișoara Ross Bouve, spunea că are un câine care latră la străini, dar în acea seară câinele a tăcut. În următoare două zile, a mai spus ea, câinele a fost „foarte bolnav". E posibil să fi fost drogat, bănuia ea[591]. Trăgătorul și complicele lui nu au fost niciodată descoperiți. Probele culese de detectivi dintr-un zid din casa generalului Walker dovedesc că s-a tras cu o pușcă de calibru 30,06 (care este cu totul diferit de calibrul 6,5 mm al presupusei arme a lui Oswald).

După asasinarea președintelui Kennedy și a lui Lee, Marina Oswald a declarat la un interogatoriul FBI, pe 3 decembrie 1963, că Lee a tras focul care l-a ratat cu puțin pe generalul Walker[592], în ciuda faptului că nu există niciun indiciu care să-l lege pe Lee de acest incident sau de armă[593]. În paginile următoare vom examina credibilitatea Marinei, frica pentru viitorul ei și modul în care a interpretat Comisia Warren mărturia acesteia. Dar, pentru început, e

interesant să spunem câteva lucruri despre Walker.

Generalul Edwin Walker nu era printre favoriții lui Kennedy și sentimentul era reciproc. Fusese comandant de infanterie și le vorbea mereu soldaților despre ideile sale de extrema dreaptă și despre opiniile Asociației John Birch[594] – încălcând astfel legile federale. În viziunea lui Walker asupra lumii, Universitatea Harvard și chiar revista *Mad* erau agenturi comuniste[595]. Generalul considera că președintele Kennedy e „slab" în privința comunismului și că nu dorește să se confrunte militar cu sovieticii.

Kennedy a reacționat la aceste atacuri de dreapta prin discursuri ținute peste tot în țară împotriva paranoiei de care dădea dovadă aripa de dreapta a armatei.

El susținea că „bunul simț de-acasă... a izbândit mereu" în America și și-a exprimat încrederea că americanii îi vor ignora pe acești fanatici ai războiului[596]. Tot atunci, secretarul apărării, Robert McNamara, a avertizat Congresul că „armata este un instrument – nu un formator – al politicii naționale"[597].

În septembrie 1962, generalul Walker s-a dus în Oxford, Mississippi, unde James Merideth încerca să devină primul student negru admis în Universitatea din Mississippi. Walker, un segregaționist îndârjit, s-a alăturat liniilor de forță care se opuneau integrării. În tulburările care au urmat, doi oameni au fost uciși și 166 răniți[598]. Indignat, procurorul general Robert Kennedy a cerut arestarea lui Walker, internarea lui într-o închisoare psihiatrică în Missouri și acuzarea acestuia de rebeliune.

Avocații lui au făcut apel la prietenii din Congres, care l-au eliberat pe Walker[599]. Șapte luni mai târziu, în aprilie 1963, Walker, aflat în casa lui din Dallas, a fost ținta împușcăturilor.

La mai puțin de un an de la acest atentat, Marina Oswald a fost principalul martor al Comisiei Warren care a încercat să-l implice pe Lee în tentativa de asasinat împotriva lui Walker. Ea afirma că Lee îi spusese că va merge la orele de dactilografie în acea seară, pe 10 aprilie 1963, dar că a venit târziu și i-a spus ce făcuse. A mai declarat că el i-a spus că ținuse îngropată pușca undeva lângă șina de cale ferată. George de Mohrenschildt și soția sa Jeanne i-au vizitat pe Lee și Marina, la adresa din West Neely Street trei zile mai târziu, sâmbătă

seara, 13 aprilie 1963. În timpul audierilor din fața Comisiei Warren, Jeanne a adăugat câteva amănunte poveștii Marinei, spunând că a observat o pușcă într-un dulap în casa familiei Oswald. Este un amănunt care contrazice afirmația Marinei că Lee dezgropase arma duminică seara; ar fi trebuit să fie încă în pământ sâmbătă. Marina și-a schimbat apoi povestea spunând că Lee a adus arma acasă târziu sâmbătă. George a spus în legătură cu acestea că ei au sosit atât de târziu sâmbătă la familia Oswald, încât i-au trezit din somn pe Marina și pe Lee[600]. În acest moment, atât credibilitatea Marinei, cât și cea a soților de Mohrenschildts era pusă la îndoială.

În continuarea poveștii lui Walker, Ruth Paine le-a spus autorităților în timpul investigației că serviciile secrete au găsit o notiță în paginile unei cărți pe care i-o trimiseseră Marinei. Biletul scris de Lee era în rusește, adresat, pare-se, soției. Marina susținea că în bilet erau instrucțiunile lăsate de Lee în caz că i s-ar fi întâmplat ceva. Inventaria lucrurile de care se ocupase el însuși, cum ar fi plata chiriei, chitanțele la apă și gaze, unde se aflau documentele personale și-i dădea indicații cum să ajungă la oficiul poștal. O mai ruga să ia legătura cu ambasada în caz că i se întâmplă ceva, să păstreze un dosar „cu tăieturi, dacă ar apărea ceva despre el în ziare“ și, în cele din urmă, îi spunea unde se află închisoarea, dacă „ar mai fi fost în viață și luat prizonier“. Nota era nedatată și nesemnată. Marina susținea că i-o lăsase înainte de incidentul cu Walker[601].

Acest bilet ridică două mari probleme; prima, nici nu intra în discuție să nu existe articole de presă dacă Lee ar fi fost arestat pentru un atentat. A doua, ambasada s-ar fi distanțat rapid de Marina din rațiuni politice, dacă ea ar fi fost cumva implicată în împușcarea unei persoane publice[602]. Cu certitudine, nota cu pricina nu era legată de incidentul cu Walker. Cel mai probabil, trăda cât de profundă era îngrijorarea lui Lee față de propriul viitor, dată fiind natura activității sale clandestine, și față de siguranța propriei familii. În eventualitatea în care coordonatorii săi îl trădau și dispărea sau murea încercând să prevină o încercare de lovitură de stat, Lee voia să se asigure că soția sa era pregătită. Într-un asemenea scenariu, Lee dorea ca soția sa să-i păstreze documentele până când se va întoarce, iar dacă nu va reveni, socotea că ambasada sovietică i-ar fi mai de ajutor Marinei.

Analizând povestea Marinei despre generalul Walker, este important să notăm faptul că membrii Comisiei Warren știau că ea făcuse la un moment dat ridicola declarație că Lee încercase să-l asasineze pe Richard Nixon[603]! Nixon nu era nici măcar în apropiere atunci[604]. După cum a declarat Norman Redlich, asistentul lui J. Lee Rankin, consilierul general al Comisiei Warren: „Marina Oswald a mințit FBI și această Comisie (Warren) în chestiuni de interes vital…“[605]. Marina a recunoscut acest lucru, declarând pe 4 februarie 1964, în timpul anchetei: „În cazul în care nu voiam să răspund, ei îmi spuneau că dacă vreau să trăiesc în SUA, trebuie să-i ajut în această problemă…“[606]. Și Robert Oswald a declarat că: „Ei insinuau că dacă nu cooperează… vorbind foarte explicit, o vor deporta probabil înapoi în Rusia“[607].

Făcând o evaluare a invențiilor Marinei Oswald în legătură cu fotografiile, camera foto și pușca, ai copleșitoarea senzație că indivizii din MKULTRA erau fără îndoială gata mereu s-o ajute când părea că are probleme să-și amintească propria poveste.

Ideea de bază este că Marina fusese instruită să spună aceste lucruri[608]. Iar faptul că membrii Comisiei Warren acceptau povestea ei este o probă a caracterului insidios al înscenării căreia îi căzuse victimă Lee Harvey Oswald. Incidentul Walker dovedește profunzimea intrigii și nivelul de profesionalism pe care-l aveau coordonatorii lui Lee. După cum am mai spus, James Angleton și E. Howard Hunt erau cunoscuți ca specialiști în asemenea operații. Indiferent dacă vreun adversar al lui Walker a încercat să-l împuște sau dacă atentatul a fost o înscenare, evenimentul a adus un beneficiu major de-a lungul timpului, adăugând profilului lui Lee trăsăturile unui asasin politic, disimulând astfel adevărata conspirație.

În ultimele trei săptămâni ale lui aprilie 1963, după ce a fost concediat de la Jaggars, Lee s-a străduit să-și demonstreze buna credință în diferite misiuni de spionaj sub acoperire. Inițial, acestea au presupus contactarea organizațiilor de stânga pentru a obține publicațiile lor propagandistice pe care le distribuia la colțul străzii. Aceste operații de rutină erau concepute pentru ca Lee să înceapă să-și creeze contacte și să obțină informații de la extremiștii de stânga, ca și de la oponenții lor radicali de dreapta. În acea perioadă, unul dintre

obiectivele-cheie ale CIA era să lege grupurile de stânga din interiorul granițelor de Uniunea Sovietică sau de Cuba, pentru a le discredita și a legitima spionajul intern al CIA. Conform unui memoriu FBI, CIA a informat că plănuiește să disemineze „informații false care ar putea pune în dificultate Comitetul (Comitetul fair-play pentru Cuba)“[609]. În ceea ce-l privește, Lee a trimis o scrisoare pe adresa ziarului Partidului Comunist din SUA, *The Worker*, și către sediul central al Partidului Socialist al Muncitorilor. I-a informat că este disponibil, întrebându-i dacă au nevoie de fotografii „pentru cauză“[610]. De asemenea, s-a abonat la ziarele *The Worker* și *Militant*. La mijlocul lui aprilie, se spune că Lee a fost zărit într-o zi distribuind publicații pro-Castro prin Dallas, pe Main Street și Ervay Street[611]. Pe 21 aprilie 1963, adresa o scrisoare biroului Comitetul fair-play pentru Cuba (FPCC) din New York solicitând pamflete, cereri de înscriere și legitimație de membru[612]. În scrisoare spunea că, atunci când distribuie propaganda pro-Castro, poartă un semn pe care scrie „Jos labele de pe Cuba. Trăiască Fidel!“[613].

Ca o notă aparte, este interesant că FBI a transmis Comisiei Warren că au analizat aceste scrisori (pentru că le-au interceptat) înainte de asasinat, având acces la ele ca parte a monitorizării celor care fuseseră „dezertori“. Dacă așa stăteau lucrurile, este straniu că nu au observat și livrarea unei arme și a unui pistol în cutia poștală 2 915 pe care o deținea Lee în Dallas. Asta în afara cazului în care, desigur, armele nu au ajuns niciodată la destinație (adică au fost interceptate de coordonatorii lui Lee)[614].

Cu ajutorul scrisorilor și a activităților de pamfletar au izbutit coordonatorii lui Lee să-i accentueze profilul marxist și să înceapă să-i construiască o reputație publică de antiamerican și potențial asasin. În privința adevăratelor afilieri ale lui Lee, anchetatorii FBI au raportat în timpul investigațiilor Comisiei Warren că, în ciuda activităților lui Lee, acesta nu a fost, de fapt, membru al Partidului Comunist în Dallas și nici în New Orleans. Nu a participat niciodată la vreo întrunire a Partidului Comunist și era necunoscut cercurilor partidului în ambele orașe[615]. Mai mult chiar, dintre apropiații lui Lee nu era niciunul de stânga. George de Mohrenschildt, David Ferrie și Guy Banister erau de dreapta[616].

La zece zile după ce soții de Mohrenschildt au vizitat familia Oswald în aprilie 1963, Lee și Marina au părăsit Dallasul. Cele două familii nu se vor mai întâlni niciodată. Marina și June, fetița ei, s-au mutat cu Ruth Paine în Irving pe 23 aprilie 1963. A doua zi, Lee și-a făcut bagajul și a luat autobuzul către New Orleans. Planul era ca Marina să i se alăture când va găsi un apartament și o nouă slujbă. Între timp, în aceeași săptămână, familia de Mohrenschildt a părăsit Dallasul. Pe 1 mai 1963, soții de Mohrenschildt au plecat pentru o ședere îndelungată în Haiti. Se spune că George, „inginerul petrolier," semnase un contract cu guvernul haitian a lui Francois Duvalier, „Papa Doc", pentru activități care presupunea dezvoltarea „diferitelor resurse naturale"[617].

Conform informațiilor obținute de Comitetul Camerei pentru Anchetarea Asasinatelor, George a făcut și o călătorie la Washington, D.C., în mai 1963, în timpul căreia s-a întâlnit cu oficiali CIA pentru motive necunoscute. De asemenea, Comitetul a descoperit că după asasinate, în contul haitian al lui de Mohrenschildt au fost vărsați între 200 000 și 250 000 de dolari. Nu există informații suplimentare[618].

Strânsa prietenie dintre George și Lee a devenit subiectul unui interes profund când a fost constituit, 14 ani mai târziu, Comitetul special al Camerei pentru investigarea asasinatelor. În vreme ce investigația Comitetului asupra asasinării președintelui Kennedy făcea pași înainte, jurnalistul independent Edward J. Epstein și investigatorul Comitetului, Gaeton Fonzi, l-au descoperit pe George de Mohrenschildt în sudul Floridei. Epstein e cel care s-a întâlnit primul cu George într-un hotel din Palm Beach. Fonzi a stabilit o întâlnire prin fiica lui George, Alexandra, pentru un interviu la el acasă[619]. Pe 29 martie 1977, înainte de întâlnire, George de Mohrenschildt a fost găsit mort în baie. Pare să fi murit trăgându-și un glonț calibru .20 în gură. Medicul legist a concluzionat că a fost o sinucidere[620]. Oricum, soția sa Jeanne le-a spus mai târziu reporterilor că e de părere că soțul ei a fost ucis. Ea pretindea că George a lucrat în serviciile secrete și credea că și Oswald fusese în serviciile secrete al SUA. Îl considera pe Lee „o persoană foarte drăguță și blajină" și mai spunea că atât ea, cât și George credeau că Lee a fost nevinovat în cazul asasinării președintelui Kennedy[621].

*

Pentru Lee Harvey Oswald faptul că s-a mutat la New Orleans la finalul lui aprilie 1963 însemna o întoarcere acasă din mai multe puncte de vedere. Se născuse aici și, după cum am mai spus, plecase să trăiască în Texas, apoi în New York, revenind cu mama sa când era adolescent. Aici a fost membru al echipajului Patrulei Civile Aeriene a lui David Ferrie și, un an mai târziu, tot aici, s-a înrolat la pușcașii marini. Primul telefon pe care l-a dat la reîntoarcerea în New Orleans, pe 25 aprilie 1963, a fost către mătușa lui, Lillian Murret și soțul ei Charles „Dutz" Murret, care l-au invitat să stea în casa lor. Îi ajutaseră pe Lee și pe mama lui când locuiseră la New Orleans. Era o gospodărie plină de culoare, dată fiind meseria lui Dutz — era parior pentru familia mafiotă condusă de Carlos Marcello. Pe atunci, Marcello avea greutăți cu ordinul de deportare semnat de procurorul general Robert Kennedy. Cazul urma să ajungă la tribunal în noiembrie 1963[622].

Lee a locuit la familia Murret trei săptămâni și a stat multă vreme cu ei și cu una dintre verișoarele preferate, Marilyn Murret, care era profesoară. Lee a găsit repede un apartament pe Magazine Street la numărul 4 907, în centrul orașului. Când a sunat-o pe soția sa, care locuia în casa lui Ruth Paine, pentru a stabili să vină acolo, Marina le-a spus lui Ruth și fetiței sale, June: „Tăticul ne iubește"[623]. La începutul lunii mai 1963, Ruth Paine le-a adus pe Marina și fiica ei cu mașina la noul apartament amenajat de Lee. Se pare că Marinei i-a plăcut schimbarea și s-a plimbat cu soțul ei prin Cartierul Francez.

Lee a început munca pe 9 mai 1963. Lucra ca mecanic într-o cafenea din centru, William B. Reily Company, nu departe de apartamentul său[624]. Reily era un fanatic de dreapta și „susținător financiar" al Comitetului Cuba Liberă, parte a organizației de fațadă a CIA, Consiliul Revoluționar Cubanez anti-Castro. Acesta avea legături și cu exilații cubanezi și cu activitățile Mafiei[625]. Imediat după colț de la Reily's, pe Camp Street la numărul 544, se afla biroul lui David Ferrie, prietenul lui Lee, a cărui muncă presupunea survolul Cubei cu unități de comando în sprijinul organizațiilor cubaneze anti-Castro, care erau susținute de CIA. Ferrie lucra pentru Guy Banister. Banister, după cum am spus, a fost agent în serviciile secrete navale și șeful biroului FBI din Chicago. La momentul respectiv, locuia în New

Orleans și se spune că furniza arme organizațiilor cubaneze anti-Castro. Acoperirea sa era Guy Banister Associates, o agenție de detectivi. Făcea parte din Asociația John Birch și era fondator al Ligii anticomuniste din Caraibe. De asemenea, era alcoolic și cunoscut ca om violent. Secretara lui, Delphine Roberts, a declarat că lucra regulat cu militanți cubanezi anti-Castro și că primea fonduri de la CIA[626].

Conform unui memoriu din 1967, desecretizat în urma adoptării Legii pentru libertatea informației, la acea vreme erau 26 de angajați CIA în New Orleans implicați în diferite operații, inclusiv într-un program de interceptare a corespondenței[627]. Unul dintre membrii agenției era Clay Shaw, cunoscut, de asemenea, sub numele de Clay Bertrand, un om de afaceri care deținea International Trade Mart. În armată, Shaw fusese ofițer de informații în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și, după război, a intrat în divizia de operații interne din CIA[628]. Conform lui Victor Marchetti, de la CIA, Shaw, alături de David Ferrie, E. Howard Hunt și alții au acordat asistență CIA când a fost făcut planul invaziei din Golful Porcilor[629]. În 1967, Clay Shaw a fost acuzat de procurorul districtului New Orleans Jim Garrison de conspirație la asasinarea președintelui[630]. Richard Helms a fost atât de preocupat de această problemă, încât a cerut personalului CIA din New Orleans să-l ajute pe Shaw[631]. La sfârșitul procesului, faimos după premiera filmului *JFK*[632], regizat de Oliver Stone, juriul a decis că nu există suficiente probe. Shaw a fost găsit nevinovat pe 1 martie1969[633].

În 1963 agenția își concentra forțele pentru a sprijini Consiliul Revoluționar Cubanez, despre care am vorbit, o organizație de fațadă pentru CIA, de la care a primit finanțare de milioane de dolari. Misiunea acestei organizații era să recruteze exilați cubanezi pentru plănuitul război cu Cuba lui Castro. E. Howard Hunt, stabilit în Miami, supraveghea elementele-cheie ale acestui program de recrutare[634]. În New Orleans, biroul principal al organizației era situat pe Camp Street la numărul 544, aceeași veche clădire cu trei etaje unde se afla și biroul lui Guy Banister. Secretara lui Banister și fiica ei, care avea un studio foto un etaj mai sus de biroul lui Banister, au declarat că l-au văzut pe Lee Harvey Oswald vizitându-l pe Guy Banister[635]. Alt oaspete al lui era nimeni altul decât cea mai

importantă legătură a Mafiei cu CIA, Johnny Rosselli. După spusele doamnei Roberts, Rosselli l-a vizitat pe Banister cu câteva săptămâni înainte de asasinat[636].

Relația lui Banister cu David Ferrie pare să fi fost foarte strânsă. Ferrie coopera cu organizația lui Banister ca pilot și, din când în cînd, îl mai ducea cu avionul pe șeful mafiot Carlos Marcello în afara New Orleansului. Marcello era unul dintre actorii importanți în încercările CIA de a-l asasina pe Fidel Castro. De asemenea, Ferrie îi instruia pe recruții anti-Castro într-o tabără din afara orașului. Cel puțin o dată, Ferrie l-a dus pe Lee pentru a urmări cum se desfășoară antrenamentul trupelor de gherilă[637]. Nu mult după aceea, FBI a organizat o incursiune în tabăra de pe Lacul Ponchartrain, în conformitate cu dorința administrației Kennedy de a pune capăt sabotajelor împotriva Cubei. Agenții federați au confiscat o tonă de TNT și materiale pentru fabricarea napalmului și au reținut 11 cubanezi exilați și asociați ai Mafiei. Însă, aceștia aveau legături cu CIA și au fost eliberați la scurtă vreme[638].

Un alt agent CIA din New Orleans care-i cunoștea pe Ferrie și pe Banister și știa de faptul că Lee s-a întâlnit cu ei era William Gaudet, un veteran cu 20 de ani în branșă. Gaudet a afirmat într-un interviu acordat în 1977 că, deși îl cunoștea pe Oswald, nu știa în ce era implicat. În privința asasinării lui Kennedy, Gaudet credea că Lee era nevinovat[639].

În mod clar, rolul lui Lee Harvey Oswald în lumea lui Banister, a lui Ferrie și a operațiilor CIA din New Orleans era pur și simplu o continuare a misiunilor secrete pe care le îndeplinea de șase ani — pentru început în Japonia, cu pușcașii marini, ulterior în URSS ca „dezertor“.

13 ani mai târziu, acest aspect al activității lui Lee în New Orleans a fost readus în discuție de senatorul de Colorado Gary Hart, în cadrul unei audieri a Comitetului senatorial pentru controlul serviciilor secrete în 1976. Senatorul Hart a întrebat: „Era identificarea publică a lui Oswald cu mișcarea de stânga o acoperire pentru contactele lui cu mișcarea de dreapta anti-Castro?“[640]. În vreme ce Helms și Angleton obstrucționau cum puteau întorsăturile de acest tip ale anchetei, este clar că întrebarea avea noimă. Sarcina lui

Oswald la New Orleans era să pozeze ca activist de stânga până când agenția l-ar fi putut plasa mai târziu în Cuba, în rol de cârtiță. Acționând „în spatele liniilor inamicului“ putea să obțină și să transmită informații valoroase de la firul ierbii în SUA. De asemenea, știm că distribuindu-l pe Lee în rolul de activist de stânga, coordonatorii săi din agenție intenționau ca, din spatele cortinei, să-l poată folosi pe post de țap ispășitor când va veni momentul.

Coordonatorii lui Lee i-au spus, fără nicio îndoială, că este candidatul perfect pentru o misiune în Cuba — că are tot ce-i trebuie — și este necesar doar ca serviciile secrete cubaneze să-l remarce protestând împotriva SUA la televizor, pentru a le câștiga astfel simpatia. Lee a început de îndată să creeze o serie de evenimente media sau incidente care să atragă atenția reporterilor de la posturile locale de radio și televiziune. El trăise deja viața unui operator sub acoperire în Japonia și URSS. Dar pentru acest spion de 23 de ani, a fi cârtiță în Cuba, insula-națiune aflată la 150 km de litoralul SUA, țară care era un butoi cu pulbere în relațiile internaționale — era o ocazie rară. Pentru a-și îndeplini obiectivul, ar fi trebuit să fie acceptat ca fervent apărător al cauzei lui Castro. Și, din cauza restricțiilor din SUA, îi trebuia o viză obținută dintr-o a treia țară, cum ar fi Mexicul, ca să poată călători în Cuba.

Pentru a le câștiga încrederea, Lee le-a scris celor de la sediul Comitetului fair-play pentru Cuba la sfârșitul lunii mai 1963. Le-a spus că intenționează să pună pe picioare o sucursală în New Orleans[641]. De asemenea, Lee a tipărit 1 000 de fluturași pe care scria: „Jos labele de pe Cuba!“ Pe spatele acestor foi a scris adresa biroului său: „Camp Street, New Orleans, L.A., numărul 544“, adică adresa lui Guy Banister[642].

Din mai până în august 1963 a stat în New Orleans cu soția sa și fiica, June. Marina era însărcinată cu al doilea copil care urma să vină pe lume în octombrie. După spusele verișoarei lui Lee, Marilyn Murret: „Erau extrem de fericiți. El îi era foarte devotat Marinei. Părea să-și iubească fetița foarte mult“[643].

Lee a petrecut mare parte din vară citind. În această perioadă, a împrumutat 34 de cărți de la biblioteca publică din New Orleans. Așa cum am mai spus, Lee părea să se folosească de legitimația de

bibliotecă a lui David Ferrie. Ulterior, Ferrie a negat orice relație cu Oswald. Cu toate acestea, doi martori din New Orleans au declarat că Ferrie era extrem de panicat după asasinat și i-a întrebat despre legitimația de bibliotecă a lui Lee. În plus, când a fost interogat, a fost întrebat dacă i-a împrumutat legitimația sa lui Oswald[644].

Deloc surprinzător, multe dintre cărțile împrumutate de Lee în acea vară erau romane de spionaj din ciclul James Bond. Conform Comisiei Warren, printre acestea s-au aflat *Din Rusia cu dragoste* și *Goldfinger* semnate de Ian Fleming. Patru alte cărți erau despre comunismul din China și Rusia. De asemenea, Lee a împrumutat și *Profiles in Courage*[645] de președintele Kennedy[646]. Într-adevăr, mătușa lui Lee, Lillian Murret, și fiica ei, Marilyn, susțineau că Lee „îl plăcea pe președinte și-i admira soția“[647]. Nu au fost singurele. Comisia Warren va consemnat mai târziu că soțul lui Ruth Paine, Michael, și membrii comunității vorbitorilor de limbă rusă din Dallas au declarat că Lee avea „sentimente favorabile“ față de președintele Kennedy[648].

Oswald s-a bucurat de grămada de cărți citite peste vară și abia către finalul lui august a început cu adevărat să întreprindă operațiile sale politice. A existat, totuși, o excepție — 16 iunie 1963. În acea zi, Lee a apărut pe chei, acolo unde era ancorată nava USS *Wasp*. A petrecut o după-amiaza dându-le marinarilor fluturași de recrutare pentru Comitetul fair-play pentru Cuba[649]. Lee era singurul membru al filialei sale și aceasta era singura din sud-estul SUA, exceptând filiala din Tampa, Florida[650]. Tot pe-atunci, Lee a trimis o scrisoare către *The Worker*, ziarul Partidului Comunist din SUA, în New York, pe West 26th Street la numărul 23. El le cerea literatură de propagandă pe care să o distribuie pe stradă și, de asemenea, a inclus legitimații de membru în filiala sa pentru liderii Partidului Comunist Gus Hall și B. Davis. Lee le scria:

> „Ca abonat de multă vreme la *The Worker* știu că vă pot cere o favoare și sunt încrezător că mi-o veți îndeplini. Am organizat o filială a Comitetului fair-play pentru Cuba aici, în New Orleans, și cred că aceasta este cea mai bună cale de a atrage marile mase către o luptă populară.
>
> Vă rog să-mi trimiteți cât mai multă literatură, deoarece cred că ar fi foarte bine să o am printre broșurile *Fair Play* (ca acelea pe care vi le-am trimis) și pamfletele pe care le am la birou. De asemenea, vă rog să fiți amabili să trimiteți

legitimațiile de membri onorifici incluse în plic pentru domnul Gus Hall și domnul B. Davis, luptători pentru pace.“[651]

Desigur, scopul scrisorii era să creeze o urmă de hârtii care să lege Comitetului fair-play pentru Cuba de comuniștii din SUA[652].

Un alt pas semnificativ făcut de Lee în acea lună a fost să ceară un nou pașaport. El a completat cererea pe 24 iunie 1963. Pașaportul a fost eliberat a doua zi, mulțumită relațiilor excepționale pe care le avea unde trebuia[653].

Lee a renunțat la slujba de la Reily Coffee pe 19 iulie 1963 — din nou, concediat pentru „lipsa aptitudinilor de muncă“ —, dar a plecat zâmbind și le-a dat de înțeles cunoscuților că are lucruri mai importante de realizat[654]. Muncise acolo două luni. Interesant, în acea zi în care Lee fusese angajat la Reily Coffee, a fost angajat și un alt tânăr, prieten al lui David Ferrie, un anume Dante Marachini[655]. După plecarea lui Lee, Marachini și alți trei angajați au plecat și ei. Cu toate acestea, au ajuns să lucreze în același loc — complexul local al NASA. Cei trei erau Alfred Claude, omul care l-a angajat pe Lee, Emmett Barbee, șeful lui Lee, și John D. Branyon, coleg de-al lui Lee[656]. Evident, firma Reily era ceva mai mult decât un magazin de cafea după cum rezulta din misiunile în industria aerospațială de apărare primite ulterior de foștii săi angajați. Faptul că în magazin s-au infiltrat și alții în aceeași perioadă în care a fost angajat acolo Oswald întărește, de asemenea, opinia că, la acel moment, firma era o acoperire pentru o misiune de spionaj intern.

Următoarea sarcină la care s-a înhămat Lee Harvey Oswald după plecarea de la magazinul lui Reily a fost un angajament pentru o conferință — prima dată când vorbea în public după interviurile date la jurnalele de știri din Moscova. Conferința fusese programată la Spring Hill College în Mobile, Alabama, unde verișorul lui Lee, Eugene Murret, era înscris ca seminarist. Lee a vorbi în fața unor studenți iezuiți despre perioada petrecută în URSS și despre viziunea sa asupra filosofiei marxiste[657].

În august 1963, Lee a câștigat marele pot al atenției mediatice. În doar circa două săptămâni, perioada dintre 9 și 21 august, Lee a fost la radio, la televiziune și în ziare. El și coordonatorii săi, meșteri în

manipularea presei, știau cu precizie cum să brodeze povești care să-i deschidă lui Lee drumul către Cuba. Totul a început vineri, 9 august 1963, când Lee le-a dat trecătorilor de pe Canal Street fluturași ai Comitetului fair-play pentru Cuba și a protestat împotriva politicii SUA față de Cuba. La un moment dat, proprietarul unui magazin de haine bărbătești din apropiere, Carlos Bringuier, s-a apropiat de Oswald, iar cei doi s-au luat la ceartă. Bringuier era membru al grupului anti-Castro cu sediu în Miami, Directoratul Studențesc Cubanez (sau DRE, *Directorio Revolucionario Estudiantil*), iar treaba sa era să-i antreneze pe exilații cubanezi în raiduri paramilitare în Cuba. A urmat o încăierare, dar unul dintre polițiștii care au fost la fața locului spunea că bătaia părea regizată[658]. Cert e că Lee și Carlos se cunoșteau. Conform lui Carlos, el și Lee discutaseră despre Cuba îndelung în magazinul lui chiar cu câteva zile înainte și aveau amândoi aceleași opinii. Oricum, și Lee și Carlos au fost arestați pentru tulburarea ordinii publice. Lee a petrecut noaptea în închisoare[659].

Când se afla în spatele gratiilor, Lee a vorbit cu locotenentul de poliție Francis Martello și cu agentul FBI John Quigley. Consecvent rolului pe care-l juca, Lee a exagerat dimensiunile filialei sale a Comitetului fair-play pentru Cuba cu un singur membru, susținând că a înmânat 35 de legitimații[660].

Dimineață, un prieten al familiei Murret l-a scos pe cauțiune și lunea următoare Lee a fost la tribunal și a plătit o amendă de 10 dolari. În afara tribunalului, a fost filmat de o televiziune locală, WDSU-TV. Următorul eveniment media în care a fost implicat Lee a avut loc pe 16 august 1963, la International Trade Mart. Din nou, era filmat de o echipă TV când le dădea oamenilor de pe stradă literatură propagandistică[661]. Un producător local de radio, William Kirk Stuckey, a aflat de proteste și l-a invitat la emisiunea lui, *Latin Listening Post*, locul de întâlnire al multor figuri controversate. Pe 17 august 1963, Lee a înregistrat un interviu de o jumătate de oră în studioul lui Stuckey la WDSU. Directorul de știri al postului, John Corporon, l-a editat reducându-l la patru minute și jumătate pentru emisiune. Imediat, Stuckey a aflat de la biroul FBI local că Lee, un fost pușcaș marin, „dezertase“ în Rusia, amănunt care-l făcea și mai

interesant. A fost pusă la cale o nouă emisiune în care Lee a fost pus față în față cu adversarul său din săptămâna precedentă, alături de alt vorbitor anticomunist, Edward Scannell Butler. Lee și-a ținut cumpătul chiar și când cei doi i-au „expus“ trecutul pe calea undelor. A insistat asupra credinței sale în marxism, mai degrabă decât în comunism și și-a menținut cu fermitate punctul de vedere că relațiile SUA cu Cuba erau greșite[662]. Lee a făcut tot posibilul pentru a trece testul de turnesol al celor pro-Castro. Următorul pas era să obțină documentele din Mexic, care i-ar fi permis să călătorească în Cuba.

Dar, deocamdată, coordonatorii săi aveau alte planuri. La sfârșitul lui august 1963, David Ferrie l-a dus pe Lee la circa 160 km în nordul New Orleansului, în micul oraș Clinton din Louisiana. Alături de ei a mai călătorit încă un pasager în această neobișnuită excursie în zona rurală a Lousianei. Se crede că acest al treilea pasager ar fi fost Guy Banister, conform descrierilor făcute de martori, deși unii cercetători au spus că al treilea membru a fost Clay Shaw. Dar este improbabil, dată fiind poziția lui Shaw în ierarhia comunității și în lumea misiunilor secrete.

Gonind tot drumul într-un Cadillac negru, Ferrie i-a dus pe Lee și pe Guy la un centru electoral de înregistrare în Clinton. Conform declarațiilor făcute în fața Comitetului Camerei pentru Investigarea Asasinatelor din 1978, cei trei au fost identificați de mai mulți martori, inclusiv de șeful poliției orașului și de secretarul centrului. Centrul era sponsorizat de Congresul Egalității Rasiale și era organizat pentru a oferi reprezentanților minorităților neînregistrați posibilitatea participării la procesul electoral. În timp ce Ferrie și Banister stăteau în Cadillacul negru și se uitau, Lee a stat ore în șir la rând, doar pentru a i se spune când a ajuns la biroul de înregistrare că nu întrunește cerințele rezidențiale de înregistrare. Le-a explicat că el se află în zonă pentru a căuta de lucru ca electrician la un spital din apropiere. Dar, pentru nu locuise în oraș suficient de multă vreme (de fapt, nu locuise deloc), a fost informat că nu se poate înscrie și a plecat fără scandal[663].

Unii cercetători au considerat acest episod ca fiind doar o parte a misiunilor de supraveghere pe care le efectua CIA în acea perioadă. Mulți negri, inclusiv Martin Luther King jr. și Malcolm X, erau

monitorizați îndeaproape de agenție. Grupurile antirăzboi și organizațiile pentru drepturi civile erau și ele ținta supravegherii. În mod obișnuit, agenții se infiltrau în aceste organizații și le raportau superiorilor lista celor care participaseră la activitate și ce evenimente erau plănuite în viitor[664]. Dar în somnorosul oraș Clinton din Louisiana, înregistrarea votanților cu greu putea fi considerată o acțiune care ar fi putut pune în pericol CIA. Ferrie, Banister și Oswald se aflau într-o misiune de o cu totul altă natură. Decât să testeze procesul de înregistrare la vot, este mult mai probabil ca Ferrie și Banister să fi testat un proces mult mai sofisticat: programul de condiționare MKULTRA, coordonat de Richard Helms. Iar subiectul lor era Lee Harvey Oswald.

Se știe despre David Ferrie că era specialist în hipnoză[665]. Avea o abilitate esențială cerută de Programul MKULTRA. Modalitățile de utilizare ale programării prin hipnoză sunt nenumărate și variate. Se întind de la simpla derutare a unui subiect până la derutarea *post factum* a anchetatorilor; de la ștergerea amintirii unor acțiuni recente până la crearea unor circumstanțe incriminante. Programarea prin hipnoză și condiționarea pot fi folosite pentru a implanta în psihicul subiectului un „imperativ moral". Știința convențională susține că „sub hipnoză nu poți face nimic din ceea ce nu ai face în mod normal". Însă, după cum am specificat, acest punct de vedere acceptat în mod general este anulat de un principiu cunoscut sub numele de imperativ moral. Conform acestuia, pentru subiecții aflați sub influența hipnozei, necesitatea de a acționa într-un mod considerat just din punct de vedere moral (de propria conștiință) preia controlul sau devine imperativă. De exemplu, dacă subiectul hipnotizat consideră că oamenii inocenți, lipsiți de apărare sunt amenințați cumva de un pericol iminent, va acționa încercând să-i protejeze. Subiectul poate primi informații și comenzi, dar va răspunde în acord cu propria balanță morală, chiar întreprinzând acțiuni care îi ignoră inhibițiile pentru a realiza ceea ce consideră că este drept pentru el. În mod similar, un hipnotizator poate păcăli un subiect să facă ceva împotriva voinței sale, declanșând imperativul moral. În acest caz, unui subiect hipnotizat i se dau informații greșite și i se ordonă să întreprindă o acțiune. Acesta se supune comenzii, crezând că acțiunea

sa era dreaptă din punct de vedere moral și, prin urmare, imperativă[666].

Se știe că eficiența hipnozei ca instrument de programare depinde în mare măsură de indivizii care sunt hipnotizați. Subiectul trebuie să aibă pasiuni care pot fi exploatate. Lee crescuse având o afinitate pentru persoanele umile. În termeni politici, era un susținător al drepturilor civile. Nu ar fi trebuit un efort prea mare pentru a-l motiva cu obișnuitele tehnici de condiționarea MKULTRA. Acestea presupuneau administrarea unui drog fără avertizarea subiectului, probabil dizolvat într-o băutură, și inducerea în subconștient a unei sugestii posthipnotice.

Fără îndoială că superiorii coordonatorilor lui Lee le-au cerut, pentru a testa eficiența condiționării, să verifice dacă răspunsul lui Oswald la comenzile programării este predictibil. Era esențial să știe dacă pot menține controlul asupra comportamentului lui Lee atunci când este necesar. De exemplu, Lee nu era electrician, dar a făcut cerere de angajare și a fost intervievat la un spital pentru o slujbă de electrician. De asemenea, nu exista nicio rațiune pentru ca el să se înscrie într-un registru de vot în Louisiana. Cu toate acestea, a așteptat la coadă ore în șir. Lee a îndeplinit așteptările coordonatorilor săi, verificând fără să știe cât de potrivit era pentru manipulare. Desigur, s-ar fi putut ca nici măcar coordonatorii lui Lee să nu fie conștienți de rolul pe care îl juca Lee, dată fiind „compartimentarea“ misiunilor în cadrul agenției. Acțiunile pe care le va întreprinde subiectul lor în noiembrie, în Dallas, și modul în care i se va înscena asasinatul erau planuri ultrasecrete, cunoscute de foarte puțini.

Pe măsură ce vara lui 1963 se apropia de sfârșit, coordonatorii direcți ai lui Lee în acel moment, David Ferrie și Guy Banister, erau ocupați cu pregătirea plecării lui din New Orleans și întoarcerea în Dallas. Ce doi agenți-cheie CIA începuseră să abandoneze responsabilitățile legate de Oswald și să predea frâiele misiunii colaboratorului apropiat al lui Richard Helms, șeful CIA al operațiilor cubaneze din Ciudad de Mexico, David Atlee Phillips. Phillips, în vârstă de 40 de ani, era cunoscut, de asemenea, sub numele de Maurice Bishop[667]. Se născuse în Fort Worth, Texas, și vorbea fluent spaniolă. În timpul celor 35 de misiuni secrete la care a participat, a petrecut trei ani lucrând pentru CIA în Havana, din 1958 în 1961, sub acoperirea de „patron, David A. Phillips, relații publice“[668]. În 1963, îl superviza pe unul dintre cei mai bătăioși lideri ai grupărilor anti-Castro susținute de CIA, Antonio Veciana, fondator Alpha-66. Pe 1 septembrie 1963, Phillips și Veciana s-au întâlnit în Southland Building din Dallas. Conform declarațiilor lui Veciana, înainte de a se întâlni, el (Veciana) l-a văzut pe Phillips vorbind cu un om pe care ulterior l-a recunoscut ca fiind Lee Harvey Oswald[669]. L-a descris pe Lee ca fiind „tăcut, concentrat într-un mod straniu“[670], ceea ce nu îi era caracteristic. Oricum, o asemenea stare de transă ușoară este relativ comună printre cei care fuseseră supuși Programului MKULTRA. Când subiecții sunt condiționați corect, starea lor poate fi declanșată de o scenă, un sunet sau de o comandă anume incorporată într-o sugestie posthipnotică. Odată intrat într-o asemenea stare, subiectul, în acest caz Lee, va urma o direcție și nimic altceva. După ieșirea din această transă, nu va rămâne nicio amintire despre starea posthipnotică și nici despre ce s-a petrecut.

La CIA, Phillips era specializat în misiuni de război psihologic, acțiuni secrete și propagandă. Era un apropiat al lui E. Howard Hunt și colaborase cu el la organizarea misiunii din Golful Porcilor. Înainte de asta, dându-se consultant în relații publice în Havana[671], Phillips supraveghea agenții CIA în perioada în care șefii operațiilor secrete începuseră să recruteze personalul Mafiei pentru a-l înlătura pe Fidel Castro. Mai târziu, Richard Helms l-a promovat pe Phillips ca șef CIA pentru problemele Emisferei Occidentale. În acel moment, în 1963, sarcina lui Phillips era să-l lege pe Lee Harvey Oswald de Fidel Castro

în așa fel încât asasinatul să poată fi pus în cârca autorităților de la Havana[672].

De-a lungul carierei sale, Phillips a negat că ar fi avut vreo legătură cu orice presupuși conspiratori pentru asasinarea lui JFK. Apoi, chiar înainte să moară, în 1988, l-a sunat pe fratele său James. Conform nepotului lui David Phillips, Shawn, tatăl lui (James) nu prea vorbea cu fratele său, pentru că suspecta că David fusese implicat în asasinat. James l-a întrebat, din nou, dacă nu fusese cumva în Dallas în ziua în care președintele Kennedy a fost asasinat. David, pe patul de moarte, a spus „da“, iar tatăl lui Shawn a închis telefonul[673].

În septembrie 1963, în vreme ce Phillips și toți cei implicați continuau să planifice și să execute operații anti-Castro în Caraibe, sfidând Casa Albă, președintele Kennedy continua discret să încerce încheierea păcii cu liderul cubanez. Obiectivul lui era să-l atragă de partea SUA și să rupă legăturile cu Uniunea Sovietică. Kennedy ordonase deja FBI, Gărzii de Coastă și altor instituții ale guvernului federal să pună capăt operațiilor pe care le organizau exilații cubanezi împotriva Cubei[674]. Pentru a deschide un canal de comunicații cu guvernul lui Castro, președintele Kennedy l-a ales pe William Attwood, consilierul său special la Națiunile Unite. Din septembrie până în noiembrie 1963, Attwood s-a întâlnit în secret cu reprezentanți ai lui Castro la Națiunile Unite pentru a discuta inițiativa lui Kennedy. Fratele președintelui, Robert, procurorul general, era și el, după cum se spune, favorabil tratativelor. Alte personaje-cheie ale acestui grup erau ambasadorul Averell Harriman și secretarul de stat McGeorge Bundy. Se aștepta ca planul lui Kennedy pentru negocieri în scopul normalizării relațiilor cu Castro să treacă la nivelul superior la sfârșitul lui noiembrie 1963. De fapt, Kennedy planificase să-l întâlnească pe Attwood când sosea în Washington, după călătoria în Dallas[675], întâlnire care nu va mai avea loc.

Ziarul *Dallas Morning News* anunța în ediția sa din 13 septembrie că plănuita vizită a președintelui în Dallas fusese stabilită pentru 21 sau 22 noiembrie 1963[676]. Chiar atunci, coordonatorii lui Lee au declanșat faza finală a planului lor. În vreme ce președintele intenționa să normalizeze relațiile cu Fidel Castro, David Phillips și facțiunea condusă de Helms și Angleton în CIA erau deciși să-l înlăture

pe Castro de la putere. Eliminarea lui Kennedy și învinovățirea cubanezilor simpatizanți ai lui Castro de asasinarea președintelui ar fi pus capăt, în mod evident, socotelilor agenției și ale Mafiei cu președintele. Dar, la fel de important, acuzând Cuba de asemenea faptă, agenția (și asociații săi din Mafie) ar fi obținut, fără îndoială, acceptul tuturor americanilor pentru o reeditare a invaziei din Golful Porcilor.

Pe 20 septembrie 1963, la o săptămână după ce locuitorii din Dallas au aflat de intenția președintelui de a le vizita orașul la finalul lunii noiembrie, prietena Marinei Oswald, Ruth Paine din Irving, Texas, a plecat în New Orleans. Ruth s-a oferit să aibă grijă de Marina, care era acum însărcinată în luna a opta, și să le aducă pe ea și pe fetița ei, June, înapoi. În schimb, Marina s-a oferit s-o ajute pe Ruth la cursurile ei de limbă rusă[677]. Lee și Marina au acceptat și, pe 23 septembrie 1963, Ruth le-a adus cu mașina pe Marina și pe June la casa familiei Paine din Irving, între Dallas și Fort Worth. Lee va veni să le vadă peste o săptămână și jumătate. Oricum, în acel moment, nu știa unde-l va mai purta actuala misiune secretă în care era implicat. Conform lui Michael, soțul lui Ruth, Lee evocase posibilitatea de a se muta la Houston sau în Philadelphia[678].

În mod convenabil, când Marina s-a mutat cu Ruth Paine, aceasta și soțul ei — și ei părinții a doi copii — se despărțiseră. Michael avea propriul apartament, dar, în același timp, o ajuta pe Ruth să întrețină casa. De asemenea, nu-l deranja faptul că Ruth avea musafiri[679]. După cum vom vedea, familia Paine joacă un rol interesant în viața lui Lee de-a lungul săptămânilor care vor urma. În fapt, se pare că ei au preluat ștafeta de acolo de unde au lăsat-o George de Mohrenschildt, David Ferrie și Guy Banister.

Perioada între mutarea Marinei în casa lui Ruth și ziua sosirii lui Lee, deși e vorba doar de zece zile, este un interval extrem de disputat. După cum vom vedea, coordonatorii lui Lee au exploatat cât au putut această perioadă de zece zile, fiind foarte potrivită pentru a crea noi probe false care să-l incrimineze.

În seara zilei de 26 septembrie 1963, trei zile după ce Marina și fetița ei June își despachetaseră bagajele în casa din Irving, Lee și-a făcut apariția la depărtare de câțiva kilometri, în Dallas, alături de doi

bărbați cu figuri hispanice. Grupul celor trei, condus de un bărbat pe nume Leopoldo, a mers până la complexul de apartamente Crestwood, o zonă rezidențială locuită mai ales de cubanezi, și a bătut la ușa Sylviei Odio, care era chiriașă acolo. Când doamna Odio, de 26 de ani, o bogată refugiată cubaneză, a răspuns, Leopoldo și-a spus numele apoi i-a prezentat pe Angelo și pe Lee sub numele de Leon Oswald, un american[680].

Leopoldo a fost cel care a vorbit cel mai mult, în spaniolă, pe care Lee n-o înțelegea[681]. Leopoldo a spus că tocmai au venit din New Orleans (unde locuia Lee) și că urma să facă o excursie (se spune că Lee plănuia să călătorească în Ciudad de Mexico)[682]. Leopoldo a afirmat că erau membrii unui grup anti-Castro care fusese fondat de prietenul tatălui Sylviei, Manolo Ray. Organizația se numea JURE, *Junta Revolucionaria*. I-a mai spus că scopul vizitei lor era să strângă fonduri pentru finanțarea incursiunilor în Cuba[683]. Tatăl Sylviei, Amador Odio, patronul unei companii de transport din Cuba, a fost arestat și trimis în închisoare pentru activități împotriva lui Castro, cu doi ani înainte, în octombrie 1961. Amador și soția sa Sarah aveau zece copii, iar Sylvia era cea mai mare. Sylvia se căsătorise și se mutase în Puerto Rico. Avea și ea patru copii. Cu toate acestea, soțul a părăsit-o și, în martie 1963, s-a mutat cu copiii în Dallas pentru a trăi alături de sora ei Annie, care avea 17 ani[684].

Conversația lui Leopoldo cu Sylvia a durat vreo 20 de minute și, din ce spunea, părea că-l cunoaște pe tatăl ei. La final, i-a cerut Sylviei să scrie scrisori în engleză pentru ei, să le trimită oamenilor de afaceri locali ca să strângă bani pentru cauză. Sylvia nu a făcut nicio promisiune, fiind suspicioasă în privința celor trei bărbați[685]. Trebuie să mai spunem că sora ei, Annie, i-a văzut pe cei trei la ușă[686].

Lee a tăcut tot timpul vizitei. Avea, după cum au observat și ceilalți, „o privire stranie, cu o jumătate de rânjet pe față“[687]. După cum am mai spus, această expresie facială distinctivă poate fi o marcă a posibilei condiționări, adică un semn al programării prin hipnoză. Fizic, Lee se afla la intrarea în casa Sylviei Odio. Dar mintal, ar fi putut să urmeze o comandă posthipnotică și să nu-și mai amintească nimic din întrega întâmplare.

Ziua următoare, Leopoldo i-a telefonat Sylviei Odio,

continuându-și misiunea de a-l prezenta pe Lee drept un potențial asasin. A întrebat-o ce crede despre Leon. În timpul conversației, el vorbea de parcă ar fi dorit ca ea să-l ajute pe Lee să ajungă în Cuba, probabil pentru a-l elimina pe Castro. Leopoldo a spus: „Ideea noastră este să-l introducem în lumea subterană din Cuba… individul e cam nebun". I-a mai spus că Lee a fost pușcaș marin și țintaș de primă mână. Susținea că Lee spusese: „Kennedy ar fi trebuit asasinat după Golful Porcilor" de cubanezii anti-Castro pentru că „merita" asta[688]. În mod clar, telefonul către Sylvia fusese gândit să-l implice pe Lee Harvey Oswald și mai mult în asasinatul care urma să aibă loc[689].

Ca răspuns la întrebările lui Leopoldo, Sylvia a afirmat că nu-i poate ajuta[690]. Se temea să furnizeze vreo informație despre prietenii tatălui ei, ca să nu-i pună pe ei sau pe cei din propria familie în pericol. Sylvia i-a scris mai târziu tatălui ei despre cei trei vizitatori. El i-a spus că nu-i cunoaște și a sfătuit-o să fie prudentă[691].

După asasinarea președintelui Kennedy, când Sylvia s-a uitat la televizor și l-a văzut pe presupusul asasin, a leșinat[692]. O prietenă a ei care știa despre vizita celor trei a informat FBI, iar Sylvia a trebuit să le spună ce s-a întâmplat[693]. Comisia Warren va susține ulterior că Lee nu a fost în Dallas în septembrie 1963, atunci când doamna Odio și sora ei susțineau că l-au văzut[694].

Comisia pretindea că Lee a luat autobuzul către Ciudad de Mexico pe 26 septembrie 1963[695]. Pentru a explica vizita primită de Sylvia Odio, Comisia l-a scos din mânecă Loran Eugene Hall, din trupele gherilei anti-Castro, susținând că el și doi tovarăși de-ai lui au fost vizitatorii din acea zi, nu Lee Harvey Oswald și ceilalți doi. Hall a declarat ulterior la FBI că versiunea despre vizita lui la Sylvia Odio era o invenție[696]. Nu s-a aflat clar cine l-a sfătuit pe Hall să brodeze întreaga întâmplare pentru a proteja Comisia. În cele din urmă, în raportul final din 1979 al Comitetului Camerei pentru investigarea asasinatelor, comitetul conchidea că „înclina să o creadă pe Sylvia Odio"[697].

În vreme ce Lee îi însoțea pe cei doi cubanezi anti-Castro în vizita lor la apartamentul Sylviei Odio din Dallas, la biroul CIA din Ciudad de Mexico, sediul specialistului CIA în dezinformări, David Phillips, se pusese în miscare o altă misiune secretă care urma să-l

demonizeze și mai tare pe Lee[698]. Phillips era șeful CIA al operațiilor cubaneze și conducea activitățile clandestine din regiune. Se știe că prietenul său apropiat, E. Howard Hunt, care era și protejat al lui Richard Helms, îl vizita des în casa lui din Ciudad de Mexico[699]. Phillips îi raporta direct lui Win Scott, unul dintre colegii lui Richard Helms din perioada de dinainte de CIA, în epoca OSS. Scott s-a pensionat la șase ani după asasinarea președintelui Kennedy și a rămas în Mexic. Nu e nicio surpriză că, la moartea lui Scott, în 1971, James Angleton a luat avionul, s-a dus în casa acestuia din Ciudad de Mexico și i-a făcut curățenie în seif[700].

Conform Comisiei Warren, se pare că Lee Harvey Oswald a petrecut șase zile în Ciudad de Mexico, din 27 septembrie până în 3 octombrie 1963[701]. Dar, după cum vom vedea, martorii oculari descoperiți mai târziu vor declara că rolul lui Oswald era jucat de un impostor care a încercat să-l lege pe Lee de un om de la ambasada sovietică din Ciudad de Mexico. Omul de legătură aparținea, chipurile, unei unități de asasini sovietici.

Distanța de la New Orleans la Houston este de aproximativ 640 de kilometri; de la Houston la Laredo, Texas, încă 500 de kilometri, iar de acolo până în Ciudad de Mexico sunt 800 de kilometri, în total cam 1 900 de kilometri. O distanță care putea fi acoperită în două zile de mers cu mașina. Comisia Warren pretinde că Lee „probabil“ a luat un autobuz din New Orleans, miercuri 25 septembrie 1963, și s-a îndreptat către Houston. Nu există însă martori care să-și amintească să-l fi văzut făcând acea călătorie[702]. Conform FBI, în ziua următoare, un american care pretindea că este Lee Harvey Oswald a călătorit cu autobuzul din Houston la Nuevo Laredo, Mexic și, de acolo, către Ciudad de Mexico. Pe drum, bărbatul le-a spus pasagerilor că a fost pușcaș marin care a „dezertat“ în URSS și că acum călătorea spre Cuba prin Mexic[703].

Se știe că Lee Harvey Oswald era destul de rezervat și discret. Bărbatul din autobuzul către Mexic era prietenos și sociabil. S-a prezentat celor două australience care făceau aceeași călătorie, medicului John McFarland și soției sale și unui britanic pe nume Albert Osborne, conform FBI. Osborne susținea că e misionar și globe-trotter, însă nu avea nicio sursă cunoscută de venituri și se folosea de

un nume de împrumut, „John Bowen". FBI a raportat că răspunsurile pe care le dădea întrebărilor federalilor erau „inconsistente și nu inspirau încredere"[704]. În consecință, era greu de precizat adevărata identitate a bărbatului care călătorea alături de el în autobuz și pretindea că ar fi Oswald.

O explicație a comportamentului extravertit al pasagerului care susținea că este Lee ar fi putut fi condiționarea MKULTRA. Oricum, este mult mai probabil că Lee a fost substituit de un imitator. El s-ar fi putut afla pe-atunci într-o casă conspirativă. Așa cum am mai spus, asemenea locuri erau folosite în mod obișnuit de agenție pentru a efectua experimente cu droguri pe subiecți care nu erau avertizați că sunt folosiți pe post de cobai. În orice caz, un Lee Harvey Oswald s-a înregistrat la Hotelul Comerico din Ciudad de Mexico, vineri, 27 septembrie 1963, conform Comisiei Warren.

Ambasadele Cubei și a Uniunii Sovietice din Ciudad de Mexico se află la distanță de numai o stradă. Pe la amiază, în acea zi de 27 septembrie, un bărbat care pretindea că este Oswald a intrat în Ambasada Cubei. A fost întâmpinat la recepție de asistenta consulului cubanez, Silvia Duran, o mexicancă tânără care vorbea engleza[705]. Bărbatul a spus că este Lee Harvey Oswald și a cerut viză pentru Cuba ca să plece de acolo în Uniunea Sovietică, potrivit raportului Comisiei Warren. El i-a spus că este membru al Comitetului fair-play pentru Cuba și i-a arătat legitimația. Domnișoara Duran a afirmat că i-ar trebui aprobarea Ambasadei Uniunii Sovietice pentru a-i acorda o viză. Bărbatul a plecat și s-a întors mai târziu, în aceeași zi, spunând că a vorbit cu oficialii sovietici și că ei au fost de acord. Domnișoara Duran a dat telefon la Ambasada Uniunii Sovietice pentru verificare și i-a spus bărbatului că va trebui să aștepte trei-patru luni până când vor fi făcute actele[706]. Atât consulatul cubanez, cât și cel sovietic erau înțesate cu microfoane, iar CIA a făcut înregistrări, după cum declara, în 1975, directorul CIA, William Colby[707].

Conform FBI, americanul care pretindea că este Lee a vorbit cu Valery Kostikov, agent de legătură de la ambasada sovietică. Acesta făcea parte dintr-o echipă de sabotaj și asasinate KGB. Bărbatul a reluat placa spunând că își dorește să ajute revoluția cubaneză și și-a exprimat vehement sentimentele împotriva Americii[708].

Conversația a fost înregistrată, conform CIA, dar Helms nu a furnizat niciodată aceste înregistrări Comisiei Warren[709].

Când domnișoara Duran i-a spus americanului că ar putea trece luni până la aprobarea cererii sale pentru viză, acesta s-a supărat și a început să facă scandal, moment în care supervizorul domnișoarei Duran, consulul cubanez Eusebio Azcue, a intervenit și i-a arătat bărbatului ușa, cerându-i să plece[710]. Două luni mai târziu, după asasinarea lui JFK, Azcue a văzut știrile televizate despre arestarea lui Lee Harvey Oswald și a înțeles că a avut de-a face cu un impostor. El a afirmat că bărbatul pe care l-a cunoscut avea circa 35 de ani și păr blond. Oswald avea 24 de ani și părul închis la culoare.

Apariția cuiva care voia să treacă drept Lee Harvey Oswald la Ambasada Cubei cu două luni înainte de asasinarea președintelui Kennedy este o probă a înscenării. Oricum, proba nu a fost făcută public imediat. Au fost necesari ani pentru a ieși la iveală. De fapt, în declarațiile date de Silvia Duran pentru Comisia Warren în 1963, ea l-a identificat fără ezitare pe Lee drept vizitatorul din ambasadă[711], dar când, 14 ani mai târziu, i-a fost arătată imaginea filmată a lui Lee, ea a confirmat că bărbatul pe care l-a întâlnit în septembrie 1963 la ambasadă nu era Lee Harvey Oswald[712].

După asasinat, Silvia Duran a fost arestată de poliția mexicană la cererea CIA, interogată și reținută câteva zile. Inițial ea a confirmat versiunea Comisiei Warren. În 1979, investigatorul irlandez Anthony Summers a interogat-o pe domnișoara Duran după ce Comitetul Camerei pentru Anchetarea Asasinatelor și-a terminat lucrările. El i-a arătat un film cu Lee Harvey Oswald care fusese făcut în New Orleans. Doamna Duran i-a declarat: „Bărbatul din film nu seamănă cu cel pe care l-am văzut în Ciudad de Mexico“[713]. Ea spunea că bărbatul de la ambasadă era „scund“, cam de mărimea ei, 1,60 m, Lee era cu 15 cm mai înalt și avea părul mai deschis la culoare[714]. Identitatea bărbatului a rămas necunoscută.

Conform succesiunii evenimentelor pe care a stabilit-o Comisia Warren, Lee a plecat din Ciudad de Mexico pe 3 octombrie 1963 cu autobuzul către Dallas. Dar proba, adică lista cu pasageri, lipsește. Se spune că anchetatorii guvernului mexican au confiscat-o pe aceasta și o copie a ei, în zilele care au urmat asasinatului. Documentele nu au

mai fost returnate și nici până în ziua de azi nu se știe unde sunt[715].

O săptămână mai târziu, pe 10 octombrie 1963, unitatea de dezinformare a lui David Phillips din cadrul biroului CIA din Ciudad de Mexico însărcinat cu problemele cubaneze a transmis un mesaj referitor la Lee către FBI, Marină și Departamentul de Stat. În acest mesaj se afirma că un bărbat pe nume Lee Oswald, fost dezertor, contactase Ambasada Uniunii Sovietice din Ciudad de Mexico întrebând dacă nu primise niciun mesaj. Memoriul trimis de CIA conținea descrierea fizică a unui american, de 35 de ani, înalt de 1,80 m și cu un început de chelie. E foarte clar că nu era adevăratul Lee Harvey Oswald[716]. Dar nu acest fapt era relevant. Raportul Phillips a permis ulterior agenției că presupună existența unei legături între Lee, suspectul în asasinarea președintelui, Cuba comunistă și Uniunea Sovietică.

În ziua asasinatului, CIA a trimis la FBI fotografia bărbatului despre care se spunea că e Lee Harvey Oswald în timp ce vizita Ambasada Uniunii Sovietice din Ciudad de Mexico. În momentul în care s-a stabilit că bărbatul din fotografie era prea vârstnic și prea solid pentru a fi Lee, Richard Helms a afirmat că trebuie să se fi petrecut o confuzie. Oricum, bărbatul a rămas neidentificat[717].

Ar trebui să remarcăm că, după asasinat, când Lee era în custodia poliției, a fost interogat de Thomas Kelley și Forrest Sorrels, agenți ai serviciului secret, printre alții. Cei doi le-au spus anchetatorilor Comisiei Warren că nu-și amintesc ca Lee să fi spus de călătoria în Mexic sau că ar fi dorit să viziteze Cuba. Iar când a fost întrebat de Poliția din Dallas dacă a făcut această călătoriei, Lee a afirmat că nu a fost niciodată în Ciudad de Mexico[718].

În spatele „inocentei confuzii“ a fotografiei bărbatului de la Ambasada Uniunii Sovietice mai e la mijloc și problema vocii înregistrate cu ajutorul microfoanelor din ambasadă. Se spune că agenții de la biroul FBI din Dallas au ascultat benzile de supraveghere și au constat că vocea cu pricina nu era a lui Lee. Le-au transmis această informație agenților serviciului secret a doua zi după asasinat, pe 23 noiembrie 1963[719]. Directorul FBI J. Edgar Hoover i-a scris președintelui Lyndon Johnson: „CIA a avertizat asupra faptului că pe 1 octombrie 1963, o sursă extrem de bine informată a anunțat că un

individ care s-a prezentat cu numele de Lee Oswald a contactat Ambasada Uniunii Sovietice din Ciudad de Mexico, întrebând dacă nu a fost trimis vreun mesaj pe numele său. Agenții speciali care au discutat cu Oswald în Dallas, Texas, au cercetat fotografii cu el și au ascultat o înregistrare a vocii lui. Acești agenți au fost de părere că individul menționat nu era Lee Harvey Oswald“[720].

Când Comisia Warren a cerut adjunctului directorului CIA, Richard Helms, să găsească o explicație pentru această discrepanță și alte întrebări în legătură cu presupusa vizită făcută de Lee în Mexic, Helms a ocolit problema spunându-le: „dezvăluirea ar putea compromite sursele și metodele CIA“[721].

David Phillips a fost întrebat despre aceste casete audio în 1976. El afirma că, în mod obișnuit, CIA le recicla și le distrugea[722]. Comitetul Camerei pentru Anchetarea Asasinatelor a dorit să afle de ce nu existau fotografii cu Lee vizitând Ambasada Uniunii Sovietice. Camerele de supraveghere ale CIA erau stricate pe-atunci, le-a explicat Phillips[723]. CIA spunea în 1975 că acele camere de la ambasada sovietică nu erau operaționale la sfârșit de săptămână și că la consulatul Cubei camera era stricată. Oricum, mai târziu, în 1989, cercetătorul-scriitor Anthony Summers a descoperit din interviurile cu anchetatorii Camerei că angajații CIA mințiseră și că, de fapt, camerele funcționau fără probleme[724]. Mai mult, la sfârșit de săptămână erau operaționale și existau, de asemenea, altele de rezervă. În plus, informatorii agenției din Ambasada Cubei au raportat după asasinat că Lee nu fusese acolo. Furibundul vizitator fusese altcineva. În ceea ce privește benzile audio, angajații CIA care le-au transcris au declarat încă de pe-atunci că cel înregistrat vorbea o rusă poticnită, în vreme ce a lui Lee era fluentă[725].

Niciuna dintre descoperirile făcute de Anthony Summers nu a fost preluată de raportul Comitetului special al Camerei pentru anchetarea asasinatelor de la sfârșitul anilor 1970. Comitetul s-a lovit de un zid de piatră încercând să obțină răspunsuri de la CIA. Pentru a soluționa acest impas și a-și îndeplini obiectivul încadrându-se în timpul și bugetul alocate, comitetul a ales să adopte o politică de înțelegere față de agenție. Eroarea judiciară a fost descrisă cu vervă de scriitorul David Talbot în meritoria sa cronică, *Brothers*. El

consemnează, de pildă, că David Phillips era întors pe toate părțile de Comitetul Camerei pentru Anchetarea Asasinatelor în 1977. Fumând țigară de la țigară, Phillips și-a croit drum printre întrebările tăioase puse de un procuror, Robert Tanenbaum, din New York, adjunct al consilierului Comitetului. Când Tanenbaum i-a pus în față memoriul lui Hoover în care se spunea că o persoană s-a prezentat drept Oswald în Ciudad de Mexico, Phillips s-a ridicat de pe scaun și a părăsit încăperea[726]. Mai târziu, discutând alte lucruri în timpul anchetei Comitetului, Phillips era interogat de investigatorul Camerei, Dan Hardway, care a studiat dreptul la Cornell. În acel moment, Phillips observa cum se acumulează munți de probe care demonstrau legăturile pe care le avea cu grupările cubanezilor anti-Castro susținute de SUA. Cu toate acestea, în cele din urmă, Comitetul Camerei a decis să-și restrângă raportul și să evite nominalizarea oficialilor CIA. Comitetul a conchis că președintele Kennedy „a fost probabil asasinat ca rezultat al unei conspirații“ și că această conspirație ar fi putut include cubanezi anti-Castro și Mafia[727].

În octombrie 1963, cu o lună înaintea asasinării președintelui Kennedy, conform FBI, mafiotul Jack Ruby din Dallas s-a întâlnit de două ori la Miami cu Johnny Rosselli, șef mafiot și om de legătură între grupările cubaneze anti-Castro și CIA. După cum am mai spus, Rosselli fusese recrutat de agentul CIA Bill Harvey pentru a colabora la Operația ZR/RIFLE, adică la tentativele de asasinat îndreptate împotriva lui Castro, coordonate de James Angleton[728]. Nu se știe despre ce au discutat Ruby și Rosselli în octombrie 1963[729]. Oricum, se pare că ulterior s-a pus la punct un plan conform căruia Mafia urma să elimine un număr de martori-cheie, după asasinarea lui Kennedy, începând cu uciderea lui Lee Harvey Oswald, care a fost împușcat de Jack Ruby pe 24 noiembrie 1963, în subsolul Poliției din Dallas.

Revenind la povestea noastră, pe 3 octombrie 1963, Lee s-a înregistrat la sediul local YMCA din Dallas. Marina, însărcinată cu al doilea copil, stătea cu Ruth Paine în localitatea Irving, pe West 5th Street, la numărul 2 515[730]. Lee le-a vizitat a doua zi, pe 4 octombrie și a stat cu ele până pe 6 octombrie 1963[731]. Lee a locuit, pentru scurtă vreme, la YMCA, apoi într-o pensiune pe North Marsalis Street pentru câteva zile, înainte să se mute într-un apartament situat pe

North Beckley Street numărul 1 026 în cartierul Oak Cliff din Dallas[732]. Această mică pensiune era situată pe marele bulevard care urca spre partea vestică a orașului. Conform proprietarului, Lee folosea numele O. H. Lee. Marina a declarat ulterior că Lee dorea să rămână incognito[733]. De asemenea, este foarte posibil ca el să fi încercat să scape de cei doi oameni cu care fusese văzut la apartamentul Sylviei Odio. S-ar putea să fi înțeles că era manipulat și, în consecință, să încerce delimiteze viața de familie și cea de la muncă, măcar temporar, în vreme ce încerca să analizeze situația în care se afla.

Interesant, un alt chiriaș din micuța pensiune era un zugrav pe nume John Carter, care făcea echipă cu Hank Killam. Soția lui Hank era Wanda Joyce Killam, angajată a lui Jack Ruby la Clubul Carousel. Nu se știe dacă Hank avea știință de vreo legătură dintre Lee și Jack Ruby. Hank a tot fost interogat după asasinarea lui JFK, conform fratelui său Earl și, în cele din urmă, a scăpat plecând la Pensacola, Florida. Patru luni mai târziu, în martie 1964, Hank a fost găsit mort, zăcând lângă o vitrină spartă într-un magazin universal. Gâtul îi era tăiat. În mod straniu, medicul legist a stabilit că moartea sa a fost un accident[734].

Așa cum George de Mohrenschildt îl ajutase pe Lee să găsească o locuință, ajutorul lui Ruth Paine a fost decisiv pentru a-i găsi apartamentul din North Beckley Street. Vă amintiți că Lee nu avea permis de conducere. Ruth Paine a fost șoferul lui personal. Lee s-a înregistrat la adresa din North Beckley Street pe 14 octombrie 1963[735]. A doua zi, Ruth a dat niște telefoane și i-a găsit de lucru într-o clădire în care lucra unul dintre vecinii ei — clădirea era cunoscută sub numele de Texas School Book Depository la adresa Elm Street, nr. 411 în Dealey Playa, Dallas. Vecina lui Ruth, Linnie Mae Randle, i-ar fi spus lui Ruth că fratele ei Wesley Frazier, în vârstă de 19 ani, reușise să se angajeze la Book Depository. Ruth l-a sunat pe supraveghetor, Roy Truly, iar Lee a fost la interviu și apoi angajat. A început lucrul a doua zi, pe 15 octombrie 1963[736]. El trebuia să completeze comenzi de cărți pentru editorii de carte școlară. Deși, în principal, Ruth era cea care-i făcuse rost de serviciu, adresa din Dealey Plaza presupune, desigur, că alegerea nu s-a făcut fără aprobarea

coordonatorilor lui Lee, dacă nu cumva era chiar rezultatul unei misiuni secrete.

În acel sfârșit de săptămână, la Spitalul Parkland s-a petrecut un eveniment cu mare impact asupra lui Lee. La 20 octombrie 1963, Marina dădea naștere celui de-al doilea copil, Audrey Marina Rachel Oswald[737]. Nerăbdător, Lee făcea drumul până în Irving aproape la fiecare sfârșit de săptămână pentru a-și vizita familia. Se spune că, văzând-o pe Rachel pentru prima dată, „Lee chiar a vărsat câteva lacrimi“[738].

Relația lui Lee cu Ruth Paine și cu soțul ei Michael nu diferea prea mult de cea pe care o avea cu George de Mohrenschildt, David Ferrie și alții: el îi considera pe cei din familia Paines ca fiind din aceeași „echipă“ cu el. În privința rolului său clandestin, el a presupus, fără îndoială, că nu era singurul din familia sa „extinsă“ care primea însărcinări pe care trebuia să le ducă supus la bun sfârșit. După cum am mai spus, o astfel de activitate este extrem de „compartimentată“. Se prea poate ca un agent să nu înțeleagă rațiunile unei misiuni și nici sarcinile primite de alții alături de care trăiau zi de zi. Nu li se permite să discute între ei și cu nimeni altcineva. Așa merg lucrurile în spionaj. Privind la circumstanțele lui Lee din această perspectivă, putem observa că el era deplin încrezător în Ruth și-i dăduse mână liberă s-o ajute pe Marina și pe copii. De asemenea, putem înțelege cu mai mare ușurință acțiunile lui Ruth din această perioadă când a fost șoferul lui Lee, ajutându-l să-și găsească un apartament unde să trăiască și dând telefoane ca să-i găsească de lucru la Texas School Book Depository.

Nu încape nicio îndoială că, în mintea sa, Lee considera noul serviciu drept o altă „acoperire“ care să-i permită să-și ducă la bun sfârșit sarcina actuală, care era atunci concentrată pe Uniunea Americană pentru Libertăți Civile. Coordonatorii lui Lee doreau cu siguranță să creeze o legătură între Comitetul fair-play pentru Cuba și agenție. Jucând rolul de activist de stânga, Lee ar fi putut crea această legătură. Pe 25 octombrie 1963, la doar o săptămână și jumătate după ce s-a angajat la noul loc de muncă, Lee a participat la o întrunire a Uniunii Americane pentru Libertăți Civile, în Dallas, unde i-a avut alături pe Michael Paine, pe Raymond Krystinik, unul dintre cei mai

apropiați prieteni ai lui Paine și coleg la Bell Labs, și pe soția lui[739]. Conform raportului Comisiei Warren, Lee a vorbit la acel miting, exprimându-și îngrijorarea în legătură cu Asociația John Birch și cunoscuta sa intoleranță față de evrei și de catolici[740]. De asemenea, Lee și-a expus viziunea asupra filosofiei socialiste, provocând o ceartă cu Ray Krystinik și apoi a petrecut seara apărându-și punctele de vedere într-o dezbatere încinsă[741]. Lee a încheiat prin a se alătura Uniunii Americane pentru Libertăți Civile și, după cum se știe, ulterior a adresat o scrisoare Partidului Comunist din SUA pentru a discuta modalitățile prin care uniunea poate avea o ideologie mai pronunțat de stânga. Autorii scrisorii, datată 1 noiembrie 1963, par să fie coordonatorii lui Lee care încercau, din nou, să lege Uniunea Americană pentru Libertăți Civile de Partidul Comunist. Este evident că stilul în care erau scrise acele rânduri nu avea nicio legătură cu Lee[742].

> Puteți să mă sfătuiți în privința viziunii de ansamblu pe care o avem asupra Uniunii Americane pentru Libertăți Civile? Și până la ce nivel, dacă e cazul, ar trebui să încerc să-i îmbunătățesc tendințele progresiste? Frâiele filialei din Dallas sunt ținute ferm de persoane cu meserii „liberale“ (întrunirea din 25 octombrie a fost condusă de un preot și doi profesori de drept). Oricum, unii dintre cei prezenți dădeau dovadă de o pronunțată conștiință de clasă și discernământ[743].

Vă amintiți probabil că David Phillips și E. Howard Hunt, apropiații lui Helms, erau cunoscuți pentru priceperea lor la scris, în special în domeniul dezinformării.

Se pare că, în acest interval, Lee a primit ordine de plată dintr-o sursă necunoscută (adică de la coordonatorii săi) via Western Union, pe adresa unui beneficiar de la YMCA. Investigatorii Comisiei Warren l-au descoperit pe C. A. Hamblen, un manager de la Western Union, care a afirmat că Lee a venit de mai multe ori să încaseze bani de-acolo. Alt angajat al Western Union, Aubrey Lewis, le-a spus o versiune asemănătoare. Comisia Warren nu a găsit vreun document în această privință și, în cele din urmă, a conchis că tranzacțiile sunt o fantezie. Interesant este că persoana pe care se presupune că a zărit-o martorul a trimis și o telegramă către secretarul Departamentului

Marinei din Washington, D.C., referitoare la trimiterea la vatră din Corpul Pușcașilor Marini. Lee a primit ajutor familial după ce a fost concediat, dar după „dezertarea“ lui în URSS, acesta a fost diminuat la un nivel mai mult decât nesatisfăcător[744]. Lee considera că la mijloc este doar o simplă greșeală birocratică și a făcut apel la Washington pentru o creștere a ajutorului. În privința surselor de finanțare ale lui Lee, legăturile dintre CIA și Lee Harvey Oswald au fost ținute bine ascunse de Comisia Warren.

Revenind la ziua de 1 noiembrie 1963, aceasta a reprezentat un moment critic în relațiile internaționale ale SUA. După cum am spus, președintele sud-vietnamez Ngo Dinh Diem fusese asasinat în Saigon în timpul unei lovituri de stat supervizate de CIA. Președintele Kennedy nu știa nimic de asasinat. Adevărul e că acesta a fost momentul în care John Kennedy a înțeles puterea și natura sinistră a unora dintre oamenii-cheie din CIA[745].

În același timp, în Irving, Texas, la ușa lui Ruth Paine bătea un agent FBI întrebând-o pe Marina dacă poate vorbi cu Lee Harvey Oswald. Acesta era plecat, dar Marina a descoperit că vizitatorul ei, agentul FBI James P. Hosty jr., investiga, după toate aparențele, activitățile pro-Castro ale lui Lee[746]. El săpa și după informații referitoare la locuința, slujba și familia lui. Hosty a plecat, dar s-a reîntors patru zile mai târziu, marți, 5 noiembrie 1963. Atât Lee, cât și Robert au pretins ulterior că Hosty o hărțuia pe Marina. În ceea ce o privește, Marina a spus că vizitele agentului FBI l-au supărat foarte tare pe Lee care i-a cerut să-i ia numele complet, numărul de telefon și numărul de mașină, dacă mai apare pe-acolo[747]. Amănuntele din viața agentului Hosty par mai degrabă nefericite: se știa că e jucător înrăit de bridge cu un bărbat pe nume Robert Surrey, asistent al general-maiorului Edwin Walker. Surrey a fost cel care, pe 22 noiembrie 1963 a tipărit fluturașii care întâmpinau vizita președintelui Kennedy în Dallas cu vorbele: „JFK căutat pentru trădare“[748].

Pe 6 noiembrie 1963, Lee a trecut pe la biroul FBI din Dallas pentru a-l întâlni pe agentul Hosty. Era plecat, astfel că i-a lăsat un bilet (despre care vom vorbi imediat)[749]. Făcând, pentru moment, un salt de numai două săptămâni, pe 22 noiembrie 1963, când președintele Kennedy a fost asasinat în Dealey Plaza, iar Lee Harvey

Oswald a fost considerat principalul suspect, Hosty i-a spus locotenentului de poliție Jack Revill: „Îl cunoaștem pe individul ăsta... (el este) un comunist“. Locotenentul a transmis informația către șeful poliției, Jesse Curry, iar acesta presei. Mai târziu, Gordon Shanklin, agent de serviciu la biroul FBI din Dallas, i-a cerut lui Curry să retracteze această știre, susținând că sursa poliției greșise[750]. Comandantul Curry a revenit asupra declarației sale.

Cu certitudine, Gordon Shanklin a înțeles că, admițând că FBI a avut de-a face cu Lee Harvey Oswald înainte de asasinat, ar putea da impresia că Biroul Federal nu l-a urmărit suficient de atent pe principalul suspect și de aceea a eșuat în încercarea de a-l proteja pe președinte. Shanklin nu dorea ca FBI să aibă parte de o proastă publicitate. În același timp, s-ar putea ca Shanklin să se fi temut de posibilitatea unei conspirații pentru asasinarea președintelui și ar fi dorit ca FBI să nu fie implicat deloc. De aceea, s-a mișcat rapid, încercând să șteargă orice presupusă legătură dintre Oswald și FBI.

În după-amiaza de după asasinat, când Lee a fost arestat și percheziționat de ofițerii de poliție înaintea interogatoriului, aceștia au descoperit în agenda lui Lee numele agentului Hosty. În agendă erau notate adresa, numărul de telefon și numărul de înmatriculare al mașinii lui Hosty[751]. Curând, Hosty a intrat în camera în care era interogat Lee. De îndată ce l-a văzut, Lee a explodat de furie, acuzându-l pe Hosty că i-a terorizat soția, amenințând-o c-o va deporta în Uniunea Sovietică[752]. Hosty a dispărut imediat și s-a ținut departe de Lee.

Două zile mai târziu, pe 24 noiembrie 1963, Lee a fost împușcat și omorât de Jack Ruby. Mai târziu, Hosty a distrus biletul lăsat de Lee la birou. Urmând ordinele primite de la superiorii săi, Hosty a aruncat resturile biletului la toaletă și a tras apa[753]. Expertul CIA în dezinformare David Phillips a publicat mai târziu o relatare a acestui incident, încercând, din nou, să pună sub semnul îndoielii reputația lui Lee. Phillips susținea că Lee îi spunea agentului special FBI James Hosty în nota pe care i-a trimis-o că intenționa „să arunce în aer FBI și Poliția din Dallas“. Mult mai târziu, Phillips a acceptat să mărturisească în fața unui comitet al Congresului că afirmațiile sale erau mincinoase. Adevăratul conținut al notei lui Lee către Hosty era:

„Dacă vrei să afli ceva despre mine, vino și vorbește direct cu mine. Dacă nu încetezi hărțuirea soției mele, voi lua măsurile adecvate și mă voi plânge autorităților în drept“[754].

Dincolo de evidentele încercări făcute de agenții lui Helms de a-l prezenta pe Lee drept un nemulțumit patologic, coordonatorii lui s-au folosit de FBI pentru a-i hărțui familia și a fabrica alte probe ale instabilității mintale a lui Oswald.

Martorii au declarat că l-au văzut de nenumărate ori pe Lee în cele două săptămâni dinaintea asasinării președintelui Kennedy, în afara vizitelor la Western Union și la biroul FBI din Dallas. Oricum, după cum am mai spus, știm că la Ambasada Cubei din Ciudad de Mexico a fost utilizată o dublură a lui Lee. Acest truc al coordonatorilor lui Lee nu pare să se fi limitat la Mexic. De exemplu, un bărbat care pretindea că este Lee Oswald și-a făcut apariția la un vânzător de mașini Lincoln-Mercury din Dallas, pe 9 noiembrie 1963. Bărbatul a vorbit cu vânzătorul de mașini Albert Guy Bogard spunându-i, printre altele, că făcuse recent rost de niște bani, apoi a testat o mașină. Cu toate acestea, adevăratul Lee Harvey Oswald nu știa să conducă. În plus, Bogard a declarat în fața Comisiei Warren că bărbatul nu semăna cu acel Oswald văzut ulterior la știri[755]. Un alt incident similar s-a petrecut la un poligon acoperit, sâmbătă, 16 noiembrie 1963. Martorii, Sterling Wood, de 13 ani, și tatăl lui, un dentist, Homer Wood, trăgeau la țintă în acea zi la Sports Drome Rifle Range din Dallas. Amândoi au afirmat că bărbatul care trăgea de pe culoarul de lângă ei era Oswald. Ei au spus că trăgea cu o carabină model italienesc și că era cu un bărbat care conducea o mașină model recent. Celălalt bărbat se afla la volan. Chiar în acea sâmbătă, Lee nu a mers la Irving să-și vadă familia pentru că doamna Paine organizase o petrecere privată. Comisia Warren a respins ulterior diversele apariții la acest poligon spunând că toți martorii au greșit dintr-un motiv sau altul. Desigur, comisia nu voia să ia în discuție posibilitatea ca Lee să fi avut un complice, deschizând astfel ușa unui dosar de conspirație. Astfel că în vreme ce declarația celor doi Wood a fost aruncată la coș, este interesant să notăm că tatăl și fiul l-au identificat corect pe Lee în fotografii și că detaliile poveștii lor sunt mai corecte și consecvente decât cele ale altor martori[756]. Probabil că bărbatul pe

care l-au văzut semăna cu Lee sau era o dublură care juca rolul lui. O altă posibilitate, dată fiind natura acțiunilor sub acoperire care-și propuneau la acel moment compromiterea lui Lee, era ca totul să se fi petrecut ca urmare a activităților de condiționare din Programul MKULTRA al lui Helms. După cum vom vedea, ceva similar s-a petrecut și în viața lui Sirhan Sirhan cu câteva zile înainte de asasinarea senatorului Robert F. Kennedy, în 1968. Dacă e să ne luăm după felul în care era descris comportamentul lui Sirhan, vizita făcută la poligon a fost clar rezultatul unei sugestii posthipnotice. Rapiditatea neobișnuită cu care vorbea acesta, ochii sticloși și intensitatea concentrației sunt semne clasice ale programării prin hipnoză. Ca și în cazul lui Lee, alt bărbat necunoscut îl însoțea pe Sirhan, îl ducea cu mașina către și de la poligon. Adevărul e că partidele de tir de pe poligon care apar atât în viața lui Sirhan, cât și în a lui Lee adaugă tușele finale ale unui plan total pentru a-i atrage în capcană pe acești vinovați fără vină.

---

423 James H. Fetzer, Ph.D. (editor), *Murder in Dealey Plaza* (Chicago, Catfeet, 2000), p. 298.

424 Harrison Edward Livingstone și Robert J. Groden, *High Treason: The Assassination of JFK and the Case for Conspiracy* (New York, Carroll & Graf, 1998), pp. 110–126.

425 Jim Marrs, *Crossfire: The Plot that Killed Kennedy* (New York, Carroll & Graf, 1989), p. 11.

426 Josiah Thompson, *Six Seconds in Dallas: A Micro-Study of the Kennedy Assassination* (New York, publicat de Bernard Geis Associates, distribuit de Random House, 1967), p. 24.

427 Edward Jay Epstein, *Inquest: The Warren Commission and the Establishment of Truth* (New York, The Viking Press, 1966), p. 46.

428 David Talbot, *Brothers: The Hidden History of the Kennedy Years* (New York: Free Press, 2007), p. 282.

429 Philip H. Melanson, *Spy Saga: Lee Harvey Oswald and US Intelligence* (New York: Praeger, 1990), p. 144.

430 Sylvia Meagher, *Accessories After the Fact: The Warren Commission, the Authorities, and the Report* (New York, Vintage Books, Random House, 1967), p. 269.

431 Edward Jay Epstein, *Legend: The Secret World of Lee Harvey Oswald* (New York, McGraw-Hill, 1978), p. 190.

432 Melanson, *Spy Saga*, pp. 137–138.

433 Meagher, p. 54.

[434] Meagher, p. 232.

[435] Michael Benson, *Who's Who in the JFK Assassination* (New York, Citadel Press, Kensington Publishing, 1993), p. 329.

[436] Epstein, *Legend,* p. 60.

[437] Melanson, *Spy Saga,* pp. 41–43.

[438] Bernard Fensterwald jr., director, Comitetul pentru investigarea asasinatelor, *Coincidence or Conspiracy?* (New York, Kensington Publishing, 1977), p. 298.

[439] Melanson, *Spy Saga*, pp. 40–41.

[440] Melanson, *Spy Saga*, p. 34.

[441] Melanson, *Spy Saga*, pp. 39–41.

[442] Benson, p. 136.

[443] Benson, pp. 132–133.

[444] Melanson, *Spy Saga*, p. 51.

[445] Benson, p. 137.

[446] Epstein, *Legend*, p. 62

[447] Meagher, p. 244.

[448] Operă fundamentală a lui Edward Gibbon (1737-1794), istoric şi membru al parlamentului englez. A fost publicată în şase volume între 1776 şi 1788 (n. trad.).

[449] Epstein, *Legend*, p. 69.

[450] Epstein, *Legend*, p. 73.

[451] Fetzer, p. 42.

[452] Meagher, pp. 107–109.

[453] Epstein, *Legend*, p. 64.

[454] Epstein, *Legend*, p. 86.

[455] Livingstone și Groden, pp. 163–164.

[456] Melanson, *Spy Saga*, p. 12.

[457] Livingstone și Groden, pp. 139 și 163.

[458] Fetzer, p. 363.

[459] Melanson, *Spy Saga*, p. 9.

[460] Melanson, *Spy Saga*, p. 25.

[461] Epstein, *Legend*, pp. 77–80.

[462] Benson, p. 63.

[463] Epstein, *Legend*, p. 71.

[464] Marrs, p. 105.

[465] Pistol cu ţeavă scurtă, de calibru mare, care putea fi ţinut în buzunar. de la Henry Derringer (1786-1868) renumit armurier american care a inventat acest pistol (n. trad.).

[466] Epstein, *Legend*, p. 72.

[467] Epstein, *Legend*, p. 79.

[468] Epstein, *Legend,* p. 84.

469 Melanson, *Spy Saga*, p. 11.

470 Marrs, pp. 110–111.

471 Joan Mellen, *A Farewell to Justice: Jim Garrison, JFK's Assassination, and the Case That Should Have Changed History* (Potomac Books, Inc., 2005), p. 176.

472 Melanson, *Spy Saga*, p. 25.

473 Melanson, *Spy Saga*, p. 12.

474 Melanson, *Spy Saga,* p. 25.

475 Epstein, *Legend,* pp. 89–91.

476 Epstein, *Legend*, p. 92.

477 Melanson, *Spy Saga*, p. 13.

478 Epstein, *Legend*, p. 94.

479 Melanson, *Spy Saga*, p. 133.

480 Melanson, Spy *Saga*, p. 100.

481 F. Peter Model și Robert J. Groden, *JFK: The Case for Conspiracy* (New York, Manor Books, 1976), p. 177.

482 Walt Brown, *Treachery in Dallas* (New York, Carroll & Graf Publishers, 1995), p. 312.

483 Model și Groden, p. 188.

484 Epstein, *Legend,* pp. 94–96.

485 Melanson, *Spy Saga*, p. 14.

486 Epstein, *Legend,* pp. 95–96.

487 Epstein, *Legend,* p. 96.

488 Epstein, *Legend*, p. 96.

489 Epstein, *Legend,* pp. 99–101.

490 Mark Lane, *Plausible Denial: Was the CIA Involved in the Assassination of JFK?* (New York, Thurnder's Mouth Press, 1991), pp. 68–69.

491 Epstein, *Legend*, p. 106.

492 Epstein, *Legend*, p. 295.

493 Melanson, *Spy Saga*, pp. 138–139.

494 Epstein, *Legend,* p. 103.

495 Epstein, *Legend,* p. 103.

496 Epstein, *Legend,* p. 103.

497 Epstein, *Legend*, p. 103.

498 Epstein, *Legend*, pp. 107–108.

499 Melanson, *Spy Saga*, p. 138.

500 Epstein, *Legend*, p. 150.

501 Epstein, *Legend*, p. 109.

502 Epstein, *Legend,* pp. 144–145.

503 Melanson, *Spy Saga*, p. 18.

504 Epstein, *Legend*, p. 108.

505 Epstein, *Legend,* p. 109.
506 Epstein, *Legend*, p. 196.
507 Epstein, *Legend,* p. 112.
508 *Ministerstvo Vnutrennih Del*, Ministerul de Interne sovietic în cadrul căruia Lavrenti Beria a inclus pentru o scurtă perioadă (1953) şi poliţia secretă. Un an mai târziu, MVD păstra atribuţiile de securitate internă ale poliţiei, în vreme ce KGB, nou înfiinţat, se ocupa cu securitatea statului (n. trad.).
509 Marrs, p. 126.
510 Epstein, *Legend,* p. 136.
511 Epstein, *Legend,* p. 149.
512 Fensterwald, p. 220.
513 Fensterwald, pp. 220–221.
514 Meagher, p. 346.
515 Mellen, p. 166.
516 Model și Groden, p. 187.
517 Model și Groden, p. 188.
518 Melanson, *Spy Saga*, p. 22.
519 F. Peter Model și Robert J. Groden, *JFK: The Case for Conspiracy* (Manor Books, 1976), p. 188.
520 Meagher, pp. 336–341.
521 Meagher, p. 343.
522 Epstein, *Legend,* pp. 158, 166.
523 Epstein, *Legend,* p. 165.
524 Melanson, *Spy Saga*, p. 107.
525 Mellen, p. 166.
526 Melanson, *Spy Saga*, p. 55.
527 Melanson, *Spy Saga*, p. 46.
528 Melanson, *Spy Saga*, p. 47.
529 Melanson, *Spy Saga*, p. 60.
530 Melanson, *Spy Saga*, pp. 89–90.
531 Melanson, *Spy Saga,* pp. 80–81.
532 Melanson, *Spy Saga*, p. 78.
533 Gaeton Fonzi, *The Last Investigation* (New York, Thurder's Mouth Press, 1993), p. 191.
534 Melanson, *Spy Saga*, p. 89.
535 Fonzi, p. 31.
536 Melanson, *Spy Saga*, p. 77.
537 Epstein, *Legend*, pp. 180–181.
538 Melanson, *Spy Saga*, pp. 76, 79.
539 Epstein, *Legend*, p. 190.

540 Melanson, *Spy Saga*, p. 79.
541 Fensterwald, p. 213.
542 Epstein, *Legend,* pp. 203–206.
543 Epstein, *Legend,* p. 197.
544 Epstein, *Legend,* p. 205.
545 Melanson, *Spy Saga*, p. 80.
546 Epstein, *Legend,* pp. 189, 316.
547 Melanson, *Spy Saga*, p. 82.
548 Epstein, *Legend,* p. 190.
549 Arthur M. Schlesinger jr., *A Thousand Days, John F. Kennedy in the White House* (New York, Black Dog & Leventhal Publishers, 2005), p. 293.
550 *Young Men's Christian Association*, organizaţie mondială fondată în 1844 la londra pentru a pune în practică valorile creştine (n. trad.).
551 Epstein, *Legend*, p. 316.
552 *Thanksgiving Day*, sărbătoare naţională în SUA şi Canada de mulţumire pentru recoltă. în SUA s-a ţinut pentru prima dată în 1621 de puritanii reformaţi şi se sărbătoreşte în a patra joie din noiembrie (n. trad.).
553 Epstein, *Legend,* p. 199.
554 Melanson, *Spy Saga*, p. 81.
555 Epstein, *Legend*, p. 203.
556 Meagher, p. 183.
557 Epstein, *Legend*, pp. 194–195.
558 Melanson, *Spy Saga*, pp. 82–84.
559 Lane, *Rush to Judgment*, p. 311.
560 Philip H. Melanson, *The Robert F. Kennedy Assassination: New Revelations on the Conspiracy and Cover-up* (New York, Shapolsky Publishers, Inc., 1991), pp. 183–184.
561 Melanson, *The Robert F. Kennedy Assassination,* p. 200.
562 Epstein, *Legend*, p. 203.
563 Epstein, *Legend,* p. 214.
564 Epstein, *Legend*, p. 184.
565 Epstein, *Legend,* p. 207.
566 Epstein, *Legend,* p. 203.
567 Melanson, *Spy Saga*, p. 58.
568 George Michael Evica, *And We Are All Mortal: New Evidence and Analysis in the John F. Kennedy Assassination* (West Hartford, University of Hartford, 1978), p. 6.
569 Fensterwald, pp. 414–415.
570 Meagher, p. 199.
571 Meagher, p. 184.
572 Melanson, *Spy Saga*, p. 58.

573 Evica, p. 6.
574 Melanson, *Spy Saga*, pp. 121–122.
575 Melanson, *Spy Saga*, p. 83.
576 Fetzer, p. 369.
577 Melanson, *Spy Saga*, p. 118.
578 Melanson, *Spy Saga*, p. 118.
579 Meagher, p. 208.
580 Meagher, pp. 200–201.
581 Melanson, *Spy Saga*, p. 83.
582 Meagher, pp. 202–204.
583 Meagher, pp. 205–206.
584 Meagher, p. 215.
585 Epstein, *Legend*, p. 209.
586 Melanson, *Spy Saga*, p. 86.
587 Melanson, *Spy Saga*, pp. 86–88.
588 Meagher, p. 283.
589 Meagher, pp. 288–290.
590 Meagher, p. 283.
591 Meagher, p. 290.
592 Meagher, p. 287.
593 Meagher, p. 63.
594 Asociaţie americană anticomunistă înfiinţată în 1958. Susţine limitarea acţiunii guvernamentale, republica constituţională şi libertea personală. Este considerată o grupare radicală de dreapta. John Birch a fost un misionar şi agent secret american, ucis de comuniştii chinezi în 1945 (n. trad.).
595 Talbot, p. 71.
596 Talbot, p. 77.
597 Talbot, p. 74.
598 Talbot, p. 153.
599 Talbot, p. 158.
600 Meagher, pp. 128–130.
601 Meagher, pp. 286–287.
602 Meagher, p. 287.
603 Epstein, *Inquest*, p. 136.
604 Meagher, p. 241.
605 Epstein, *Inquest*, p. 136.
606 Meagher, p. 320.
607 Meagher, p. 321.
608 Meagher, p. 291.
609 Melanson, *Spy Saga*, p. 74.

[610] Melanson, *Spy Saga*, p. 86.
[611] Meagher, p. 93.
[612] Meagher, p. 220.
[613] Melanson, *Spy Saga,* p. 61.
[614] Meagher, p. 221.
[615] Melanson, *Spy Saga*, p. 73.
[616] Melanson, *Spy Saga*, p. 74.
[617] Epstein*, Legend*, p. 214.
[618] Melanson, *Spy Saga*, p. 79.
[619] Fonzi, p. 192.
[620] Melanson, *Spy Saga*, p. 90.
[621] Livingstone și Groden, *High Treason*, p. 113.
[622] Mahoney, 228.
[623] Epstein, *Legend,* pp. 216–217.
[624] Melanson*, Spy Saga*, p. 86.
[625] Fensterwald, pp. 218–219.
[626] Melanson, *Spy Saga,* p. 34.
[627] Melanson*, Spy Saga,* p. 37.
[628] Mellen, p. 132.
[629] Livingstone și Groden, p. 251.
[630] Lane, *Plausible Denial*, p. 224.
[631] Livingstone și Groden, p. 161.
[632] *JFK* (1991), cu Kevin Costner, Gary Oldman şi Jack Lemmon. Stone este şi coautorul scenariului. Filmul a fost nominalizat la opt premii oscar şi a câştigat două (n. trad.).
[633] Talbot, p. 334.
[634] Melanson, *Spy Saga*, pp. 33–34.
[635] Melanson, *Spy Saga*, p. 36.
[636] Richard D. Mahoney, *Sons & Brothers: The Days of Jack and Bobby Kennedy* (New York, Arcade Publishing, 1999), p. 229.
[637] Melanson*, Spy Saga*, pp. 40–43.
[638] Mahoney, p. 270.
[639] Melanson*, Spy Saga*, p. 93.
[640] Melanson, *Spy Saga*, p. 29.
[641] Epstein, *Legend,* p. 218.
[642] Melanson, *Spy Saga,* p. 32.
[643] Epstein, *Legend*, p. 218.
[644] Melanson, *Spy Saga*, p. 51.
[645] Volum care a câştigat premiul Pulitzer (1957), cuprinde opt momente de bravură din viaţa unor senatori ai SUA. este atribuit lui John F. Kennedy, dar cel

care l-a scris este cel care îi scria discursurile, Theodore Sorensen (n. trad.).

646 Melanson, *Spy Saga*, p. 63.

647 Fensterwald, p. 38.

648 Meagher, p. 234.

649 Melanson, *Spy Saga*, p. 62.

650 Epstein, *Legend*, p. 219.

651 Melanson, *Spy Saga*, pp. 63–64.

652 Melanson, *Spy Saga*, p. 63.

653 Epstein, *Legend*, p. 221.

654 Melanson, *Spy Saga,* pp. 86–87.

655 Melanson, *Spy Saga*, p. 87.

656 Melanson, *Spy Saga*, p. 87.

657 Epstein, *Legend*, p. 222.

658 Melanson, *Spy Saga*, p. 64.

659 Epstein, *Legend*, p. 224.

660 Melanson, *Spy Saga*, pp. 65–66.

661 Epstein, *Legend,* p. 226.

662 Epstein, *Legend*, pp. 227–229.

663 Melanson, *Spy Saga*, pp. 44–45.

664 Melanson, *Spy Saga*, p. 49.

665 Melanson, *Spy Saga*, p. 39.

666 Turner și Christian, p. 207.

667 Fonzi, p. 408.

668 Lane, *Plausible Denial*, p. 78.

669 Fonzi, p. 421.

670 Melanson, *Spy Saga*, p. 181.

671 Fonzi, pp. 264–265.

672 Fonzi, p. 409.

673 Talbot, p. 389.

674 Fensterwald, p. 487.

675 Fensterwald, pp. 488–489.

676 Mahoney, p. 273.

677 Meagher, p. 232.

678 Benson, p. 354.

679 James W. Douglass, *JFK and the Unspeakable: Why He Died and Why It Matters* (Maryknoll, NY, Orbis Books, 2008), p.168.

680 Fensterwald, p. 388.

681 Fonzi, p. 111.

682 Meagher, p. 380.

683 Fensterwald, p. 388.

684 Fonzi, p. 110.
685 Fonzi, pp. 110–112.
686 Fonzi, p. 113.
687 Epstein, *Legend*, p. 234.
688 Fensterwald, p. 388.
689 Meagher, p. 379.
690 Epstein, *Legend,* p. 234
691 Fonzi, p. 113.
692 Fensterwald, p. 388.
693 Meagher, p. 377.
694 Fonzi, p. 109.
695 Meagher, p. 377.
696 Fonzi, p. 114.
697 Fonzi, p. 116.
698 Talbot, p. 383.
699 Fonzi, pp. 278–280.
700 Fonzi, p. 295.
701 Fonzi, p. 281.
702 Meagher, p. 381.
703 Fonzi, p. 281.
704 Melanson, *Spy Saga*, pp. 94–96.
705 Fonzi, pp. 281–282.
706 Fonzi, p. 282.
707 Melanson, *Spy Saga*, p. 102.
708 Epstein, *Legend*, pp. 237–238.
709 Fonzi, p. 283.
710 Melanson, *Spy Saga*, p. 97.
711 Fensterwald, p. 395.
712 Fonzi, p. 288.
713 Fonzi, p. 288.
714 Melanson, *Spy Saga*, p. 98.
715 Melanson, *Spy Saga*, pp. 95–96.
716 Fonzi, pp. 283–284.
717 Melanson, *Spy Saga*, pp. 99–100.
718 Meagher, pp. 227–228.
719 Peter Dale Scott, *Deep Politics and the Death of JFK* (Berkeley, California, University of California Press, 1993) , pp. 41–42.
720 Evica, p. 141.
721 Melanson, *Spy Saga*, p. 100.
722 Melanson, *Spy Saga,* p. 103.

723 Fonzi, p. 285.

724 Melanson, *Spy Saga*, p. 101.

725 Fonzi, p. 294.

726 Talbot, p. 385.

727 Talbot, p. 387.

728 Scott, p. 173.

729 Mahoney, p. 273.

730 Melanson, *Spy Saga*, p. 124.

731 Melanson, *Spy Saga*, p. 152.

732 Epstein, *Legend*, p. 239.

733 Meagher, pp. 196–197.

734 David E. Scheim, *Contract on America: The Mafia Murder of President John F. Kennedy* (New York, Kensington Publishing Corp., 1988), pp. 52–53.

735 Marrs, p. 40.

736 Marrs, p. 41.

737 Epstein, *Legend*, p. 239

738 Meagher, p. 230.

739 Fensterwald, p. 562.

740 Meagher, p. 243.

741 Fensterwald, p. 563.

742 Melanson, *Spy Saga*, p. 57.

743 Melanson, *Spy Saga*, p. 57.

744 Meagher, pp. 365–366.

745 Fonzi, p. 423.

746 Fensterwald, p. 254.

747 Meagher, pp. 213–216.

748 Benson, p. 198.

749 Fensterwald, p. 18.

750 Fensterwald, p. 411.

751 Fensterwald, p. 254.

752 Epstein, *Legend,* p. 246.

753 Fensterwald, p. 255.

754 Lane, *Plausible Denial*, p. 78.

755 Fensterwald, pp. 392–393.

756 Meagher, pp. 370–371.

Capitolul 6

22 noiembrie 1963, asasinarea președintelui John F. Kennedy

La 19 noiembrie 1963, în Washington, D.C., chiar înainte ca președintele Kennedy să plece la Dallas, Richard Helms a intrat în Biroul Oval cu o geantă mare din pânză în mână. I-a spus lui Kennedy că CIA a confiscat o cantitate de arme din Cuba pe o plajă venezueleană (un agent CIA a declarat mai târziu că așa-numitele probe — o încercare de a demonstra exportul revoluției din Cuba în Caraibe — au fost, foarte probabil, măsluite de Helms pentru a-l incrimina pe Castro)[757]. Helms a deschis apoi geanta și a scos un pistol mitralieră. Surprins că Helms a putut trece cu arma de securitatea Casei Albe, Kennedy a izbucnit: „Asta îmi dă un sentiment de încredere“[758]. Trei zile mai târziu, președintele era mort.

Cu gândul la alegerile prezidențiale din 1964, Kennedy planificase ca în Texas să ceară și sprijinul politic al Partidului Democrat din Statul Stelei Singuratice[759]. Voia să-i aducă la aceeași masă pe guvernatorul conservator al Texasului John Connally și pe senatorul liberal Ralph Yarborough. Kennedy spera că prezența vicepreședintelui său, texanul Lyndon B. Johnson, l-ar putea ajuta să pună capăt disensiunilor pentru binele partidului[760]. Kennedy era încrezător că, la alegerile din 1964, l-ar putea înfrânge pe adversarul său republican senatorul Barry Goldwater din Arizona. Spera și că popularitatea sa se va reflecta în Congres unde, simțea el, legislația pe care o propunea ar fi putut avea mari șanse să fie adoptată. De asemenea, președintele era optimist că va negocia pacea cu URSS în Vietnamul de Sud, Berlin și Cuba. De fapt, spera să facă o călătorie în Rusia în timpul celui de-al doilea mandat[761].

Joi, 21 noiembrie 1963, președintele și prima-doamnă au părăsit Washington, D.C., cu avionul, aterizând în San Antonio, Texas, unde au fost primiți călduros. La fel au fost primiți și în Houston. În acea noapte au stat la Hotelul Texas, din Fort Worth. Devreme, în dimineața următoare, pe 22 noiembrie 1963, deschizând ziarul *Dallas Morning News*, președintele a citit: „Bun-venit, domnule Kennedy, la Dallas“. Continua criticând măsurile politice luate de Kennedy, susținând că „a aruncat la coș Doctrina Monroe[762] de dragul spiritului Moscovei“, că administrația lui a început să fie „blândă cu comuniștii“ și că ignora Constituția. Arthur Schlesinger, consilierul lui Kennedy, spunea că președintele a fost, pentru o clipă, supărat. Kennedy a întrebat: „Cum or putea să scrie așa ceva?“[763]. Mai târziu, în acea dimineață, președintele s-a relaxat. Într-un scurt discurs ținut în fața hotelului, le-a spus celor prezenți: „Doamna Kennedy se pregătește. Îi ia mai mult, dar, desigur, arată mai bine când face asta decât arătăm noi“[764]. După aceea, președintele Kennedy a ținut un discurs la micul dejun organizat de Camera de Comerț din Fort Worth, apoi el și echipa lui au plecat cu un avion. Câteva minute mai târziu, au aterizat pe aeroportul Love Field în Dallas. De-a lungul străzilor o mulțime de oameni veniseră să salute familia prezidențială în drumul lor prin oraș.

Înainte de a merge la muncă la Texas School Book Depository de pe Elm Street în Dallas, Lee Harvey Oswald își începea deseori ziua luând micul dejun la Dobbs House. Unii au speculat pe marginea faptului că și Jack Ruby și polițistul J. D. Tippit erau clienți obișnuiți ai acestui restaurant. Oricum, cele două chelnerițe, Mary Dowling și Dolores Harrison, au declarat că l-au servit pe Lee de multe ori și că l-au recunoscut la TV după asasinat. Ultima dată când l-au văzut, pe 20 sau 21 noiembrie 1963, au remarcat unele schimbări de comportament. Mary Dowling spunea că s-a purtat „răutăcios“ cu ea și că a insultat-o din cauza micului dejun. Dolores Harrison care-i pregătise lui Oswald „ochiuri moi,“ spunea că acesta s-a plâns că erau prea tari, dar le-a mâncat așa. Domnișoara Dowling a spus că ofițerul Tippit era și el pe-acolo și că l-a remarcat pe Lee, însă din câte și-a dat ea seama, nu părea să-l cunoască[765]. Indiferent dacă Tippit și Ruby îl urmăreau sau nu pe Lee, este interesant să remarcăm izbucnirea

neobișnuită pe care a avut-o Lee față de chelneriță. După cum vă amintiți, un asemenea comportament – inclusiv nervozitatea extremă – este caracteristică celor condiționați prin programarea prin hipnoză.

Când Lee nu se afla la muncă în Texas School Book Depository sau cu familia sa în Irving la sfârșit de săptămână, el a frecventat în câteva seri de weekend un bar de striptease din Dallas, cunoscut sub numele de Carousel, proprietate a lui Jack Ruby[766]. Mai târziu, Comisia Warren a pretins că nu exista nicio probă că Lee îl cunoștea pe Ruby[767]. În orice caz, pe baza declarațiilor a cel puțin opt martori, este clar că Lee era clientul unui bar de noapte al cărui patron era Ruby. Vă amintiți probabil ce spuneam, un chiriaș care locuia în casă cu Lee, Jack Carter, era prieten cu Wanda Killam, angajată a lui Ruby la Carousel.

Printre cei opt martori care l-au văzut pe Lee la Carousel[768] se află cinci dansatoare de striptease, un instrumentist, un magician și maestrul de ceremonii. Dansatoarele erau Karen Carlin (cunoscută și ca Teresa Norton sau Micuța Lynn)[769], Janet Conforto (cunoscută ca Jada)[770], Kay Helen Coleman Olsen (cunoscută și sub numele de Kathy Kay)[771], Bobbie Meserole (cunoscută ca Shari Angel)[772] și Beverly Oliver, care lucra la Clubul Colony[773].

Instrumentistul era toboșarul Bill Willis[774], iar magicianul era William Crowe jr. (cunoscut și ca Bill DeMar)[775]. Maestrul de ceremonii era Walter Weston[776].

O altă legătură cu acest club îi implica pe domnul și doamna Raymond Krystinik, prietenii lui Michael, soțul lui Ruth. Cu câteva săptămâni înainte de asasinat, în seara în care Krystinik i-a fost prezentat lui Lee la întrunirea despre care am vorbit, Raymond și soția sa ieșiseră în oraș, la Clubul Carousel patronat de Jack Ruby[777].

Este interesant că și alți doi dintre presupușii asasini din anii 1960 despre care vorbim în această carte au frecventat cluburile de striptease: Sirhan Sirhan își făcea veacul prin cluburile din California de sud, în vreme ce James Earl Ray le frecventa pe cele din Canada. Acest comportament a cărui similitudine oarecum întâmplătoare poate părea fără importanță, dacă-l scoatem din context. Însă, de fapt, după cum vom vedea, acești indivizi au fost manipulați în mod asemănător.

Cluburile pentru bărbați ofereau un loc sigur, cu spații slab luminate care le permiteau agenților să-și controleze subiecții, fără să-i avertizeze. Se știe că activitățile MKULTRA erau inițiate scăpând o „bobiță“ în băutura unui subiect neatent. Adormit de droguri, putea fi cu ușurință dus în alt loc unde — cu ajutorul Programului MKULTRA — îi puteau fi induse diferite sugestii posthipnotice.

Joi, 21 noiembrie 1963, Lee a luat micul dejun târziu, într-o pauză de muncă în clădirea Texas School Book Depository. El l-a întrebat pe unul dintre colegii săi, tânărul Buell Wesley Frazier, dacă nu-l poate duce în acea seară până în Irving. Frazier este aceeași persoană care-l ducea pe Lee în weekenduri să-i vadă pe Marina și pe copii. Frazier l-a întrebat de ce merge acolo joia, iar Lee i-a explicat că vrea să ia niște bare pentru perdea să le aducă la apartamentul său. În acea seară, Frazier l-a dus cu mașina pe Lee în Irving, iar în dimineața următoare, pe 22 noiembrie 1963, Lee a venit acasă la Frazier, ca să-l ducă înapoi la muncă.

Vă amintiți că Frazier stătea cu sora lui, doamna Linnie Mae Randle, nu departe de casa familiei Paine. Când Lee a deschis ușa mașinii lui Frazier și a intrat, a pus pe locurile din spate un pachet înfășurat în hârtie maro. Și Frazier, și sora lui susțin că l-au văzut. Iar ei sunt singurii martori despre care se știe că l-au văzut. Ulterior, cînd l-au descris în fața consiliului Comisiei Warren, au declarat amândoi că pachetul avea cam 60 cm lungime, adică mult mai scurt decât pachetul-probă care le-a fost arătat de consiliu. Li s-a cerut să indice cu precizie unde anume în spatele mașinii a fost pus pachetul. A rezultat că pachetul avea aproape 70 cm. Dar geanta descoperită în clădirea Texas School Book Depository avea o lungime de 96,5 cm, iar pușca dezasamblată era de 83,6 cm. De asemenea, Frazier și-a amintit că Lee căra pachetul sub braț, sprijinindu-i un capăt cu palma. Ar fi fost imposibil să îl care astfel dacă ar fi fost o pușcă[778]. În cele din urmă, după ce a ajuns la serviciu, niciun angajat nu-și amintește să-l fi văzut pe Lee ducând ceva în brațe[779].

Frazier și sora sa pretind că au văzut pachetul și, pe baza descrierii lor, acesta pare să fi fost prea mic pentru a conține o pușcă Mannlicher-Carcano calibru 6,5 mm dezasamblată. Frazier afirma că Lee i-a spus că aducea bare de perdea pentru apartamentul său din

North Beckley Street. Interesant e că, potrivit Poliției din Dallas, Lee a spus ulterior că nu știa nimic de barele pentru perdea despre care le vorbise Frazier polițiștilor[780].

Interpretând toate acestea din perspectiva agenților însărcinați cu programarea lui Lee, era important să existe mărturii că el a adus o armă în clădire, dacă voiau să demonstreze că Lee era trăgătorul. Acest lucru putea fi rezolvat simplu și expeditiv, cerându-i lui Lee să aducă bare pentru perdea din Irving în clădirea Texas School Book Depository în dimineața plănuitului asasinat. Poate că îndeplinind un asemenea ordin, Lee a considerat că aduce barele pentru perdele fie pentru intimitatea noului său apartament, fie pentru că a fost rugat de vreun vecin sau de proprietăreasă. Este important să ne amintim care era *modus operandi* tipic pentru cei care conduceau această misiune. Experții în domeniul operațiilor secrete erau capabili să determine un subiect neavertizat (dar care fusese condiționat) să acționeze, utilizând sugestia posthipnotică. Agenții care se ocupau de Lee erau cu certitudine adepții condiționării MKULTRA, programul controlat de Helms. Așa cum am spus, un drog administrat în secret, într-un bar, de pildă, l-ar fi lipsit de propria voință pe subiectul condiționării. Programarea prin hipnoză, o combinație de hipnoză și droguri, le permite agenților să sădească în psihicul subiectului diferite amorse psihice care pot fi folosite ulterior pentru a-i induce stări de transă. O asemenea condiționare le-ar fi permis agenților care-l controlau pe Lee să-i dea comenzi simple pe care el să le îndeplinească fără a-și aminti de ele ulterior. După cum am spus, Lee a declarat că nu-și amintește să-i fi spus ceva lui Buell Wesley Frazier despre barele de perdea, conform interogatoriului luat de Poliția din Dallas[781]. Agenții s-au folosit de acestea pentru a crea alte probe incriminatorii pentru ca Lee să fie acuzat de asasinarea președintelui Kennedy.

Cei care au plănuit asasinatul știau că orice investigație făcută după aceea va considera că povestea cu barele de perdea nu este decât o acoperire pentru a transporta în secret pușca — ascunsă, se spune, în garajul doamnei Paine — în clădirea Texas School Book Depository. Totuși, nu avem nicio probă că arma se găsea în garaj și, după cum a spus ulterior Marina, din câte știa, soțul ei nu avusese niciodată vreo pușcă[782].

Se știe că David Atlee Phillips, șeful CIA în Ciudad de Mexico și unul dintre experții lui Richard Helms în dezinformare, se afla în Dallas în acele zile. Amintiți-vă că fusese zărit alături de Lee în oraș, în septembrie 1963 și, de asemenea, că, aflat pe patul de moarte, în iulie 1988, i-a mărturisit fratelui său James, într-o conversație telefonică, că se afla, într-adevăr în Dallas, în ziua în care președintele Kennedy a fost asasinat[783].

Reîntorcându-ne la Lee Harvey Oswald, după ce a ajuns la serviciu cu Buell Wesley Frazier, în dimineața zilei de vineri, 22 noiembrie 1963, acesta și-a început îndeletnicirile obișnuite în depozitul de carte. Traseul coloanei auto prezidențiale prin oraș fusese publicată de două dintre ziarele locale cu trei zile înainte de asasinat, în 19 noiembrie 1963. Dar harta nu spunea că traseul se va abate de pe Main Street pe Elm Street, ci pur și simplu că va trece prin cele trei pasaje subterane din capătul vestic al Dealey Plaza și apoi o va lua pe autostrada Stemmons către Trade Mart[784]. În interviurile luate ulterior angajaților din clădirea Texas School Book Depository, s-a descoperit că cei mai mulți nici nu știau până în acea dimineață de vineri că limuzina prezidențială va trece prin fața clădirii lor. Nu se știe dacă Lee cunoștea ruta președintelui. Oricum, în dimineața de 22 noiembrie, Lee discuta cu James Jarman jr, unul dintre colegii săi, la primul etaj al clădirii, când a observat lumea adunată afară. El l-a întrebat pe Jarman de ce, iar acesta i-a spus că, după cum auzise, urma să vină președintele. Lee l-a mai întrebat din ce direcție, iar Jarman i-a spus că probabil dinspre Main Street către Houston Street și apoi pe Elm Street[785].

Texas School Book Depository se află pe Elm Street. În masiva clădire de cărămidă, înaltă de șapte etaje, se aflau birouri și depozite. Ea marchează colțul de nord-est al Dealey Plaza. Piața coboară dinspre Houston Street către cele trei pasaje ale podului de cale ferată din capătul vestic al acesteia. În nordul pieței, adică la vestul clădirii Book Depository, se află o pergolă din ciment construită în stilul Art Deco al anilor 1930, iar alături (îndreptat către vest) un gard de lemn și câțiva copaci. Gardul de lemn este situat în vârful unei ridicături, un deal. În spatele gardului era o parcare și o zonă de tranzit feroviar. În această zonă se află turnul Union Terminal North, mai înalt cu cinci metri

decât nivelul parcării.

Pe 22 noiembrie 1963, în turn, supraveghetor de serviciu era Lee Bowers jr. (38 de ani)[786], care a observat că o mașină cu număr din alt stat a intrat în parcare, a trecut prin spatele gardului de lemn și a plecat încet înainte de ora 12.00. O alta a sosit și a plecat la 12.25. Între acestea, o a treia mașină a intrat în parcare și a plecat pe la 12.15. Era un Ford negru, model 1957, cu numere de Texas și era condus de un bărbat alb a cărui vârstă era, probabil, între 25 și 35 de ani. E interesant că părea să vorbească la un microfon. Ulterior, în declarația dată Comisiei Warren, Bowers spunea că „șoferul ținea ceva în dreptul gurii“[787]. Tot Bowers declara că a observat doi oameni aflați în spatele gardului chiar în acele momente, amândoi necunoscuți, niciunul angajat al căilor ferate. Un bărbat între două vârste, masiv, și un tânăr cam pe la 25 de ani[788].

Tot atunci, la un capăt al Dealey Plaza, un alt martor, Carolyn Walther, se afla pe Houston Street înainte de trecerea coloanei de mașini. S-a uitat în sus către clădirea Texas School Book Depository și a văzut doi oameni la ferestrele de lângă colțul sudic al celui de-al șaselea etaj. Ea le-a spus, mai târziu, celor de la FBI că unul dintre bărbați era îmbrăcat cu o cămașă albă și avea o pușcă. Celălalt bărbat avea un costum maro[789].

Un alt martor din Dealey Plaza, Arnold Rowland, stătea cu soția sa pe Houston Street, între Elm Street și Main Street. Așteptând sosirea președintelui, s-a uitat în sus și a văzut la etajul șase al clădirii depozitului de cărți un bărbat îmbrăcat cu o cămașă deschisă la culoare. Acesta ținea în mâini o pușcă[790]. El i l-a arătat soției[791] și a observat, de asemenea, ceasul Hertz aflat deasupra clădirii. Arăta 12.15[792].

Un alt martor, Robert Hughes, filma cu o cameră de 8 mm la colțul dintre Main și Houston. Când coloana auto s-a apropiat dinspre Main Street, el a filmat momentul în care Lincolnul albastru-închis al președintelui a luat colțul dintre Houston Street către Elm Street la 12.30[793]. În fundal, a prins pe peliculă clădirea Texas School Book Depository. În imaginile filmate a surprins doi bărbați aflați la o fereastră de la etajul al șaselea stând la 3 metri depărtare[794]. Hughes a oprit filmarea cu doar câteva clipe înainte să înceapă focurile de

armă[795].

Pe Elm Street și Houston, pretinsul martor Howard Brennan s-a uitat în sus la clădirea Texas School Book Depository de îndată ce a auzit împușcăturile[796]. El pretinde că ar fi văzut un asasin la o fereastră de la etajul al șaselea. Ulterior, FBI i-a cerut să identifice suspectul dintr-un șir de oameni. Nu a putut. Și, din nou, la reconstituirea momentului împușcăturilor făcută de Comisia Warren nu a putut vedea pe nimeni la fereastra depozitului. Cu toate acestea, în declarația pentru forma finală a raportului, Brennan și-a schimbat dintr-odată versiunea și a declarat că trăgătorul era Lee Harvey Oswald[797].

Între timp, examinând acțiunile lui Lee din acele clipe, este clar că el s-a aflat în cantina clădirii Book Depository înainte și după împușcături. William Shelley, supraveghetor al clădirii, a mers la primul etaj pentru a lua masa 11.50. Shelley a declarat mai târziu că atunci l-a întâlnit și-a schimbat câteva vorbe cu Lee[798]. Un alt coleg al lui Lee, Eddie Piper, îngrijitor, le-a spus celor din consiliul Comisiei Warren că a vorbit la amiază cu Oswald la primul etaj[799].

Martora R. E. Carolyn Arnold, secretară la Texas School Book Depository, le-a spus celor de la FBI că se îndrepta către scările de la intrare pentru a aștepta trecerea coloanei prezidențiale și că, în drumul spre ușă crede că l-a văzut pe Lee la primul nivel al clădirii. Era aproximativ 12.10[800]. Cu totul, în clădirea Texas School Book Depository lucrau 90 de persoane și cei mai mulți au ieșit să-i vadă pe președinte și pe prima-doamnă[801].

Martorul-cheie din Dealey Plaza a fost Abraham Zapruder, în vârstă de 58 de ani[802], croitor, care filma evenimentul cu un aparat Bell and Howell de 8 mm cu lentile telescopice[803]. Cu puțin înainte de sosirea coloanei prezidențiale, s-a hotărât să filmeze de pe deal, pentru că avea vedere panoramică asupra Elm Street. A urcat până la marginea de ciment înaltă de circa 1 m, aflată lângă pergolă. Asistenta lui, Marilyn Sitzman, stătea lângă el pentru a-l sprijini[804]. Filmulețul de 22 de secunde al lui Zapruder a fost folosit ulterior pentru a da incidentului un fir cronologic standard pe baza căruia au fost determinate momentul împușcăturilor și direcțiile de unde s-a tras.

Dealey Plaza, descrisă mai sus, are forma unui cap de săgeată

îndreptat către vest. Corpul săgeții este Main Street, baza capătului de săgeată este Houston Street, muchia de sus este Elm Street, iar muchia de jos, Commerce Street. Vârful săgeții este podul de cale ferată și triplul pasaj. Coloana auto a președintelui a mers pe Main Street până a ajuns la Houston Street, a luat-o apoi la dreapta, pe Houston, și a făcut un unghi ascuțit, angajându-se pe Elm Street. Primii erau polițiștii pe motociclete, urmați de o mașină a poliției condusă de șeful Poliției din Dallas, Jesse Curry. În mașină se mai aflau doi agenți din serviciul secret, Forrest Sorrels și Winston Lawson, și șeriful J. E. Decker. Apoi venea limuzina prezidențială, un Lincoln model 1961, decapotabil. Președintele Kennedy stătea în partea dreaptă pe bancheta din spate, iar Jacqueline Kennedy se afla la stânga lui. Guvernatorul statului Texas, John Connally, stătea în fața președintelui, iar soția lui, Nellie, la stânga sa. Agentul William Greer era la volan, iar agentul Roy Kellerman stătea în dreapta lui. În spatele mașinii prezidențiale se aflau patru polițiști pe motociclete, câte doi de fiecare parte. Urma un Cadillac 1955 decapotabil în care se aflau opt agenți ai serviciului secret (patru stăteau pe scările laterale ale mașinii) și doi dintre consilierii președintelui, David Powers și Kenneth O'Donnell. Venea apoi mașina vicepreședintelui, un Lincoln decapotabil, în care se aflau vicepreședintele Lyndon Johnson, în spate dreapta, Ladybird Johnson lângă el în mijloc și senatorul de Texas Ralph Yarborough în partea stângă. Pe scaunele din față stăteau agentul Rufus Youngblood, în dreapta, și ofițerul de patrulă de pe autostrada Texas State, Hurchel Jacks, care conducea. Această mașină era urmată de alta cu agenți din serviciul de protecție și polițiști din Dallas. În restul coloanei se aflau mașini care-i transportau pe primarul Dallasului, Earle Cabell, și pe soția sa, Elizabeth, congresmeni texani, alți demnitari locali și jurnaliști. Coada coloanei era formată dintr-o mașină de poliție și alte câteva motociclete[805].

La ora 12.30, coloana a ajuns pe Elm Street. După ce mașina prezidențială a trecut încet de Texas School Book Depository, s-au auzit focuri de armă în Dealey Plaza. Au durat șase secunde. Când s-au terminat, președintele Kennedy era mort, iar guvernatorul Connally, rănit[806].

Martorii au văzut-o pe Jacqueline ridicându-se pe portbagajul

mașinii pentru a recupera fragmente din craniul soțului ei. Bodyguardul ei, agentul Clint Hill, a sărit imediat de pe scara mașinii din spate și a împins-o înapoi pe scaunul ei pentru a o proteja, în timp ce coloana a accelerat pe sub podul de cale ferată și apoi pe autostrada Stemmons, în direcția Spitalului Parkland[807].

În același timp, la ușa din față a clădirii Texas School Book Depository, ofițerul Marrion L. Baker a sărit de pe motocicletă și, cu pistolul scos, s-a repezit în clădire. Era însoțit de Roy Truly, director la Book Depository. Polițistul a intrat prima dată în cantină unde l-a găsit pe Lee bând suc. Conform spuselor lui Truly, ofițerul Baker l-a întrebat: „Omul ăsta lucrează aici?“, iar Truly a răspuns: „Da“. Ulterior, Truly a spus că Lee nu părea înfricoșat și nici emoționat. Nu avea „răsuflarea tăiată, ci (era) calm și stăpânit“[808].

Un alt martor, doamna Robert Reid, șefă de birou, a declarat că s-a întors la câteva momente după împușcături în biroul ei și l-a observat și ea pe Lee. Avea o Coca Cola în mână, a spus ea[809].

Între timp, în Dealey Plaza, poliția căuta sursa împușcăturilor, descoperind ceva care s-a dovedit extrem de neobișnuit. Martorii i-au spus polițistului J. M. Smith, care stătea în fața clădirii Book Depository, că focurile au fost trase dintre tufele de pe deal. El urcat în grabă movila și a ajuns în parcarea din spatele dealului cu pistolul scos. A găsit acolo un bărbat care a scos o legitimație spunând că este de la serviciul secret[810]. Cu toate acestea, Comisia Warren a confirmat că în acea zonă nu se aflau agenți ai serviciului secret — toți agenții din escorta prezidențială își continuaseră drumul cu coloana auto către Spitalul Parkland, în conformitate cu regulile serviciului Secret[811].

Un alt ofițer de poliție, adjunctul comisarului Seymour Weitzman, a declarat că a ajuns în zona de tranzit feroviar de lângă clădirea Texas School Book Depository unde, susținea el: „serviciul secret… era, de asemenea, prezent“[812]. Iar sergentul D. V. Harkness de la Poliția din Dallas a depus mărturie că, după ce au fost trase focurile de armă, a fugit în spatele clădirii Texas School Book Depository unde a întâlnit niște bărbați care i-au spus că sunt agenți ai serviciului secret[813].

Din nou, serviciul secret a reluat declarația că niciunul dintre

agenții săi nu s-a aflat în Dealey Plaza, pe terenul din jurul clădirii Texas School Book Depository sau în zona de tranzit feroviar în acele momente[814]. În mod straniu, Comisia Warren nu a încercat să afle identitatea impostorilor și nici rolul lor în această conspirație.

În ceea ce-l privește pe Lee Bowers, funcționarul din turnul feroviar, el a declarat că se uita la gardul de lemn când a auzit cel puțin trei focuri de armă și a văzut „o fulgerare de lumină sau fum“[815]. Cei doi bărbați pe care i-a zărit este foarte probabil să fi aruncat armele în portbagajul mașinii și să fi plecat.

Trăgătorul din Texas Book Depository nu ar fi avut nicio problemă să fugă din clădire. Se știe că spatele depozitului nu a fost blocat de poliție decât după 20 de minute de la asasinat. Așa că adevăratul criminal ar fi putut scăpa cu ușurință pe acolo[816].

Cu siguranță, în acest moment Lee Harvey Oswald aflase ce s-a întâmplat.

Deși s-ar putea să nu fi auzit împușcăturile sau țipetele trecătorilor, sigur a auzit vacarmul sirenelor când poliția s-a îndreptat către Dealey Plaza. Dându-și seama ce s-a întâmplat, el s-a decis, pare-se, să plece acasă imediat și apoi, dat fiind rolul său în operațiile secrete, spera, fără îndoială, să-l întâlnească pe agentul lui de control. A plecat de la serviciu spre apartamentul lui mai întâi cu autobuzul, apoi cu un taxi. De asemenea, s-ar putea ca Lee să-și fi dat seama cine se află în spatele oribilei crime și să fi simțit că i se pregătea o înscenare. Dar, ofițerii care-l controlau, cei care au pus la cale incriminarea lui, știau că este esențial ca în acest moment să controleze acțiunile lui Lee. Posibilitatea utilizării sugestiilor posthipnotice a fost o parte a planului lor de a-l face să acționeze cum doreau ei. O simplă comandă, de pildă: „Când auzi sirenele, mergi la Texas Theatre și așteaptă instrucțiunile“, este tot ce ar fi trebuit.

Texas Theatre se află pe Bulevardul West Jefferson, la circa 1,5 km de apartamentul lui Lee. O oră mai târziu, când Lee stătea în întunericul sălii aproape goale de cinema, a fost acostat de poliție și ridicat pentru asasinarea președintelui și a ofițerului de poliție J. D. Tippit (despre care vom vorbi în cele ce urmează).

Unii dintre cei care au scris despre asasinat au sugerat că Lee ar fi putut fi programat să-l împuște pe președinte (un „candidat

manciurian“). Nu este cazul. Se știe bine că acest tip de programare nu este sigur și are rezultate impredictibile. Sunt probe că este vorba despre Programul MKULTRA, dar se pare că Lee nu a fost programat să fie asasin, ci țap ispășitor.

Comisia Warren a pretins că au fost trase trei focuri de armă, toate din pușca unui singur trăgător aflat la fereastra de la etajul șase al clădirii Texas School Book Depository[817]. Această teorie a fost respinsă de probele fizice adiționale, de declarațiile martorilor, analiza de film și de dovezile medicale.

Viziunea Comisiei Warren se baza pe scenariul propus de consilierul comisiei, Arlen Specter[818], (senator din Pennsylvania, 1981-2011). El a considerat că un glonț l-a lovit pe președintele Kennedy în ceafă și a ieșit prin gât și același glonț l-a lovit apoi pe guvernatorul Connally în spate, i-a rupt o coastă, i-a ieșit prin piept, și-a continuat traiectoria în jos, l-a rănit la încheietură, străpungându-i-o și a pătruns apoi în coapsa stângă. Al doilea glonț l-a lovit pe președinte în cap, în dreapta, iar al treilea glonț pare să fi ratat ținta[819].

Cu toate acestea, analizele de mai târziu, inclusiv informațiile cruciale pe care FBI a omis să le transmită Comisiei Warren, au demonstrat că teoria glonțului magic tras de pistolarul singuratic este absurdă.

Cea mai bună probă care se bazează pe numărul rănilor și pe traiectoria gloanțelor, indică existența a trei trăgători care au tras patru gloanțe[820]. Prima împușcătură l-a lovit pe președinte în spate. Când glonțul a lovit, președintele și-a ridicat coatele și și-a strâns pumnii în față pentru a se proteja[821]. Unghiul și direcția împușcăturii, bazându-ne pe proba rănii, indică faptul că glonțul a fost tras de la o fereastră situată la etajul al șaselea, din colțul sud-estic al Texas School Book Depository. Glonțul l-a lovit pe președinte în spate, aproximativ 12,5 cm mai jos de guler și la 5 cm în dreapta coloanei vertebrale[822]. A intrat doar 5 cm, după declarația medicilor care au efectuat autopsia[823]. Unii cercetători cred că acest glonț a fost descoperit pe o targă la Spitalul Parkland[824].

Al doilea glonț s-a auzit la nici o secundă de primul, prea repede pentru a fi tras de aceeași armă. Varianta Comisiei Warren care

susține că glonțul care l-a lovit pe Connally, a trecut, în primul rând, prin președintele Kennedy, este contrazisă de filmul Zapruder pe care nu descoperim niciun indiciu în acest sens. Iar Connally însuși a declarat, „poți vedea (în film) grimasa de pe fața președintelui. Nu o poți vedea pe chipul meu. Nu e nicio îndoială în legătură cu asta. Nu fusesem încă lovit“[825]. Când Connally a fost lovit, avea figura unui om din plămânii căruia a ieșit brusc tot aerul. Glonțul care l-a lovit i-a intrat prin spate, apoi a străbătut se pare traseul descris mai sus în raportul Comisiei Warren. Oricum, raportul pretinde că acesta a fost glonțul descoperit pe targa din spital, în ciuda faptului că era intact, deși rupsese două oase și cauzase atâtea răni[826]. Această a doua împușcătură a fost trasă din partea estică a Dealey Plaza, cel mai probabil de pe acoperișul County Records Building sau de pe clădirea Dal-Tex, amândouă situate pe Houston Street. Această constatare se bazează pe faptul că traiectoria era în jos, formând un unghi de 27 de grade și spre stânga formând un unghi de 20 de grade[827].

Al treilea glonț l-a lovit pe președinte în ceafă, împingându-i corpul în față, după cum se poate observa în film[828]. A fost al doilea foc tras din clădirea Book Depository. Aproape în același moment, a fost tras un al patrulea foc, de asemenea lovindu-l pe președinte în cap, dar din direcție opusă. Președintele a fost aruncat în spate și către stânga, căzând în poala soției sale[829]. Focul a fost tras din spatele gardului, de pe deal. Această localizare se bazează pe declarațiile celor care spun că au auzit zgomotul unei împușcături din spatele lor, de pe deal[830] și, de asemenea, pe probele medicale. O mulțime de medici de la Spitalul Parkland au descris masiva rană produsă de ieșirea glonțului în spatele gâtului. Kemp Clark, care era neurochirurg ,spunea că părea „că un proiectil a intrat și a ieșit prin ceafă“[831]. Cavitatea „părea să fie o rană de ieșire în partea posterioară a craniului,“ susținea medicul Ronald Jones[832], iar altul, Robert McClelland, a declarat: „Probabil o treime din țesutul cerebral, țesutul posterior cerebral și o parte din țesutul cerebelos au fost proiectate în afară“[833]. Printre medicii care au fost de față și susțin aceste declarații sunt și Malcolm Perry, Charles Baxter și Gene Akin[834].

În ceea ce privește rana de la gât, observată la Spitalul Parkland, analiștii au stabilit că era prea mică pentru a fi o gaură de glonț. Cel

mai probabil a fost produsă de un fragment de os aruncat afară de forța glonțului care a lovit în spate[835]. Un alt fragment a lovit trotuarul pe Main Street aproape de pasaj, crestându-l pe obraz pe James Tague, privitor în mulțime[836].

64 de martori oculari și-au expus după aceea propriile observații în legătură cu asasinatul. 33 spuneau că împușcăturile au venit dinspre deal, 25 dinspre clădirea depozitului de cărți, iar restul au oferit alte versiuni[837].

În completarea acestor probe, criminaliștii de astăzi au mai descoperit altele, care sugerează existența mai multor trăgători. În octombrie 2008, experți recunoscuți pe plan național, printre care și dr. Henry C. Lee din Connecticut, s-au întâlnit la un simpozion dedicat asasinatului, organizat la Universitatea Duquesne din Pittsburgh. Dr. Lee a spus că participanții au discutat rezultatele testelor de activare neutronică efectuate asupra fragmentelor de gloanțe descoperite după asasinarea președintelui Kennedy. Activarea neutronică este superioară analizei spectrografice pentru că arată compoziția cu exactitate de o parte per miliard. Dr. Lee a declarat că testele au dovedit că nu există nicio potrivire[838], ceea ce înseamnă că fragmentele de glonț erau diferite, indicând cu o mare probabilitate că nu s-a tras cu o singură armă.

Revenind la Dealey Plaza, în 22 noiembrie 1963, și la Lee Harvey Oswald, acest atac înspăimântător asupra coloanei prezidențiale trebuie să-l fi șocat pe Lee la fel de mult ca pe toți cei care se aflau acolo. Știa că toate agențiile de securitate ale guvernului vor intra imediat în stare de alertă maximă și, fiind un loial agent CIA sub acoperire, i s-ar fi putut ordona să se alăture efortului de capturare a asasinilor. Trebuia să ajungă acasă pentru a-și lua pistolul și a-l întâlni pe agentul coordonator pentru mai multe instrucțiuni. Nu era neobișnuit pentru agenți să se întâlnească în locuri publice, cum sunt parcurile sau cinematografele. În cazul lui Lee, a fost la Texas Theatre, pe Bulevardul Jefferson, situat la zece străzi sud de casa unde locuia el.

De vreme ce Lee nu avea mașină și nici permis de conducere, el a părăsit clădirea Texas School Book Depository, a străbătut distanța dintre câteva străzi, în jos, pe Elm Street, apoi a sărit într-un autobuz.

Există trei martori care pretind că l-au văzut pe Lee în autobuz: șoferul, Cecil J. McWatters, un pasager adolescent, Roy Milton Jones, și o femeie care i-a fost gazdă lui Lee pentru scurt timp, Mary Bledsoe[839]. Bledsoe a declarat că Lee purta o cămașă ruptă, cu nasturi lipsă și că arăta ca un „maniac". Însă, declarațiile celorlalți martori diferă. McWatters și Jones au declarat că Lee avea pe el o haină și că descrierea făcută de fosta gazdă comportamentului lui Lee diferă fundamental de ceea ce-și amintesc ei. Mai mult, atât șoferul, cât și tânărul pasager spun că nici măcar nu-și amintesc ca doamna Bledsoe să fi fost în autobuz[840].

Autobuzul mergea către Dealey Plaza și, doar după câteva străzi, a fost prins în ambuteiajul produs de baricadele polițiștilor care încercau să țină sub control zona în mijlocul mulțimii copleșite de durere. Lee a luat un bilet de transfer de la șoferul autobuzului, a coborât și a mers la un terminal Greyhound Bus pe Lamar Street.

Acolo a făcut semn unui taxi. În același timp, o femeie mai în vârstă ar fi vrut și ea un taxi. Lee i l-a oferit pe-al lui. Ea a refuzat și Lee i-a spus șoferului să meargă către Oak Cliff. Taximetristul, William Whaley, spunea că l-a dus pe Oswald către blocul 700 pe Bulevardul North Beckley[841]. A ajuns acasă pe la 13.00 și și-a schimbat hainele, după cum își amintește Earlene Roberts, care era menajeră[842]. Nu încape îndoială că Lee era monitorizat îndeaproape de ofițerii supraveghetori. La urma-urmei, spionii spionează. De vreme ce intenția conspiratorilor era să-i înscenze lui Lee asasinatul, era necesar, pentru a fi siguri că oamenii nu vor afla și versiunea lui, ca el să fie omorât înainte de proces. Trebuiau să se asigure că publicul și presa vor crede povestea care-l prezenta pe Lee drept un „asasin singuratic și dement". Să spunem din nou: pentru a le reuși conspirația, cei care au plănuit-o știau că trebuie să facă în așa fel încât poliția să-l aresteze pe Lee și apoi să se asigure că va fi redus la tăcere cât mai repede posibil, în timp ce încerca să „evadeze" din mâinile poliției. Nu-și puteau permite ca Lee să fie lăsat să vorbească. Dar, după cum vom vedea, socoteala de-acasă nu se potrivește cu cea din târg.

Între timp, la Spitalul Parkland, soția președintelui Kennedy, Jacqueline, aștepta în stare de șoc în fața sălii de operații, în vreme ce

înăuntru medicii mișunau în jurul corpului neînsuflețit al președintelui. Prima-doamnă a fost adusă în sală, când a sosit preotul. Părintele Oscar Huber a rostit ultimele rugăciuni, în vreme ce Jacqueline își ținea soțul de mână. Extrem de emoționați, medicul Charles Crenshaw și ceilalți membri ai echipei de chirurgi s-au alăturat și ei în timp ce Jacqueline și-a pus verigheta în degetul lui mic și apoi l-a sărutat. Părintele Huber a făcut semnul crucii, miruind fruntea președintelui, iar Jacqueline și medicii au ieșit din sală[843].

La Spitalul Parkland, vicepreședintele Lyndon Johnson se destăinuia tremurând secretarului asistentului de presă al Casei Albe, Malcolm Kilduff: „Nu știm dacă este o conspirație mondială, dacă mă vânează și pe mine cum l-au vânat pe președintele Kennedy". Johnson i-a cerut apoi lui Kilduff să nu anunțe moartea președintelui până când el nu ajungea pe aeroport și urca în Air Force One[844].

Imediat după aceea, cadavrul președintelui Kennedy a fost trimis cu avionul la Washington și în acea seară a fost efectuată autopsia la Centrul Medical Naval din Bethesda, Maryland, condusă de distinsul medic patolog comandorul James J. Humes[845].

Anunțul oficial al morții președintelui a fost făcut la Spitalul Parkland din Dallas de asistentul de presă Kilduff la 13.30. În mod ciudat, printre cei prezenți la spital când s-a făcut anunțul se afla și proprietarul Clubului Carousel, mafiotul Jack Ruby, conform declarațiilor unui reporter și ale altui martor. Reporterul, Seth Kantor, mai înainte angajat la *Dallas Times Herald*, a declarat că s-a salutat cu Ruby. Al doilea martor care confirmă versiunea lui Kantor a fost Wilma Tice, care le-a spus celor de la FBI că l-a văzut acolo pe mafiot. Ruby a negat că ar fi fost prezent la Spitalul Parkland când a fost anunțată moartea președintelui, iar Comisia Warren a respins declarațiile celor doi martori[846]. Întrebarea ce căuta Ruby la spital a rămas fără răspuns.

Fantezistul raport al Comisiei Warren continuă descriind evenimentele din viața lui Lee Harvey Oswald. Lee a sosit acasă în cartierul Oak Cliff pe la ora 13.00 și, potrivit menajerei, Earlene Roberts, nu a stat decât vreo trei-patru minute în camera lui[847]. Și-a luat pistolul, un Smith and Wesson model special calibru .38[848] și a plecat. Conform raportului oficial al Comisiei Warren, Lee a mers

câteva străzi în direcția sud-est și pe la 13.15 pe 10th Street, între Bulevardul Patton și Denver Street, s-a întâlnit cu o mașină de poliție condusă de ofițerul Jefferson Davis (J. D.) Tippit. Versiunea Comisiei Warren continuă astfel: „Tippit conducea încet înspre est, pe East 10th Street, în cartierul Oak Cliff. La distanță de circa 30 m de intersecția dintre 10th Street și Bulevardul Patton, Tippit a ajuns din urmă un bărbat [zice-se Lee Harvey Oswald] care mergea în aceeași direcție. Bărbatul se potrivea descrierii generale a suspectului căutat în legătură cu asasinatul. El a venit la mașina lui Tippit, și-a așezat brațele pe ușa din dreapta a mașinii, aparent vorbind cu Tippit pe fereastră. Tippit a deschis ușa din stânga și a început să ocolească mașina prin față. Când a ajuns la roata din față de pe partea șoferului, bărbatul aflat pe trotuar a scos un pistol și a tras câteva focuri, lovindu-l pe Tippit de patru ori și ucigându-l pe loc“[849].

Comisia Warren aduce ca probe – în mare măsură incomplete sau falsificate – următoarele: doi martori oculari au văzut momentul împușcăturilor și șapte oameni l-au văzut pe ucigaș fugind și l-au identificat ca fiind Lee Harvey Oswald. De la locul faptei, au fost recuperate cartușe care se potrivesc cu amprenta balistică a armei lui Lee, iar haina descoperită pe traseul pe care a fugit ucigașul îi aparținea lui Lee[850]. Pe de altă parte, faptele spun cu totul altceva.

În primul rând, scena crimei, pe 10th Street la numărul 404 se află la un kilometru și ceva de casa unde stătea Lee, pe Bulevardul North Beckley la numărul 1 026. Nimeni nu l-a văzut pe Lee mergând sau alergând acel kilometru[851]. De asemenea, conform versiunii oficiale, crima s-ar fi petrecut la 13.15, însă, conform martorilor, s-ar fi petrecut, de fapt, înainte de 13.10. Lee și-a părăsit locuința la 13.04 și i-ar fi fost fizic imposibil să ajungă pe jos până la locul unde se afla Tippit în acel interval orar.

Un martor, T. F. Bowley (34 de ani), care conducea pe 10th Street, susține că a văzut o mașină de poliție parcată aproape de trotuar și un ofițer zăcând pe stradă, lângă mașină. A oprit și, uitându-se la ceas, a observat că este 13.10. A încercat să-l ajute pe Tippit, dar și-a dat seama că e prea târziu. S-a folosit de radioul mașinii de poliție pentru a anunța crima la dispeceratul poliției[852] (raportul Comisiei Warren atribuie în mod greșit anunțul altui martor, Domingo

Benavides, care conducea prin zonă când a avut loc incidentul. Benavides le-a spus polițiștilor că nu-l poate identifica pe asasin)[853].

În ceea ce-i privește pe cei doi martori despre care Comisia Warren pretinde că ar fi văzut crima, unul era William Scoggins, taximetrist, iar cel de-al doilea era Helen Markham, chelneriță. Scoggins parcase la intersecția dintre Patton și 10th Street și susținea că l-a observat pe Tippit căzând la pământ și că l-a văzut apoi pe ucigaș alergând de-a lungul unei curți, trecând de niște tufe și îndreptându-se spre sud, pe Patton. Oricum, el a recunoscut în fața Comisiei Warren că, atunci când autoritățile i-au arătat fotografiile suspecților, i s-a spus că „a ales fotografia greșită“[854]. Scoggins și taximetristul William Whaley au participat la identificare la același șir de suspecți în care Lee a apărut alături de alții. Whaley spunea că oricine l-ar fi ales pe Lee pentru că „urla la polițiști“. Whaley spune că Lee era supărat pentru că simțea că fusese pus în rând cu câțiva adolescenți și că „voiau să-l bage la zdup pe nedrept, iar el voia un avocat...“[855].

Celălalt martor, doamna Helen Markham, este chiar mai interesant. Ea a declarat că stătea la colțul nordic al intersecției dintre 10th Street și Patton când a văzut o mașină de poliție mergând încet și oprindu-se lângă un bărbat care mergea pe trotuar. Spune că bărbatul i-a vorbit polițistului pe fereastra din față dreapta a mașinii. Polițistul a coborât și s-a îndreptat către partea din față a mașinii unde a fost împușcat de câteva ori. A căzut lângă roata din față stânga. Când ucigașul fugea în jos pe Patton, ea a început să țipe și să alerge către ofițer[856].

Comisia Warren a neglijat să scoată în evidență numeroasele discrepanțe din povestea doamnei Markham. De exemplu, ea spunea că asasinul a vorbit cu Tippit pe fereastra din față dreapta. Cu toate acestea, fotografiile făcute la locul crimei arată că fereastra din dreapta mașinii era închisă. Mai mult, doamna Markham susținea că a vorbit o vreme cu ofițerul căzut înainte de sosirea ambulanței. Însă probele medicale arată că Tippit a murit pe loc[857]. Să mai adăugăm că doi martori spun că Markham nici măcar nu a fost prezentă în minutele de după asasinat[858]. Depoziția ei mai ridică și alte probleme. De pildă, i-a spus unui anchetator că trăgătorul era scund, masiv și cu

părul vâlvoi (Lee era slab)[859]. În fine, într-un schimb neobișnuit de replici cu un consilier, doamna Markham a spus în mod repetat în fața Comisiei Warren că nu a putut identifica criminalul dintr-un șir de suspecți. Dar atunci când a fost îmboldită (sau, mai degrabă, împinsă) de consilier, „mai era și un al doilea trăgător acolo?“, ea a răspuns: „Cel pe care l-am ales era numărul doi“[860].

În ciuda descrierilor care pun la îndoială starea mintală a lui Helen Markham, Comisia Warren și-a construit cazul împotriva lui Lee bazându-se pe depoziția ei. În mod clar, comisia voia să poată declara că Lee Harvey Oswald l-a ucis pe ofițerul J. D. Tippit și că, prin urmare, el trebuie să fie cel care l-a asasinat pe președinte.

Raportul poliției spune că starea de spirit în care se afla doamna Helen Louise Markham când a fost adusă să-l identifice pe Lee era „isterică.“ Joseph Ball, consilier senior pentru comisie, a caracterizat-o mai târziu pe doamna Markham drept „complet țicnită“[861] și a desființat mărturia ei considerând-o „total neserioasă“ și „plină de greșeli“[862]. Un alt avocat al comisiei, Wesley Liebeler, care a intervievat-o pe doamna Markham, i-a spus lui Norman Redlich, asistent special al consilierului general al comisiei, J. Lee Rankin, că declarațiile lui Markham sunt „contradictorii“ și „fără valoare“[863]. Cu toate acestea, comisia i-a dat credit. La urma urmei, se potrivea scopurilor acestei comisii. Oricum, s-ar putea să mai fie un motiv valabil pentru declarația stranie a doamnei Markham, o explicație care nu a mai fost luată în considerare anterior. S-ar putea ca ea să fi fost condiționată sau programată prin hipnoză, după cum vom vedea.

Revenind la probele fizice în cazul asasinării lui Tippit, polițiștii din Dallas au prezentat patru gloanțe recuperate din cadavrul ofițerului: trei de producție Winchester-Westerns, iar altul Remington-Peters. În apropiere de locul crimei au fost descoperite patru cartușe: două erau de Winchester-Westerns și altele două de Remington-Peters. Bazându-se pe această probă, Comisia Warren a conchis că au fost trase, probabil, cinci focuri. Un glonț de producție Remington-Peters lipsește, la fel și un cartuș Winchester-Western[864]. Acest set de probe tinde să acrediteze ideea că au fost mai degrabă doi trăgători și nu unul, din cauza celor două tipuri de muniție și a numărului total de focuri trase.

Nu s-a putut face analiza balistică, deoarece gloanțele recuperate erau prea deformate pentru a putea fi comparate cu cele din pistolul lui Lee[865]. În ceea ce privește cartușele, în vreme ce raportul Warren pretinde că experții au descoperit că au fost trase din arma lui Lee[866], experții independenți sunt de acord că acele cartușe descoperite la locul asasinării lui Tippit nu ar putea proveni dintr-un .38 special, revolverul pe care, după toate aparențele, îl avea Lee. Asta pentru că toate cartușele consumate dintr-un .38 special au o umflătură în mijloc produsă de cilindrul mărit din cauza refacerii camerei de combustie[867]. Această caracteristică nu apare la cartușele recuperate. În mod clar, proba demonstrează că nu Lee l-a împușcat pe ofițerul J. D. Tippit.

Soarta ofițerului Tippit pare să fi fost strâns legată de cea a lui Lee Harvey Oswald. Tippit făcea parte, de 11 ani, din poliție. Era căsătorit și avea trei copii, deși căsnicia lui nu mergea prea bine[868]. Lucra cu jumătate de normă la un restaurant, Austin's Barbecue Drive-In[869]. Localul îi aparținea unui apropiat, prieten al lui Jack Ruby[870]. În vreme ce Ruby le va spune mai târziu anchetatorilor Comisiei Warren că nu era sigur dacă-l cunoaște pe J. D. Tippit, martorii de la Clubul Carousel declarau că Ruby îl cunoștea „binișor" și că Tippit era client fidel al clubului[871]. După cum am menționat, și Lee se număra printre clienți. Așadar, nu pare de neconceput ca ei să se fi cunoscut.

Dacă inventariem mișcările ofițerului Tippit din momentul asasinatului, vom descoperi că se îndrepta către cartierul Oak Cliff din Dallas, în vecinătatea lui Jack Ruby. La 15 minute după ce președintele a fost împușcat, adică la ora 12.45, se spune că poliția a transmis prin radio descrierea presupusului suspect: „alb, suplu, cântărind cam 75 kg, 1,78 m înălțime, puțin trecut de 30 de ani" (Lee avea 24)[872]. Descrierea se baza pe cea făcută de un martor ocular, Howard L. Brennan, care stătea vizavi de clădirea Texas School Book Depository, conform Comisiei Warren. Cu toate acestea, într-o reconstituire ulterioară a scenei, Brennan abia a putut vedea persoana de la etajul șase, cu atât mai puțin s-o mai și descrie. El a spus că suspectul era în picioare când a tras, deși nu era deschisă decât partea de jos a ferestrei. Asasinul trebuie să fi stat ghemuit[873]. La două zile după asasinat, șeful poliției din Dallas, Jesse Curry, era întrebat într-

un interviu televizat dacă poliția are un martor ocular al împușcăturilor. Curry a răspuns: „Nu, domnule. Nu avem“[874]. Cu siguranță, descrierea transmisă prin radioul poliției la ora 12.45 pe 22 noiembrie 1963 provenea din altă sursă, nu de la Poliția din Dallas.

Practic, toate patrulele s-au îndreptat către Dealey Plaza. Cu toate acestea J. D. Tippit a fost trimis la Oak Cliff pentru a fi „la dispoziție pentru orice urgență“[875]. Lee, de asemenea, locuia în Oak Cliff, la 1,5 km de apartamentul lui Ruby. Dar singura adresă pe care i-a dat-o șefului său, Roy Truly, era cea a casei din Irving unde locuiau Marina și copiii, la Ruth Paine, pe West 5th Street, la numărul 2 115. De fapt, Will Fritz, căpitan al Poliției din Dallas, a declarat că se pregătea să meargă acolo. Dar argumentul lui este vag, de vreme ce mulți dintre angajații din Texas School Book Depository, nu numai Lee, părăsiseră clădirea și nu se mai întorseseră[876]. În fapt, se estimează că din aproximativ 75 de persoane care lucrau în acea zi în clădire, vreo 45 au ieșit să asiste la trecerea coloanei prezidențiale și un număr necunoscut au fugit de îndată ce au auzit împușcăturile[877]. În mod clar, se pare că obiectivul căpitanului Fritz de a-l găsi pe Lee va fi fost stabilit de cei care dirijau complotul.

Între timp, ofițerul Tippit a ajuns în Oak Cliff și oprit la un magazin de discuri pe Bulevardul Jefferson, la depărtare de o stradă de Texas Theatre, de unde a dat un telefon. Martorii susțin că a stat acolo doar un minut[878]. Era 12.59. Conform înregistrărilor dispeceratului de poliție, Tippit nu a răspuns unui apel radio transmis către mașina sa la ora 13.00[879].

Să ne amintim că Lee sosise acasă în acele clipe, conform declarației menajerei, doamna Earlene Roberts. Pensiunea unde stătea Lee era situată chiar la nord, la câteva blocuri față de Bulevardul Jefferson, pe North Beckley. Doamna Roberts spunea că, de îndată ce Lee a revenit acasă, a observat că o mașină de poliție oprise în fața casei. Ea a spus în fața Comisiei Warren că șoferul a claxonat de câteva ori apoi a plecat (ea a mai afirmat că i s-a părut că în mașină se află două persoane; oricum, anchetatorii au remarcat că polițiștii patrulează de obicei singuri și că șoferul ar fi putut avea o cămașă atârnată la fereastră). Doamna Roberts a aruncat o privire și la mașină și le-a dat anchetatorilor câteva posibile numere, 106, 107 sau 207,

însă niciunul nu se potrivea cu acela al vreunei mașini care s-ar fi putut afla prin apropiere, conform Comisiei Warren[880]). Tippit era singur într-o mașină cu numărul 10[881]. Dacă doamna Roberts a văzut o mașină de poliție, a lui Tippit se potrivește cel mai bine.

Tippit pare să fi fost pion fără voie într-o partidă de șah jucată cu o precizie brutală de profesioniști în domeniu, oameni care știau că lui Lee trebuie să i se închidă gura cât mai repede. Tippit era, pur și simplu, o unealtă pentru a atinge acest obiectiv.

Conform declarației doamnei Roberts, când l-a văzut pentru ultima dată pe Lee, acesta aștepta în stația de autobuz din fața casei[882]. Pentru a determina ce s-a întâmplat după aceea, este necesar să facem să se potrivească logic multitudinea de fragmente ale puzzle-ului, bazându-ne pe cei mai de încredere martori și pe o analiză corectă a probelor. Iar cel mai plauzibil scenariu este cel pe care-l rezumăm în cele ce urmează: ofițerul Tippit a sosit la casa lui Lee, a claxonat, apoi a dat un ocol cvartalului și l-a luat pe Lee câteva minute mai târziu (știind că Lee nu poate conduce). Fără nicio îndoială, Tippit urma ordinele primite de a-l duce pe Lee la o anumită adresă și, ținând cont de conexiunile secrete ale lui Lee din agenție și de probabilele relații pe care și le-a făcut în clubul favorit al polițiștilor din Dallas, Carouselul lui Jack Ruby, o asemenea însărcinare nu ar fi putut fi de neconceput. Între timp, agenții care se ocupau de Lee, pe care Tippit, după câte se pare, nu-i cunoștea, au ales un loc pentru lichidarea lui Lee, o zonă liniștită rezidențială din vecinătate, la intersecția dintre 10th Street și Bulevardul Patton în cartierul Oak Cliff.

Conspiratorii voiau să aibă puțini martori. Locul ales era la aproape 1,5 km de pensiunea unde stătea Lee și la cinci străzi de Texas Theatre, un cinematograf unde, se pare, lui Lee i ordonase să meargă pentru a-și întâlni omul de contact[883]. Zona 10th Street era, de asemenea, cea unde putea fi găsită chelnerița Helen Markham, un martor ideal (interesant, zona cu pricina era, de asemenea, la doar câteva străzi de apartamentul lui Jack Ruby de pe Bulevardul Ewing, același Jack Ruby pe care conspiratorii îl vor chema să-l împuște pe Lee, două zile mai târziu, în parcarea din sediul central al Poliției din Dallas).

Probabil că Lee nu a știut cine l-a ucis pe președinte și nici cine era în spatele asasinatului. Nici nu a înțeles că fusese pregătit să i se însceneze acest asasinat.

Lee a auzit claxonul mașinii de poliție și a văzut că era unul dintre cei cu care se întâlnea în bar. A ieșit imediat pentru a pleca împreună cu ofițerul de poliție. Trebuia să-l întâlnească pe agentul care-l coordona cât mai repede posibil, pentru a primi însărcinarea acum, după asasinarea președintelui. Pe măsură ce criza națională lua proporții, Lee a crezut, fără îndoială, că Tippit primise ordinul să-l aducă de urgență la postul conspirativ de comandă pentru o întâlnire care să coordoneze acțiunile tuturor. Cu siguranță toți agenții, cunoscuți sau sub acoperire, fuseseră convocați pentru a face față acestei crize, li se spusese unde erau convocați și li se dăduseră rolurile pe care să le joace în uriașa vânătoare de oameni declanșată pentru prinderea asasinului sau asasinilor președintelui. Mulți probabil au simțit că se pregătea o lovitură de stat. În vreme ce Lee și-a tras pe față masca unui radical de stânga, el era un agent CIA de calitate, loial și patriot. Ca atare, ar fi putut la fel de bine să suspecteze că în spatele asasinatului s-ar afla cubanezii anti-Castro. Îi cunoștea pe mulți dintre ei și știa cât de mult dezaprobau deciziile președintelui Kennedy, în special în timpul invaziei în Golful Porcilor.

După ce Tippit a claxonat și a făcut ocolul cvartalului, Lee a așteptat un moment în stația de autobuz din fața pensiunii. Când Tippit s-a întors, Lee a sărit în mașină și au plecat în grabă. Se pare că ordinele lui Tippit erau să mai întâlnească două persoane undeva, la distanță de cinci străzi de Texas Theatre, pe Jefferson, cam 1,5 km în sud față de pensiunea lui Lee, pe 10th Street, între Bulevardul Patton și Denver Street. Cei doi ar fi putut fi agenții care-l controlau pe Lee sau asasini angajați de aceștia. Ceea ce știm este că a parcat lângă trotuar la nr 404 pe 10th Street, lângă Bulevardul Patton, și a ieșit din mașina sa. Martorii au declarat că au văzut indivizi staționând într-o mașină cenușie, posibil un Plymouth model 1951, care era parcat chiar peste stradă, cu fața către mașina de poliție a lui Tippit[884]. Cel mai posibil scenariu, bazat pe declarațiile martorilor oculari numiți mai sus este că de Tippit s-au apropiat doi bărbați, coborând, probabil, din mașina cenușie. Au vorbit cu Tippit și apoi s-au îndreptat către

Lee, să-l scoată din mașină. Cu siguranță Lee a le-a văzut armele sau poate că-i cunoștea pe cei doi și a simțit pericolul. A ieșit din mașina de poliție, a sărit în tufele din apropiere și a fugit să-și apere viața. Asasinii au tras după Lee și l-au ratat. Ei știau acum că acoperirea lor fusese compromisă și că Tippit a înțeles că la mijloc este o conspirație. Au fost nevoiți să-i închidă gura. J. D. Tippit a fost împușcat de patru ori de doi asasini. A căzut mort la pământ, în vreme ce atacatorii au sărit în mașina lor, mașina cenușie de peste stradă și au apăsat pe accelerație.

Această versiune a morții lui Tippit se bazează pe declarațiile câtorva martori oculari. Acquilla Clemons stătea la o stradă distanță de mașina lui Tippit. Ea a afirmat că a văzut doi oameni apropiindu-se de ofițerul Tippit. Unul era scund și masiv, iar celălalt era înalt și slab și purta o cămașă albă și pantaloni kaki[885]. Niciunul nu era Lee Harvey Oswald, a spus ea. După câte se pare, bărbații au stat de vorbă cu Tippit, apoi bărbatul masiv a început să tragă, iar cei doi au fugit. Comisia Warren a ignorat depoziția doamnei Clemons[886].

Frank Wright, un vecin care locuia la câteva zeci de metri de locul crimei, spune că a auzit împușcăturile și a ieșit din clădire pentru a vedea despre ce este vorba. Susține că a văzut un trăgător purtând o haină lungă stând lângă ofițerul Tippit, care era întins pe jos[887] și că bărbatul a fugit către o mașină cenușie parcată peste stradă și a plecat de îndată spre vest, pe 10th Street[888]. Un alt martor, Jack Tatum, conducea către vest pe 10th Street, cu câteva momente înainte de asasinat. Trecând cu Fordul Galaxy roșu pe lângă mașina de poliție a lui Tippit, a auzit împușcăturile și s-a uitat în spate. A declarat că l-a văzut pe ofițer întins la pământ și apoi ucigașul a venit deasupra lui și l-a împușcat în cap, ca în execuțiile mafiote[889].

Cu siguranță, s-a crezut că Lee va fi ucis la intersecția dintre 10th Street și Bulevardul Patton, iar, când planul a eșuat, conspiratorii au trecut la planul de rezervă – să-l ucidă pe Lee în Texas Theatre pe Bulevardul West Jefferson, la cinci blocuri depărtare.

Imediat după moartea lui Tippit, Lee s-a strecurat în Texas Theatre să se ascundă. Între timp, la câteva străzi depărtare de locul unde fusese asasinat Tippit, susține raportul Comisiei Warren, poliția a descoperit o haină gri-deschis, pe o peluză de pe Bulevardul East

Jefferson. Comisia Warren presupunea că această haină a fost aruncată de Lee când a fugit[890]. Însă, doamna Roberts, menajera lui Lee, a afirmat că, la plecare, Lee și-a pus pe el o haină neagră[891]. Haina care a fost descoperită avea o etichetă de spălătorie. Oricum, Marina Oswald a declarat că Lee avea o haină gri, dar că ea îi spăla mereu hainele lui Lee; nu le-a dus niciodată la spălătorie[892]. În fine, Comisia Warren a scris în raport că haina aruncată a fost descoperită, de căpitanul de poliție W.R. Westbrook, sub o mașină din spatele unei benzinării. Dar Westbrook a recunoscut că nu el a fost cel care a găsit-o. Poliția din Dallas nu a reușit să-l identifice pe cel care a găsit jacheta[893] sau pe cel care a pus-o acolo.

În vreme ce Poliția din Dallas are o groază de explicații de dat în legătură cu asasinarea lui JFK și a lui Tippit, cea mai mare parte a manipulărilor a fost, nu încape îndoială, opera conspiratorilor care intenționau să-l incrimineze pe Lee pentru a-și proteja propria piele. Modul în care i-au intimidat pe martori a fost brutal. De exemplu, doamna Acquilla Clemons, pomenită mai sus, care i-a descris pe cei doi oameni pe care i-a văzut asasinându-l pe Tippit, a devenit ea însăși, în scurtă vreme, victimă.

Doamna Clemons i-a mărturisit mai târziu unui investigator independent că, la scurtă vreme după a și-a expus public versiunea în cazul asasinării lui Tippit, un bărbat pe care ea l-a crezut polițist, i-a făcut o vizită. Bărbatul a avertizat-o că, dacă depune mărturie în fața Comisiei Warren, „ar putea fi ucisă“[894]. Alt martor al uciderii lui Tippit, Domingo Benavides, șofer de camion care se afla la locul crimei, spune că s-a simțit în pericol după asasinat[895]. Era convins că fratele său Eddy a fost ucis din greșeală în locul lui, trei luni mai târziu. Eddy Benavides a fost împușcat în ceafă în februarie 1964[896]. Martorul Harold Russell, care lucra într-o reprezentanță auto de pe Bulevardul Jefferson, le-a spus anchetatorilor că, la câteva momente după împușcarea lui Tippit, l-a văzut pe ucigaș, pe care nu l-a putut identifica, alergând în jos pe Bulevardul Patton către Bulevardul Jefferson. Ulterior, Russell a crezut că va fi ucis. La trei ani după asasinarea lui Tippit, la o petrecere, el a făcut o criză violentă, a fost arestat și, se spune, a murit în pușcărie după ce a fost lovit de un polițist[897]. Alt martor care îl însoțea pe Harold Russell în

reprezentanța auto de pe Bulevardul Jefferson a fost Warren Reynolds. Și el l-a văzut pe asasin și a declarat că nu-l poate identifica. La două luni după asasinat și după ce s-a văzut cu anchetatorii, Reynolds a fost împușcat în cap când intra în biroul său. Nu și-a văzut atacatorul, iar motivul atacului nu a fost tâlhăria. După ce Reynolds și-a revenit, iar rana de la cap i s-a vindecat, deoarece că se temea pentru viețile soției și fiicei lor[898], și-a schimbat declarația spunând că ucigașul era Lee[899]. Între timp, un suspect în cazul Reynolds se pare că a mărturisit că l-a împușcat pe acesta la beție. Suspectul, Darrell Garner, a fost săltat și arestat. Dar, la scurtă vreme, a fost eliberat pe baza albiului furnizat de o femeie care a declarat că era cu Garner când Reynolds a fost împușcat. Femeia, fostă dansatoare de striptease la Clubul Carousel al lui Jack Ruby, se numea Betty Mooney MacDonald (cunoscută și ca Nancy Jane sau Marilyn Magyar). Doamna MacDonald a fost arestată o săptămână mai târziu după o păruială cu colega ei de cameră. A fost găsită moartă în celulă, spânzurată cu pantalonii[900].

Cât de mare a fost rolul MKULTRA în aceste scenarii și în toată acoperirea asasinatului nu putem ști. Dar sunt câteva situații care sar în ochi. De exemplu, primul martor în cazul asasinării lui Tippit, Helen Markham. Este interesant de notat că ea a avut legături cu Jack Ruby. A fost chelneriță la restaurantul Eatwell din centrul Dallasului, care era un loc frecventat și de Jack Ruby[901]. Dar să analizăm puțin întrebarea dacă a fost un martor adevărat sau „fabricat“. Știm că dubioasa depoziție a domnișoarei Markham a fost ciudat de irealistă. De exemplu, ea crede că a vorbit *singură* 20 de minute cu ofițerul Tippit când el zăcea pe moarte. De fapt, Tippit a murit pe loc și în jurul lui mulțimea s-a strâns imediat după ce a fost împușcat[902]. În fine, când domnișoara Markham s-a referit la momentul în care a fost pusă de poliție în fața unui șir de suspecți în care se afla și Lee, a spus: „M-am uitat la el. Când l-am văzut pe acest bărbat (Oswald) nu am fost sigură, dar am simțit cum mă pătrund fiori de gheață[903]. Cu siguranță, expresia „fiori de gheață“ nu este chiar ieșită din comun. Însă, interesant, să tremuri și să te plângi de frig sunt simptome care au fost identificate și recunoscute drept consecințe ale programării prin hipnoză și ale condiționării. Sirhan Sirhan a început să „tremure violent“ când a fost examinat de medici, imediat după asasinarea lui

Robert Kennedy.

De asemenea, a manifestat simptome similare în celula sa după ședințele de hipnoză cu medicii, înainte de procesul său[904]. Chiar dacă acest răspuns fizic distinct – a fi pătruns de fiori – apare în declarația domnișoarei Markham, nu este sigur dacă în cazul ei a fost sau nu vorba despre efectele Programului MKULTRA. Oricum, dacă da, cu siguranță ar explica reacțiile ei. Conform unui asemenea scenariu, conspiratorii agenției i-ar fi spus domnișoarei Markham, sub hipnoză, ce trebuie să declare. Adevărul e că MKULTRA ar fi putut-o face cu ușurință să creadă că a fost martor la ceva fără să fi fost de față.

Revenind la situația dificilă a lui Lee Harvey Oswald, acesta a fugit de la locul unde fusese asasinat Tippit, pe 10th Street lângă Bulevardul Patton, și, conform raportului Comisiei Warren, a depus mari eforturi să evite echipajele de poliție care se îndreptau către locul crimei. La câteva străzi depărtare, pe Bulevardul Jefferson, Lee s-a strecurat în holul unui depozit de încălțăminte. Johnny Brewer, gestionarul depozitului, a auzit sirenele și a ridicat privirea. L-a văzut pe Lee părăsind holul de la intrare și l-a urmărit cum intră în Teatrul Jefferson din vecinătate, fără să cumpere bilet. Suspiciunile lui au crescut, iar Brewer s-a dus acolo și a vorbit cu casiera sălii, Julia Postal, care se pare nu era la ghișeu când Lee s-a strecurat înăuntru. Ea a chemat imediat poliția[905].

În sală erau cam 12 spectatori, iar Lee s-a așezat în spate, aproape de mijlocul rândului. Câteva minute mai târziu, pe ușile din față și din spate ale parterului au intrat vreo 15 polițiști. Johnny Brewer apăru pe scenă și i-a arătat cu degetul polițistului M.N. McDonald locul unde stătea Lee. Acesta s-a îndreptat încet către fundul sălii de cinema, s-a oprit în fața lui Lee și i-a ordonat să se ridice[906]. Lee știa că, dacă va fi arestat, i se va pune în cârcă asasinarea ofițerului Tippit și, probabil, a președintelui Kennedy. Mai știa și că dacă fugea, ar fi fost împușcat, dacă nu i-ar fi putut surprinde cumva profitând de momentul de stupoare pentru a dispărea de îndată. S-a decis să fugă.

Lee i-a tras un pumn ofițerului McDonald, dar n-a fost suficient de iute pentru a scăpa. McDonald a înșfăcat arma lui Lee și l-a trântit

la podea, moment în care patru sau cinci polițiști s-au aruncat asupra lui. A fost scuturat bine și încătușat rapid. Pe când era dus către ușa din față, la ora 13.51, el a strigat „Brutalitatea poliției“[907]. Conform unui reportaj din *New York Times* , Lee „avea un ochi învinețit și o tăietură pe frunte“[908]. Dar era încă în viață. S-ar putea să-și fi dat seama că busculada din teatru ar fi putut fi foarte bine planul de rezervă prin care conspiratorii urmau să-l lichideze pentru a se proteja ei. Deși nu exista nicio probă pentru identificarea asasinului președintelui, se spune că un ofițer ar fi strigat, când îl puneau pe Lee la pământ: „Ai îndrăznit să-l asasinezi pe președinte?“[909]. Într-adevăr, dacă Lee ar fi încercat să fugă din teatru, ar fi fost ucis imediat.

Planurile de a-l ucide pe Lee la intersecția dintre 10th Street și Bulevardul Patton și în Texas Theatre au eșuat. Conspiratorii nu prea mai aveau multe opțiuni și intraseră în criză de timp. Aveau nevoie de cineva care să bântuie fără probleme prin cercurile polițienești și care să primească ordine de la aliații lor secreți, șefii mafioți. A fost ales mafiotul Jack Ruby. Cu legăturile sale în Poliția din Dallas, era perfect plasat pentru a-l asasina pe Lee Harvey Oswald. Ținând cont de puterea Mafiei în Dallas, Ruby știa că refuzul unui asemenea ordin ar fi însemnat să-și semneze propria condamnare la moarte. În același timp, conspiratorii hotărâră să se asigure că presa va califica acțiunile lui Ruby nu drept o lovitură mafiotă, ci mai degrabă o crimă pasională. Dacă audiența accepta această versiune, s-ar putea ca Ruby să fi socotit că, asasinându-l pe presupusul asasin al președintelui John F. Kennedy, opinia publică îl va considera un patriot și va primi o sentință mai blândă. Oricum, Ruby a decis să-l vâneze pe Lee Harvey Oswald în sediul poliției.

După cum am mai spus, clubul de striptease pe care-l deținea Jack Ruby era un loc unde polițiștii își făceau veacul. De fapt, se știe că, în schimbul informațiilor pe care le dădea poliției, comerțul lui Ruby cu droguri ușoare era protejat de poliție și la fel traficul cu arme, jocurile de noroc și afacerea cu prostituate. Traficul de droguri din Dallas era controlat de familia lui Joe Civello, subordonată mafioților Carlos Marcello din New Orleans și Santo Trafficante din Florida[910]. De asemenea, în septembrie 1963, cam în același timp în care Ruby îl întâlnea pe Johnny Rosselli în Miami, David Phillips,

locotenentul lui Richard Helms, se întâlnea cu asociatul lui Rosselli, David Morales, la biroul CIA din Miami. Mai târziu, Rosselli a recunoscut în fața jurnalistului Jack Anderson că Ruby era „unul dintre băieții noștri“[911].

La câteva ore după ce Lee a fost dus la sediul poliției din Harwood și Commerce Street, în centrul Dallasului, Ruby l-a urmat acolo. Martorii spun că Ruby a fost zărit la etajul al treilea al clădirii, pe la ora 18.00 și, din nou, cam după o oră, pe holul unde se afla camera în care căpitanul Will Fritz îl interoga pe Lee. Se spune că Ruby a ciocănit și a întrebat dacă poate intra. Un polițist care păzea ușa i-a spus: „Nu poți intra acolo, Jack“. Atunci Ruby a plecat. A revenit la 22.30, întrebând dacă poate aduce niște sandviciuri pentru ofițerii de serviciu, dar i s-a spus: „Nu, mulțumesc.“ În cele din urmă, când a fost organizată o conferință de presă la miezul nopții pentru a-l aduce pe Lee în fața jurnaliștilor, urmăritorul acestuia, Jack Ruby, și-a făcut apariția în sala arhiplină[912].

Conferința de presă a fost condusă de Henry Wade, procuror districtual în Dallas. Este interesant de observat că, la un moment dat, când Wade vorbea despre trecutul lui Lee, procurorul a afirmat în mod greșit că Lee a fost implicat în „Free Cuba Committee“ (o grupare de dreapta). Jack Ruby a intervenit imediat, corectându-l pe procuror: „Henry, era de fapt Comitetul fair-play pentru Cuba“ (o grupare de stânga). Cu certitudine, Ruby își cunoștea bine prada[913].

Lee fusese acuzat de asasinarea ofițerului J. D. Tippit pe la ora 20.00. La conferința de presă de la miezul nopții, presa l-a întrebat pe Lee dacă el l-a ucis pe președintele Kennedy. El a răspuns: „Nu, nu am fost acuzat de așa ceva. De fapt, nimeni nu mi-a spus asta încă. Prima dată când am auzit de așa ceva a fost de la jurnaliștii din hol care mi-au pus această întrebare“[914].

Cam la o oră după conferința de presă care durase 20 de minute, la 1.30, pe 23 noiembrie 1963, Lee a fost acuzat de asasinarea președintelui[915]. De-a lungul acestor dureroase experiențe, Lee a fost interogat aproximativ 12 ore începând de vineri, 22 noiembrie până duminică 24 noiembrie. Cel care l-a interogat primul a fost căpitanul Will Fritz, de la Poliția din Dallas, alături de agenți FBI. Nu s-au păstrat note sau înregistrări[916], dar, și mai important, Lee nu a avut

niciun reprezentant pe parcursul interogatoriului[917].

În ceea ce privește adevărata identitate a lui Lee ca agent sub acoperire al serviciilor secrete, la câteva ore după ce el a fost adus la sediul poliției a avut lor loc un incident grăitor din acest punct de vedere. Când a început interogatoriul în biroul căpitanului Fritz, un șerif adjunct, Roger Craig, a intrat să-l vadă pe deținut. Craig spunea că a văzut un tânăr sărind într-o mașină pe Elm Street, în dreptul dealului înierbat, lângă Texas School Book Depository, la doar câteva clipe după asasinarea președintelui. Craig a raportat că mașina era un Rambler verde-deschis, condus de un bărbat cu trăsături hispanice. Înainte să ajungă la mașină pentru a-l interoga, autoturismul a accelerat, îndepărtându-se de Dealey Plaza, spre vest. Când Craig l-a văzut pe Lee în biroul căpitanului Fritz, a afirmat că el era bărbatul pe care l-a văzut. Fritz l-a întrebat pe Lee: „Ce știi de mașină?“ (vă amintiți că Ruth Paine, prietena lui Lee și a Marinei, conducea un Rambler). Lee i-a spus lui Fritz: „Acea mașină îi aparține doamnei Paine. Nu încercați s-o trageți și pe ea în povestea asta“. Și a adăugat, bombănind: „Toți vor ști acum cine sunt“[918]. În mod evident, Lee simțea că dacă Ruth Paine ar fi verificată de reporterii de investigații și dacă s-ar afla de legăturile pe care le avea în comunitatea de informații (lăsându-l deoparte pe tatăl ei, William Avery Hyde, după cum am spus), atunci propria sa acoperire ar fi compromisă. La urma urmei, soția sa și cele două fetițe locuiau cu Ruth Paine. Dacă, într-adevăr, Lee s-a gândit că mașina lui Ruth Paine fusese folosită să ia pe cineva de la Texas School Book Depository, probabil că aceasta era o altă urzeală prin care se încerca implicarea lui în asasinat. Și, de vreme ce o plăcea și respecta pe Ruth Paine, declarațiile lui anterioare arată că dorea cu sinceritate să o protejeze de orice frecuș cu autoritățile. După cum s-a dovedit, povestea ajutorului de șerif Roger Craig n-a avut nicio urmare. Imediat după afirmația lui Lee, căpitanul Fritz a convocat o întrunire într-o altă clădire a poliției și interogatoriul a fost întrerupt.

Un alt aspect contrariant al interogatoriului lui Lee Harvey Oswald a fost controlul pe care-l dovedea asupra situației în care se afla. Șeful Poliției din Dallas, Jesse Curry, a declarat ulterior că a fost impresionat de răspunsurile lui Lee. El a spus că părea să fi fost

antrenat în „tehnici de rezistență la interogatorii“. Iar asistentul procurorului districtual, William Alexander, a remarcat că „era aproape ca și cum (Lee) ar fi repetat, sau ar fi fost programat, pentru a face față situației în care se afla“[919]. Aceste declarații făcute de Jesse Curry și William Alexander demonstrează că felul de a se purta și răspunsurile lui Lee erau atipice față de ale altor suspecți. Desigur, faptul că Lee știa că este nevinovat l-a ajutat cu siguranță să suporte tortura. Dar, dincolo de toate acestea, trebuie să ne amintim că agenții care-l controlau pe Lee mizaseră din greu pe interogarea lui Lee. Obiectivul suprem al conspiratorilor era să nu-i lase posibilitatea lui Lee să dezvăluie numele camarazilor săi: David Ferrie, Guy Banister și George de Mohrenschildt, de asemenea, oameni din eșaloanele superioare ale agenției cum ar fi E. Howard Hunt și David Phillips. O modalitate prin care-și puteau îndeplini obiectivul era prin Programul MKULTRA (vă reamintiți, probabil, că David Ferrie era maestru în hipnoză)[920]. Lee ar fi putut fi condiționat de la început, astfel că, dacă era întrebat, ar fi evitat să divulge vreo informație despre activitățile sale secrete. Indiferent de *modus operandi*, se pare că a funcționat.

Lee era convingător în scurtele sale apariții de-a lungul conferințelor de presă programate sau improvizate. De pildă, la un moment dat, înainte de a fi acuzat oficial, întrebat fiind dacă l-a împușcat pe președinte el a răspuns categoric: „Eu nu am împușcat pe nimeni, domnule“. Iar când era dus pe coridor către celulă, s-a adresat camerelor TV întrebând dacă nu ar vrea cineva dintre cei care se uită „să vină aici să dea asistență legală“[921]. Ulterior, în seara de 22 noiembrie, după ce un reporter i-a spus că a fost acuzat de asasinat, Lee a părut șocat și i-a replicat: „Atunci am picat de fazan“[922]. După ce a fost acuzat de asasinarea președintelui, el a declarat că acuzațiile sunt „ridicole“ și că el rămâne la versiunea lui[923].

Fratele lui Lee, Robert, a venit la închisoare să-l vadă în salonul vizitatorilor. Pentru că citise despre pretinsele probe împotriva fratelui său – în special despre pușca găsită la etajul al șaselea al clădirii Texas School Book Depository – Robert, tulburat, s-a așezat în fața lui Lee și l-a întrebat: „Lee, ce dracu se întâmplă aici?“. Iar Lee cu o voce încordată i-a răspuns: „Pur și simplu nu știu despre ce vorbesc. Să nu crezi în așa-zisele lor probe“. Robert scria că, în acest moment, s-a

uitat fix în ochii lui sperând să găsească un răspuns. Lee i-a spus liniștit: „Nu vei găsi nimic acolo, frate!“[924].

Șeful Poliției din Dallas, Jesse Curry, și-a sintetizat gândurile referitoare la Lee Harvey Oswald într-un interviu pe care l-a acordat ceva mai târziu. Curry spunea: „Nu avem nicio probă că Oswald a tras cu acea pușcă și nu am avut niciodată. Nimeni nu a putut să demonstreze că el a stat în acea clădire (Texas School Book Depository) cu o armă în mână“[925].

Într-adevăr, Lee nu avea niciun motiv[926]. Mai mult chiar, se știa că îi plăcea președintele Kennedy. Comunitatea vorbitorilor de limbă rusă din Dallas și-a spus punctul de vedere despre Lee, la fel și rudele lui din New Orleans, Lillian și Marilyn Murret. Prietenii lui Lee, Michael Paine, Paul Gregory și George de Mohrenschildt, au afirmat că Lee era un admirator al lui Kennedy și al familiei sale[927].

Cât Lee a fost încarcerat, soția sa, Marina, și mama lui, Marguerite, nu au putut scăpa de asaltul reporterilor decât ascunzându-se într-un motel din Irving, în afara Dallasului[928].

La mai puțin de 48 de ore după asasinat, duminică dimineața, pe 24 noiembrie 1963, Lee a fost adus din celula sa, cu liftul, în garajul aflat la subsolul clădirii poliției și penitenciarului orășenesc. Urma să fie transferat la penitenciarul din Dealey Plaza[929].

În apartamentul lui Jack Ruby de pe Bulevardul Ewing, în cartierul Oak Cliff, la 7 km vest de centrul orașului, a sunat telefonul. Era 9.30, duminică dimineața. George Senator, colegul lui de cameră, care lucra și el la Carousel, a afirmat mai târziu că telefonul era pentru Ruby. A adăugat că, după ce a pus receptorul în furcă, Ruby „a început să se plimbe nervos dintr-o cameră într-alta“[930]. Se pare că i se spusese când va apărea în public Lee Harvey Oswald și unde. Știa că nu are de ales — dacă nu se supunea ordinelor Mafiei, își semna condamnarea la moarte[931]. De asemenea, probabil era conștient de faptul că, reducându-l la tăcere pe Lee, va elimina necesitatea unui proces care ar fi putut scoate la iveală complotul asasinatului. Este îndoielnic că pe-atunci știa că figuri-cheie ale Mafiei picaseră de fazani în mâinile facțiunii Helms-Angleton din CIA — arhitecții asasinatului și ai acoperirii acestuia.

Gata să ducă la îndeplinire însărcinarea primită, Ruby s-a

îmbrăcat în costumul său de afaceri, pregătindu-și pistolul. Nu era neobișnuit să poarte asupra sa o armă. În ultimii 14 ani fusese arestat de opt ori de Poliția din Dallas, de două ori pentru că purta o armă. Nu a fost pus sub acuzare niciodată. Într-adevăr, Ruby avea prieteni în Poliția din Dallas[932].

Conform raportului Comisiei Warren, nimeni nu l-a zărit pe Ruby sosind în garajul din sediul poliției unde Lee urma să fie transferat într-o mașină și dus la închisoarea regională. Oricum, comisia a stabilit că Ruby „probabil" a intrat în subsol mergând pe rampa dinspre Main Street a clădirii, cu trei minute înainte de împușcături[933]. Dar această relatare este contrazisă de doi martori care se aflau pe acea rampă.

Terrance McGarry de la United Press International și Harry Tasker, taximetrist, au susținut că, în acele momente, nu a intrat nimeni în clădire coborând pe rampă[934]. Ofițerul Ray Vaughn, care era de serviciu, a declarat că Ruby nu a trecut pe lângă el. De asemenea, un alt polițist din Dallas, Red Davis, a afirmat că Jack Ruby a fost adus în garajul din subsol de Charles Batchelor, adjunctul șefului poliției[935].

Jurnaliștii fuseseră înștiințați de transferul lui Lee și-și instalaseră camerele TV, microfoanele și luminile, pregătindu-se de o transmise *live* din subsol. În toată țara, spectatorii urmăreau cu atenție transmisiunile (inclusiv autorul acestor rânduri). Conform Comisiei Warren, în garaj se strânseseră între 40 și 50 de jurnaliști, alături de circa 70-75 de ofițeri de poliție[936]. Lee a ieșit din lift și a trecut prin fața camerelor și a mașinii care-l aștepta. Era escortat de căpitanul Will Fritz în față, detectivul James Leavelle în dreapta sa, detectivul L. C. Graves în stânga și detectivul L. D. Montgomery mergea în urma lor. Era 11.21[937]. Jurnalistul Ike Pappas, de la CBS, care se afla la câțiva metri de Lee l-a întrebat: „Ai ceva de spus în apărarea ta?"[938]. Dintr-odată, Jack Ruby și-a făcut drum în față, și-a scos revolverul calibru .38 și a tras un foc lovindu-l pe Lee în abdomen[939]. „S-a tras o împușcătură! Oswald a fost împușcat! Oswald a fost împușcat!" urla Pappas în microfon[940]8. Lee a căzut la pământ, iar Ruby a fost imobilizat de câțiva ofițeri. Spectatorii care urmăriseră cu mare atenție transmisiunile televizate referitoare la asasinarea președintelui

erau uluiți. O națiune în doliu era șocată din nou.

Lee a fost dus imediat la Spitalul Parkland și operat de medicul Charles A. Crenshaw și de echipa sa. A suferit un șoc hemoragic, urmat de stop cardiac. A murit în timpul operației la 13.07[941]. Avea 24 de ani.

Lee a fost înmormântat a doua zi la Cimitirul Rose Hill în Fort Worth, Texas.

Cei mai apropiați membri ai familiei s-au adunat să-și ia rămas-bun de la el, în vreme ce reporterii aflați la înmormântare au fost cei care au purtat sicriul[942]. Marguerite Oswald, care a murit de cancer în 1981 într-un spital din Fort Worth, a fost înmormântată alături de fiul ei[943].

Pe 25 noiembrie 1963, chiar în ziua în care Lee era înmormântat, președintele John F. Kennedy era dus pe ultimul drum la Cimitirul Arlington. Cel puțin un istoric le-a numit „cele mai mari funeralii din America secolului al XX-lea“[944]. Toți ochii erau îndreptați către chipul acoperit cu voal al lui Jacqueline Kennedy și către copiii ei Caroline, de șase ani, și John, de trei ani. Robert Kennedy și-a condus familia extinsă cât a ținut doliul național, slujba de înmormântare și serviciul funerar. Dar pierderea subită a fratelui l-a traumatizat. Consilierul lui Kennedy, Pierre Salinger, spunea despre Bobby că este „cel mai distrus om pe care l-am văzut în viața mea. Era, practic, nefuncțional. A mers singur ore în șir“[945]. Nouă luni mai târziu, în august 1964, Bobby făcea elogiul președintelui Kennedy la Convenția Națională Democrată care se desfășura în Atlantic City, New Jersey. Când s-a ridicat să vorbească, în sală s-a dezlănțuit vacarmul. Ovațiile au durat 22 de minute. Bobby s-a adresat celor prezenți, vorbind cu blândețe și încheind cu versurile:

„Când va fi să moară
Ia-l și fă din el stele,
Iar el va înfrumuseța cerul atât de mult
Că toți se vor îndrăgosti de noapte,
Și nu vor mai adora soarele cel arzător“[946,947].

După ce Jack Ruby l-a împușcat pe Lee Harvey Oswald, mulți reporteri au scris că Ruby a comis o crimă pasională, împușcându-l pe Oswald. În dimineața crimei, Ruby auzise că Lee urmează să fie

transferat la închisoarea regională, astfel că, ieșind cu treburi prin oraș, s-a strecurat în subsolul poliției și l-a împușcat pe Oswald când a trecut pe lângă el. Alți reporteri au sugerat că l-ar fi ucis pentru bani, dacă plata ar fi fost suficient de mare. Se spune că Ruby avea datorii mari și știa că dacă ar fi fost condamnat pentru crimă pasională, putea primi o sentință de doar cinci ani închisoare[948].

După cum s-a văzut, Ruby s-a apărat declarând că l-a omorât pe Lee „din dragoste pentru iubitul nostru președinte"și „pentru a o cruța pe doamna Kennedy" să participe la judecata lui Oswald. Oricum, un document descoperit trei ani mai târziu, după moartea lui Ruby, demonstrează că replicile acestuia — folosind-o pe prima-doamnă ca scuză — i-au fost sugerate de avocatul său, Tom Howard[949].

Însă, în ciuda teatrului jucat de Ruby, mai mulți jurnaliști au simțit că, dacă ar ști ce rol a avut cu adevărat Ruby, ar avea cheia necesară descifrării misterelor asasinatului președintelui. Duminică seara, pe 24 noiembrie 1963, după ce Ruby l-a împușcat pe Oswald, doi jurnaliști au mers la apartamentul lui pe Bulevardul Ewing în cartierul Oak Cliff. Ei s-au întâlnit cu avocatul Tom Howard, cu George Senator, colegul de cameră al lui Ruby, și cu un alt avocat al lui, Jim Martin. Reporterii erau James Koethe de la *Dallas Times Herald* și Bill Hunter de la *Long Beach Independent Press Telegram*. Nu se știe ce au discutat. Însă, la mai puțin de un an și jumătate, amândoi jurnaliștii și unul dintre avocați erau morți. Hunter a fost împușcat într-o secție de poliție din California, în aprilie 1964; Koethe a fost omorât în apartamentul lui din Dallas, în septembrie 1964, iar în martie 1965, Howard a suferit un atac de cord, care i-a fost fatal, în Dallas[950].

Jack Ruby se temea pentru propria viață. Aflat în închisoare, el a fost intervievat de Earl Warren, republicanul Gerald Ford (viitorul președinte) și de alți membri ai comisiei. În timpul unei anchete, Ruby a întrebat dacă nu poate fi trimis în altă parte. El le-a spus: „Aș vrea să fiu transferat la Washington… .". Apoi a adăugat: „Domnilor, viața mea e în pericol. Vreau să spun adevărul și nu-l pot spune aici". Și, la final, a declarat: „Bine, nu mă veți mai vedea. Vă spun eu. O formă cu totul nouă de guvernare este pe punctul să preia controlul țării și știu că nu voi mai trăi să vă văd asta"[951].

Comisia Warren susține că nu a descoperit nicio probă că Ruby ar fi fost parte a vreunei conspirații pentru asasinarea președintelui. De asemenea, e la fel de adevărat că membrii comisiei nici nu voiau să descopere vreo conspirație[952]. Ruby a fost judecat și condamnat pentru asasinarea lui Lee Harvey Oswald. Pe 14 martie 1964, juriul a revenit cu verdictul de vinovat, iar judecătorul l-a condamnat la moarte.

Ruby a făcut apel[953]. În cele din urmă, Curtea de Apel din Texas a respins sentința pe motiv că judecătorul Brown a refuzat să schimbe locul judecății și alte chestiuni tehnice[954]. S-a stabilit pe 7 decembrie 1966 un alt termen de judecată, de data aceasta în Wichita Falls, Texas, și nu în Dallas. Mulți au crezut că rezultatul va fi mult diferit — decizând că a fost vorba de omor involuntar, Ruby primea astfel o pedeapsă mult mai ușoară. Pe 9 decembrie 1966, el s-a îmbolnăvit și a fost dus la Spitalul Parkland pentru analize. Medicii au descoperit că suferea de cancer inoperabil la plămâni. La mai puțin de o lună, pe 3 ianuarie 1967, Jack Ruby a murit[955]. Avusese dreptate când i-a spus lui Earl Warren că nu-l va mai vedea niciodată.

Asasinarea lui Lee a făcut-o pe Marina Oswald să-și ia cei doi copii și să se mute de la Ruth Paine. De îndată ce Marina și cele două fetițe au plecat, Michael Paine s-a mutat înapoi cu soția sa. Conform unei informații din arhiva Comisiei Warren, FBI a început să intercepteze telefonul lui Ruth imediat după asasinat. A fost înregistrată o conversație dintre Ruth și Michael Paine în care ea spunea că nu crede că Lee era vinovat. A adăugat: „Știm amândoi cine este de vină“[956]. Din nou, agenția pare să fie foarte implicată în toate acestea.

Așa cum am spus, cei care dețineau puterea cu adevărat în agenție la acea vreme erau Richard Helms și James Angleton. De asemenea, se știe că ei nu simțeau pentru John și Robert Kennedy decât dispreț[957]. La o zi după asasinat, Helms i-a trimis o scrisoare de condoleanțe lui Bobby Kennedy. El scria: „Nu mi-a rămas nimic de zis care să nu fi fost spus mai bine de alții. Când m-ai trimis să-l văd pe președinte marți după-amiază, arăta mai bine ca niciodată, părea mult mai încrezător și mai stăpân pe sine. Vineri a fost o zi care m-a afectat personal. Doamna Helms și cu mine ne exprimăm profunda

compasiune și condoleanțe din toată inima ție și familiei. Ne rugăm ca tu să continui să ne îndrumi. Cu respect și tristețe, Dick Helms". Răspunsul rece al lui Bobby a fost simplu: „Îți mulțumesc"[958].

Cu zece ani înainte să moară (în 2002), Helms a apărut într-un talk-show cu audiență națională, *Phil Donahue Show*. A fost întrebat de ce atâția oameni care știu adevărul în legătură cu asasinatul nu fac un pas în față să aducă probe sau informații. Helms a răspuns: „Este foarte dificil să-i faci să vorbească pe oameni în timp real, în special când ar putea fi sancționați — o tânără doamnă de numai 25 de ani care vrea să doboare unul dintre personajele acelea puternice, spunând ce știe despre el, o face pe propria răspundere. Ahhh, nu vreau să spun că i s-ar putea întâmpla ceva, dar în timp, ziarele sau altcineva, tot ajung la ea, și atunci și-ar fi dorit să nu fi făcut asta"[959].

---

[757] Talbot, p. 272

[758] Talbot, pp. 271–272.

[759] Pe steagul statului Texas apare o singură stea, semnificând faptul că a fost republică independentă. Texasul a fost anexat de SUA în 1844 (n. trad.).

[760] Schlesinger, *A Thousand Days*, pp. 354–355.

[761] Schlesinger, *A Thousand Days*, p. 354.

[762] Politică adoptată de SUA în 1823 care prevedea că eforturile de colonizare întreprinse de europeni în America de Nord sau latină vor fi considerate acte de agresiune, fiind necesară intervenţia statelor Unite. Aceasta doctrină a fost enunţată pentru prima dată de preşedintele James Monroe (1758-1831) (n. trad.).

[763] Schlesinger, *A Thousand Days*, p. 356.

[764] Schlesinger, *A Thousand Days*, p. 356.

[765] Meagher, p. 269.

[766] Livingstone și Groden*, High Treason*, p. 251.

[767] Marrs, p. 410.

[768] Fensterwald, p. 563.

[769] Benson, p. 72.

[770] Benson, p. 85.

[771] Marrs, p. 406.

[772] Marrs, p. 406.

[773] Benson, p. 324.

[774] Marrs, p. 406.

[775] Marrs, p. 404.

[776] Marrs, p. 406.

777 Fensterwald, p. 563.

778 Mark Lane, *Rush to Judgment: A Critique of the Warren Commission's Inquiry into the Murders of President John F. Kennedy, Office J.D. Tippit and Lee Harvey Oswald* (New York, Holt, Rinehart & Winston, 1966), pp. 142–144.

779 Lane, *Rush to Judgment*, p. 146.

780 Meagher, p. 46.

781 Meagher, p. 234.

782 Lane, *Plausible Denial*, p. 343.

783 Talbot, p. 389.

784 Meagher, p. 36n.

785 Meagher, p. 37.

786 Meagher, p. 18n

787 Josiah Thompson, *Six Seconds in Dallas: A Micro-Study of the Kennedy Assassination* (New York, publicat de Bernard Geis Associates, distribuit de Random House, 1967), pp. 116–117.

788 Livingstone și Groden, p. 116.

789 Thompson, pp. 236–237.

790 Thompson, p. 180.

791 Meagher, pp. 225–226.

792 Thompson, p. 235.

793 Thompson, p. 136.

794 Thompson, p. 245.

795 Thompson, p. 181.

796 Thompson, p. 135.

797 Epstein, *Inquest*, p. 135.

798 Meagher, p. 68.

799 Meagher, p. 68.

800 Thompson, p. 234.

801 Lane, *Plausible Denial*, p. 342.

802 Benson, p. 491.

803 Marrs, p. 65.

804 Thompson, p. 4.

805 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, The New York Times Edition* (New York, McGraw-Hill Book Company, 1964), pp. 58–60.

806 Thompson, p. 192.

807 Benson, p. 184.

808 Meagher, pp. 71–72.

809 Meagher, p. 72.

810 Meagher, p. 26.

811 Meagher, p. 25.

812 Meagher, p. 25.

813 Meagher, p. 26.

814 Meagher, p. 25.

815 Thompson, p. 118.

816 Thompson, p. 233.

817 Epstein, *Inquest,* pp. 117–118.

818 Fensterwald, p. 549.

819 Warren Commission, p. 38.

820 Thompson, p. 137.

821 Thompson, p. 39.

822 Thompson, p. 48.

823 Thompson, p. 43.

824 Thompson, p. 45.

825 Thompson, pp. 70–71.

826 Thompson, p. 147.

827 Thompson, p. 130.

828 Thompson, p. 109.

829 Thompson, p. 94.

830 Thompson, p. 126.

831 Thompson, p. 106.

832 Thompson, p. 107.

833 Thompson, p. 107.

834 Thompson, p. 107.

835 Thompson, p. 52.

836 Thompson, p. 230.

837 Thompson, p. 25.

838 Lee, Henry C., interviu, 27 octombrie 2008.

839 Meagher, p. 76.

840 Meagher, p. 81.

841 Meagher, p. 83.

842 Lane, *Rush to Judgment*, p. 168.

843 Crenshaw, pp. 96–97.

844 Talbot, p. 283.

845 Fonzi, p. 17.

846 Lane, *Rush to Judgment*, pp. 264–265.

847 Lane, *Rush to Judgment*, p. 168.

848 Marrs, p. 344.

849 Lane, *Rush to Judgment*, p. 177.

850 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 164.

851 Marrs, pp. 347–348.

852 Lane, *Rush to Judgment*, pp. 171–172.

853 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 156.

854 Lane, *Rush to Judgment*, pp. 192–193.

855 Marrs, p. 341.

856 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 156.

857 Epstein, *Inquest*, p. 134.

858 Lane, *Rush to Judgment*, p. 192.

859 Lane, *Rush to Judgment*, p. 186.

860 Lane, *Rush to Judgment*, p. 180.

861 Fensterwald, p. 560.

862 Epstein, *Inquest*, p. 134.

863 Epstein, *Inquest*, p. 135.

864 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 161.

865 Meagher, p. 258.

866 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 160.

867 Marrs, p. 345.

868 Fetzer, p. 79.

869 Fetzer, p. 79.

870 Lamar Waldron și Thom Hartmann, *Legacy of Secrecy: The Long Shadow of the JFK Assassination* (Berkeley, Counterpoint, 2008), p. 125.

871 Lane, *Rush to Judgment*, p. 251.

872 Lane, *Rush to Judgment*, p. 83.

873 Epstein, *Inquest,* p. 135.

874 Lane, *Rush to Judgment*, p. 99

875 Waldron și Hartmann, *Ultimate Sacrifice*, p. 728.

876 Meagher, pp. 86–87.

877 Model și Groden, p. 276.

878 Waldron și Hartmann, *Ultimate Sacrifice*, p. 729.

879 Fensterwald, p. 429.

880 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, pp. 235–236.

881 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 154.

882 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 236.

[883] Douglass, p. 292.
[884] Waldron și Hartmann, *Ultimate Sacrifice*, p. 732.
[885] Benson, p. 81.
[886] Fensterwald, p. 559.
[887] Marrs, p. 342.
[888] Waldron și Hartmann, *Ultimate Sacrifice*, p. 733.
[889] Fetzer, p. 72.
[890] Lane, *Rush to Judgment*, p. 200.
[891] Lane, *Rush to Judgment*, p. 169.
[892] Lane, *Rush to Judgment*, p. 202.
[893] Lane, *Rush to Judgment*, p. 203.
[894] Lane, *Rush to Judgment*, p. 194.
[895] Waldron și Hartmann, *Ultimate Sacrifice*, p. 733.
[896] Meagher, p. 299.
[897] Benson, p. 402.
[898] Lane, *Rush to Judgment*, p. 279.
[899] Fensterwald, p. 576.
[900] Fensterwald, p. 577.
[901] Lane, *Rush to Judgment*, p. 282.
[902] Lane, *Rush to Judgment*, p. 188.
[903] Crenshaw, p. 102.
[904] Melanson, *The Robert F. Kennedy Assassination: New Revelations on the Conspiracy and Cover-up,* p. 190.
[905] *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, pp. 164–165.
[906] *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, pp. 165–166.
[907] *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 167.
[908] Lane, *Plausible Denial*, p. 353.
[909] Model și Groden, pp. 277–278.
[910] Waldron și Hartmann, *Legacy of Secrecy*, p. 104.
[911] Waldron și Hartmann, *Legacy of Secrecy*, p. 106.
[912] Waldron și Hartmann, *Legacy of Secrecy*, p. 190.
[913] Fetzer, p. 116.
[914] Lane, *Rush to Judgment*, p. 81
[915] John H. Davis, *Mafia Kingfish: Carlos Marcello and the Assassination of John F. Kennedy* (New York, Penguin Books, 1989), p. 210.
[916] *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 167.

917 Lane, *Plausible Denial*, p. 353.
918 Douglass, pp. 273–274.
919 Melanson, *Spy Saga*, p. 15.
920 Melanson, *Spy Saga*, p. 39.
921 Waldron și Hartmann, *Legacy of Secrecy*, p. 191.
922 Lane, *Plausible Denial*, p. 15.
923 Lane, *Plausible Denial*, p. 352.
924 Fensterwald, pp. 50–51.
925 Benson, p. 96.
926 Meagher, p. 236.
927 Meagher, p. 245.
928 Fetzer, p. 116.
929 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 184.
930 Davis, p. 226.
931 Meagher, p. 422.
932 Meagher, p. 422.
933 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 203.
934 Meagher, p. 404.
935 Livingstone și Groden, *High Treason*, p. 202.
936 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 199.
937 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 201.
938 Associated Press, „Ike Pappas dies; reported Oswald shooting live on air,“ Waterbury Republican-American 3 septembrie 2008, 5B.
939 *Report of the Warren Commission on the Assassination of President Kennedy, the New York Times Edition*, p. 201.
940 Associated Press, „Ike Pappas dies; reported Oswald shooting live on air,“ Waterbury Republican-American 3 septembrie 2008, 5B.
941 Crenshaw, pp. 189–190.
942 Epstein, *Legend*, p. 254.
943 Marrs, p. 550.
944 Edward Klein, *The Kennedy Curse: Why America's First Family Has Been Haunted By Tragedy For 150 Years* (New York, St. Martin's Press, 2003), 220.
945 Schlesinger, p. 660.
946 W. Shakespeare, *Romeo şi Julieta*, actul 3, scena 2 (n. trad.).
947 Schlesinger, p. 718.
948 Brown, p. 177.

949 Fensterwald, p. 66.

950 Lane, *Rush to Judgment*, p. 284.

951 Matthew Smith, *Conspiracy: The Plot to Stop the Kennedys* (New York, Kensington Publishing Corp., 2005), pp. 99–100.

952 Smith, p. 98.

953 Marrs, p. 424.

954 Marrs, p. 426.

955 Marrs, pp. 431–432.

956 Melanson*, Spy Saga*, p. 80.

957 Talbot, pp. 273, 275.

958 Talbot, pp. 273–274.

959 Crenshaw, pp. 202–203.

Capitolul 7

Sirhan Bishara Sirhan, pion fără voie

Pe 28 august 2002, unul dintre cei mai renumiți experți în dosarul asasinării lui Robert F. Kennedy, judecătorul Robert J. Joling din Green Valley, Arizona (anterior din Kenosha, Wisconsin), a vorbit la Universitatea din New Haven. Venise în Connecticut pentru a-și dona întreaga colecție de documente referitoare la asasinarea lui RFK Institutului de criminalistică dr. Henry C. Lee din cadrul universității.

În sală erau prezenți în jur de o sută de persoane, inclusiv studenți, cadre didactice, ofițeri de poliție și jurnaliști pentru a-l asculta pe judecătorul Joling vorbind despre descoperirile sale. Faptele acestui caz de asasinat vechi de 34 de ani îi vor fi surprins pe mulți dintre cei prezenți în aulă. Probele medico-legale dovedesc că asasinul condamnat, Sirhan Bishara Sirhan, imigrant palestinian în vârstă de 24 de ani arestat cu arma în mână *nu* a fost, de fapt, asasinul[960].

După cum vom vedea în cele ce urmează, și alți istorici respectați au ajuns la aceleași concluzii ca și judecătorul Joling. În plus, investigatori de renume național au conchis și ei — bazându-se pe relatările martorilor oculari — că au fost doi alți ucigași, amândoi purtând costum, de asemenea un gardian în uniformă, toți cu armele la vedere.

Senatorul Robert Kennedy, în vârstă de 42 de ani, a fost atacat în oficiul bucătăriei Hotelului Ambassador din Los Angeles, imediat după miezul nopții, pe 5 iunie 1968. Ținuse, mai devreme în acea seară, un înflăcărat discurs care marca victoria sa la alegerile prezidențiale primare din California ale Partidului Democrat. În aplauzele furtunoase ale publicului strâns în sala de bal a hotelului, el, soția sa, Ethel, și cei din anturajul său au părăsit încăperea luând-o pe o

scurtătură care trecea prin oficiul bucătăriei, pentru a ajunge la conferința de presă organizată în altă sală, la același etaj. Un angajat al hotelului îl conducea pe Kennedy prin ușile batante ale bucătăriei. Bobby trecea printre angajații hotelului, salutându-i. Circa 70 de oameni – susținători, membri ai echipei lui Kennedy, prieteni, reporteri, fotografi și alții – se înghesuiau în bucătărie. Martorii spun că focurile de armă s-au auzit ca niște pocnitori. Cinci persoane au fost rănite, dar au supraviețuit. Kennedy a fost împușcat din apropiere în ceafă și în spinare. A căzut la podea, rănit mortal. Ziua următoare, pe 6 iunie 1968, la Spitalul Bunul Samaritean, Bobby a murit.

Senatorul Robert Kennedy ar fi fost, foarte probabil, următorul președinte al Statelor Unite ale Americii. Câștigase ultimele alegeri primare, învingându-l pe senatorul de Minnesota Gene McCarthy, alt candidat popular care se opunea războiului. Se aștepta ca Robert Kennedy să fie cel ales de Partidul Democrat în vederea participării la alegerile prezidențiale la Convenția națională care urma să aibă loc la Chicago, în august 1968. Mulți comentatori erau de părere că Robert Kennedy îl va învinge pe republicanul Richard Nixon în cursa pentru Casa Albă din noiembrie. Dar, după moartea lui Bobby, democrații l-au ales, la Convenția de la Chicago, pe vicepreședintele Hubert Humphrey ca nominalizat al partidului. El a pierdut alegerile generale în fața lui Richard Nixon. În timpul mandatului lui Nixon, Statele Unite ale Americii au îndurat încă cinci ani de război în Vietnam.

Asasinarea lui Bobby a cutremurat întreaga lume. La locul crimei, în oficiul bucătăriei Hotelului Ambassador, presupusul atacator, Sirhan Sirhan, a fost culcat la pământ și arestat de-ndată. Sirhan a declarat mai târziu, în celula sa, că nu-și amintește de crimă și nici chiar interogat sub hipnoză nu și-a amintit de asasinat. În ceea ce privește probele criminalistice, după testarea armei calibru .22 a lui Sirhan s-a constat că gloanțele acesteia nu se potrivesc cu niciunul dintre cele care au rănit victimele[961]. Acuzarea a adus în fața instanței și un jurnal de 48 de pagini pentru a demonstra premeditarea. Sirhan nu-și amintește să-l fi scris. Un psihiatru din închisoare, Eduard Simson-Kallas, cu doctorat la Heidelberg și Stanford, l-a supus analizei pe Sirhan, în decursul mai multor ședințe la închisoarea San Quentin, imediat după condamnare[962]. Investigația lui a dus la concluzia că

Sirhan era sănătos din punct de vedere mintal, dar că fusese programat prin hipnoză de cineva. De atunci, nu s-a mai făcut nicio tentativă de a descătușa mintea lui Sirhan[963].

Sirhan execută o sentință de închisoare pe viață. În momentul în care scriu aceste rânduri, are 69 de ani și se află la Coalinga, în Penitenciarul Pleasant Valley, din statul California. A fost închis 45 de ani[964].

După asasinarea președintelui John F. Kennedy din 1963, presa a afirmat că Robert Kennedy a fost de acord public cu punctele de vedere ale Comisiei Warren. Oricum, presa nu avea informații că Bobby era în căutarea răspunsurilor la întrebările referitoare la moartea fratelui său. Fără ca opinia publică să știe, el s-a convins că a existat o conspirație care a dus la moartea fratelui său[965].

Chiar acum, când scriu aceste rânduri, fiul lui Bobby, Robert F. Kennedy jr., avocat din New York și partizan al mișcărilor pentru protecția mediului, și-a exprimat public sprijinul pentru punctele de vedere ale tatălui său. Conform unui reportaj *Associated Press* scris de Jamie Stengle și publicat pe 12 ianuarie 2013, RFK jr. a afirmat că și el este convins că au fost implicați mai mulți trăgători în asasinarea președintelui Kennedy. El a făcut aceste comentarii la Dallas, într-un interviu în cadrul căruia a răspuns, alături de sora sa Rory, întrebărilor jurnalistului Charlie Rose.

Imediat după asasinat, Bobby Kennedy i s-a destăinuit lui Walter Sheridan, un prieten apropiat al familiei Kennedy, care lucrase în cadrul Departamentului de justiție, rugându-l să vadă ce poate afla. Amândoi au ajuns la concluzia că asasinarea lui JFK a fost rezultatul unei „conspirații redutabile“[966]. Nu se știe dacă aflaseră cu siguranță cine se afla în spatele asasinatului, dar văduva lui Sheridan, Nancy, a dezvăluit că ei intenționau să dezlege misterul în cazul în care Bobby ar fi fost ales președinte. Până atunci, amândoi făcuseră investigații secrete pentru a nu-și expune familiile pericolului[967]. În mod ironic, în timpul anchetei din 1967 întreprinse de procurorul districtual Jim Garrison din New Orleans, atât Kennedy, cât și Sheridan s-au împotrivit acestei anchete. Bobby avea certitudinea că planurile CIA de a-l ucide pe Castro vor fi scoase la suprafață pentru a le pune în cârca celor din familia Kennedy[968]. Amintiți-vă că atunci când

administrația Kennedy a aflat de atentatele împotriva lui Castro a ordonat încetarea acestor operații. Nici Bobby, nici Walt Sheridan nu aveau încredere în CIA[969] . Știau amândoi că cea mai bună cale de a acționa este să aștepte ca Bobby să fie ales președinte, pentru a putea redeschide cazul asasinării lui John F. Kennedy când vor avea puterea să sape la temelia acestuia. Amândoi erau conștienți că agenția îi monitoriza mișcările lui Robert Kennedy. De exemplu, în iunie 1966, pe când se afla în Africa de Sud, Bobby s-a bucurat de o primire copleșitoare din partea oamenilor sărmani când a cutreierat zonele rurale ale țării vorbind împotriva apartheidului. De-a lungul tuturor călătoriilor sale, CIA-ul lui Richard Helms îi spiona pe Kennedy și pe consilierii lui[970]. Adevărul este că Helms, James Angleton și alții ca ei din CIA și din administrația Johnson îl considerau pe Bobby Kennedy o amenințare, din cauza opiniei sale asupra războiului din Vietnam[971].

La trei ani și jumătate după asasinarea președintelui Kennedy, războiul din Vietnam făcea, în continuare, ravagii. Atitudinea echivocă a lui Bobby față de candidatura prezidențială masca un impuls interior care nu putea fi anihilat. Fără îndoială că Richard Helms anticipa că Bobby și aliații săi vor acționa în tandem cu grupările antirăzboi și simțea că se creează o echipă de campanie. Tânărul senator părea de neoprit.

Între timp, sub conducerea lui Helms, experimentele agenției cu droguri și hipnoză continuau nestânjenite[972], iar obiectivul final era să pună la punct un plan de acțiune executivă (i.e. un program de asasinat) sofisticat și cu o reușită garantată. Ziua-D urma să fie 5 iunie 1968, când coșmarul lui 22 noiembrie 1963 se va repeta.

Sirhan Bishara Sirhan s-a născut pe 19 martie 1944 în Ierusalim[973]. Deși era palestinian, nu era musulman. Cei din familia sa erau creștini ortodocși[974].

De fapt, după sosirea lor în Statele Unite ale Americii, mama lui Sirhan, Mary, a lucrat la maternitatea Bisericii Presbiteriene locale[975].

Viața nu a fost ușoară pentru familia Sirhan în Orașul Sfânt. Conform scriitorului Robert Kaiser, Mary Sirhan i-a povestit câteva incidente îngrozitoare din timpul în care trăiau în Ierusalim. Pe când avea patru ani, Sirhan și-a văzut unul dintre frații mai mari călcat de un camion și omorât în timpul unei încăierări dintre sioniști și

palestinienii arabi[976]. Când casa lor a fost dinamitată parțial, familia lui Sirhan a fugit în alt cartier al orașului[977]. Acolo, cei șapte membri ai familiei s-au adăpostit într-o cameră de cinci metri pe zece, având doar un sobiță de camping pentru a găti[978]. Altă dată, Sirhan a scos din fântână o găleată plină de apă și a adus-o în apartament fără a observa ce plutea în ea. A izbucnit în țipete văzând o mână la suprafața apei[979].

Tatăl lui Sirhan, Bishara, și-a adus familia din Ierusalim în California, în ianuarie 1957 când Sirhan avea 12 ani[980], și au obținut vize de imigrație cu ajutorul Church World Service și sponsorizarea reverendului Haldor Lillenas de la Biserica Nazariteanului[981]. Dar imediat după sosirea lor, Bishara Sirhan a fost nemulțumit de viața din Statele Unite ale Americii. El a plecat și s-a reîntors șase luni mai târziu în Ierusalim, abandonându-și familia[982].

Familia lui Sirhan s-a stabilit, ulterior, pe East Howard Street la numărul 696, în Pasadena, California[983]. Familia era formată din Sirhan, căruia prietenii îi spuneau „Sol", mama lui și doi frați: Adel, care era cu cinci ani mai în vârstă ca el, și Munir, care era cu trei ani mai mic[984]. Din nefericire, o soră, Aida, a murit de leucemie la 29 de ani, când Sirhan avea 22 de ani[985]. În fine, mai erau doi frați, Sharif și Saidallah, care locuiau în altă parte.

Sirhan a făcut clasa a șasea la Longfellow Grammar School din Pasadena, unde conform arhivelor, băiatul, care avea pe-atunci 13 ani, era „cooperant, bine educat și foarte îndrăgit". Și-a făcut, de asemenea, „mulți prieteni noi". El a absolvit școala elementară cu o medie de șapte — o reușită ținând cont de faptul că trebuia să învețe și limba engleză[986].

Sirhan a obținut note peste medie la Liceul John Muir și și-a continuat studiile la Colegiul Pasadena City. Oricum, aici nu s-a descurcat la fel de bine și a abandonat la 21 de ani, în 1965[987].

Anii săi de școală nu au fost deosebiți de cei ai multor adolescenți. Se pare că nu a fost implicat în nicio relație, dar a avut pasiuni nebunești. De exemplu, era interesat de o tânără pe nume Gwen Gumm, pe care a întâlnit-o la Colegiul Pasadena City[988]. El a rugat-o să iasă împreună de mai multe ori, dar degeaba. S-au văzut, de asemenea, la Hipodromul Santa Anita (mai multe informații despre

domnișoara Gumm, în paginile următoare)[989].

Deși mai mulți istorici au încercat să-l prezinte pe Sirhan drept un singuratic, acesta n-a fost nici pe departe așa. La școală și la cele câteva locuri de muncă pe care le-a avut și-a făcut o groază de prieteni. Un tovarăș de-al lui i-a fost coleg de clasă, un „tip scund și durduliu“ pe nume Walter Crowe[990].

Walter Crowe și Sirhan s-au întâlnit pentru prima dată în clasa a șasea pentru că aveau trasee apropiate de distribuție a ziarelor[991]. Au urmat cursurile Liceului John Muir împreună și au mers la Colegiul Pasadena City pentru doi ani. În 1965, Sirhan a plecat să lucreze ca antrenor cu caii, iar Walter s-a transferat la UCLA pentru a se specializa în istorie[992].

Pe-atunci, viziunea politică a lui Walter Crowe era marxistă, la fel ca a multor studenți la sfârșitul anilor 1960. La Colegiul Pasadena City, Crowe a încercat să organizeze o filială a Studenților pentru o Societatea Democratică (SDS), o organizație de stânga. A încercat, de asemenea, să-l recruteze pe amicul Sol, dar acesta nu era interesat și, în fapt, proiectul nu s-a mai materializat. După spusele lui Crowe, Sirhan era apolitic[993].

Cam pe-atunci a început Walter Crowe să fie urmărit de serviciile secrete pentru activitățile sale extracurriculare, conform răposatului autor Philip Melanson, care a fost profesor la Universitatea din Massachusetts în North Dartmouth, Massachusetts[994]. După cum am mai spus, serviciile secrete lucrau în strânsă colaborare cu departamentele municipale ale poliției pentru a reprima tulburările civile, revoltele rasiale și demonstrațiile antirăzboi. Astfel, au ajuns și la Sirhan. De vreme ce era prietenul lui Walter Crowe, Sirhan era cu certitudine supravegheat de agenții sub acoperire când cei doi tineri erau la școală, deși interesele sale erau pur sociale, nu politice. Atunci, destul de mulți agenți erau ocupați căutând cobai pentru experimentele cu droguri și hipnoză. După cum am mai spus, mii de persoane au fost selectate fără să aibă habar, pentru programele de cercetare MKULTRA.

Faptul că serviciile secrete americane erau interesate de Sirhan este dovedit de un raport al Serviciilor secrete militare din San Francisco despre Sirhan, document care a ieșit la iveală după moartea

senatorului Robert Kennedy[995]. Ofițerul de informații Timothy Richdale, care a fost la centrul de comandă al Poliției din Los Angeles imediat după asasinat, a semnalat existența unui raport de supraveghere asupra lui Sirhan care fusese redactat înainte de asasinat. Raportul, întocmit de Terry Fall, ofițer al serviciilor secrete, enumera școlile prin care trecuse Sirhan: Colegiul Pasadena City, Liceul John Muir, George Washington Junior High și Longfellow Grammar School[996].

Desigur, pentru ca un individ să fie ales fără să știe ca potențial subiect al oricărui tip de program MK, era obligatoriu ca serviciile secrete să-i facă dosarul. Iar faptul că acest dosar era întocmit în colaborare cu poliția locală demonstrează legăturile puternice care existau la acea vreme între comunitatea de informații și departamentele poliției municipale. Conform autorului Philip Melanson, fostul ofițer CIA Victor Marchetti a descoperit în 1967 chiar că Poliția din Los Angeles era antrenată la sediul CIA. Marchetti a informat că i s-a spus că antrenamentul, care dura câteva zile, cuprindea activități „delicate", fusese aprobat de Richard Helms și era coordonat de Divizia CIA de operații secrete[997].

După ce a părăsit Colegiul Pasadena City, Sirhan și-a căutat de muncă pentru a se întreține și a o ajuta pe mama sa, așa cum au făcut și frații săi. Adel își câștiga existența ca muzician, cântând la oud (un instrument asemănător chitarei) la un bar numit *the Fez,* pe North Vermont Street în Los Angeles[998]. Fratele cel mic, Munir, a lucrat ca vânzător la un magazin Nash[999]. În ceea ce-l privește pe Sirhan (1,62 m înălțime și 55 kg), obiectivul său în viață era să obțină postul de jocheu. Aspirațiile sale îl motivau să se concentreze pe cele mai umile aspecte ale vocației. A fost angajat la hipodromul Santa Anita ca antrenor și grăjdar. De asemenea, a lucrat pentru o scurtă bucată de vreme și la hipodromul Del Mar. Ambele erau frecventate de mafioți iar Sirhan a întreținut relații prietenești cu câțiva dintre mafioții de rând[1000].

Este important să observăm că subiecții fără voie prinși în capcana experimentelor MKULTRA patronate de Richard Helms și James Angleton erau găsiți de multe ori în locurile unde se intersectau drumurile agenției și ale Mafiei. Printre acestea și hipodromurile

unde, după cum se știe, se întâlneau agenți de nivel înalt și căpetenii ale Mafiei. Chiar și J. Edgar Hoover, directorul FBI, alături de prietenul și asistentul lui, Clyde Tolson, frecventa locurile de întâlnire de pe hipodromurile de la Santa Anita și Del Mar. Sub Hoover, Mafia s-a bucurat de o existență liniștită. Conform lui Arthur Schlesinger, în 1959, chiar înainte de alegerea lui John Kennedy, la biroul FBI din New York se aflau circa 400 de agenți care investigau „pericolul comunist." În același birou, erau patru agenți care lucrau în domeniul crimei organizate. Se spune chiar că peste câțiva ani, pe vremea când Robert Kennedy era procuror general, acesta a cerut biroului din New York să-i pună la dispoziție ultimele informații despre Mafie. Agentul responsabil i-a spus că nu poate să-i furnizeze datele cerute pentru că ziarele erau în grevă![1001] După cum se pare, oamenii lui Hoover încheiaseră un pact de neagresiune la nivel înalt cu Mafia, înțelegere din care ar fi putut profita — în termeni de relații publice — ambele părți, cel puțin așa considera Hoover[1002].

Iar CIA, FBI și capii mafioți au început să observe că steaua lui Robert Kennedy a început din nou să strălucească în 1966. Toate aceste organizații și-au amintit cum Departamentul de Justiție al lui Robert Kennedy a ținut sub observație familiile mafiote din cele mai mari orașe ale Americii în 1962 și 1963. În acei ani, au fost condamnați nu mai puțin de 404 șmecheri din structurile mafiote. Iar familiile Patriarca din Rhode Island și DeCavalcante din New Jersey au fost efectiv demantelate[1003]. Capii Mafiei din alte orașe erau indignați. Înainte de asasinarea lui Bobby, Hoover aflase de amenințările care planau asupra lui Kennedy, dar a preferat să îl lase pe dușmanul său neprotejat, ba chiar le-a spus celor din echipa sa că așa ar trebui să stea lucrurile[1004].

Date fiind relația lui Hoover cu Mafia și faptul că-l detesta pe Robert Kennedy, nu este greu să deducem care ar fi fost misiunea sa după asasinat: să păstreze investigația în limitele scenariului pistolarului singuratic. Această strategie ar fi protejat atât FBI, cât și Mafia de înscenările CIA. În același timp, asocierea dintre CIA și Mafie le-ar fi oferit locotenenților lui Richard Helms și James Angleton din agenție acoperirea perfectă.

La 21 de ani Sirhan a lucrat ca grăjdar la hipodromul Santa

Anita, între octombrie 1965 și primăvara lui 1966. Conform autorului John Davis, pariurile la curse erau controlate la acea vreme de un gangster, Mickey Cohen[1005]. Acesta venea, practic, în fiecare zi pe hipodromul din Santa Anita sau la Del Mar. Mafia, care-l susținuse pe Richard Nixon încă din 1946, avea un interes legitim să ajute pe oricine complota împotriva lui Robert Kennedy.(Pe-atunci, Cohen fura milioane de la cursele din San Diego. Pentru activitățile sale ilegale a fost arestat în 1971[1006].)

În afara hipodromurilor, mafioții se mai întâlneau și în localurile de striptease, despre unele dintre acestea umblând vorba că sunt controlate de Mafie. Sirhan era cunoscut că frecventa câteva astfel de cluburi, printre care Cat Patch, situat cam la 12 km de pista din Santa Anita[1007], și probabil, Briar Patch, alt bar topless care se afla la mai puțin de doi kilometri de hipodrom. Cluburile erau locurile de întâlnire tipice folosite pentru operațiile MKULTRA ale agenției conduse de Helms, de unde erau aleși subiecți pentru experimentele cu droguri și hipnoză fără ca aceștia să știe.

Un tip pe care l-a cunoscut Sirhan la hipodromul Santa Anita era un instructor de cai pe nume Henry Ramistella din New Jersey, cunoscut și ca Frank Donneroummas[1008]. Acesta avea o lungă istorie de arestări în Miami și New York pentru diverse infracțiuni printre care hoție, posesie de droguri și sperjur. I se interzisese, de asemenea, prezența pe pistele de pe Coasta de Est[1009]. Donneroummas s-a împrietenit cu Sirhan, iar când acesta a decis să părăsească Santa Anita pentru a căuta un serviciu mai bun în domeniul curselor de cai, Donneroummas a fost cel care l-a ajutat să găsească o nouă slujbă. Astfel, Sirhan a fost angajat în primăvara lui 1966 la o fermă de montă numită Granja Vista del Rio Ranch situată în Norco, lângă Corona. Era administrată de Bert C. Altfillisch și era proprietatea unui grup din care făcea parte și îndârjitul cubanez anti-Castro Desi Arnaz, soțul actriței Lucille Ball. Alături de Arnaz, alți proprietari de cai care au ajuns să-l cunoască bine pe Sirhan au fost Buddy Ebsen și Dale Robertson, binecunoscut actor de televiziune[1010].

Sirhan era entuziasmat de norocul său. Și-a căutat îndată un loc unde să stea, sperând să evite naveta obositoare din Pasadena. Și-a scos din garaj mașina roz cu alb DeSoto Fireflight model 1956[1011], a

mers pe drumurile din zona GranjaVista și a găsit în cele din urmă un motel liniștit. După ce a schimbat câteva vorbe cu directorul motelului, Edward Van Antwerp, care locuia acolo cu soția sa, Sirhan a găsit o cameră unde a locuit pentru cinci luni[1012].

În activitatea sa de grăjdar și antrenor la Granja Vista, el a ajuns să aibă relații bune cu managerii și clienții. Din nou, acest amănunt diferă categoric de credința populară că era un singuratic. Un proprietar de cai căruia-i făcea plăcere prezența lui Sirhan era Robert Prestwood. Soția sa îl simpatiza, de asemenea. Conform autorului Robert Kaiser, cei doi doreau ca Sirhan să devină, mai târziu, jocheu pentru mânzul lor, Jet Spec[1013].

Ca îngrijitor de cai la fermă, Sirhan a încercat să-și ajute camarazii să obțină condiții de muncă mai bune iar ei i-au apreciat eforturile, chiar dacă nu au dat roade. De exemplu, se știe că Sirhan și-a reprezentat colegii în diferite probleme, în relația cu șeful fermei, Bert Altfillisch. Conform spuselor câtorva angajați, Altfillisch și Sirhan aveau opinii diferite referitoare la modul în care se conduce ferma, deși se respectau reciproc.

În vreme ce Altfillisch îi ținea ferm sub control pe angajați, îi permitea totuși lui Sirhan să-și expună părerile și, după cum se spune, niciunul dintre ei nu păstra ranchiună[1014].

Unul dintre colegii lui Sirhan, Terry Welch, spunea despre acesta că „îi plăcea extrem de mult viața din SUA și nu avea niciun sentiment de loialitate față de țara sa natală (Iordania)". El a mai spus că opiniile sale politice se opuneau cu tărie comunismului[1015]. Și, fiind crescut în credința creștină, nu prea era interesat de fundamentalismul musulman. De fapt, el i-a spus cândva scriitorului Robert Kaiser pe când aștepta procesul: „Nu mă identific cu arabii din punct de vedere politic și în niciun alt fel în afară de faptul că sângele lor curge în venele mele. Nu mă omor după mâncarea lor. Nu-mi place cum se îmbracă. Halatele lor și alte prostii. Nu le înțeleg politica și nici nu vreau… Ce dracu', sunt american"[1016]. În vreme ce nu era nici pe departe vreun luptător arab pentru libertate, el a ajuns în cele din urmă să fie considerat unul.

În ceea ce privește viața sa sentimentală, se pare că era interesat de o tânără colegă de muncă pe nume Peggy Osterkamp. Era o femeie

atrăgătoare, fiica unui lăptar din Corona. Oricum, după cum susținea aceasta, n-au ieșit niciodată împreună[1017].

Sirhan a lucrat la Granja Vista pe tot parcursul lui 1966 și, în această perioadă, a avut câteva căzături crunte de pe cal. Cea mai gravă a fost pe 25 septembrie 1966, când Sirhan se întrecea cu doi colegi pe pista de antrenament. Se așternuse o perdea groasă de ceață iar Sirhan, care se dezlănțuise în galop pe o iapă brună, s-a lovit de o barieră din afara pistei. Era în semicomă când a venit ambulanța și l-a dus la Spitalul comunitar din Corona. După câteva cusături, prognosticul medical era bun, dar a trebuit să petreacă multe săptămâni urmând recomandările specialiștilor pentru a scăpa de durerea de la ochiul stâng[1018].

De asemenea, căderea de pe cal a avut un impact emoțional asupra jocheului aspirant și i-a sădit frica în suflet. Ca administrator de fermă, Bert Altfillisch comenta:„Puștiul era foarte ambițios, dar nu ar fi putut deveni niciodată jocheu. Parcă îi era frică“[1019]. Sirhan vedea cum visul începea să i se năruie.

Cu inima frântă, Sirhan a descoperit curând o nouă sursă de inspirație în literatura ocultă cunoscută acum drept literatura New Age. Pasiunea i-a fost stimulată de un coleg de la fermă, Walter Thomas Rathke, în vârstă de 40 de ani. Apariția lui Rathke în viața lui Sirhan și rolul său ca mentor și prieten apropiat a avut multe și curioase aspecte, după cum vom vedea în cele ce urmează. Rathke, un tip bărbos pe care toți îl cunoașteau ca „Tom,“ era cu 17 ani mai în vârstă ca Sirhan. Fusese căsătorit însă, după toate aparențele, trăia singur. Făcuse colegiul și lucrase pentru o companie telefonică. Oricum, în acel moment al vieții sale, muncea în grajduri cu Sirhan, la Granja Vista[1020]. Avea cunoștințe profunde despre ocultism și, în același timp, susținea opinii radicale de dreapta. Adevărul este că, din multe puncte de vedere, profilul său de comportament semăna îndeaproape celui al prietenului lui Lee Harvey Oswald, George de Mohrenschildt. În cercurile serviciilor secrete, o asemenea persoană este denumită agent de control sau coordonator.

Când nu era la hipodrom cu Rathke, Sirhan mergea prin librăriile locale, în special la secțiunea unde se vindeau cărțile New Age. Unul dintre locurile preferate era librăria Broughton, pe Lake Street în

Pasadena[1021]. De multe ori stătea și citea, pur și simplu, printre rafturi (cărțile erau scumpe) și apoi, pe baza amintirilor, încerca diverse experimente spirituale acasă. Printre subiectele pe care le discuta cu Rathke erau proiecțiile astrale, aurele, clar-viziunea și reîncarnarea. Rathke i-a arătat lui Sirhan cărți precum: *The Laws of Mental Domination, Thought Power: Its Control and Culture* și *Meditation on the Occult Life: The Hidden Power*[1022].

Se știa că Sirhan nu a încercat drogurile recreaționale; fuma țigări L&M și bea Tom Collins[1023,1024]. Momentele sale de „exaltare“ par să provină din câștigul la curse și din experimentele sale psihice. Din punct de vedere fizic, recuperarea lui Sirhan după căderea de pe cal din septembrie 1966 a fost lentă, drept urmare a depus o cerere pentru compensație socială, pentru a recupera ultimele salarii, în urma accidentului suferit.

Pe 6 decembrie 1966, Sirhan s-a dus cu mașina la ferma Granja Vista și și-a luat ultimul cec salarial. Se cam săturase de munca la fermă și, cu toate că le va duce lipsa unora dintre prietenii săi, simțea că viitorul său nu mai este acolo. Sirhan avea 22 de ani pe-atunci. Spera ca noul an, 1967, să fie mai prosper. Până să găsească un serviciu mai bun, plănuia să parieze în continuare pe cai și, alături de prietenul său Tom Rathke, să studieze intens lumea misticismului[1025].

Tot pe-atunci, obsesia pentru toate lucrurile venite din Orient devenise o modă în vara lui 1967. Îmbrăcămintea, filosofia și muzica din India captivaseră imaginația tineretului american. În Monterey, California, marea surpriză în cadrul faimosului festival pop din acel an a fost Ravi Shankar[1026].

Firește, Sirhan studia în continuare fenomenul New Age și căuta metode de a pune în practică ceea ce descoperea, cum ar fi în cazul durerii la ochiul lovit, problemă pe care doctorii nu reușiseră s-o elimine cu totul. Sirhan a descoperit în scurtă vreme un hipnotizator nu departe de casa lui și a fost să-i vadă biblioteca de câteva ori. Bărbatul, Manly Palmer Hall, era autor de cărți și fondator al Philosophical Research Society (Societatea de Cercetări Filosofice), care se afla într-un templu lângă Griffith Park, pe bulevardul Los Feliz din Los Angeles[1027].

Hall trăia cu soția sa de origine germană și, după cum se spune,

Sirhan s-a întâlnit de câteva ori cu ei și au citit cărți din biblioteca lor. Interesant de notat că unul dintre vechii clienți ai lui Hall era primarul Los Angelesului, Sam Yorty, care, după arestarea lui Sirhan, a susținut că Sirhan era implicat într-o „organizație comunistă“ din cauza apartenenței la o societate New Age[1028]. După ce Sirhan a fost arestat, poliția i-a percheziționat mașina și a găsit un exemplar din cartea lui Manly Palmer Hall *Healing: The Divine Art*. În mod ciudat, cartea nu a fost prezentată ca probă în fața marelui juriu[1029].

Acasă, în Pasadena, Sirhan și frații săi Adel și Munir aveau o viață liniștită și-și împărtășeau gândurile pe marginea evenimentelor de zi cu zi. Deși Sirhan era apolitic, era interesat de multe subiecte, inclusiv de noutăți din țara lui natală. Din Orientul Mijlociu le parveneau știri de rău augur în acea primăvară după ce Israelul a descoperit că arabii mobilizau trupe în Egipt, Iordania, Siria și Irak. Războiul a izbucnit când Israelul și-a atacat adversarii pe 5 iunie 1967. Cunoscut ca Războiul de Șase Zile, a fost o victorie uimitoare pentru evrei. Israel a distrus aviația egipteană care nu apucase să se ridice de la sol, a cucerit Fâșia Gaza și și-a adus tancurile la Canalul Suez. Când s-a terminat totul, suprafața Israelului crescuse de patru ori, prin ocuparea Fâșiei Gaza, a Înălțimilor Golan, a Sinaiului, a Cisiordaniei și a Vechiului oraș al Ierusalimului. Israelienii înregistraseră de zece ori mai puține victime decât arabii și reușiseră să creeze o zonă suplimentară de securitate în jurul țării lor. Politicienii din SUA, inclusiv Robert Kennedy, le susțineau eforturile. Aceștia au considerat că un Israel mai puternic ar putea fi o contrapondere la adresa sovieticilor care începuseră să facă incursiuni în regiune, sporindu-și prezența în Egipt și Siria, astfel că Statele Unite ale Americii sprijineau fără ezitare Israelul, atât economic cât și politic. După cum vom vedea în cele ce urmează, mulți au considerat greșit că motivul lui Sirhan de a-l asasina pe RFK ar fi legat de Războiul de șase zile. Acest punct de vedere pretinde că uciderea lui Robert Kennedy a fost un act de răzbunare din cauza susținerii Israelului. De fapt, niciunul dintre candidații la președinție nu susținea dominația palestiniană sau arabă în Orientul Mijlociu, ceea ce face ca acest motiv să fie îndoielnic.

Jenanta înfrângere arabă i-a determinat pe editorialiștii tuturor

publicațiilor americane să laude armata israeliană. Într-un articol, revista *Time* i-a cerut regelui Hussein al Iordaniei[1030] să „caute motive de mândrie și confirmare a bărbăției în alte cauze decât războiul sfânt“[1031]. În fapt, istoricii militari au ajuns la concluzia că armata președintelui egiptean Gamal Abdel Nasser nu era, cu certitudine, pregătită pentru această grea încercare. Se știe că Sirhan Sirhan avea doar un interes pasager pentru politica din Orientul Mijlociu. Însă curând, această atitudine neutră se va transforma într-o ostilitate puternică și defel caracteristică lui.

În 1967, Robert Kennedy și-a început cel de-al treilea an ca senator de New York. A făcut mari eforturi pentru a depăși durerea și depresia profundă cauzate de asasinarea fratelui său cu ceva mai mult de trei ani în urmă. Având o căsnicie fericită și zece copii, el și soția sa Ethel petreceau împreună cât de mult timp îi permitea meseria de politician. Și-a îndreptat atenția către dificultățile săracilor din New York, vorbind tuturor despre problemele pe care le au cei care trăiesc în cele mai mizerabile mahalale din America. Discursurile sale îi reflectă compasiunea și determinarea:

„Azi în America există două lumi… Dar dacă încercăm să privim prin ochii unui locuitor din mahalale – negrul, portoricanul sau mexican-americanul – lumea este un loc întunecos și lipsit de speranță“[1032].

Kennedy dorea să schimbe această situație. Și știa că puterea stătea în mâinile președintelui. Dar la acel moment era încă indecis dacă să candideze sau nu pentru Biroul Oval, în 1968. Despre președintele Lyndon B. Johnson, care fusese ales în 1964, mulți observatori credeau că va candida din nou în 1968. Promisese să câștige războiul în Asia de Sud-Est și pe cel de-acasă. Mulți votanți nu știau că președintele John F. Kennedy, cu doar câteva zile înainte de a fi asasinat, trasase planurile retragerii din Vietnam. După ce a fost asasinat, Pentagonul a anulat planurile și, către sfârșitul anului 1963, s-au înmulțit ajutoarele militare pentru Vietnamul de Sud[1033]. În acel moment, devenise „Războiul lui Johnson“. În anul 1967 prezența americană din Vietnam a crescut până la aproape de jumătate de milion de militari. În vreme ce Johnson a continuat să bombardeze Vietnamul de Nord, numărul militarilor americani morți în război

creștea cu fiecare zi care trecea. În 1966 și 1967, au murit mai mult de 15 000 de militari americani în Asia de Sud-Est[1034]. În ciuda măririi efectivelor militare americane din Vietnam, comuniștii refuzau să negocieze dacă nu erau oprite bombardamentele. Acest fapt a scos la iveală cea mai mare teamă a lui Johnson: dacă era de acord, ar fi fost considerat un laș și un tip care acceptă compromisurile, la fel ca în cazul britanicilor cu naziștii la München, înainte de Al Doilea Război Mondial[1035]. Președintele Johnson și-a rezumat filosofia în câteva vorbe grosolane: „Dacă lași într-o zi un nesimțit în curtea din fața casei, a doua zi va fi la ușă și ziua următoare îți va viola soția în patul conjugal“[1036]. În vreme ce bombardierele B-52 aruncau bombe cu napalm sau cu fragmentare asupra taberelor armatei nord-vietnameze de-a lungul coastei lângă frontiera cu Vietnamul de Sud, președintele Johnson a continuat să susțină că intensificarea bombardamentelor asupra celor mai importante orașe din Vietnamul de Nord era cea mai bună decizie.

Răspunsul lui Robert Kennedy era că aceste acțiuni nu vor face decât să aducă distrugerea Vietnamului și a locuitorilor săi, nu pacea. Senatorii Eugene McCarthy din Minnesota și George McGovern din Dakota de Sud susțineau punctul de vedere al lui Kennedy. Răspunsul lui Richard Nixon a fost că Robert Kennedy nu făcea altceva decât să prelungească războiul, încurajând inamicul.

Întors în Virginia, Bobby Kennedy se bucura de zilele de vară târzie, jucându-se cu copiii săi. Soția sa Ethel, cel mai mare susținător al său, era mereu gata de distracție, fie că era vorba să navigheze cu familia, să călărească sau să schieze. Deseori era gazda unor petreceri la casa lor din Hickory Hill în McLean, Virginia. Casa și terenul din jurul ei fuseseră cartierul general al generalului George B. McClellan în timpul Războiului Civil. În 1957, Robert Kennedy a cumpărat conacul de la fratele său Jack[1037]. Zece ani mai târziu, devenise un loc unde familia și un cerc larg de prieteni se vor întâlni atât pentru a se distra cât și pentru a discuta despre subiectele importante ale zile. În același timp, în adâncul sufletului, Bobby continua să-și cântărească opțiunile pentru viitor, în special dacă să candideze sau nu la președinție. Va fi cea mai importantă decizie a vieții sale.

Sirhan descoperea pe-atunci că pariurile la curse nu-i aduceau

venitul sperat. Din fericire, mama lui a preluat inițiativa și i-a găsit o slujbă. Ea și-a sunat un prieten de la biserica lor, John Weidner, un imigrant olandez, proprietar al unui magazin cu alimente sănătoase situat pe Bulevarul North Lake Avenue la numărul 1380[1038]. Weidner a fost bucuros să o poată ajuta pe Mary Sirhan. Noua slujbă a fiului ei presupunea să muncească în depozit și să facă livrări cu mașina, la Monterey Park, Downey și în alte locuri din acea zonă[1039].

Odată cu venirea toamnei, starea de spirit la nivel național s-a mai detensionat întrucâtva, după violentele proteste rasiale din vară. Octombrie 1967 a marcat, de asemenea, și punctul de cotitură în luptele purtate acasă împotriva războiului din Vietnam. De acum înainte, se părea că se zărește o luminiță la capătul tunelului – pentru porumbei, nu pentru vulturi. Printre protestatari se făcea simțit un val de speranță că glasul lor va fi auzit și că puterea poporului sau cel puțin a tinerilor îi va aduce pe soldați acasă și pacea în Vietnam.

Protestatarii împotriva războiului considerau că, după 25 de ani de război în Vietnam, mai întâi cu japonezii, apoi cu francezii și acum cu Statele Unite ale Americi era momentul ca, în cele din urmă să fie pace în Indochina – fără ca SUA să fie dezonorate, numai dacă își vor recunoaște greșeala și se vor retrage. Asemenea sentimente prevalau în grupurile antirăzboi care se pregăteau pe-atunci să-și unească forțele organizând primul marș al tinerilor aparținând curentelor contraculturale la Washington, D.C.

Mare parte din țară a început să-și dorească schimbări la vârf. Sondajele de opinie care-l arătau pe președintele Johnson înaintea lui Robert Kennedy în iulie 1967 cu 45% față de 39% s-au schimbat. Cele din toamnă îl arătau pe Kennedy conducând cu 51% în comparație cu cele 39 de procente ale lui Johnson[1040].

Pornind din San Francisco, mișcarea „flower power“ s-a răspândit rapid către Coasta de Est. Până în toamna lui 1967, capitala țării fusese aleasă ca loc de desfășurare pentru un protest național antirăzboi și împotriva mobilizării. Demonstrația de masă, susținută de Comitetul de mobilizare națională pentru sfârșitul războiului, a fost programată pentru ziua de 21 octombrie 1967. Protestatarii au plănuit un marș până la Pentagon pentru a înfrunta autoritățile acolo. În ziua evenimentului, au venit mai mult de 100 000 de oameni, inclusiv

Abbie Hoffman și Jerry Rubin, care conduceau Partidul Internațional al Tinerilor (Yippies). Protestatarii, cei mai mulți studenți cu părul lung, purtând blugi, au dat năvală pe străzi, mărșăluind. Unii fluturau steaguri, dădeau flori trecătorilor sau fumau iarbă. Ei reprezentau o vastă paletă de formații spirituale și experiențe și, cu toate că cei mai mulți erau tineri studenți, mai erau și cei care fuseseră mobilizați în Vietnam, se întorseseră și intraseră la facultate și erau împotriva războiului. Unii erau indignați de luptele fără sfârșit și doreau să le pună capăt, dar știau că numerele lor de recrutare erau mari, deci nu puteau fi atinși de brațul lung al guvernului federal[1041]. Și mai erau cei care știau că urmau să fie recrutați și se gândeau dacă să fugă sau nu în Canada. Mai erau părinți, bunici și copii veniți cu autobuzul din orașe și din zona rurală, din toate colțurile Statelor Unite ale Americii. Pe bannere scria: JLB, RETRAGE-TE ACUM, CUM AR FI FĂCUT TATĂL TĂU. ÎNCETAȚI RECRUTĂRILE, PACE ACUM, NU VOM MERGE. Printre cei care au vorbit la acest eveniment au fost persoane cunoscute la nivel național, inclusiv scriitorii Norman Mailer și dr. Benjamin Spock. Mulți dintre demonstranți știau ce înseamnă nesupunerea civică și ce consecințe ar fi putut avea acțiunile lor. Dar acesta era țelul lor: să creeze un eveniment major, să atragă atenția întregii lumi către această manifestație, să-și facă mesajul cunoscut și apoi să plătească prețul, dacă trebuie, mergând la pușcărie. Ei considerau că guvernul purta un război ilegal – și că ar trebui arestați cei care-l comandau, nu protestatarii.

Atunci când protestatarii s-au apropiat de Pentagon, sediul Departamentului apărării, au fost întâmpinați de 2 500 de soldați înarmați. Apoi, deodată, a apărut poliția și s-a instaurat haosul. Cei care au refuzat să plece au fost arestați pentru tulburarea ordinii publice și înghesuiți în dube. Conform ziarului *Washington Post*, au fost arestați 681 de protestatari, inclusiv Mailer și Hoffman[1042]. Țelul Partidului tinerilor de a-și transmite mesajul către milioane de oameni la nivel național a fost atins.

Pentru Sirhan, războiul și tulburările politice și sociale erau mai degrabă un spectacol la televizor, la fel ca pentru mulți americani. Dar chiar dacă Sirhan nu a participat niciodată la un miting de protest și nici nu s-a înscris într-un grup pacifist, există probe că serviciile

secrete ale SUA, care monitorizau pe-atunci liderii antirăzboi, erau interesate de el. După cum am mai afirmat, după asasinarea lui Robert Kennedy, a apărut în dosarele Poliției din Los Angeles un raport referitor la Sirhan, întocmit de serviciile secrete militare din San Francisco[1043].

Între timp, în ochii publicului, morile democrației americane măcinau de zor, în vreme ce senatorul democrat Gene McCarthy din Minnesota, în vârstă de 51 de ani, având sprijinul soției sale Abigail, a început să-și facă loc în sufletele și mințile studenților din întreaga țară. Democrații mai în vârstă considerau campania lui McCarthy ca o amenințare la integritatea partidului. Într-o perioadă în care partidul trebuia să fie unit, McCarthy crea o ruptură importantă care, se temeau mulți, ar fi putut compromite șansele democraților la realegere. Candidatura lui, simțeau cei care-l susțineau, era absolut necesară pentru că participa la alegerile primare în primul rând pentru a se opune Războiului din Vietnam și politicilor lui Lyndon Johnson. Înainte de a-și anunța candidatura, senatorul McCarthy a fost citat că ar fi spus: „Singurul mod de a-l face pe Johnson să schimbe foaia este să candideze cineva împotriva lui“[1044].

Gene McCarthy era susținut de mulți intelectuali și liberali importanți și se considera predestinat să ajungă, în cele din urmă, la Casa Albă. Era un personaj cumva excentric și înainte de a intra în politică, în 1949, a studiat la un colegiu benedictin și se știa că în timpul zborurilor cu avionul obișnuia să citească dintr-o imensă carte de rugăciuni[1045]. A fost membru în Camera Reprezentanților înainte de a-și câștiga fotoliul de senator. În 1960, anul în care John Kennedy a câștigat cursa pentru Casa Albă, se spune că McCarthy ar fi declarat în timpul campaniei: „Eu ar fi trebuit să fiu candidatul pentru președinție. Sunt de două ori mai liberal ca Humphrey, de două ori mai inteligent ca Symington și de două ori mai catolic ca John Kennedy“[1046]. A sfârșit prin a-l sprijini pe Adlai Stevenson în acel an. La următoarele alegeri prezidențiale, în 1964, McCarthy a fost luat în considerare pentru a fi vicepreședintele președintelui Johnson, însă acesta l-a ales pe vârstnicul senator de Minnesota, Hubert Humphrey. Acum, trei ani mai târziu, McCarthy considera că a venit rândul său, în ciuda faptului că, după cum se spune, finanțarea sa era cam slabă la

nivel național.

Conform lui Arthur Schlesinger, scriitor de discursuri și consilier al lui Kennedy, Bobby Kennedy a fost surprins când Gene McCarthy și-a anunțat candidatura pentru nominalizarea democraților în cursa prezidențială. Totuși, se pare că privea acest anunț într-o lumină favorabilă. Oricum, se spune că fratele său Ted i-a cerut să nu candideze. Ted era de părere că Bobby ar trebui să mai aștepte încă patru ani. Era sigur că președintele Johnson va câștiga alegerile din 1968 și se gândea că participarea lui Bobby la alegerile din acel an i-ar ruina șansele pentru 1972[1047].

Cu toate acestea, revenirea lui Bobby în cursă și campania sa pentru nominalizarea democraților în cadrul alegerilor primare renășteau speranțele multora, dar ridicau și importante semne de întrebare. În anul 1967, îngrozitoarele statistici privind victimele din Vietnam l-au făcut pe Robert Kennedy să se opună și mai vehement războiului. Arthur Schlesinger scria că forța militară americană din Vietnam crescuse de la 23 000 de militari în 1964, la 525 000 la sfârșitul lui 1967[1048]. În acel an muriseră 7 482 de militari americani. Kennedy considera că aceste morți tragice sunt gratuite și că războiul reprezintă o luptă fără sens pentru putere, fără un final la orizont. El a început să simpatizeze cu protestatarii antirăzboi și considera că protestele lor nu erau niște acte de trădare ci niște voci strigând în pustiu. Vorbind în apărarea demonstranților pentru pace, senatorul Kennedy a afirmat într-un discurs: „Când ne referim la violență și la oamenii care ies în stradă (să protesteze) și la fărădelege, trebuie să luăm în calcul că aceștia nu au altă cale pentru a-și exprime punctul lor de vedere și consider acest fapt regretabil“[1049].

Kennedy era deplin conștient de rolul-cheie pe care războiul îl va juca în următoarea cursă prezidențială. Cu toate acestea, se părea că nu se decisese pe ce cale s-o apuce. Opunându-se președintelui Johnson, împărțea partidul în două tabere, ceea ce ar fi putut duce la înfrângerea sa. La un nivel mai visceral, el simțea, fără îndoială, că putea avea aceeași soartă ca a fratelui său. Kennedy privea, asculta și se ruga. Și, tată a zece copii, era sfâșiat între loialitatea față de familie și cea către țară.

Sincronizarea era un alt factor crucial pe care Kennedy trebuia

să-l ia în considerare. Alegerile primare din New Hampshire, programate să aibă loc în martie 1968, se apropiau cu rapiditate iar termenul limită îl presa să ia o decizie. (După cum au mers lucrurile, el va pierde acest început al sezonului campaniei prezidențiale.)

Fostul profesor, senatorul Eugene McCarthy, a anunțat oficial pe 30 noiembrie 1967 că va candida împotriva președintelui Johnson[1050]. Studenții din întreaga țară au răspuns prompt apelului său pentru încheierea războiului. Poreclindu-l pe McCarthy „Gene cel curat“, ei s-au alăturat campaniei sale spontane. Se spune că președintele Johnson a considerat provocarea lui McCarthy ca un semn de rău-augur că Robert Kennedy va intra și el în luptă.

Kennedy, care nu-l considera pe senatorul McCarthy o persoană interesantă sau vizionară, s-a ținut deoparte, urmărind cu atenție cursa. Cu doar patru zile înaintea anunțului făcut de McCarthy, Kennedy a apărut ca invitat la emisiunea postului de televiziune CBS *Face the Nation*. A fost întrebat dacă intenționează să candideze împotriva lui Johnson pentru președinție. Fără să-și dezvăluie intențiile, Kennedy a vorbit împotriva războiului cu pasiunea unui cruciat moral. El afirma: „Omorâm oameni nevinovați pentru că nu vrem războiul pe teritoriul american sau pentru că (Vietcong) se află la 20 000 de kilometri depărtare și ar putea ajunge la 19 000… Avem noi dreptul… să transformăm milioane de oameni în refugiați, să omorâm femei și copii, așa cum facem acum?“[1051]

Deși afectat de continuarea războiului, Robert Kennedy rămăsese în continuare indecis în privința angajării în cursa prezidențială, chiar și când câțiva dintre colegii săi s-au alăturat campaniei lui McCarthy. Trei dintre cei mai buni prieteni, Richard Goodwin, Allard Lowenstein și John Kenneth Galbraith, s-au hotărât să-l ajute pe McCarthy să se pregătească pentru alegerile primare din New Hampshire, prima luptă importantă a cursei prezidențiale din 1968[1052].

Robert Kennedy știa că, dacă ar fi candidat cu un mesaj pacifist, s-ar fi confruntat cu aceeași problemă ca fratele său. Președintele Kennedy fusese asasinat la puțin timp după ce începuse să planifice retragerea trupelor din Vietnam. Va avea și el aceeași soartă?

Cei care i se opuneau lui Robert Kennedy considerau că Gene McCarthy este asul din mânecă. Dar odată eliminat Bobby, ei au

presupus că la Convenție vor exista păreri mai puțin aprinse și că vicepreședintele Hubert Humphrey, mai conservator, va câștiga acceptul democraților, ceea ce s-a și întâmplat. Republicanul Richard Nixon era considerat, de asemenea, o alegere sigură, dat fiind trecutul său de luptător fără regrete în Războiul Rece pe durata cât a fost vicepreședinte în cele două mandate ale președintelui Dwight D. Eisenhower și după aceea.

În mod clar, cei care erau vinovați de asasinarea președintelui Kennedy deciseseră că de data aceasta — dacă Bobby ar candida pentru președinție și ar fi nominalizat — trebuie să pună capăt campaniei sale înaintea alegerilor generale din noiembrie 1968. Serviciul Secret nu asigura protecția candidaților și la primare[1053]; acest lucru se va întâmpla după asasinarea lui Robert Kennedy.

Între timp, la Pasadena, Sirhan era ocupat să-și verifice cunoștințele cu prietenul său, Tom Rathke, la Hollywood Park. Acolo, el a încercat să influențeze comportamentul cailor, concentrându-și puterile telepatice asupra lor. John și Patricia Strathman, prieteni de-ai lui Sirhan, au vorbit mai târziu despre zelul lui Sirhan. John fusese în aceeași clasă cu Sirhan la liceu, iar el și soția sa au păstrat legătura cu el. Ba chiar s-au întâlnit de câteva ori în anii 1967 și 1968 — au mâncat și au povestit. Patricia îi împărtășea interesul lui Sirhan și îl încuraja să experimenteze. Într-o seară, în timp ce-i vizita pe cei doi Strathman, Sirhan a încântat-o pe Patricia cu noile sale cunoștințe. El spunea că speră să-și dezvolte capacitatea de a vedea corpul mistic și îngerul său păzitor[1054]. John Strathman, un bărbat cu barbă, bine făcut și sceptic declarat, remarca un an mai târziu că simțea că Sirhan bătea câmpii, fiind influențat de Tom Rathke.

Strathman a afirmat că i se părea că Rathke îl „pironise“ pe Sirhan de ocultism[1055]. Adevărul este că prezența lui Rathke în viața lui Sirhan le-a trezit suspiciuni[1056]. Misteriosul Tom Rathke l-a fascinat, probabil, pe Sirhan, dar nu a lăsat o impresie prea bună asupra celor doi Strathman. După cum scrie Robert Kaiser, John Strathman a afirmat că el „și-a făcut o impresie sinistră“ despre relația lui Rathke cu Sirhan[1057].

În decembrie 1967, Sirhan l-a invitat pe Rathke să cineze împreună. A fost ultima vizită a lui Rathke în casa lui Sirhan înainte

să se mute în California de Nord[1058]. La scurt timp, se spune că Rathke s-a mutat în Livermore, în vecinătatea Laboratorului de radiații Lawrence, la est de Oakland, unde s-a angajat ca rândaș la Pleasanton Race Stables[1059]. Rathke nu s-a mai întors până în martie, trei luni mai târziu, după spusele unei prietene a lui Mary Sirhan, Lynne Massey Mangan. Aceste vizite coincid cu începutul și sfârșitul spațiilor albe din biografia lui Sirhan, o perioadă în care informațiile referitoare la locurile pe unde a fost acesta lipsesc din dosarele Poliției din Los Angeles. O sursă din poliție care vrea să-și păstreze anonimatul le-a declarat acest lucru autorilor William Turner, fost agent FBI, și Jonn Christian, fost jurnalist de radio[1060]. În plus, conform unui sumar al dosarelor aflate la poliție, există detalii despre persoanele cu care Sirhan venise în contact când a lucrat la Health Food Store, mai puțin pentru perioada dintre decembrie 1967 și martie 1968; nu există informații pentru săptămânile în care nu s-a știut nimic de el[1061].

Nu se știe pe unde a umblat Sirhan în săptămânile în care a lipsit de-acasă. Din cauza amneziei sale, nu și-a amintit nimic referitor la acea perioadă. Știm, după cum era de așteptat, că Mary Sirhan era foarte îngrijorată. Conform declarațiilor făcute de un vecin la FBI, Mary era extrem de supărată că fiul ei plecase de „ceva timp“[1062]. Sirhan nu era așa.

Frații lui au presupus că a plecat în nord să-l viziteze pe Tom Rathke, ceea ce era logic ținând cont de legătura dintre cei doi. Este interesant de observat, referitor la această relație, că, în vreme ce Rathke era extrem de conservator din punct de vedere politic, Sirhan era în mare măsură apolitic. Oricum, în ciuda poziției sale neutre, se știe că Sirhan a declarat că admiră familia Kennedy. Întrebat în timpul procesului ce părere a avut despre președintele Kennedy, Sirhan a afirmat: „L-am iubit.“ Apoi a continuat, descriind eforturile lui Kennedy de a găsi o soluție problemei refugiaților palestinieni. El a spus că-și amintește că președintele Kennedy s-a consultat cu liderii arabi și a promis că va colabora cu Israelul pentru a ajuta la repatrierea refugiaților[1063]. Ulterior, Sirhan i-a spus psihiatrului numit de tribunal, dr. George Y. Abe, că, de fapt, ar fi votat pentru Bobby Kennedy „pentru că Kennedy îi susținea pe oamenii sărmani“[1064].

În perioada înaintea dispariției sale, cele trei luni lipsă din biografia lui, se știe că Sirhan a căutat un remediu pentru ochiul său stâng care-l durea în urma accidentului de cal suferit pe când se antrena pe pistă.

Căutările sale l-au dus la cel puțin șapte medici specialiști. Conform profesorului Philip Melanson, este important să remarcăm că, la acea vreme, una dintre cele mai banale acoperiri pentru testele de hipnoză ale CIA era pretextul efectuării unui examen medical[1065]. Este posibil ca Sirhan să-l fi întâlnit pe dr. William J. Bryan jr.[1066]. Dr. Bryan, în vârstă de 54 de ani, era cel mai cunoscut expert din țară în domeniul hipnozei și lucrase ca hipnotizator pentru CIA. În vreme ce Sirhan a declarat că nu-și amintește de Bryan, se știe că acesta le-a declarat câtorva colegi că el îl hipnotizase pe Sirhan[1067].

Biroul dr. Bryan era situat pe Sunset Strip în Los Angeles, unde organiza ședințe de sex și hipnoză la al său Institut American de Hipnoză. Se prezenta drept expert în „tratamentul de succes al tulburărilor sexuale“[1068]. Bărbat impozant – cântărea 175 de kilograme – , Bryan avea o obsesie pentru femei. În 1969, Comitetul de examinatori medicali din California l-a citat pe Bryan pentru comportament neprofesionist. Molestase sexual patru paciente aflate sub hipnoză. Comitetul l-a pus pe Bryan sub observație pentru cinci ani, cu condiția ca atunci când tratează paciente să fie asistat de o femeie[1069].

Conform profesorului Philip Melanson, care a intervievat câțiva consultanți CIA și colegi de profesie ai dr. Bryan, toți aceștia au declarat că Bryan lucra pentru CIA. Unul dintre cei intervievați, căruia Melanson îi dă pseudonimul Gilbert Marston, a declarat că Bryan îi spusese nu doar că lucrează pentru CIA în calitate de consultant, ci și că i s-a cerut să-l hipnotizeze pe Sirhan Sirhan[1070].

Marston nu a spus dacă hipnoza a fost făcută înainte sau după asasinat (în timpul procesului). Dar probele arată că sunt valabile amândouă posibilitățile (adică, programare înainte de asasinat și, ulterior, condiționare după asasinat pentru a-i influența declarațiile).

Dr. William Bryan se pricepea să-și determine subiecții aflați sub influența hipnozei să facă lucruri pe care, în mod obișnuit, nu le-ar fi făcut. El stăpânea, de asemenea, arta de a-și disimula activitatea

folosind amnezia — sau blocajul mintal — pentru ca subiecții să nu-și amintească de el, ce s-a întâmplat sau ce au făcut în timp ce erau hipnotizați.

Într-un interviu acordat în 1974 scriitoarei Betsy Langman, Bryan a negat că l-ar fi hipnotizat pe Sirhan Sirhan[1071]. Cu toate acestea, unele femei cu care avusese relații[1072] și colegi apropiați ai lui Bryan au mărturisit că el le-a spus că a lucrat pentru CIA și că l-a hipnotizat pe Sirhan[1073]. Doi investigatori întreprinzători care au scris despre această legătură între Bryan și Sirhan au fost autorii William Turner și Jonn Christian. Ei au obținut informația de la două femei care le-au făcut această dezvăluire fără să fie conștiente de importanța ei. Cele două tinere doamne erau escorte în Beverly Hills și întrețineau relații intime cu Bryan[1074]. Lucrând împreună, aveau grijă să-l mulțumească pe corpolentul lor client, în ciuda burții sale enorme.

Cele două spuneau că, în timp ce Bryan era cu ele, numele lui Sirhan Sirhan a fost pomenit de câteva ori. Într-o perioadă de patru ani cât au fost implicate în relația cu Bryan, ele spun că el a repetat frecvent unele povești. Erau sigure amândouă că el a afirmat că Sirhan a fost unul dintre subiecții săi și spuneau, de asemenea, că se lăuda deseori cu munca sa pentru poliție și CIA în „proiecte ultrasecrete“[1075]. Încălcarea codului tăcerii nu ar fi fost o problemă pentru un om ca William J. Bryan care era obsedat de sine. La începutul anilor 1970, era, după cum se știe, și dependent de droguri[1076]. Drept rezultat, probabil că divagațiile sale erau mai frecvente și mai repetitive.

În ceea ce privește cariera anterioară a dr. Bryan, acesta pretinde că în timpul Războiului din Coreea, în anii 1950, a fost — folosind cuvintele lui — „șeful întregii echipe medicale pentru antrenamentul de supraviețuire în cadrul Forțelor aeriene SUA, ceea ce însemna divizia de spălare pe creier“[1077]. La prima vedere, misiunea lui Bryan presupunea pregătirea soldaților pentru provocările mintale cu care s-ar fi putut confrunta dacă erau capturați de inamic[1078].

Dr. William Bryan oferea consultații și la Hollywood. A fost consultant științific pentru filmul lui Frank Sinatra, *The Manchurian Candidate* (1962), pe care l-am menționat anterior[1079].

În vreme ce sexul era ocupația sa favorită, în afară de munca

pentru CIA, el asigura, de asemenea, și consultanță de specialitate în cazuri legale. Avocatul F. Lee Bailey s-a referit odată la dr. Bryan numindu-l „persoana cea mai informată în domeniul hipnozei pe care a cunoscut-o vreodată“[1080]. Bailey s-a folosit de serviciile lui Bryan în câteva procese de crimă faimoase, unul fiind cazul Strangulatorului din Boston, Albert DiSalvo[1081]. După spusele lui Bailey, în 1965, Bryan a zburat cu avionul la Boston și l-a însoțit la Spitalul Bridgewater, Massachusetts, un spital de boli nervoase. După ce s-a consultat cu doctorii de acolo, Bryan l-a pus pe DiSalvo în transă și a făcut o regresie hipnotică până la sugrumarea și uciderea ultimei victime. Punându-i întrebări sub hipnoză, a ajuns la concluzia că purtarea psihopată a lui DiSalvo se datora faptului că fiica lui bolnavă canalizase toată afecțiunea soției sale. Ședința a atins punctul maxim când DiSalvo a sărit la gâtul lui Bryan. Acesta a reacționat apucându-și subiectul de umeri și ordonându-i să adoarmă. Comanda a avut efect, iar DiSalvo a căzut la pământ fără să aibă idee ce s-a întâmplat[1082].

Ca și maestrul hipnotizator Manly Palmer Hall, și dr. William Bryan este autorul câtorva cărți despre ocultism și era extrem de interesat de ordinele mistice și hipnoză. A întreprins cercetări extinse în practicile vechilor egipteni, care joacă un rol crucial în credințele rosicruciene. Sediul Vechiului Ordin Mistic Rosicrucian (AMORC[1083]) din San Jose arată ca un muzeu egiptean, iar organizația pretinde că rădăcinile sale merg până la școlile egiptene de la 1500 î.H.[1084]. În paginile următoare, vom vedea că Sirhan s-a alăturat ordinului și a participat la o întrunire a acestui grup.

Atât Hall cât și dr. William Bryan erau hipnotizatori cunoscuți, însă nu se știe dacă erau membri ai acestui grup. Ambii îl știau pe Sirhan și, în consecință, unii investigatori au sugerat că Hall ar fi putut fi cel care i-a făcut cunoștință lui Sirhan cu Bryan. Deși Sirhan nu-și amintește de Bryan defel, ei s-ar fi putut cunoaște în vreme ce Sirhan se afla în stare de hipnoză. Dată fiind priceperea lui Hall și a lui Bryan în inducerea hipnozei, combinată cu experiențele agenției cu droguri, memoria lui Sirhan ar fi putut fi cu ușurință ștearsă.

Bryan era consultant CIA într-o perioadă în care hipnoza și drogurile, inclusiv LSD, erau elementele esențiale ale unor programe ca MKULTRA. Domeniu strict secret al CIA, această activitate

cuprindea cercetările din acea perioadă în sfera controlului minții și a modificărilor comportamentale. Multe dosare referitoare la aceste cercetări au fost distruse, însă, repet, se estimează că mii de subiecți au fost folosiți fără știința lor în diferitele experimente cu droguri și hipnoză ale agenției[1085].

De asemenea, agenții serviciilor secrete care aveau legături cu Mafia la cursele de cai puteau cu ușurință să prezinte un grăjdar, pe Sirhan, doctorului William J. Bryan, drept un candidat căruia urma să-i fie spălat creierul. Nici Mafia și nici agenții CIA care se ocupau cu recrutările nu ar fi avut nevoie să știe care era ultimul obiectiv al condiționării – să creeze un țap ispășitor pentru un asasinat.

Conform celor care se ocupau cu programarea prin hipnoză și lucrau la CIA, după ce era „apropriat“ temporar un subiect pentru experimente (uneori folosind așa-numitele droguri de viol de astăzi strecurate într-o băutură, la club), individul era dus într-un loc sigur pentru a fi îndeplinită condiționarea. Experimentele erau efectuate în locuri precum închisori, case conspirative, spitale sau instituții asemănătoare clinicilor. Dincolo de studierea răspunsurilor particulare la experiment, cercetarea presupunea și testarea a numeroase droguri, hipnoza și administrarea tratamentelor cu electroșocuri[1086]. Unul dintre obiectivele cercetării era găsirea celei mai bune metode pentru a obține controlul temporar asupra unui subiect fără ca acesta să știe și, în același timp, ștergerea experienței din memoria acestuia. După ce programatorul inducea hipnoza, subiectul era „bombardat“ cu mesaje audio și era supus șocurilor electrice. Aparatele audio „buclau“ (i.e. repetau) mesajele, care se auzeau prin boxe plasate sub perna subiectului în „camera de dormit.“ Acest proces putea dura de la 15 la 30 de zile[1087]. Conținutul mesajelor audio depindea de răspunsul dorit și de misiunea planificată pentru subiect. Conform expertului în hipnoză Milton Kline, ca să aibă succes, o programare prin hipnoză ar putea dura până la trei luni[1088].

Dr. Herbert Spiegel, psihiatru din New York și profesor la Universitatea Columbia, a afirmat că Sirhan avea o predispoziție naturală să fie hipnotizat cu ușurință. Conform evaluării rapoartelor psihiatrice făcute de dr. Spiegel, în această privință Sirhan se situează între primele cinci–zece procente[1089]. Această neobișnuită

susceptibilitate la hipnoză a jucat, fără îndoială, un rol-cheie în selectarea lui Sirhan ca țap ispășitor.

În perioada de trei luni din viața lui Sirhan despre care nu se știe nimic, se pare că acesta a suportat un fel de condiționare, iar informațiile scrise în acele caiete sunt o parte integrală din procesul de programare prin hipnoză. Două caiete verzi cu spirală — pe care Sirhan nu-și amintește să le fi folosit — au fost descoperite la el acasă, pe E. Howard Street la numărul 696, Pasadena, în ziua asasinatului. Când sergentul de poliție Will Brandt a percheziționat casa lui Sirhan, a descoperit caietele în dormitorul acestuia. Unul era pe o masă iar celălalt, pe jos, lângă patul său[1090]. Repet, Sirhan nu-și amintește să fi scris în aceste caiete și, de fapt, el le-a cerut psihiatrilor să-l hipnotizeze înainte de proces pentru a-și recăpăta memoria. El a afirmat că „indiferent ce spun (despre caiete) voi suporta consecințele după ce vom termina". Încă nu și-a reamintit nimic. Psihiatrul acuzării, dr. Seymour Pollock a răspuns: „Asta mă neliniștește"[1091].

Caietele — așa-numitele jurnale — însumează 48 de pagini. Multe dintre cuvinte sunt fragmentare iar frazele și propozițiile sunt scrise într-un mod dezarticulat, repetitiv. Două pagini se referă la asasinarea lui Robert Kennedy. Luate așa cum sunt, rândurile din cele două pagini sunt cu certitudine o probă a premeditării. Dar în lumina evenimentelor din viața lui Sirhan și în contextul paginilor luate ca întreg, este clar că aceste caiete erau o parte esențială a înscenării, menite să incrimineze o persoană nevinovată.

În cele mai multe pagini se regăsesc nume de prieteni, de cai, retorică anticapitalistă, jargon New Age și un mesaj netrimis mamei sale. Un specialist grafolog a verificat dacă scrisul din aceste caiete îi aparține lui Sirhan[1092]. Acesta a ajuns la concluzia că ele sunt opera unui individ cufundat într-o stare de transă indusă de droguri. Ținând cont de faptul că aceste pagini au fost scrise de Sirhan când se afla într-o stare de prostrație, pe baza a ceea ce știm despre viața din casa lui Sirhan, se pare că nu a scris aceste caiete acasă. Dacă ar fi fost în stare de prostrație acasă, acest lucru ar fi fost observat și scos la iveală mai târziu.

Cercetătorii implicați în studiul spălării creierului folosesc termenul de „scriere automată" pentru a descrie existența unor

asemenea pagini. În timpul scrierii automate, subiectul, aflat într-o stare indusă de droguri, răspunde întrebărilor puse de coordonatorii săi sau pur și simplu transcrie vocile lor după înregistrări audio. După cum am mai spus, tehnicile folosite de CIA în experimentele de spălare a creierului presupun utilizarea înregistrărilor, în special pentru controlul minții și modificările comportamentale[1093].

Cele mai multe pagini constau în mesaje confuze care transcriau fluxul gândirii și răspunsuri la întrebări, amestecate cu rânduri fără sens, dar unele pasaje pot fi interpretate drept o dictare, adică diatribe puse pe hârtie fără ezitare de Sirhan, dar venind din mintea unui programator experimentat în modificarea comportamentului și controlul minții. De fapt, printre rândurile fragmentare din caietele lui Sirhan există unul care se referă la una dintre poveștile preferate ale dr. William J. Bryan, cea despre Albert DiSalvo, Strangulatorul din Boston: „Dumnezeu să mă ajute, te rog ajută-mă. Salvo Di De Salve Die S Salvo“[1094]. Când numele lui DiSalvo a apărut în caietul lui Sirhan, mulți investigatori au căzut de acord că era posibil ca dr. Bryan să-și fi lăsat în urmă cartea de vizită. După cum am spus, Bryan era un om vorbăreț, mai ales când era vorba să se laude cu isprăvile sale. Numele prietenului lui Sirhan, instructorul de cai Henry Ramistella, cunoscut și ca Frank Donneroummas, apare într-unul dintre caiete, scris de un subiect foarte drogat: „fericire fericire Dona Donaruma Donaruma Frank Donaruma ru rugăciune rug rugă rugăciune plătește la 5 rugăciune plătește la ordinul lui Sirhan Sirhan suma de 5…“[1095].

Câteva alte propoziții stranii par să fie despre prietenul cel mai bun al lui Sirhan, Tom Rathke. Nu se știe dacă Sirhan a luat legătura cu Rathke în timpul în care a dispărut trei luni. Oricum, în caiete, Sirhan ar fi părut că încearcă să-l contacteze: „Salut Tom Cum voi lua legătura cu tine după ce sosesc la aeroport – Eu – sosesc marți după-amiază. Sirhan Sirhan Sirhan după-amiază – Chiar tu cu adevărat“[1096]. Pe altă pagină scrie: „poate poți folosi $Sol Sol poate poți folosi Sol $ Sol Sol Sol $ $ $ $ Sol $ poate poți folosi Salut Tom – poate poți folosi $ $ $“[1097].

Straniile rânduri din caiete sunt în mod tipic repetitive, dar pe o pagină cuvântul „feed“ (mânca) este scris de 15 ori[1098]. Nu se știe

dacă Sirhan a trăit cu grija mâncării și a locuinței în cele trei luni cât a lipsit. El nu era bogat și, de fapt, nici nu avea cont în bancă[1099]. Banii conveniți ca asigurare pentru accidentul de la fermă nu au sosit până în aprilie 1968, moment în care el se întorsese deja acasă. Cu siguranță cheltuielile pentru cele trei luni ar fi făcut o gaură în economiile lui Mary Sirhan. Conform autorului John Marks, experimentele asupra modificării comportamentului includeau de multe ori privarea de mâncare sau cea senzorială. Repetând de 15 ori cuvântul „mâncare“, Sirhan ar fi putut foarte bine să tânjească după hrană.

Pe lângă aceste fragmente și alte fraze fără sens din caietele lui Sirhan, apar și cuvintele „droguri“ și „electroșoc“ de patru ori[1100]. Pe altă pagină, stă scris de jos în sus: „Echipament electric acesta pare să fie cantitatea corectă de preponderență“[1101]. Repet, Sirhan nu-și amintește de toate acestea și nici motivul pentru care a scris cuvintele respective.

Pentru făptași, testul crucial în programarea unui țap ispășitor ar fi acela de a avea certitudinea că subiectul nu-și va aminti nimic nici în timpul interogatoriilor ulterioare de la poliție. Sugestia posthipnotică, actul programat în sine și identitatea hipnotizatorului trebuiau să fie imposibil de rememorat.

După asasinat și după ce, în celula lui, a fost chestionat zile în șir de autorul Robert Kaiser, Sirhan a făcut referire la acest subiect. Întrebat ce simte în legătură cu amnezia sa, Sirhan i-a sugerat lui Kaiser că, probabil, cineva „se joacă“ cu mintea lui. Bazându-se pe cunoștințele sale despre ocultism, el a adăugat: „Încerc mereu să mă păzesc împotriva lui“[1102]. Sirhan l-a rugat apoi pe Kaiser să-l ajute să afle mai multe pe această temă. Două luni mai târziu, Kaiser le spunea jurnaliștilor de la *Chicago Tribune* că era de părere că Sirhan fusese programat de cineva[1103].

Autorii William Turner și Jonn Christian scriu că, pentru a testa credibilitatea lui Sirhan, un fost ofițer din serviciile secrete ale armatei, Charles McQuiston, a analizat înregistrările cu interviurile lui Sirhan. McQuiston a ajuns la concluzia că acesta spunea adevărul. Folosind un aparat PSE (*Psychological Stress Evaluation*, Evaluarea Psihologică a Stresului), asemănător detectorului de minciuni,

McQuiston a analizat stresul provocat de tentativele de înșelătorie. El a ajuns la concluzia că nivelul de stres al lui Sirhan era scăzut și că, prin urmare, răspunsurile sale erau corecte și cu adevărat sincere. De asemenea, testul pare să indice, bazându-se pe expresiile folosite de Sirhan, că a fost programat prin hipnoză. Aceste rezultate au fost confirmate de dr. John W. Heisse jr., președintele Societății Internaționale de Analiză a Stresului, care a studiat, de asemenea, și rezultatele[1104].

Un aspect al condiționării lui Sirhan presupunea inducerea în conștiința sa a unor credințe inexistente anterior. De exemplu, Sirhan credea că a fost învățat hipnoza și autoprogramarea de către AMORC[1105]. Cu toate acestea, rozacrucianii nu sunt interesați de aceste subiecte. Fără îndoială că lui Sirhan i s-au spus aceste lucruri când era hipnotizat, în timpul programării. Cei care i-au indus această amintire știau că a-l face să creadă că AMORC se jucase cu mintea sa ar fi o bună acoperire pentru experimentul lor.

De asemenea, după cum reiese din caietele lui Sirhan, condiționarea lui include și referințe la figuri importante din literatura New Age. Acesta este exact tipul de cunoștințe cu care era familiarizat dr. William Bryan, fiind autorul unor volume cu acest subiect.

De pildă, în caietele lui Sirhan apare numele misticului tibetan, maestrul Koot Hoomi. Cu toate acestea, Sirhan îi scrie numele fonetic, ca și cum l-ar fi cunoscut doar din auzite, și nu l-ar fi văzut scris pe hârtie: „maestrul Kuthumi“[1106]. Clar, Sirhan l-a scris fonetic, în urma unei dictări. Este un alt semn al scrierii automate.

Se crede că maestrul Koot Hoomi i-a oferit fondatoarei Societății Teosofice, doamna Elena Blavatski, îndrumări în scrierea operelor. Aceasta s-a născut în Rusia și s-a mutat în New York în 1875. A trăit, mai târziu, în India și Anglia, unde a murit în 1891. În timpul vieții, a scris enorm. Cea mai cunoscută carte a ei, *The Secret Doctrine* (Doctrina secretă), avea șase volume în care analiza misterele universului și studia puterile ascunse ale omului[1107]. Pe când trăia în Anglia, doamna Blavatski și-a numit grupul de teosofiști „Illuminati“[1108]. Interesant, același nume va fi folosit o sută de ani mai târziu în SUA pentru a eticheta mișcarea numită „Conspirația Noii Ordini Mondiale“. În anii 1970, curentele de dreapta au dat vina pe

așa-numiții „Illuminati“ pentru asasinarea lui John și Robert Kennedy[1109]. Această știre falsă va ascunde adevărul și va distrage atenția publicului de la teoriile legitime ale conspirației. După asasinarea lui Bobby, când Sirhan a fost întrebat în închisoare ce știe despre termenul de „Illuminati“ care apărea în caietele sale, el a spus că nu îi este cunoscut, doar dacă nu cumva era legat de organizația lui Manly Palmer Hall[1110].

Citind la întâmplare pagini din caietele lui Sirhan, tonul este în mod suspect asemănător unei scene de spălare pe creier dintr-un film hollywoodian. Sirhan era pur și simplu un tânăr jocheu aspirant. Nu avea convingeri ideologice ferme și nici interese în Partidul comunist. Astfel că, a scrie subit declarații politice într-un caiet este cel puțin dubios[1111]. „Susțin înlăturarea actualului președinte al nenorocitelor State Unite ale Americii. Nu am planuri clare, dar voi face în curând ceva... Sprijin cu tărie cauza comunistă și pe cei care-o reprezintă — indiferent că sunt ruși, chinezi, albanezi, unguri — Proletari din toate țările, uniți-vă. Nu aveți nimic de pierdut decât lanțurile și o lume de câștigat“[1112]. Această ultimă propoziție este repetată de trei ori.

Cu certitudine, făptașii știau că atunci când autoritățile vor căuta probe care să ateste premeditarea, astfel de pagini îi vor ajuta să-și susțină cazul. Cine citea aceste pasaje după asasinat nu putea trage decât o singură concluzie: această persoană poate fi periculoasă. Rândurile cu pricina erau scrise în momentele de maximă tensiune ale Războiului Rece, în primăvara lui 1968, când Rusia comunistă i-a invadat pe cehoslovaci. Multor observatori americani li s-a părut, desigur, că „proletarii din toate țările“ avansau pe toate fronturile. Și, câtă vreme motivul asasinării lipsea cu desăvârșire, autoritățile vor folosi pagini ca aceasta, pentru a putea invoca unul. Din nou, Sirhan era departe de a fi un socialist. El era tânărul imigrant tipic, visând la bogăție și la plăcerile pe care aceasta le poate aduce.

După cum am mai spus, Sirhan era creștin ortodox, crescut în cartierul creștin al Ierusalimului. Nu era musulman[1113]. Dat fiind acest lucru, făptașii au fost nevoiți să creeze o personalitate care să poată fi considerată drept profilul unui asasin. Prin urmare, ei au încercat să folosească sesiunile de scriere automată pentru a crea aceste pagini din caiet care-l prezentau pe Sirhan drept un militant arab. Din cele

48 de pagini scrise, trei se referă la carismaticul președintele egiptean Gamal Abdel Nasser (1956–1970) care era socialist[1114]. Două dintre aceste pagini în care apare numele lui Nasser sunt în engleză iar alta este scrisă în arabă. Primele sunt un talmeș-balmeș de cuvinte și litere aruncate în pagină, iar ultima cuprinde fraze fără sens[1115]. Pe o pagină în engleză scrie: „Mu mult să trăiască Nasser mult trăiască trăiască Mult trăiască mult Nasser Mult să trăiască Nasser Mult trăiască Nasser Mult trăiască Comunism Mult trăiască Comunism Mult să trăiască Nasser Nasser Nasser Nasser Nasser Nasser." Iar pe a doua pagină în engleză scrie: „Mult să trăiască Nasser Nasser Mu Mult să trăiască Nasser N N N Nasser este cel mai mare om care a trăit pe acest pământ, Nasser este cel mai mare om care a trăit pe acest pământ, Nasser este cel mai mare om care a trăit trăit trăit trăit N N N N Nasser este cel mai mare om care vre vreo vre vreodată a trăit"[1116]. Desigur, se știa că pe-atunci Sirhan avea doar un interes pasager față de politicile din Orientul Mijlociu.

De fapt, frații și prietenii lui Sirhan îl considerau o persoană pașnică și spirituală. După cum i-a spus Sirhan scriitorului Robert Kaiser înainte de procesul său: „Ura îmi este străină; nu o pot înțelege"[1117].

Peggy Osterkamp și Gwen Gumm, cunoștințele lui Sirhan despre care am mai vorbit, sunt menționate și ele în aceste caiete. Numele lui Peggy este repetat de multe ori, la fel și adresa ei de acasă: „Domnișoara Peggy Osterkamp, 13290 Archibald Ave, Corona, Calif 80113." Numărul casei și codul zonal diferă mereu când este scrisă adresa[1118]. Pe o pagină găsim scris: „Te iubesc" și „Sol și Peggy"[1119]. Numele lui Gwen apare și el frecvent în caiete, alături de adresa ei[1120].

Chiar dacă se știe că aceste fete nu au avut o legătură serioasă cu Sirhan, numele lor apare totuși în aceste pagini. Repet, în timpul scrierii automate, de vreme ce subiectul este într-o stare de transă, materialul textual corespunde, de regulă, comenzilor primite. Dacă Sirhan a fost întrebat de pasiunile sale din trecut, este posibil să-i fi venit în minte aceste nume. Dacă așa stau lucrurile, atunci se pare că programatorul se juca cu emoțiile profunde ale lui Sirhan pentru a-și atinge obiectivele.

Există și posibilitatea ca ambele fete să fi fost cunoscute — probabil de cineva de la hipodrom — iar persoana respectivă să fi fost prezentă în timpul sesiunii de scriere automată și să fi rostit numele lor. Se pare că cel care îi cunoaștea pe toți trei era Tom Rathke.

Alt motiv pentru care numele fetelor puteau să apară în caiete este la fel de sinistru. Se știe că, aflată sub hipnoză, unei persoane i se poate spune că un străin aflat în cameră este, de fapt, cineva pe care subiectul îl cunoaște și iubește.

Acesta nu doar că va crede acest lucru, dar va și acționa în consecință, ca și cum și-ar fi văzut iubita în locul persoanei de față[1121]. De pildă, dacă o femeie necunoscută lui Sirhan ar fi fost lângă el în timpul procesului de programare prin hipnoză iar acestuia i s-ar fi spus că ea este una dintre pasiunile sale recente, el ar fi crezut că este adevărat. Dacă așa au stat lucrurile, înseamnă că programatorul s-a folosit de cele mai profunde emoții ale lui Sirhan. Acest „fenomen" s-ar fi adăugat sugestiilor hipnotice puternice și drogurilor care afectează gândirea. Rezultatul final a fost că programatorul l-ar fi putut face pe Sirhanmai dornic sau mai pregătit, sub hipnoză, să întreprindă sarcinile primite.

Se pare că la acea perioadă a existat o tânără în viața lui Sirhan, deși el nu-și amintește decât un scurt moment petrecut cu ea.

Numeroși martori de la Hotelul Ambassador l-au văzut pe Sirhan, în noaptea asasinatului, împreună cu o femeie misterioasă în Salonul Ambasadei și în zona bucătăriei. Prezența ei și faptul că el nu-și mai amintește mai deloc acea noapte i-au făcut pe unii investigatori să creadă că ea era cea care îl controla sau îl coordona — și semnalul de declanșare. Sirhan nu-și amintește să fi fost cu cineva anume în acea seară, în afară de faptul că era cu o femeie la un moment dat, târziu noaptea, când s-a simțit foarte obosit și a plecat să bea o cafea. Sirhan i-a spus reporterului NBC Jack Perkins într-un interviu pe care i l-a acordat la un an de la asasinat, că-și amintește că a mers după o fată în bucătărie. Ei au găsit o cafetieră mare[1122]. El i-a dat o ceașcă fetei, apoi și-a pus una și pentru el. Nu-și amintește numele ei, ci doar că era bătut de mulțime. Imediat după asasinat, fata a fost văzută de mulți martori părăsind oficiul bucătăriei în timp ce toți ceilalți încercau să intre[1123]. După cum vom vedea în cele ce urmează, tânăra

care era cu el când a avut loc asasinatul ar fi putut juca un rol important în programarea lui. Dacă ea era persoana care-l controla pe Sirhan, atunci fără îndoială că, în timpul procesului de condiționare, trebuie să fi aflat la fel de multe despre rolul pe care-l va juca el fără voie în complot pe cât a aflat despre propriul ei rol. Această ipoteză este plauzibilă mai ales dacă ea trebuia să fie pentru Sirhan, înainte de hipnoză, butonul declanșator al acțiunilor programate. Ea putea, de asemenea, să joace rolul iubitei imaginare a lui Sirhan, ținându-l ocupat în timpul condiționării sale. Ar fi trebuit îndeplinite numeroase sarcini de rutină pentru a-l menține pe Sirhan în starea de programare, a-i administra corect medicamentele și a-l hrăni în cele trei luni cât a lipsit de-acasă.

În vreme ce un Tom Collins amestecat cu un drog puternic au grăbit, probabil, declanșarea stării de amnezie pe durata de trei luni din viața lui Sirhan, o ceașcă de cafea în bucătăria Hotelului Ambassador ar fi putut fi factorul declanșator final. Fata care se afla în acea seară cu Sirhan, despre care martorii spun că era atrăgătoare și avea un chip frumos, ar fi putut fi „cea care îl controla" încă din perioada inducției inițiale a stării de hipnoză, la sfârșitul lui 1967. Această persoană l-ar fi putut ține hipnotizat pe Sirhan cu ajutorul anumitor factori declanșatori și al băuturilor cu droguri, în timp ce îndeplinea ordinele superiorilor de a-l duce pe Sirhan într-un loc și la o oră prestabilite. Și, probabil, ea chiar l-a ținut în viață.

Cât timp a fost plecat de-acasă, adică vreme de trei luni, mama lui nu a primit nicio veste de la fiul ei. De parcă pentru a justifica sau a șterge orice suspiciune a acestui comportament evident neobișnuit, în unul din caietele lui Sirhan a fost descoperită o scrisoare adresată doamnei Sirhan dar care nu a ajuns la destinatar. Este una dintre puținele pagini scrise îndeosebi în limba arabă, limba nativă a lui Sirhan.

În cartea lui Robert Kaiser găsim o traducere: „Venerabila mea mamă, Dumnezeu s-o țină sănătoasă și s-o binecuvânteze... În ceea ce mă privește, totul este cum nu se poate mai bine și sunt foarte sănătos. Sper ca și cu tine lucrurile să stea la fel. Pun în plic zece dolari pentru scrisorile pe care mi le poți trimite din Pasadena și, în special, plicurile și publicațiile de la Rosicrushay (sic) din Shener și alte plicuri

primite. Aștept și un cec de la Trezorerie pe care vreau să îl trimiți P P Peggy. Acest plic conține și pagini cu adresa mea scrisă pe ele și pe care să le folosești doar pentru a-mi trimite scrisori aici. În special, te rog din suflet să nu discuți cu nimeni despre locul unde mă aflu. Multe mulțumiri anticipate Sirhan Sirhan Sirhan Sirhan Sirhan Sirhan al tău fiu al tău fiu al tău Sirhan Sirhan Sirhan Sirhan…“[1124]

Repet, Sirhan nu-și amintește să fi scris această scrisoare. Întrebat după asasinat despre această pagină, Sirhan a observat că fata menționată ar putea fi Peggy Osterkamp, cineva la care nici măcar nu se mai gândise de doi ani, din 1966[1125]. În mod cert, făptașii intenționau ca cei care vor citi caietele să ajungă să creadă că Sirhan acționa de capul lui și dorea să o liniștească pe mama sa – să facă să pară că încearcă să stingă sentimentul de vinovăție că a plecat de acasă fără nicio explicație. Pare să spună unde poate fi găsit, dar aici este un alt truc – citim în scrisoare: „Acest plic conține și pagini cu adresa mea scrisă pe ele“. Dar, desigur, nu există plic sau pagini cu adresa lui. Nu este o scrisoare trimisă, este un alt episod de scriere automată, gândit de coordonatorii lui Sirhan pentru a-i acoperi condiționarea, făcându-i pe investigatori să creadă că el știa unde se află când de fapt, habar nu avea.

În cele 48 de pagini, nu există decât două care fac referire la Robert Kennedy. Pe o pagină scrie: „Hotărârea mea de a-l elimina pe RFK a devenit tot mai mult o obsesie de nezdruncinat. RFK trebuie să moară. RFK trebuie omorât. Robert F. Kennedy trebuie asasinat…“ Această propoziție se repetă de douăsprezece ori. La sfârșitul paginii se mai poate citi: „Robert F. Kennedy trebuie asasinat înainte de 5 iunie 1968“[1126]. Din nou, Sirhan nu-și amintește să fi scris aceste rânduri. Mai mult, nu știe să fi avut o „obsesie de nezdruncinat“ legată de Robert Kennedy sau altcineva.

Pe a doua pagină stă scris: „Kennedy trebuie să cadă“. Se repetă de opt ori[1127].

Se crede că „sub hipnoză nu poți face nimic din ceea ce nu ai face în mod normal“. Totuși, experții au descoperit că există și un alt principiu funcțional în hipnoză: acela al imperativului moral (descris într-un capitol anterior). Conform acestui principiu, un subiect va face ceea ce crede el că este corect, conform standardelor sale. Când cineva

este convins, prin hipnoză, că există o amenințare la adresa celor dragi, el va reacționa pentru a-i apăra, chiar lovind persoana pe care o percepe drept inamic. Conform principiului imperativului moral, în cazul subiecților hipnotizați, necesitatea de a acționa într-o anumită direcție justă din punct de vedere moral (în mintea lor) pune stăpânire pe persoana respectivă sau devine imperativă. Astfel, cercetătorii criminaliști familiarizați cu istoria hipnozei au conchis că ezitările unei persoane de a săvârși o crimă pot fi anulate dacă cel în cauză este condiționat să creadă că actul pe care îl comite are un înalt obiectiv moral[1128]. De pildă, dacă cei hipnotizați consideră că persoane nevinovate sunt cumva amenințate de un pericol iminent, vor dori să facă ceva pentru a-i apăra. Conform acestui principiu, un subiect poate primi informații și comenzi, dar va răspunde în conformitate cu principiile sale morale, săvârșind fapte care ignoră inhibițiile, pentru a înfăptui ceea ce subiectul crede că este just din punctul său de vedere. În același fel, un hipnotizator își poate păcăli subiectul, determinându-l să facă ceva împotriva propriei voințe, prin invocarea imperativului moral. În acest caz, i se furnizează celui hipnotizat informații eronate și i se comandă să întreprindă o acțiune. Subiectul se supune ordinului, crezând că fapta sa este justă din punct de vedere moral și tocmai de aceea, imperativă[1129]. În faza de pregătire a procesului, psihiatrii curții au descoperit, folosindu-se de hipnoză în cazul lui Sirhan, ceva foarte interesant în legătură cu subiectul lor. În timp ce i se puneau întrebări despre asasinat, Sirhan, aflat sub hipnoză, a rostit cuvântul „bombardiere". Doctorii au încercat atunci să afle înțelesul și contextul acestui cuvânt testându-i reacțiile lui Sirhan sub hipnoză. Psihiatrii i-au spus că bombele israeliene omorâseră și schilodiseră copii nevinovați în satele din Gaza. Sirhan a început să plângă[1130]. Se știe că eficiența hipnozei ca metodă de programare depinde în mare măsură de individul care este supus procesului. Subiectul trebuie să aibă pasiuni care pot fi exploatate. În fapt, programarea prin hipnoză este mai eficientă dacă se bazează pe emoții puternice.

În cazul lui Sirhan, probabil cel mai semnificativ factor emoțional care-l motiva, date fiind experiențele din copilărie în timpul primului război arabo-israelian, a fost autoconservarea. El era motivat să se protejeze și să-și apere familia. În mod clar, programarea prin

hipnoză îi insuflase lui Sirhan sentimente antiisraeliene exagerate care îl copleșeau – credea că evreii erau direct responsabili de moartea membrilor familiei sale și de distrugerea patriei sale. Sugestiile că Robert Kennedy susținea sprijinul militar pentru Israel au alimentat cele mai profunde temeri ale lui Sirhan asupra lui Bobby. Cu astfel de sugestii posthipnotice implantate în subconștientul lui Sirhan, un expert în controlul minții nu avea nevoie decât să folosească stimulul potrivit pentru a declanșa răspunsul comportamental dorit. Acesta, la rându-i, declanșa mecanismul de autoconservare al lui Sirhan, care, câtă vreme era sub hipnoză și droguri, era determinat să-l atace pe Bobby Kennedy pe care-l percepea ca pe o amenințare la adresa familiei sale. Într-o stare indusă de droguri și programată hipnotic, așa-numitul imperativ moral a înlocuit firea docilă a lui Sirhan.

Revenind la caiete și considerându-le un produs al celor trei luni de condiționare prin care a trecut Sirhan, este clar că, de fapt, ei au construit un caz de programare prin hipnoză, nu de premeditare. De exemplu, unele pagini din caiet sunt datate, ca și cum ar fi însemnări de jurnal. Dar datele nu au nicio semnificație și nu sunt în ordine. În plus, dat fiind faptul că au fost create înainte de întoarcerea lui Sirhan acasă, în martie 1968, unele însemnări sunt, cu certitudine, postdatate. De pildă, declarația despre „obsesia de nezdruncinat“ a lui Sirhan era datată „18 mai, 9.45 AM – 68“ la începutul paginii[1131]. Această datare a fost gândită, fără îndoială, ca să se creadă că Sirhan a scris rândurile cu două săptămâni și jumătate înainte de alegerile primare din California, adică de 4 iunie. Folosind o dată mai apropiată de asasinat, cazul de premeditare devine mai clar și mai incriminator.

Cel mai adesea se crede că nimeni nu poate fi hipnotizat fără acordul său, deși această prejudecată s-a dovedit greșită. Rezistența la hipnoză poate fi depășită cu ușurință folosind drogurile și tehnicile de control al minții, precum privarea senzorială[1132]. De fapt, reacția emoțională a lui Sirhan este foarte diferită de felul său normal de a fi. Aflat într-o stare nonhipnotică, personalitatea lui Sirhan este schimbată. De exemplu, în timpul procesului când Sirhan a vorbit despre sentimentele sale față de Robert Kennedy, el a declarat: „Speram să continue ce a început fratele său… Îl susțineam foarte mult“[1133].

În ceea ce privește eficiența condiționării sau programării unui subiect, psihiatrul Herbert Spiegel a afirmat că „era cu certitudine realizabilă“[1134]. În plus, un subiect poate fi programat să uite cine a fost programatorul lui. Hipnotizatorul poate face acest lucru plantând o altă identitate în subconștientul subiectului.

Dr. Bryan era maestru în inocularea sugestiilor posthipnotice în mintea subiecților. El a fost considerat și unul dintre cei mai inteligenți practicanți ai artei de a folosi trucuri care să garanteze cel mai mare impact posibil. Este, evident, cazul lui Sirhan Sirhan. De exemplu, așa cum vom vedea în cele ce urmează, bazându-ne pe evaluările făcute lui Sirhan în închisoare, el pare să fi fost programat să creadă că s-ar fi putut hipnotiza singur, folosind o oglindă (ceea ce este imposibil). Făcându-l să creadă acest lucru, el putea, după asasinat, să considere că putea împușca pe cineva și să nu-și amintească mai târziu. Astfel, condiționarea i-ar fi ascuns lui Sirhan că, de fapt, a fost programat prin hipnoză și ar fi ridicat un zid între asasinat și adevărații agenți și programatori.

Cele trei luni din viața lui Sirhan rămân în continuare un mister. Experimentele de condiționare ale CIA au loc, de obicei, după cum am mai spus, în anumite unități medicale din Canada și Statele Unite ale Americii și în casele conspirative ale agenției. În cazul lui Sirhan, el ar fi putut fi programat într-un loc aflat în aria geografică a lui Bryan.

Se știe că pentru agenții CIA experimentați nu era neobișnuit să mascheze misiunile sub acoperire folosindu-se de dubluri. Asemenea trucuri au permis agenției să fabrice dovezi, creând iluzia că o anumită persoană a fost implicată într-o activitate când, de fapt, nici nu fusese în locul respectiv. Am văzut cum a fost utilizată o dublură la ambasada din Mexic, cu două luni înainte de asasinarea lui JFK, fotografiile camerelor de supraveghere dovedind că presupusa vizită a lui Lee Harvey Oswald a fost, de fapt, pusă în scenă de un impostor. Utilizarea unei dubluri a lui Sirhan în timpul dispariției sale de trei luni este, de asemenea, o posibilitate de luat în calcul. Un tip care seamănă cu Sirhan ar fi putut crea iluzia că el este plecat să-și viziteze prietenii pentru trei luni, în vreme ce el era condiționat, de fapt, într-o casă conspirativă a agenției. După cum vom vedea, această șmecherie îi va duce pe investigatori în acel loc pe care Angleton îi plăcea să-l

numească „labirintul oglinzilor“.

Există martori care au declarat că pe parcursul celor trei luni în care a dispărut – la începutul lui 1968 – au văzut frecvent o persoană pe care ulterior au identificat-o ca fiind Sirhan, călărind de-a lungul albiei râului Santa Ana în Santa Ana, cam la 50 de km sud-est de Pasadena[1135]. Martorii sunt Bill Powers, un fermier din zonă, proprietar al grajdurilor Wild Bill, și angajatul său, John Beckley[1136]. Se spune că l-au văzut pe Sirhan călărind cu un vecin, Oliver Brindley Owen, în vârstă de 55 de ani. Nu există niciun indiciu că Sirhan ar fi vorbit cu Powers și Beckley[1137]. Dat fiind faptul că Sirhan nu-și amintește nimic din această perioadă, dacă acea persoană ar fi fost el, probabil că ar fi fost în transă. Sau, după cum am văzut mai devreme, acel „Sirhan“ văzut de Powers și Beckley putea fi, de fapt, o dublură.

Fermierul Bill Powers îl cunoștea pe Owen de patru ani, iar ferma sa era situată lângă al lui Owen, în Santa Ana[1138]. Owen, care era cunoscut sub numele de Jerry Owen, era negustor de cai și un predicator de modă veche[1139]. Își spunea „Biblia umblătoare“ datorită faptului că ținea minte majoritatea capitolelor și a versetelor. De fapt, la câțiva ani după asasinat, a devenit gazda propriului program de televiziune care se intitula chiar așa[1140]. Dincolo de faptul că predica Biblia din când în când și făcea negoț cu cai, Owen fusese boxer profesionist. Avea o înălțime de peste 1,82 m și cântărea aproape 115 kg. De asemenea, era cunoscut și pentru temperamentul său extrem de schimbător[1141].

Conform scriitorilor Turner și Christian, de la 26 la 50 de ani, Owen a avut probleme cu incendiile[1142]. Conform dosarului său, a emis anumite pretenții de despăgubiri în cazul incendierii a șase biserici și a căpătat ceva bani pentru unele dintre ele. Incendiile au avut loc pe întreg continentul, din Castro Valley, California, în Oregon, Texas, Kentucky, Maryland până în Tuscon, Arizona[1143]. Jerry Owen putea fi considerat cu ușurință un escroc.

În așa-zisele jurnale ale lui Sirhan, apare același nume, scris „J Jee Jeerry“[1144]. După asasinarea lui Bobby Kennedy, amprentele lui Sirhan au fost descoperite pe un camion cu care mergea Owen. Acesta a fost găsit abandonat în Barstow și a fost predat FBI-ului[1145].

În ciuda acestor legături dintre Sirhan și Owen, raportul final al

Poliției din Los Angeles nu-i menționează pe martorii care i-au văzut pe Owen și pe Sirhan împreună[1146]. Numeroși investigatori, ba chiar și mama lui Sirhan, l-au întrebat despre Jerry Owen. Cu toate acestea, el nu și-l amintește. Blocajul amnezic este mai puternic[1147].

Jerry Owen îi cunoștea bine pe mulți care se învârteau în lumea curselor de cai. A frecventat Santa Anita și Hollywood Park în 1965 și1966, ca și Sirhan[1148]. La începutul lui 1968, Owen ținea doi cai la grajdurile Wild Bill din Santa Ana[1149]. După spusele lui Powers, Owen îi spusese că știa un antrenor la hipodrom mai bun decât angajatul lui Powers, Johnny Beckley. Owen, care se preocupa foarte mult de îngrijirea cailor săi, i-a spus lui Powers că un tânăr pe nume Sirhan ar fi un bun înlocuitor, dacă Beckley nu se descurcă[1150].

Dar Powers era precaut din cauza comportamentului excentric al lui Owen. El le-a spus mai târziu anchetatorilor că Owen părea tipul care „ar fi putut să te lichideze. N-ar fi stat pe gânduri — ar fi făcut-o. Și apoi ar fi spus o scurtă rugăciune“[1151].

După asasinat, când Bill Powers a fost interogat de doi polițiști, acesta a declarat că a fost avertizat de ei să nu spună nimănui că l-a văzut pe Owen cu Sirhan[1152]. Conform sergentului Dudley Varney de la Poliția din Los Angeles, Johnny Beckley, ajutorul lui Powers care îmblânzea caii lui Owen, a sfârșit prin a nega că l-a văzut pe Sirhan. Dar ulterior, după ce Beckley a auzit că ar putea fi chemat pentru întrebări suplimentare, a dispărut[1153]. Se crede că a fugit în Missouri. Conform autorilor Turner și Christian, el spunea că „se teme pentru viața lui“[1154].

Înainte să plece, Beckley i-a spus unui tânăr de la grajd, John Chris Weatherly, că, dacă dezvăluie vreunul dintre ei că Owen îl cunoștea pe Sirhan, vor intra într-o mare belea întrucât, după cum spunea el, „predicatorul ăsta are suficienți bani să ne vină de hac“[1155]. Deși unii îl știau pe Owen ca voce a Scripturii, mulți se temeau de el. Când Weatherly le-a declarat polițiștilor că tovarășii lui de lucru îl zăriseră pe Owen cu Sirhan, sergenții Varney și Manuel Gutierrez i-au spus „că nu trebuie să vorbească cu nimeni,“ că ar fi „împotriva legii“[1156]. Asupra lui Weatherly s-a tras într-o noapte a lui august 1971 pe când stătea în camionul său, în fața casei. Glonțul l-a ratat cu puțin, oprindu-se în camion[1157]. Cert este că Weatherly, Powers și

Beckley au plătit cu toții prețul pentru că au furnizat această informație.

După cum vom vedea în cele ce urmează, Owen a fost ales să joace, fără să vrea, rolul de țintă falsă. Prezența lui nu a servit doar ca distragere a atenției, dar poate să fi fost gândită, în mod ironic, să înlăture suspiciunile în legătură cu dubioasa absență de trei luni a lui Sirhan — faptul că acesta a călărit alături de „omul lui Dumnezeu“ ar fi fost considerat o activitate nevinovată. Era, de asemenea, o acoperire perfectă pentru ce i se întâmpla cu adevărat lui Sirhan în spatele ușilor închise. La condiționarea lui Sirhan și la stabilirea obiectivelor finale nu ar fi fost nevoie să participe nici Owen și nimeni altcineva, doar coordonatorii săi. Organizarea informațiilor sau a unui plan face parte din rutina misiunilor secrete. Fiecare participant nu cunoaște decât un segment. Dar niciun segment nu conține suficiente informații pentru a trăda sau a compromite misiunea. Și acesta pare să fi fost, cel mai probabil, cazul cu Jerry Owen.

În ceea ce privește locul în care s-a făcut condiționarea lui Sirhan, ar fi putut fi pe domeniul lui Owen, acolo unde martorii l-au văzut pe tânărul care semăna cu Sirhan. Sau era adus acolo pentru călărie, în timpul perioadei de trei luni de condiționare. De fapt, Sirhan ar fi putut fi condiționat chiar într-o instituție, poate dus sub acoperire, pe calea aerului, la Montreal unde există dovezi referitoare la experimentele finanțate de agenție în domeniul controlului minții[1158]. Într-un asemenea loc, ar fi putut fi programat prin hipnoză, fără să fie descoperiți.

Între timp, acasă în Pasadena, Mary Sirhan se ruga, citea din Biblie și căuta consolare din partea fiului său Adel, care locuia cu ea. Durerea și sentimentul că l-au pierdut pe Sirhan au oglindit suferințele familiilor americane de pe întreg cuprinsul țării în timpul războiului din Asia de Sud-Est.

Pe 30 ianuarie 1968, cei mai mulți soldați ai SUA staționați în Vietnam se așteptau la o noapte liniștită. Era vacanța Anului nou lunar vietnamez, cunoscut și ca Tet, o perioadă de bucurie și sărbătoare. În avanposturile americane din zona rurală vietnameză militarii încercau să doarmă, în vreme ce soldații care erau de gardă scrutau întunericul peste sacii de nisip cu care-și înconjuraseră buncărele. Deodată, fără

avertisment, în nenumărate locuri din Vietnam, trupele inamice au ieșit din junglă și au atacat. În cele mai multe baze, sistemele de alarmă s-au declanșat, detonând minele de teren și decimându-i pe invadatori. Valuri de comuniști și-au croit drum înainte, trecând de avanposturi în multe zone. Bazele aeriene ale SUA au fost bombardate cu mortiere, aruncând în aer avioanele și distrugând barăcile, hangarele și pistele de aterizare. La ambasada SUA din Saigon un atac cu rachete a fost urmat de un asalt direct asupra intrării principale a clădirii. Au fost uciși mai mulți angajați ai ambasadei înainte ca infanteria marină să-i poată opri pe insurgenți, asigurând zona. Atacatorii din partea de nord a țării erau nord-vietnamezi obișnuiți care se revărsaseră peste Zona Demilitarizată, în vreme ce în sud atacurile erau conduse de Vietcong. Ofensiva inamică din noaptea de Tet a luat prin surprindere națiunea și Washingtonul.

Forțele unite ale nord-vietnamezilor și Vietcongului însumând aproape 70 000 de soldați lansaseră un asalt împotriva forțelor americane pe întreg teritoriul Vietnamului. Mai mult de 100 de localități și orașe au fost lovite de acest atac-surpriză bine coordonat[1159]. În următoarea lună, au murit mai mult de 2 000 de militari americani înainte ca ofensiva să fie oprită. Surse din Pentagon au raportat un mare număr de militari americani morți în Hue și în alte capitale provinciale. Hue a fost, de fapt, capturat de Vietcong, iar militarii americani au reușit să elibereze orașul într-o lună.

Atacul comuniștilor asupra ambasadei Statelor Unite ale Americii era parte a unei strategii de a instiga la revoltă împotriva regimului de la Saigon și a americanilor, conform istoricului militar Stanley Karnow[1160]. El a scris că ofensiva Tet, așa cum a fost plănuită de ofițerii lui Ho Chi Minh, a fost promovată puternic în Vietnamul de Nord. Presa guvernamentală a declarat că o ofensivă de proporții era cea mai bună șansă a poporului de a elibera Vietnamul de Sud din mâinile „agresorilor" americani și pentru a pune capăt regimului corupt de la Saigon[1161]. Tentativa comunistă a eșuat. Oricum, a reușit să câștige atenția americanilor de-acasă. Președintele Johnson a avut de suferit, cota sa de credibilitate căzând în sondaje de la 40% la 26%. În mod clar, încrederea în Johnson aproape că dispăruse. El a răspuns la ofensiva Tet spunând că a fost „un eșec total" pentru comuniști[1162].

O săptămână după noaptea de Tet, pe 8 februarie 1968, senatorul Robert Kennedy a apărut în fața unei mari audiențe în Chicago[1163]. Reacția multora a fost una de surpriză când Kennedy a pus pe masă toate cărțile. El a afirmat că administrația fratelui său a greșit hotărând să meargă la război în Vietnam și a insistat asupra faptului că prezentul curs al evenimentelor nu ducea către pace. „Vreme de 20 de ani, mai întâi francezii, apoi Statele Unite ale Americii au prezis victoria asupra Vietnamului. În 1961 și 1962, la fel în 1966 și 1967 ni s-a spus că valul și-a schimbat cursul, că se vede lumina la capătul tunelului, că ne vom putea aduce soldații acasă, că victoria e aproape, că inamicul este extenuat. Cândva, prin 1962, am crezut și eu asemenea predicții. Dar vreme de 20 de ani am greșit cu toții," a afirmat Kennedy.

În momentul acestui discurs, în Vietnam se aflau 500 000 de militari americani. Trupele aliate ale forțelor vietnameze însumau 700 000 de oameni. Forțele inamice ale nord-vietnamezilor și Vietcongului erau estimate la 600 000[1164].

Discursul lui Kennedy de la Chicago a fost cel mai puternic mesaj antirăzboi și cea mai răsunătoare diatribă de până atunci împotriva lui Johnson: „Istoria conflictelor dintre națiuni nu a înregistrat o cronică atât de lungă și consistentă a erorilor așa cum am scris noi în Vietnam. Este timpul să lăsăm în urmă un eșec atât de evident și să acceptăm realitatea că nu se întrevede o victorie militară și că, probabil, nici nu o vom obține vreodată. Incapabili să învingem inamicul sau să-i frângem voința, cel puțin nu fără un uriaș, de durată și chiar mai costisitor efort, trebuie să căutăm, în mod activ, încheierea unui acord de pace"[1165].

Acordul la care se referea Kennedy era o propunere care ar fi dat Vietcongului ocazia să participe la politica sud-vietnameză[1166]. Era, desigur, un acord trădător în ochii celor care susțineau războiul în eșalonul cel mai înalt al armatei și al CIA. De altfel, mulți dintre cei care au ascultat discursul lui Kennedy din acea seară din Chicago nu au fost convinși.

Primul anunț al lui Bobby referitor la candidatura sa pentru președinție a fost făcut în timpul unei cine la care erau prezente și rudele sale, pe 19 ianuarie 1968. El le-a spus surorilor sale Jean Smith

și Pat Lawford și cumnatului său Steve Smith că „s-a gândit că ar trebui să candideze“ și a glumit că va veni la ei să-l finanțeze[1167]. Oricum, în ciuda discuțiilor private din familie, Kennedy a continuat să-și ascundă intențiile în fața presei. Spunea că nu are planuri în acel moment să candideze împotriva președintelui Johnson. De fapt, lucra la mesajul său, așteptând momentul potrivit în care să facă anunțul. Știa că nu va mai fi cale de întoarcere odată ce se va separa de partid și va deveni, de fapt, un renegat. Știa, de asemenea, că pregătirile sunt esențiale.

În februarie 1968, speranțele într-un final rapid al războiului din Vietnam se năruiseră. Conflictele continuau, iar militarii luptau din greu să recupereze terenul pierdut în urma Ofensivei Tet. Cu patru luni înainte, secretarul apărării, Robert McNamara, încercase să limiteze bombardamentele asupra Vietnamului de Nord, plănuind chiar să le oprească în două luni dacă inamicul ar fi venit la masa tratativelor. De asemenea, refuzase să mărească numărul trupelor, punând războiul în „poziție de așteptare“, în ciuda profundei nemulțumiri a Pentagonului. Rațiunea sa era că inamicii comuniști nu ar negocia până după alegerile din noiembrie[1168]. Armata americană și oficialii CIA, iritați de aceste restricții, s-au apropiat de politicienii de dreapta din Congres. Senatorul John Stennis din Mississippi, un veteran al comitetului pentru servicii armate, și alți senatori au făcut presiuni pe lângă președintele Johnson[1169]. Ei erau convinși că limitarea bombardamentelor ar fi un dezastru[1170].

McNamara le-a răspuns argumentând că Vietnamul de Nord nu poate fi forțat prin bombardamente să vină la negocieri. De asemenea, a insistat ca guvernul sud-vietnamez să-și asume o responsabilitate mai mare în privința propriei securități. Politicienii de dreapta au criticat această schimbare de atitudine și au protestat, spunând că inamicii vor înțelege că americanii și-au pierdut voința[1171]. La începutul lui februarie 1968, președintele Johnson l-a înlocuit, în cele din urmă, pe McNamara și i-a oferit președinția Băncii Mondiale. Clark Clifford, prietenul lui Johnson și criticul lui McNamara, a fost numit pe postul de secretar al apărării[1172].

Conform autorului Stanley Karnow, prietenia lui McNamara cu Robert Kennedy a fost un factor major care a grăbit înlăturarea sa. Se

spune că președintele Johnson ar fi declarat: „În fiecare zi Bobby îl suna pe McNamara, îi spunea că războiul este teribil și imoral și că trebuie să părăsească Vietnamul“[1173].

Aparent, se pare că nemulțumirile lui Johnson legate de familia Kennedy l-au determinat să treacă la acțiune. Istoricul Doris Kearns Goodwin și-l amintește pe Johnson spunând că simte că secretarul de stat McNamara avea o cădere psihică și că, dată fiind presiunea exercitată asupra lui, ar fi „necinstit“ să-l mai păstreze pe acea poziție[1174]. La petrecerea de adio, se spune că McNamara a cedat emoțional, cuprins de durere și regrete în legătură cu inutilitatea campaniei aeriene[1175].

Odată înlocuit cu Clark Clifford, amiralii și generalii au preluat comanda, iar atacurile aeriene și terestre au fost intensificate. Ordinele lor: expansiunea comunistă trebuie oprită. Războiul va fi câștigat într-un fel sau altul. Acesta era planul jocului în concepția conducerii armatei și a serviciilor secrete.

În același timp, extremiștii din CIA se pregăteau să ia măsuri și mai dure acasă.

*

La sfârșitul perioadei de trei luni de absență, înainte să fie dus acasă sau la vechiul său DeSoto (probabil în parcarea unui bar de unde fusese escortat fără voie, după o băutură cu ceva droguri), din memoria lui Sirhan au fost șterse locurile unde a fost. După cum am mai spus, cartea lui John Marks, *The Search for the „Manchurian Candidate“,* descrie cum hipnotizatorii CIA trebuiau să creeze, pur și simplu, un blocaj în mintea subiectului. În ciuda numeroaselor exemple de experimente CIA în domeniul programării prin hipnoză, agenția a reușit să țină secrete aceste activități vreme de decenii. Pentru a fi siguri că amnezia va dura, programatorii puteau, de asemenea, să implanteze în mintea subiecților amenințarea că li s-ar putea întâmpla ceva rău dacă dezvăluie informații referitoare la programare. De exemplu, i se poate spune că dacă trece „granițele memoriei“ trasate de hipnotizator va muri. Dacă Sirhan credea că se află în pericol de moarte de fiecare dată când era anchetat referitor la transele sale sau la scrierea automată, nu s-ar fi simțit în largul său.

Condiționarea lui Sirhan i-a insuflat răspunsuri specifice

diferitelor tipuri de stimuli, dar, și mai important, a fost gândită să aibă un profund impact emoțional. Este motivul pentru care emoțiile sunt elemente-cheie pentru controlul comportamental, esențiale pentru a motiva un subiect. Se pare că Sirhan a fost determinat să creadă, la un nivel foarte intim, că poporul său se confruntă cu un pericol extrem în cazul în care Kennedy ar fi președinte. Sentimentele de teamă, oroare și groază trăite de Sirhan în timpul primului război arab-israelian în 1948 au făcut din acesta un „candidat“ perfect pentru conspiratorii asasinatului. Aceste emoții — asociate cu părerile eronate asupra președinției lui RFK — au oferit o motivație puternică pentru sarcinile cerute. Pentru ca planul să funcționeze, adică să facă din Sirhan un țap ispășitor, programarea prin hipnoză trebuia să-l facă să creadă că Robert Kennedy nu era doar proisraelian, dar și antiarab. În interiorul lui Sirhan a fost declanșată frica — prin hipnoză — că Israelul îi va distruge pe palestinieni. Cu aceste noi temeri și gânduri se confrunta Sirhan la întoarcerea acasă. Condiționarea îi inoculase o furie față de Israel pe care, spun rudele și prietenii, n-o avusese anterior.

Revenirea lui Sirhan după trei luni a fost o mare bucurie pentru mama sa. Frații lui, Munir și Adel, nu păreau atât de încântați, cu toate că nici ei nu au știut unde fusese fratele lor. Probabil că Sirhan se simțea stânjenit că nu-și amintea unde a fost și nu îi plăcea să vorbească despre acest subiect. În același timp, era extrem de iritat că nu avea idee ce i se întâmplase — nu-și amintea evenimentele recente din viața lui și a celorlalți, avea sentimente și dorințe străine și manifesta noi obiceiuri.

Revenise acasă nervos, retras, fără memoria perioadei în care dispăruse. Cu greu poate fi o coincidență că aceste simptome sunt similare celor suferite de indivizi despre care se știe că au participat la programele CIA de modificare comportamentală din acea perioadă. Investigatorii și martorii, care ar putea să fie în necunoștință de cauză în privința acestor programe, au încercat să pună schimbarea de personalitate a lui Sirhan pe seama accidentului de călărie. Dar faptele nu susțin această concluzie: incidentul avusese loc cu un an și jumătate înainte, în septembrie 1966, și, conform doctorilor, Sirhan nu s-a rănit grav la cap[1176]. Dacă privim lucrurile din perspectiva

posibilității ca el să fi fost condiționat, iritabilitatea sa este perfect de înțeles, subiectul se lupta cu noi sentimente, nevoi ciudate, fără a avea vreo idee ce se întâmplă cu el.

Familia lui Sirhan își amintește o schimbare în comportamentul său, remarcând că a devenit retras și „țâfnos“. Unul dintre frații mai mari ai lui Sirhan, Sharif, care locuia în propriul apartament, a afirmat că, în lunile de dinainte de asasinarea lui RFK, Sirhan se transformase din fratele politicos și blajin într-o persoană mereu nervoasă[1177]. Familia și prietenii își amintesc că în situații în care, înainte, se purta ca un cavaler, avea acum, conform spuselor fratelui său, un comportament „anormal“[1178].

Robert Kaiser descrie cum, într-o dimineață Sirhan l-a pocnit pe fratele său mai mic Munir pentru o ceașcă de cafea[1179]. Unii au văzut schimbarea lui Sirhan ca pe un semn că suferea o cădere nervoasă, însă nu există nicio dovadă care să susțină acest punct de vedere. Dr. Eduard Simson-Kallas l-a examinat pe Sirhan în închisoare și a stabilit că era sănătos, nu manifesta niciun simptom că ar fi schizofrenic paranoic sau suferea de vreo psihoză[1180]. Acest diagnostic a fost confirmat de psihiatrul șef de la Penitenciarul San Quentin, dr. D.G. Schmidt[1181]. Doctorii au stabilit că este o persoană normală, sănătoasă. Oricum, privind retrospectiv, este clar că depresia și starea de nervozitate erau semne grăitoare ale unei maladii apărute în timpul dispariției sale.

După reîntoarcerea acasă, Sirhan și-a reluat serviciul de curier la magazinul de mâncare organică din Pasadena, dar numai pentru o scurtă perioadă. Interesant, în cartea lui Robert Houghton, detectiv-șef al Poliției din Los Angeles, *Special Unit Senator*, acesta scrie că Sirhan a lucrat la acel magazin din septembrie 1967 până în 7 martie 1968[1182]. El omite să vorbească despre dispariția lui Sirhan de trei luni[1183].

După cum povestea proprietarul magazinului, la început, când s-a angajat, Sirhan era „foarte fericit“ că muncește acolo. Weidner a mai declarat că, ulterior, Sirhan a devenit „țâfnos“ și că au avut mai multe certuri[1184].

Weidner spunea că Sirhan făcea comentarii în legătură cu statul Israel, cum ar fi: „Mi-au furat țara“. Referitor la Statele Unite ale Americii, Sirhan se plângea: „În America nu este libertate“[1185].

Weidner a mai declarat că Sirhan devenise nervos și arogant în această perioadă[1186]. Neînțelegerile cu șeful său – pe lucruri mărunte precum când să facă livrările – s-au transformat în scandaluri. Dintr-odată, Sirhan și-a dat demisia[1187]. Era pe la începutul lunii martie 1968, imediat după absența de trei luni. Comportamentul neobișnuit al lui Sirhan coincide cu un tip de condiționare care l-a făcut furios – suficient de furios pentru a trage fără să știe și la comandă.

Cam tot prin acea perioadă, Tom Rathke și-a făcut din nou apariția, venind să ia masa acasă la Sirhan, conform spuselor lui Lynne Massey Mangan, prietenă de familie[1188]. Autorul Robert Kaiser a examinat natura relației dintre Sirhan și Rathke în timpul unei conversații pe care a avut-o cu Sirhan în închisoare, înaintea procesului. La un moment dat, Sirhan spunea că a primit „o protecție mintală“ de la Rathke, deși nu a explicat niciodată ce a vrut să spună[1189]. Se presupune că, cel puțin în mintea lui Sirhan, protecția implică un soi de unde cerebrale.

Nu se știe dacă Rathke a jucat vreun rol, ca persoana de legătură, de pildă, între un Sirhan inconștient și programatorul său. După asasinat, când Rathke a fost interogat de anchetatori, el a oferit una dintre cele mai detaliate descrieri a schimbării de personalitate suferite de Sirhan. Deși Rathke a fost foarte apropiat de Sirhan, el nu l-a descris ca pe o persoană agreabilă. De pildă, Rathke spunea că la început Sirhan era un „băiat... (cu care) vorbeai, râdeai și te distrai...“ însă a devenit în timp un individ „rigid“ și „cam paranoic“[1190]. Dacă Rathke ar fi cunoscut circumstanțele reale ale dispariției de trei luni a lui Sirhan, atunci ar fi putut să încerce să ascundă adevărata stare mintală a lui Sirhan.

Încurajat de Tom Rathke, Sirhan s-a înscris în două organizații New Age. În primul rând, a trimis prin poștă cotizația către Vechiul ordin mistic al Rozicrucienilor (AMORC) din San Jose. A participat doar la o întrunire ținută la sediul din Pasadena, pe 28 mai 1968, dar a plecat înainte de final[1191]. În ceea ce privește cealaltă organizație, Sirhan a participat la o întrunire a filialei Societății Teosofice din Pasadena, conform investigatorilor Turner și Christian[1192]. În mod evident, cei care-l condiționaseră pe Sirhan doreau ca acesta să treacă drept un individ care ar fi dorit să intre în contact cu o putere

extraordinară. Conectându-l la aceste organizații ocultiste, fie și pentru puțin timp, ei au fost capabili să-l înfățișeze ulterior ca pe o persoană care s-ar fi putut cufunda adânc într-o profundă stare de transă. Astfel, l-ar fi putut face să treacă, în ochii unora, drept un individ suficient de instabil mintal încât să omoare un candidat la președinție într-o cameră plină cu oameni.

Pe când minți mai luminate știu că asemenea caracterizări ale comportamentului entuziaștilor față de ocult sunt nejustificate, ele sunt, totuși, prejudecățile care i-au influențat pe cei nefamiliarizați cu literatura și filosofia New Age. Această imagine a ocultismului va modifica ulterior percepția asupra suspectului, în așa fel încât existența stării de transă, induse prin droguri și hipnoză, să poată fi prezentată, în ochii publicului larg, în mod convenabil, ca fiind rezultatul propriilor acțiuni ale lui Sirhan.

În timp ce vorbea cu autorul Robert Kaiser înainte de proces, Sirhan a discutat posibilitatea să fi fost condiționat, poate de cineva apropiat lui, de pildă de Tom Rathke. Sirhan a afirmat că nu poate accepta teoria că prietenul său i-ar fi făcut așa ceva[1193]. De fapt, nu există nicio indicație că Rathke ar fi avut experiența profesională necesară pentru a realiza o programare prin hipnoză. Unele elemente dificile — caietele, amnezia, fata, indiciile — toate cer o coordonare precisă, alături de tehnici de control al minții, pentru a nu da greș. Procesul condiționării unui individ constă, în mod esențial, în programarea psihicului cu o serie de sugestii posthipnotice. Amnezia era, de asemenea, o parte-cheie a ecuației, indusă, parțial, de droguri, ajutată de factori declanșatori care să ducă la rapida imersiune într-o stare de transă.

După cum vom vedea în cele ce urmează, în zilele care au trecut de la întoarcerea sa acasă până la asasinarea lui Bobby Kennedy, există martori care l-au văzut pe Sirhan în locuri diferite, în stare de transă. Asemenea stări nu sunt autoinduse, ci trebuie să fi fost generate de coordonatorii săi, care îl vor fi supravegheat îndeaproape în această perioadă. De asemenea, coordonatorii lui Sirhan trebuiau să-i testeze condiționarea. Aceste momente în care Sirhan era năuc au fost, fără îndoială, induse de coordonatorii lui pentru a putea verifica sugestiile posthipnotice pe care i le implantaseră în minte. Aceste

ocazii le-au permis să-i întărească condiționarea, să-i implanteze noi sugestii și să păstreze aparența premediării.

Înainte de condiționare, Sirhan nu era un „om al armelor“. Nu avea propria armă. Singura sa scurtă experiență cu o armă a fost pregătirea premilitară din Liceul Muir[1194]. Cu toate acestea, imediat după ce s-a întors acasă, a simțit necesitatea subită și atât de străină lui, de a-și cumpăra una. Din nou, o sugestie hipnotică pentru materializarea acestui obiectiv — să cumpere o armă — ar fi putut fi făcută astfel încât subiectul să simtă că trebuie să se supună, indiferent de consecințe.

Conform lui Munir, fratele lui Sirhan, nu mult după întoarcerea acasă, acesta l-a întrebat dacă poate găsi o armă uzată pentru el. L-a luat prin surprindere pe Munir. Se temea că fratele său se gândea la sinucidere. Când Sirhan a negat, Munir a insistat și i-a spus: „Juri pe surioara noastră?“[1195] Munir se referea la sora lor, Aida, care murise de leucemie la 29 de ani, în 1965[1196]. Sirhan a jurat.

Munir spunea că era un mister pentru el de ce ar fi vrut Sirhan „să aibă de-a face cu armele“[1197]. El și fratele său știau că, fiind străini, era ilegal să dețină arme. Conform lui Munir, Sirhan i-a explicat că va folosi arma doar pentru a se antrena în poligon. El i-a promis, de asemenea, s-o țină în mașină, să n-o vadă mama lor[1198].

Munir s-ar fi putut gândi și că fratele său își putea dori o armă pentru siguranța sa, mai ales ținând cont că Sirhan tocmai venise acasă după o misterioasă dispariție de trei luni. Munir însuși petrecuse recent nouă luni în pușcărie pentru posesie de marijuana. Așa că el, fără îndoială, înțelegea ciudățeniile vieții[1199].

Munir a vorbit cu un coleg de muncă la magazinul Nash din Pasadena. Acesta avea de vânzare un revolver calibru .22[1200]. Colegul, George Erhard, era colecționar de arme și cumpărase revolverul Iver-Johnson cu opt focuri de la un vecin. A acceptat să-l vândă pentru 25 de dolari. Conform lui Munir, Erhard a venit cu mașina până la casa lui Sirhan, au ascultat o vreme niște discuri, apoi au încheiat târgul[1201].

Dacă o sugestie posthipnotică l-a determinat pe Sirhan să facă rost de o armă, amnezia a șters orice amintire referitoare la posesia unei arme și la utilizarea ei. După asasinat, când psihiatrii apărării l-

au chestionat sub hipnoză despre armă, el nu și-a amintit de ea[1202]. Desigur, dacă Sirhan nu ar fi intrat în posesia unei arme, coordonatorii lui ar fi avut un plan de rezervă pentru a-l face să achiziționeze una, de vreme ce era o componentă esențială a misiunii.

Pe-atunci, Robert Kennedy încă nu decisese să-și anunțe public candidatura la președinție. Pe 11 martie 1968, el a acceptat invitația făcută de Cesar Chavez, de 41 de ani, organizatorul sindical al angajaților din fermele din California, aflat în greva foamei. Chavez, fondatorul Asociației Naționale a Lucrătorilor la Fermă (predecesoare a Uniunii Lucrătorilor la Fermă din America), ținea post negru de trei săptămâni, propunându-și să atragă atenția asupra exploatării lucrătorilor din ferme și să protesteze împotriva violențelor care aveau loc în podgorii între lucrători, camionagiii transportatori și viticultori. El i-a cerut lui Bobby să i se alăture când își va încheia greva foamei și va rupe pâinea la celebrarea Liturghiei[1203]. Urmând exemplul indianului Mahatma Gandhi, Chavez străbătuse pe jos vreo 500 de kilometri până la Sacramento pentru a-i susține pe tovarășii săi muncitorii[1204]. Până în acel moment, Chavez pierduse vreo 14 kg, ajungând la 55[1205]. După cum povestește autorul Richard D. Mahoney, Bobby a zburat cu avionul la Delano, California, unde peste 6 000 de lucrători la fermă l-au întâmpinat strigând „Viva Kennedy“[1206]. După ce a participat la Liturghie și a mâncat o bucată de pâine mexicană alături de ceilalți, Kennedy i-a felicitat pe Chavez și pe muncitori, spunându-le că luptă pentru ca tuturor lucrătorilor la ferme și hispanicilor, în general, să li se facă dreptate[1207]. Kennedy i-a rugat, de asemenea, să susțină principiul practicat de Chavez al protestelor nonviolente. Mulțimea i-a răspuns în spaniolă: „Candidează! Candidează!“ Acele câteva ore petrecute alături de acel Cesar Chavez disperat și cu muncitorii la ferme l-au convins pe Bobby mai mult ca oricând că oamenii aveau nevoie de el. Publicul vedea puterea lui Bobby, și el o putea vedea, la fel și dușmanii săi. După ce s-a urcat la bordul avionului pentru a se reîntoarce acasă, Bobby a sunat-o pe soția sa Ethel și i-a spus că era timpul să-și anunțe candidatura[1208].

Între timp, pe Coasta de est, statul în care începea în mod tradițional perioada alegerilor primare la nivel național devenise o Mecca pentru studenții sosiți de pretutindeni să susțină campania lui

Gene McCarthy. În orașele și localitățile din New Hampshire, tinerii stăteau afară în frig și zăpadă, zâmbind și împărțind insigne de campanie, fluturași electorali și autocolante pentru bara de protecție. Studenții care intraseră de curând în politică îi implorau pe locuitori să voteze pe 12 martie 1968, îi îndemnau pe rezidenți să-l înlăture pe Johnson, să-l susțină pe Gene cel curat și să scoată America din Vietnam.

În acel moment McCarthy era singurul democrat în cursă, cu președintele în exercițiu Lyndon Johnson. Ce-i lipsea în finanțare campaniei lui McCarthy se compensa prin entuziasmul și numărul tinerilor susținători. Această campanie la nivel comunitar a dus la o prezență masivă la votul alegerilor primare prezidențiale din New Hampshire. Circa 50 000 de alegători democrați au mers la urne. Desigur, mulți dintre aceștia nu erau în favoarea păcii, ci erau pur și simplu nemulțumiți de administrația de-atunci și voiau s-o schimbe[1209].

Când voturile alegerilor primare pentru cursa prezidențială au fost numărate, rezultatele au uimit țara. Senatorul McCarthy, cel care susținea pacea, pierduse în fața președintelui Johnson cu doar 300 de voturi[1210]. Această incredibilă cvasivictorie în fața unui președinte în exercițiu era total neașteptată. Numărul mare de voturi pentru McCarthy în conservatorul New Hampshire a transmis mesajul că populația este extrem de nemulțumită de războiul din Vietnam. Cu siguranță, cariera președintelui Johnson era în joc. Mulți comentatori au considerat că este și meritul celor aproape 5 000 de studenți care au venit în Statul de Granit[1211] pentru a susține campania senatorului de Minnesota.

La patru zile după alegerile primare din New Hampshire, pe 16 martie 1968, Robert Kennedy și-a anunțat public intenția de a candida pentru președinția Statelor Unite ale Americii. A făcut acest anunț în aceeași cameră în care în 1960, și-a anunțat candidatura și fratele său: Sala de întruniri (Caucus Room) a vechii clădiri de birouri a Senatului din Washington, D.C. Alături de Bobby se aflau soția și nouă dintre cei zece copii ai lor[1212].

Discursul său a fost transmis în direct în milioane de case din America: „Îmi anunț astăzi candidatura pentru președinția Statelor

Unite ale Americii. Nu candidez pentru președinție doar pentru a lupta împotriva unui om, ci pentru a propune o altă politică… Decizia mea nu reflectă vreo adversitate personală sau lipsa de respect față de președintele Johnson. Această problemă nu este personală, ci ține de profundele diferențe dintre noi referitoare la obiectivele către care ne îndreptăm și ceea ce vrem să realizăm… Îmi propun noi politici care să pună capăt băii de sânge din Vietnam și din orașele noastre, politici care să închidă faliile existente azi între albi și negri, între bogați și săraci, între tinerii și bătrânii acestei țări și de peste tot în lume“[1213].

Deși unii istorici cred că, înainte să se arunce în cursă, Robert Kennedy a stat în umbră pentru a vedea cum se descurcă președintele Johnson în New Hampshire, unul dintre prietenii apropiați ai lui Bobby, autorul Arthur Schlesinger jr., scria că lucrurile au stat altfel. Kennedy decisese deja cu o săptămână înainte să candideze pentru președinție. Conform lui Schlesinger, „numai o schimbare în politica din Vietnam l-ar fi putut face să renunțe“[1214].

Pe de altă parte, Partidul Democrat îl susținea pe președintele Johnson. Liderii partidului, ai sindicatelor și mulți jurnaliști erau de partea sa. În același timp, Gene McCarthy se bucura de o susținere considerabilă din partea campusurilor universitare. În consecință, Bobby a simțit că trebuie să se adreseze direct oamenilor. Însă această abordare se potrivea înclinației sale tot mai radicale. El a preferat să-și îndrepte atenția către săraci, cei asupriți, către minorități, către cei al căror glas nu se auzea, către cei lipsiți de drepturi fundamentale. Ei erau motivul pentru care voia să conducă SUA: să depună eforturi pentru a le face o viață mai bună celor nevoiași. Simțea că astfel va îmbunătăți calitatea vieții pentru toți și va da un exemplu pentru restul lumii. Punctul de plecare pentru Kennedy era de a încerca să găsească o cale pentru a pune capăt măcelului din Vietnam și pentru a-i aduce pe militarii americani acasă. Din acest punct de vedere, campania sa era scandaloasă pentru cei din administrația Johnson care susțineau Războiul Rece, cei din armată și serviciile secrete. Aceste facțiuni au început să simtă că ghearele cu care se țineau de putere își pierdeau din nou prada, cam cum simțiseră înainte de 22 noiembrie 1963.

Robert Kennedy a pornit în campanie cu mult entuziasm,

străduindu-se să recupereze timpul pierdut. În vreme ce deplângea războiul dus de SUA în Asia de Sud-Est, campania era considerată, de asemenea, o sărbătorire a idealurilor americane. Tinerii susținători care s-au alăturat cruciadei au asociat platforma lui Kennedy cu melodia lui Woody Guthrie[1215],*This Land Is Your Land*. La fiecare oprire a coloanei de mașini a campaniei se adunau mulți să-l aclame pe tânărul candidat. În Virginia de Vest, unde cu opt ani înainte John Kennedy a câștigat cu greu lupta de la alegerile primare, Bobby a refăcut traseul fratelui său. A mers într-o limuzină decapotabilă, stând în picioare în vreme ce simpatizanți se îmbulzeau, întinzându-se să dea mâna cu el. În timpul unei opriri la Courthouse Square în Beckley, Virginia de Vest, o tânără a ieșit din mulțime și i-a dat lui Kennedy o halbă de bere. El a sorbit și a zâmbit către oamenii care aplaudau[1216].

În Welch, Virginia de Vest, pe treptele din fața tribunalului, Bobby s-a aplecat asupra microfonului și le-a vorbit cetățenilor despre un articol care apăruse în ziarul local. „Un editor a scris despre mine într-un articol publicat în ziarul de azi", spunea Kennedy. „El afirma că sunt neinvitat, nedorit, nepoftit, imoral, non-american, incapabil, nepregătit, neras, nepopular, neiubit și supraevaluat. Dar am vrut să-i transmit că, totuși, mi-am tuns părul." Oamenii izbucniră în râs și un bărbat din mulțime îi răspunse: „Te iubim, senatorule Kennedy"[1217]. Adevărul este că, sub ochii alegătorilor se desfășura o incredibilă campanie electorală. Publicul televiziunilor de pe tot cuprinsul țării privea captivat și cu tot mai mare entuziasm cum echipele lui Kennedy, înscrise în turneul de campanie, au acoperit 15 state în două săptămâni. Jurnaliștii au spus că maratonul lui Bobby este un *blitzkrieg*, în vreme ce istoricii l-au definit drept o experiență unică în politica americană, dată fiind dimensiunea teritoriului vizitat și impactul său asupra oamenilor. Conform autorului Richard Mahoney, primirea lui Kennedy în Arizona și Alabama a fost „doar pozitivă," dar în toate celelalte state mulțimea a fost în extaz[1218].

Pe 17 martie 1968, 15 000 de studenți au venit pentru a-l asculta pe Bobby Kennedy vorbind la seria de prelegeri Alfred M. Landon organizate la Universitatea de stat din Kansas. Se considera că publicul prezent pe peluza aglomerată din fața clădirii este, în principal, conservator, studenți îmbrăcați la patru ace. Kennedy se

aștepta la o primire mai degrabă rece din pricina mantrei sale antirăzboi. Oricum, el a continuat să-și transmită mesajul, cu emoție în glas: „Ne putem asuma noi grozava măreție a lui Dumnezeu pentru a decide ce orașe și localități trebuie distruse, cine va trăi și cine va muri și cine li se va alătura refugiaților care pribegesc în deșertul pe care l-am creat noi înșine? În aceste următoare opt luni urmează să decidem ce țară ne dorim — și ce oameni suntem“[1219]. Când a terminat, va consemna un scriitor, aplauzele au răsunat ca mugetul cascadei Niagara[1220].

Când campania fulger a lui Bobby Kennedy a ajuns în Nashville, Tennessee, candidatul a continuat să ridice miza. El a vorbit acolo susținând mișcările antirăzboi și a criticat măsurile administrației Johnson: „Când ni se spune să renunțăm la neînțelegeri, trebuie să întrebăm: cine dezbină, de fapt, această țară? Nu cei care cer o schimbare, ci aceia care fac politica actuală“. În locul „devotamentului public de acum câțiva ani... (tinerii au ales) o viață retrasă, deschizând ușa drogurior și închizând-o Americii“[1221].

Cea mai entuziastă primire a fost cea din California, unde mulțimea i-a aclamat spusele: „Tinerii noștri curajoși mor în mlaștinile Asiei de Sud-Est. Care dintre ei ar fi putut scrie un poem? Care ar fi putut să ne vindece de cancer? Care dintre ar fi putut juca în World Series sau să ne dăruiască un hohot de râs de pe scenă sau ar fi ajutat la construirea unui pod sau a unei universități? Care dintre ei ar fi putut învăța un copil să citească? Este răspunderea noastră să-i lăsăm pe acești oameni să trăiască... Este de neconceput că ei mor din cauza trufiei deșarte a țării lor“[1222].

Bobby și-a încheiat această furtunoasă campanie inițială de două săptămâni pe 29 martie, în Arizona. În Window Rock, orașul indienilor navajo, a invocat nefericirea americanilor nativi. El a criticat Biroul pentru Afaceri Indiene și a etichetat politicile acestuia drept o formă de colonialism. Apoi a accentuat importanța cauzei indiene și a declarat: „Aveți cultura voastră. Aveți istoria voastră. Aveți propria voastră limbă“[1223]. Conform autorului Richard Mahoney, al cărui tată, William P. Mahoney, a coordonat campania lui Kennedy din Arizona, Kennedy s-a adresat populației locale într-un fel fără precedent. După ce l-a auzit pe Bobby vorbind, un indian

navajo i-ar fi spus, zice-se, lui Mahoney: „Am așteptat toată viața ca un om alb să spună lucrurile acestea“[1224].

Două zile mai târziu, pe 31 martie 1968, seara, președintele Lyndon Johnson se afla la masa lui de lucru din Biroul Oval și privea fix într-o cameră TV. Vorbea rar, ca toți sudiștii, adresându-se națiunii. „Bună seara, dragii mei americani. În seara aceasta vreau să vă vorbesc despre pacea din Vietnam și Asia de Sud-Est…“ Discursul lui părea să fie obișnuita punere la curent cu ultimele planuri de război ale administrației sale, sau posibil, cu tentativele de a începe vreo negociere de pace cu Vietnamul de Nord. Dar, când a ajuns la finalul intervenției, el i-a luat pe toți prin surprindere anunțând că nu va mai candida la cursa prezidențială din 1968: „Am ajuns la concluzia că nu vreau ca președinția să fie implicată în divergențele care apar în acest an electoral. În consecință, nu doresc și nu voi accepta nominalizarea de către partidul meu pentru un alt mandat ca președinte al vostru“[1225]. Războiul l-a dărâmat psihic pe Johnson. Era incapabil să găsească o cale prin care să câștige atât peste granițe, cât și acasă și înțelegea, de asemenea, realitățile perioadei electorale. Politicile sale erau atacate de Richard Nixon, Gene McCarthy și Robert Kennedy. În consecință, nu mai putea să-și îndeplinească datoria, iar previziunile pentru administrația sa nu erau bune. După cum sublinia Arthur Schlesinger, sondajele de opinie din Wisconsin preziceau o înfrângere a lui Johnson de doi la unu în cadrul apropiatelor alegeri primare din acest stat[1226].

În ziua în care președintele Johnson și-a anunțat retragerea din cursa pentru alegerile primare, Bobby Kennedy tocmai aterizase pe Aeroportul LaGuardia din New York, punând capăt fulgerătoarei sale campanii electorale de două săptămâni[1227]. Kennedy și-a luat o scurtă pauză înainte de a-și continua cruciada către inima statului Indiana.

Între timp, cei din Pentagon și CIA care susțineau războiul știau că, fără președintele Johnson, era nevoie de un președinte care să-i semene, pentru a umple golul dacă voiau să câștige o victorie în Vietnam. Pentru a avea succes trebuiau să se asigure de alegerea unui comandant suprem care să susțină în continuare prezența trupelor americane în Asia de Sud-Est. Găsiseră un asemenea candidat în persoana lui Richard Nixon. În lupta sa pentru a deveni reprezentantul

Partidului Republican, l-a întâlnit pe Nelson Rockefeller din New York. Deși Nixon ieșise din politică de când pierduse în fața lui John Kennedy în 1960, era încă susținut de loialiști de frunte ai Partidului Republican. Le câștigase susținerea în perioada celor două mandate ca vicepreședinte sub Dwight Eisenhower din 1952 până 1960. În această perioadă și-a stabilit reputația de aliat al generalilor, amiralilor și comunității serviciilor secrete. În 1954, a fost unul dintre puținii consilieri care au sugerat trimiterea trupelor americane în Vietnam, în eventualitatea în care Franța ar fi fost înfrântă în războiul său cu coloniile din Indochina, atât de însetate de independență. Nixon a mers chiar până la a susține utilizarea armei atomice în Asia de Sud-Est[1228]. Trupele franceze au fost înfrânte în 1954 la Biendienphu. Oricum, președintele Eisenhower a decis că nu era momentul să se arunce într-un război terestru în Asia.

Pe 31 martie 1968, 550 000 de militari americani erau implicați în efortul de război din Vietnam[1229]. Din nou, armata și CIA erau încrezătoare că victoria poate fi obținută, dar nu și dacă Bobby Kennedy era ales președinte.

În afara lui Robert Kennedy, probabil cea mai serioasă amenințare a eforturilor pentru război era dr. Martin Luther King jr.. Cel mai de frunte luptător pentru drepturile civile din America și laureat al Premiului Nobel pentru pace, King se alăturase mișcării antirăzboi din primăvara lui 1967.

La începutul lui 1968, prioritatea imediată a lui King era să îndeplinească promisiunea făcută că va juca rolul de mediator în greva lucrătorilor din salubritatea orașului Memphis, Tennessee. Gunoierii orașului încetaseră activitatea pe 12 februarie 1968, după ce municipalitatea le refuzase cererile de creștere a salariilor și îmbunătățire a condițiilor de lucru[1230]. Cea mai mare parte a celor 1 300 de lucrători negri din salubritatea orașului Memphis se alăturaseră grevei. Purtând bannere pe care scria: SUNT UN OM, au cerut dreptul de a organiza un sindicat. O demonstrație anterioară fusese împrăștiată de poliție cu bastoane și sprayuri paralizante. Dr. King a ajuns în Memphis pe când greva intra în a șasea săptămână. El era încrezător că nu se vor înregistra violențe cu ocazia desfășurării marșului.

În acea noapte de 3 aprilie 1968, în ciuda ploii abundente, peste 2 000 de oameni s-au adunat la Mason Temple pentru a-l întâmpina. Mulți ascultători au spus mai târziu că au simțit că vorbele lui King erau premonitorii: „Nu știu ce se va întâmpla acum. Avem în față câteva zile dificile. Dar chiar nu mai contează, în ceea ce mă privește. Pentru că am ajuns în vârful muntelui. Ca oricui, mi-ar fi plăcut să trăiesc o viață lungă. Longevitatea are importanța ei. Dar nu mai sunt preocupat de asta acum. Vreau doar să împlinesc voința Domnului. Iar el m-a lăsat să urc până în vârful muntelui. Și am privit peste el. Și am văzut Tărâmul Făgăduinței". Impresionanta audiență a erupt în aplauze și strigăte de „Da, domnule" și „Continuă, doctore," iar King a continuat. „Dar vreau să știți că noi, ca popor, vom ajunge în Tărâmul Făgăduinței. Așa că sunt fericit în seara aceasta. Nu mă îngrijorează nimic. Nu mi-e teamă de niciun om. Ochii-mi au văzut gloria venirii Domnului. Am avut un vis în această după-amiază, că frăția oamenilor va deveni realitate. Cu această credință, voi ieși și voi săpa un tunel al speranței printr-un munte al disperării… Cu această credință, vom putea dobândi astă nouă zi când toți copiii lui Dumnezeu — bărbați negri și albi, evrei și non-evrei, protestanți și catolici — își vor putea da mâinile și vor putea cânta cu negrii cântecul religios al celor bătrâni: «În sfârșit, liberi! În sfârșit, liberi! Mulțumim Domnului atotputernic, suntem liberi în sfârșit»"[1231]. A fost ultima predică a lui Martin Luther King jr.

A doua zi, 4 aprilie 1968, Robert Kennedy începuse campania în Indiana. În acea după-amiază a vorbit în Muncie iar seara voia să se oprească în Indianapolis, unde-și propusese să le vorbească oamenilor din ghetou[1232].

Între timp, în Memphis, Martin Luther King jr. și cel mai apropiat prieten al său, reverendul Ralph Abernathy, se cazaseră în camera 306 a modestului motel Lorraine care avea două niveluri[1233]. Era rece în acea seară. Pe la orele 18, King a deschis ușa camerei sale și a pășit pe balcon. Împreună cu reverendul Samuel Kyles, se pregăteau să meargă la casa familiei Kyles pentru a cina. Șoferul lui King, Solomon Jones, aștepta lângă limuzină în parcarea de sub balcon. În suita lui King se mai aflau James Bevel, Ben Branch, Jesse Jackson, Bernard Lee, James Orange, Hosea Williams și Andy Young[1234].

Jones l-a strigat pe King pentru a-i reaminti să îmbrace un palton. King l-a rugat pe Abernathy să i-l aducă. Întorcându-se către prietenii din parcare, King l-a sfătuit pe muzicianul Ben Branch: „Ben, diseară, la întrunire, să nu uiți să cânți «Neprețuite Dumnezeule, Ia-mă de mână». Să cânți frumos“. Branch a replicat: „OK, Doc, așa am să fac“. King glumea cu Jesse Jackson, în vârstă de 26 de ani, în vreme ce Kyles a început să coboare scările către limuzină, lăsându-l pe King singur pe balcon[1235].

În partea cealaltă a parcării se ridica un taluz acoperit cu copaci și tufe în spatele unui șir de clădiri vechi din cărămidă. King stătea sprijinit de balustrada de fier a balconului când deodată se auzi în parcare bubuitul unei puști de mare putere. King a fost aruncat pe balcon, cu partea dreaptă a maxilarului și a gâtului sfârtecată[1236].

Abernathy a venit în fugă din cameră lângă prietenul său și i-a ținut capul în vreme ce sângele inunda podeaua. Ceilalți din grup au alergat pe scări pentru a-și ajuta conducătorul căzut. King a fost dus îndată cu ambulanța la spitalul St. Joseph, iar moartea lui a fost pronunțată la ora 19.05[1237].

Se știe că liderul mișcării pentru drepturi civile se afla sub constanta urmărire a agenției lui Helms, a FBI și a armatei[1238]. Aceste cercuri au cooperat îndeaproape cu Poliția din Memphis. De fapt, directorul siguranței publice din Memphis, Frank Holloman, a lucrat vreme de 25 de ani în FBI și a condus biroul FBI din Memphis[1239].

Andrew Young, un asistent al lui Martin Luther King jr., era de părere că asasinarea lui King era direct legată de „temerea oficialităților că intenționa să aducă în capitala țării o mulțime de oameni săraci (plănuitul Marș al Oamenilor Săraci)“[1240]. Conform

celor mai apropiați susținători ai lui King, echipa lui Bobby Kennedy lucra din greu pentru a-l ajuta pe King să organizeze marșul în Washington. Cu puțin înainte de moartea sa pe 4 aprilie 1968, „Fratele Martin“ plănuia să anunțe că-l sprijină pe Kennedy pentru președinție. Se spune că Martin Luther King ar fi afirmat: „Trebuie să-l sprijinim pe Kennedy“[1241].

Robert Kennedy aflase de moartea lui Martin Luther King jr. în avionul care-l ducea către următoarea oprire de campanie în Indianapolis. Bobby voia să le vorbească oamenilor dintr-un ghetou de-acolo, deși primarul și poliția îl sfătuiseră să n-o facă[1242]. El s-a dus totuși. Era o noapte rece, însă se strânseseră mulți oameni într-o parcare să-l audă vorbind. Kennedy știa că audiența nu aflase încă de asasinarea lui Martin Luther King jr.[1243]. Ajuns la locul mitingului, Kennedy a ieșit din mașina sa, s-a dus către platforma unui camion și a ajuns la microfon. A vorbit calm: „Am știri proaste pentru voi, pentru toți cetățenii noștri și pentru oamenii care iubesc pacea peste tot în lume și anume că Martin Luther King jr. a murit împușcat în această seară“. Mulțimea a rămas uluită[1244].

Istoricii sunt de acord că modul lui de a vorbi nu i-a caracterizat doar campania, ci și pe el ca om. Era un discurs simplu și venit din suflet: „Martin Luther King jr. și-a dedicat viața iubirii și dreptății pentru semenii săi și a murit din această cauză… Pentru cei dintre voi care sunt negri și tentați să vă umpleți sufletele de ură și neîncredere din cauza nedreptății unui asemenea act, și împotriva tuturor albilor, nu pot să vă spun decât că în adâncul sufletului simt același lucru. Un membru al familiei mele a fost omorât, dar a fost ucis de un alb… Poetul meu favorit este Eschil. El scria: «Chiar și în somn, durerea care nu poate fi uitată, cade, picătură cu picătură pe inimă și, în propria noastră disperare și fără vrerea noastră, se coboară asupra noastră înțelepciunea, prin înfricoșătoarea binecuvântare a lui Dumnezeu». Ce ne trebuie în Statele Unite nu este dezbinarea; ce ne trebuie în Statele Unite nu este ura; ce ne trebuie în Statele Unite nu este violența sau fărădelegea, ci iubirea și înțelepciunea, și compasiunea unul față de celălalt și sentimentul de dreptate pentru cei care încă suferă în țara noastră, fie ei albi sau negri… Am trecut prin etape dificile. Vom avea perioade grele în viitor. Nu este sfârșitul violenței, nu este sfârșitul

fărădelegii, nu e sfârșitul haosului. Dar cea mai mare parte a albilor și majoritatea negrilor din această țară doresc să trăiască împreună, să vadă o îmbunătățire a vieții noastre și vor dreptatea pentru toți oamenii care suferă pe aceste meleaguri. Să ne dedicăm eforturile acelor țeluri despre care grecii au scris acum atât de mulți ani: să îmblânzim sălbăticia omului, să îmbunătățim viața în această lume. Să ne dedicăm acestui țel și să spunem o rugăciune pentru țara noastră și pentru poporul nostru“[1245].

În acea noapte au loc revolte în 110 orașe din Statele Unite, 39 de persoane au fost ucise și 2 500 au fost rănite. Au fost convocați 75 000 de militari din Garda Națională. Dar după discursul lui Kennedy, în Indianapolis a fost liniște. A fost unul dintre puținele orașe unde s-a întâmplat așa[1246].

După o vânătoare de oameni la nivel național, James Earl Ray, un condamnat evadat care nu prea avea experiență în trasul cu pușca[1247], a fost arestat în Anglia două luni mai târziu. Ray credea că e victima unei înscenări. Oricum, în cele din urmă a pledat vinovat pentru că avocatul său i-a spus că dacă n-o face, va primi pedeapsa cu moartea. Ray a fost condamnat la 99 de ani închisoare după un „proces“ de două ore și 37 de minute. Adevărul nu a fost aflat până în ziua de azi[1248]. După câteva zile, Ray a revenit asupra declarației inițiale, dar, în ciuda numeroaselor încercări de a-și proba nevinovăția, nu a avut niciodată un proces adevărat. A murit în închisoare în 1998, la 70 de ani. (Mulți istorici cred că și Ray a fost un țap ispășitor nevinovat și că fusese condiționat printr-un program MKULTRA să fie victima fără voie a unei înscenări.)

Între timp, în Pasadena, pe 5 aprilie 1968, Sirhan a primit prin poștă un cec de la Compania de asigurări Argonaut. Era compensația pentru accidentul de muncă, bani pe care-i aștepta de luni de zile. Totalul se ridica la 1 705 dolari, ce mai rămăsese din 2 000 de dolari, după ce s-au scăzut onorariile medicale și juridice[1249]. În zilele în care un pachet de țigări costa 40 de cenți și patru litri de benzină cam tot atât, cu 1 705 dolari în buzunar Sirhan avea un sentiment de abundență. A încasat de îndată cecul și i-a cerut mamei sale să fie „bancherul“ lui, să păstreze un depozit de 1 000 de dolari, din care el să poate scoate bani când va avea nevoie. De asemenea, Sirhan i-a dat

și ceva bani fratelui său Adel, după cum spune Mary Sirhan[1250]. În ceea ce privește modul în care și-ar putea economisi sau investi banii, planul lui Sirhan era să parieze la Hollywood Park. Dar, în loc să-și sporească mica avere, el a pierdut sute de dolari[1251].

Schimbarea neobișnuită de personalitate a lui Sirhan, în special stările sale depresive, au determinat-o pe mama lui să ia măsuri. La mijlocul lunii aprilie 1968, aceasta i-a spus unei prietene, mama fostului coleg de clasă al lui Sirhan, Walter Crowe, că a trecut mult timp de când Walter nu mai venise să-l vadă pe Sirhan. Doamna Crowe i-a dat dreptate și l-a rugat pe Walter să-i dea un telefon lui Sirhan. Trecuseră trei ani de când cei doi prieteni nu mai ieșiseră împreună. Au stabilit să se întâlnească pe 2 mai 1968 la restaurantul Bob's Big Boy situat vizavi de Colegiul orașului Pasadena[1252]. În seara întâlnirii lor, Walter sărbătorea angajarea la Departamentul de Asistență Socială al comitatului Los Angeles[1253]. Conversația lor s-a axat pe munca lui Walter și pe venimentele din Orientul Mijlociu, un subiect despre care le-a plăcut mereu să vorbească. De exemplu, în legătură cu Războiul de Șase Zile, care avusese loc cu mai puțin de o lună înainte, Sirhan s-a plâns că poporul arab pierduse atât de mult pământ. El spunea că are încredere că arabii vor aștepta și vor da riposta cândva. Walter considera că este vorba despre un război purtat de marile puteri prin intermediari și au discutat rolul Rusiei ca furnizor de arme pentru cauza arabă[1254]. Se pare că nu au vorbit despre Robert Kennedy. În ceea ce privește atitudinea lui Sirhan sau orice altă schimbare de personalitate, Walter a observat, mai târziu, că acesta părea foarte tăcut. El a mai afirmat, de asemenea, că părea să fi pierdut ceva din idealismul său[1255]. La acea întâlnire, Sirhan a mai chemat un alt vechi prieten din colegiu să li se alăture, Ivan Garcia, originar din Guatemala. Garcia a sosit la restaurantul Bob's Big Boy cu unul dintre prietenii săi, Joseph Marcovecchio, un student columbian[1256]. Într-o declarație dată autorităților după asasinat, Garcia l-a descris pe prietenul său Sirhan ca pe un om care respectă legea. „Nu știu ca Sirhan să fi încălcat vreo lege," a declarat Garcia[1257].

Chiar dacă Sirhan putea să le dea impresia că este neschimbat, el părea totuși să-și fi pierdut spontaneitatea. Cei patru prieteni ieșiră de

la Bob's Big Boy și au mers la încă două baruri topless și un restaurant mexican. Băură la început carafe de bere la Hi-Life pe East Colorado numărul 1958 și din nou, la Cat Patch pe East Foothill Road numărul 2211, Pasadena[1258]. Sirhan continua să fie apatic și se părea că nu era foarte atras de dansatoarele erotice. După cum spunea Crowe, la un moment dat în acea seară, se pare că Sirhan i-a întrebat pe ceilalți de ce dansatoarele „se înjosesc singure"[1259]. Prietenii l-au îndemnat să se înveselească. Deși Sirhan continua să-i cinstească pe ceilalți cu bere, remarca aceasta a fost un indiciu al faptului că era într-o stare neobișnuită. Cei patru tineri și-au încheiat seara la Ernie's Taco House pe Colorado, colț cu Fair Oaks. A doua zi, Walter i-a spus mamei sale că Sirhan i s-a părut foarte „retras"[1260].

Între timp, pe durata campaniei electorale, Robert Kennedy întâmpina dificultăți în Indiana unde începuseră să apară ostilități. În mulțimile care-l aclamau apăruseră demonstranți purtând placarde pe care scria: ÎNTOARCE-TE LA LITURGHIE. CAP-DE-MĂTURĂ și CÂȚI AI TRĂDAT ÎN GOLFUL PORCILOR? Unii chiar se plângeau de modul în care pronunța Kennedy numele statului „Indian-er" față de „Indianuh"[1261].

Primirea tânărului democrat în Indiana s-a încadrat la început în spectrul dintre răceală până la ostilitate. Mulți alegători din zonele rurale ale sudului Indianei nu se regăseau în poziția lui Kennedy împotriva războiului și cu aplecarea sa către justiția socială.

Pe când le vorbea studenților mediciniști la Centrul Medical al Universității Indiana, Bobby a fost huiduit. Conform autorului Richard Mahoney, când Kennedy a fost întrebat de către unul dintre studenți de unde speră să finanțeze noua politică socială, Bobby i-a răspuns, „De la tine". Și a continuat, „Mă uit în această sală și nu văd prea multe chipuri negre care să devină medici. O caracteristică a unei societăți civilizate este să le permită oamenilor veniți din ghetouri să meargă la școlile medicale. Nu am văzut să fi venit aici prea mulți oameni din mahalale sau din rezervațiile indienilor. Voi sunteți aici privilegiații. Este simplu pentru voi să stați comod și să spuneți că este vina guvernului federal. Dar este și răspunderea noastră, de asemenea, este și societatea noastră... Săracii sunt cei care poartă povara luptelor din Vietnam. Stați aici, studenți albi la medicină, în vreme ce negrii se

luptă în Vietnam“[1262].

Onestitatea lui Kennedy i-a inspirat pe zecile de reporteri care călătoreau cu el să scrie mai multe articole pozitive. Treptat, alegătorii au început să vadă care este îngrijorarea sinceră a lui Kennedy. După cum spunea Marshall McLuhan, Bobby apărea la televizor drept un „erou care nu voia să treacă drept așa ceva“, devenind, astfel, cu atât mai convingător[1263].

Mergând spre nordul statului Indiana, situația se îmbunătățise simțitor. Minoritățile din orașe și muncitorii din fabrici din South Bend, Gary, și comunitățile mai mici se strângeau cu mic cu mare la fiecare oprire a coloanei electorale pentru a-l vedea pe Kennedy și a încerca să-l atingă. În ziua alegerilor primare din Indiana, 7 mai 1968, Kennedy a câștigat decisiv împotriva lui McCarthy, cu 42% la 27%[1264].Turneul de campanie l-a dus apoi către vest pentru alegerile primare din Nebraska pe 14 mai, apoi Oregon pe 28 mai și cruciala confruntare californiană pe 4 iunie 1968.

„Îmi plac oamenii de la țară... ei mă ascultă“ spunea Robert Kennedy în Nebraska[1265]. Fermierii păreau mult mai deschiși la mesajul lui Bobby, pe care acesta și-l îmbunătățise. El îi cerea omului obișnuit să-i susțină cauza. Vorbind de pe platforma unui camion unui grup mare de fermieri, adunați la marginea unui lan de porumb, el spunea: „Am venit în Nebraska în campania mea pentru că am nevoie de ajutorul vostru. Ne luăm în piept cu sistemul. Ne luăm în piept cu personajele politice ale acestei țări“. A fost un punct de cotitură în campanie și în viața lui Bobby Kennedy. El le-a transmis cercurilor conducătoare că intenționează să le înfrângă pe ele și pe candidații lor și să schimbe societatea americană. Le-a dat oponenților săi un avertisment.

Clica celor care nu voiau o nouă administrație Kennedy decisese deja cum îl va opri pe „omul-revoluție“. Dacă nu puteau câștiga la urne, singura modalitate care le rămânea era o „acțiune executivă“. Această decizie radicală izvora din mentalitatea acelei perioade: SUA purtau un război peste mări și țări și altul acasă. Și ambele părți din conflict erau convinse că au dreptate.

Locuitorii din Nebraska au participat în număr mare la alegerile primare. La sfârșitul zilei, Kennedy îl zdrobise pe McCarthy: 51% la

31%[1266]. Hubert Humphrey nu și-a anunțat candidatura până pe 27 aprilie 1968, prea târziu pentru a mai participa la primarele din Indiana și Nebraska. Imediat după anunțul lui Johnson că se retrage din cursa prezidențială, Humphrey și-a desemnat doi rechini politici obsedați de Vietnam să-i conducă propria campanie electorală, senatorii Walter Mondale și Fred Harris[1267]. Amândoi erau prietenii lui Robert Kennedy, dar nu erau de acord cu el în privința războiului. Sprijinul lui Humphrey pentru efortul de război îi aducea cu ușurință voturile pe care le-ar fi primit Johnson. De vreme ce se putea baza, de asemenea, pe sprijinul marilor organizații sindicale și al politicienilor sudiști, poziția lui Humphrey în spectrul politic îl făcea un factor tot mai important în lupta pentru nominalizare din Partidul Democrat. Dacă Robert Kennedy putea să-l înfrângă pe McCarthy înaintea Convenției de la Chicago și apoi să-i atragă de partea sa și pe susținătorii lui Johnson încă nehotărâți în privința lui Humphrey, ar fi putut câștiga nominalizarea.

Robert Kennedy a atacat furtunos Midwest[1268]-ul. Însă toți se întrebau cât va ține acest avânt. Mai rămăseseră doar trei săptămâni până la cele mai importante alegeri locale – cele din California, pe 4 iunie. Dar înainte de acestea, mai avea de trecut un obstacol: primarele din Oregon, o cursă considerată a fi extrem de strânsă.

În aceeași perioadă, începând cu 20 mai 1968, Sirhan a fost văzut de diverși martori în mai multe zone, în afara traseelor lui obișnuite. În cele mai multe cazuri, aceștia spun că era însoțit de o tânără pe care o descriu ca fiind o femeie cu trăsături caucaziene, de aproximativ 1,67 m înălțime, blondă, cu părul lung până la umeri și cu chip plăcut[1269].

Sirhan, însoțit de această femeie, părea că îl urmărește îndeaproape pe Robert Kennedy. Cu toate acestea, se știe că Sirhan nu era interesat de campania lui Kennedy. Nu prea știa detalii despre programul de campanie, ore, locuri, trasee, sponsori și așa mai departe. Dacă l-ar fi vânat pe Kennedy, ar fi trebuit să o facă alături de cineva care are aceste informații logistice. Sirhan nu-și amintește de aceste așa-zise „hărțuiri.“ Nici de femeie, cu excepția câtorva momente când i-a dat o ceașcă de cafea, în oficiul bucătăriei Hotelului Ambassador, cu câteva minute înainte de asasinat.

Martorii care-și aduc aminte că l-au zărit pe Sirhan în timpul puținelor săptămâni înainte de asasinat au observat că avea un comportament ciudat. Conform relatărilor făcute, se pare că era ceva care influența starea mintală a lui Sirhan. Dispoziția sa alterna de la reacții frenetice la stări de transă, ambele fiind simptome ale programării prin hipnoză.

Tânăra zărită alături de Sirhan era însoțită de un bărbat care a rămas și el neidentificat. Rolul bărbatului părea să fie acela de a o supraveghea pe femeie în vreme ce aceasta, în mod evident, servea drept mecanism de declanșare a reacțiilor lui Sirhan. Bărbatul mai putea fi folosit pentru a conduce mașina DeSoto în vreme ce femeia conducea mașina lor și supraveghea un Sirhan „năuc“, programat prin hipnoză.

Unii investigatori au sugerat că apariția lui Sirhan alături de tânăra femeie la o sindrofie în onoarea lui Kennedy din 20 mai 1968 fusese „o repetiție generală,“ plănuită și efectuată sub îndrumarea celor care-l condiționaseră pe Sirhan, ca test pentru a-i pregăti pe Sirhan și pe femeie pentru rolurile pe care le vor juca în asasinat, în cazul în care Kennedy câștiga alegerile primare din California pe 4 iunie. De fapt, perioada de două săptămâni a fost un exercițiu practic pentru a testa factorii declanșatori. Dacă Sirhan apărea în mod suspect în nouă locuri de-a lungul unei perioade de 15 zile, conspiratorii dădeau impresia că acesta hărțuia candidatul, stabilind astfel și un model de premeditare. Dând impresia unui act premeditat, crima putea fi considerată de o gravitate extremă, atrăgând pedeapsa capitală și, prin aceasta, eliminarea țapului ispășitor.

Prima apariție a fost pe 20 mai 1968 la restaurantul Robbie’s în Pomona, unde era planificat discursul lui Bobby Kennedy la un prânz de campanie pentru circa 400 de oaspeți[1270]. Kennedy era așteptat la recepție de o mulțime de oameni. Ulterior, martorii povesteau că l-au văzut pe Sirhan alături de femeia care avea o geantă. Sirhan ținea o haină pe brațul drept, în ciuda faptului că era o zi călduroasă[1271]. Au trecut printr-o sală de mese alăturată, apoi s-au apropiat de ușa bucătăriei, tânăra femeie mergând prima. Ofițerul de poliție William Schneid i-a oprit, spunându-le că acea intrare era închisă. Femeia l-a întrebat atunci pe unde va intra senatorul Kennedy în sala de mese iar

Schneid i-a spus că, cel mai probabil, va urca pe scări, la etajul următor, moment în care ea și Sirhan s-au întors brusc și s-au îndreptat către casa scărilor[1272].

Ofițerul Schneid a raportat mai târziu că a văzut-o pe femeie în sala de mese de la etaj. El le-a dat această informație celor de la FBI, însă nu a fost intervievat de polițiștii din Los Angeles[1273]. După cum s-a dovedit, metoda poliției de a ignora martorii ale căror depoziții probau existanța unei conspirații a devenit o obișnuință pe tot parcursul investigării asasinatului. Investigatorul Philip Melanson a descoperit nenumărate incidente în care poliția a încercat să-i discrediteze pe martorii care au văzut o femeie „a cărei prezență coincide cu momentul în care Sirhan și-a pierdut memoria“[1274].

Zeci de susținători ai lui Kennedy, cu biletele în mână, umpleau holul restaurantului Robbie’s, nerăbdători să-și croiască drum către scări, sperând să găsească un loc bun la discursul lui Bobby. Când Sirhan și femeia au ajuns, în cele din urmă, la scările care duceau la nivelul superior unde avea loc recepția, au fost opriți de șeful turei de seară, Albert LeBeau, în vârstă de 35 de ani, care fusese chemat la lucru în acea zi pentru a verifica biletele. Când LeBeau i-a zărit pe cei doi sărind peste o balustradă de pe margine pentru a ajunge la scările din spatele lui, el a prins-o pe femeie de mână și le-a cerut biletele. Aceasta a spus că fac parte din echipa senatorului, însă LeBeau a insistat spunând că le trebuie bilete pentru a intra. Atunci, cei doi au plecat[1275].

Oricum, mai târziu cei doi au apărut în sala de mese de la etaj, unde LeBeau l-a văzut din nou de Sirhan. De această dată Sirhan și femeia ascultau discursul lui Kennedy, stând în mijlocul mulțimii adunate în picioare de-a lungul peretelui din spate al sălii de recepție[1276]. Conform autorului Robert Kaiser, LeBeau i-a întrebat pe cei doi cum au reușit să intre iar Sirhan, aparent surprins, i-a replicat: „Ce dracu-ți pasă ție?“[1277] LeBeau i-a lăsat în pace.

Din nou, furia, un element esențial al condiționării lui Sirhan, a ieșit la suprafață sub forma unei răbufniri emoționale. Condiționarea sa a declanșat mecanismul de autoconservare și acesta l-a făcut să riposteze în momentul când s-a simțit amenințat. Așa-numitul imperativ moral a înlocuit blândețea lui Sirhan.

În ceea ce-l privește pe LeBeau, el a identificat fotografia lui Sirhan din grupul celor 25 arătate de poliție. Cu toate acestea, în raportul final, polițiștii au spus că el „a admis că a mințit“ spunând că l-ar fi recunoscut pe Sirhan. Această reproducere falsă a declarației lui LeBeau dovedește până unde era dispusă poliția să meargă pentru a distruge orice posibilă dovadă a conspirației[1278].

O săptămână mai târziu în Pasadena, pe la începutul serii de 28 mai 1968, Sirhan a mers la prima și singura întrunire la care a participat a Vechiului Ordin Mistic Rosicrucian (AMORC). La intrarea în casa de pe East Villa Street numărul 2030 era afișat logoul organizației: un triunghi, un trandafir, un ochi atoatevăzător și literele AMORC[1279]. Sirhan a semnat în registru și a intrat în hol. Organizația este nonpolitică și nonsectară. Este același grup despre care primarul Los Angelesului, Sam Yorty, spunea, ulterior, că e o organizație comunistă din care Sirhan face parte. Uimiți, reporterii l-au corectat[1280].

Sirhan a stat liniștit și a citit literatură AMORC, înconjurat de membrii de vârstă mijlocie ai lojei, îmbrăcați fără gust. Un exemplu al naturii benigne a credințele rosicrucienilor rezultă din prezentarea la care Sirhan a participat în timpul scurtei sale întâlniri cu ei. Maestrul lojei, Ted Stevens[1281], a vorbit despre tehnicile mintale de a percepe obiectele doar prin senzație, fără a le vedea. După cum se pare, era un prim pas către învățarea modalității de a-ți dezvolta „puterile interioare“, cum ar fi percepția extrasenzorială. Sirhan a participat la această lecție identificând diferite obiecte legat la ochi[1282]. Se spune că a părăsit întrunirea înainte de finalul ei. Această scurtă „apariție“ a lui Sirhan la o întrunire rosicruciană de la care a plecat mai devreme pare banală în mod retrospectiv, dacă nu se ia în calcul importanța neobișnuită pe care i-a dat-o mai târziu Sirhan, după cum vom vedea în cele ce urmează.

Pe când Sirhan participa la întrunirea AMORC, se închideau urnele la alegerile primare din statul Oregon. Să câștige acolo ar fi fost crucial atât pentru Kennedy cât și pentru McCarthy, de vreme ce victoria le-ar fi adus un avantaj pentru atât de importantele alegeri primare din California, care urmau să aibă loc o săptămână mai târziu. Dacă ar fi câștigat McCarthy, campania lui Kennedy ar fi fost afectată,

poate iremediabil. Pe de altă parte, o victorie a lui Kennedy ar fi transmis un semnal către democrații indeciși la convenție că un mare număr de membri de partid doresc o schimbare de regim la vârful partidului. Mulți observatori erau de părere că acest lucru i-ar fi asigurat lui Kennedy nominalizarea în locul lui Humphrey.

Totuși, Humphrey strânsese suficient de multe dintre voturile lui Johnson în timpul lunii mai pentru a ajunge el însuși în cărți pentru nominalizare. Un sondaj făcut de presă susținea că aproximativ 1 280 de delegați erau de partea lui Humphrey. Pentru a câștiga, ar fi avut nevoie de 1 312 de voturi[1283].

În bătălia din Oregon, Gene McCarthy și-a intensificat ofensiva. Cu toate că poziția sa față de război era aceeași cu a lui Kennedy, el a găsit alte modalități prin care să-l atace pe Bobby: comentarii sarcastice referitoare la tinerețea lui Kennedy, acuzații la adresa lui Bobby și a fratelui său că au implicat America în războiul din Vietnam. Atingând un alt subiect sensibil, McCarthy a criticat poziția lui Kennedy în favoarea legislației care controlează armamentul[1284].

De partea cealaltă, Bobby a descoperit că nu are prea multe în comun cu votanții din Oregon. Majoritatea acestora nu ar fi permis să li se restrângă drepturile de a deține arme. După asasinarea președintelui Kennedy, Robert Kennedy susținuse controlul armelor la un anumit nivel.

O altă problemă a campaniei sale era faptul că populația minorităților din acest stat era de numai două procente[1285]. Cu toate acestea, cei mai vajnici susținători ai lui Kennedy fuseseră întotdeauna săracii și minoritarii. În plus, muncitorii din fabrici, care-i susținuseră în nord-est pe cei din familia Kennedy, nu prea păreau interesați de discursurile lui Bobby. Viziunea lor asupra lumii era diferită de a lui. Găsim un exemplu perfect al acestei discordanțe în modul în care descrie autorul Richard Mahoney stilul lui Bobby în campania electorală. Pe când se urca în avion în Portland pentru a merge la alegerile primare din Oregon, Kennedy și cei din jurul lui nu se mai săturau să cânte una dintre melodiile folk emblematice ale mișcării pacifiste, „Where Have All the Flowers Gone?“[1286]

Senatorul Kennedy a pierdut alegerile primare din Oregon. Votul, 44,7% pentru McCarthy și 38,8% pentru Kennedy, a fost prima

înfrângere a celui din urmă și lovea într-un moment critic[1287]. Acum, totul depindea de rezultatul alegerilor primare din California, care urmau să aibă loc peste o săptămână, pe 4 iunie 1968.

În mod ironic, înfrângerea din Oregon l-a făcut pe Kennedy mai îndrăgit de alegătorii californieni. Imaginea sa publică a devenit „mai puțin nemiloasă, asemănătoare celei a unui tip aflat în dezavantaj," după cum spunea Arthur Schlesinger[1288]. Mama lui Jackie Kennedy, Janet Auchincloss, îi scria lui Bobby: „Prima înfrângere te face o persoană mai simpatică"[1289]. A dovedit, de asemenea, că este și el om. După cum conchidea Bobby însuși: „Să recunoaștem, sunt o persoană mai interesantă pentru oamenii cu probleme."[1290]

Două zile mai târziu, pe 30 mai 1968, cu cinci zile înainte de asasinat, Sirhan a fost văzut din nou[1291]. Conform descrierii martorilor, Sirhan și tânăra femeie, însoțiți de un alt bărbat, au făcut o scurtă vizită la biroul de campanie al lui Kennedy în Azusa, California. Cum alegerile primare se apropiau, voluntarii entuziaști ai lui Kennedy aveau multe speranțe. Doi dintre activiștii de campanie, Laverne Botting, de 41 de ani, și Ethel Creehan, de 45 de ani, i-au observat pe Sirhan și pe ceilalți doi intrând în birou. Conform martorilor, Sirhan a fost singurul care a vorbit. El i-ar fi spus doamnei Botting că era de la biroul de campanie din Pasadena și a întrebat dacă Robert Kennedy urma să vină la Azusa. Ea i-a spus că nu va veni. Doamna Creehan, care a auzit scurta conversație, confirmă această relatare. După cum se pare, Sirhan i-a întors spatele și a plecat cu femeia și celălalt bărbat care așteptau la o oarecare distanță[1292].

De îndată ce fotografia lui Sirhan a fost publicată în ziare, după asasinat, doamnele Botting și Creehan au sunat la FBI și le-au spus ce știau. Ulterior, ele au ales fotografia lui Sirhan dintr-o serie de fotografii prezentate de poliție. Cu toate acestea, niciuneia dintre ele nu i s-a permis să-l vadă pe Sirhan în persoană. Ele au descris-o și pe tânăra care era cu el, iar descrierea se potrivește cu ale altor martori: o femeie nu cu mult peste 20 de ani, de 1,70 m înălțime, cu o figură încântătoare și cu păr blond spre șaten. Ethel Creehan a mai adăugat că fata avea un nas „proeminent", o trăsătură distinctivă care a mai fost remarcată și de alți martori cu prilejul altor apariții. Nicio femeie nu l-a descris pe bărbatul care era cu Sirhan și cu femeia[1293].

Poliția a respins relatarea și a discreditat-o pe doamna Botting pentru că a spus că Sirhan avea „nas mare și umeri lați“. Cu toate acestea, restul descrierii ei este corectă. (Iar Sirhan are, într-adevăr, un nas mare) Poliția a conchis: „Cu certitudine, greșește“[1294]. În ceea ce-o privește pe doamna Creehan, descrierea ei se potrivește cu Sirhan, mai puțin înălțimea; ea a spus că are 1,72 m înălțime în loc de 1,62 m. Poliția a consemnat în raport: „Este îndoielnic că persoana pe care a văzut-o era Sirhan“[1295]. Se pare că, dacă în momentele în care era văzut, Sirhan era însoțit de femeie, atunci poliția făcea tot ce putea pentru a discredita relatările martorilor.

Ofițerul C. B. Thompson, care a făcut sumarul pentru interogatoriile celor două femei, a raportat un alt incident misterios în legătură cu doamna Botting. După ce a relatat cele văzute, ea a primit un telefon de amenințare. Conform doamnei Botting, cel care a sunat-o a spus: „Am auzit că-ți imaginezi că l-ai văzut pe Sirhan. Ai face bine să fii sigură de ce spui“[1296]. Acest telefon anonim și amenințător se potrivește unei strategii de intimidare. După cum vom vedea ulterior, investigația a început să semene mai mult cu o misiune de mușamalizare decât cu o căutare a adevărului. Din nou, vizita de la Azusa este unul dintre evenimentele premergătoare asasinatului de care Sirhan nu-și amintește. Femeia și bărbatul care au fost cu Sirhan nu vor fi niciodată identificați. Însă existența lor este evidentă, bazându-ne pe numărul martorilor și pe declarațiile lor. Acești voluntari sunt oameni care nu au niciun motiv să mintă sau să inventeze povești. Se expuneau, de fapt, unor riscuri încercând să ajute poliția, dat fiind faptul că știau că conspiratorii erau încă în libertate. Din nou, pare evident că făptuitorii au regizat această apariție a lui Sirhan pentru a-și testa sistemele lor de control, adică pentru a determina dacă Sirhan răspunde în mod corespunzător semnalelor date de sugestiile posthipnotice. În același timp, intenția lor era să îi țină pe complici în culise, pentru a crea scenariul pistolarului singuratic. Cei care l-au condiționat pe Sirhan nu vor fi dorit ca martorii să poate declara mai târziu că i-au văzut pe fată și pe celălalt bărbat.

Următoarea apariție a lui Sirhan a avut loc pe 1 iunie 1968, de data aceasta la un magazin de arme *Lock, Stock and Barrel* din San

Gabriel, California[1297]. Conform vânzătorului magazinului, Larry Arnot, un pompier pensionar din Pasadena, Sirhan a intrat în magazin în acea sâmbătă după-amiază însoțit de doi bărbați. Au cumpărat patru cutii cu muniție care conțineau 200 de gloanțe – două cutii de calibrul .22 și două cutii de Super-X Westerns. După asasinat, bonul de 3,99 dolari de la *Lock, Stock, and Barrel* a fost descoperit în mașina lui Sirhan.

Poliția l-a interogat pe Arnot și, mai târziu, el a depus mărturie la proces. Dar la tribunal declarația lui Arnot a luat o întorsătură stranie. Procurorul a notat că Arnot, care fusese supus unui test poligraf efectuat de detectivul Hank Hernandez, declarase că-și amintește tranzacția dar nu și pe Sirhan. Oricum, co-proprietara magazinului de arme, Donna Herrick, a confirmat declarațiile inițiale ale angajatului ei și a afirmat că și ea îl văzuse pe Sirhan în magazin[1298].

Evident, a cumpăra muniție nu este o crimă. Dar este interesant că povestea acestei apariții a lui Sirhan însoțit de aparenții săi complici a ajuns în fața tribunalului.

În același timp, cum era de așteptat, atât acuzarea cât și apărarea au refuzat să-i aducă în discuție pe cei care-l însoțeau pe Sirhan. Pentru a evita implicațiile pe care le-ar fi presupus o conspirație, au terminat rapid interogatoriul spunând „nu mai am întrebări“[1299]. Totodată, ambele părți își dădeau seama că pentru un presupus „pistolar singuratic“, Sirhan apărea destul de des în compania altora.

Între timp, în San Francisco, în acea seară de 1 iunie 1968, senatorul Robert Kennedy și senatorul Eugene McCarthy s-au confruntat în mult-așteptata dezbatere, transmisă în întreaga țară. Candidații se aflau într-un studio TV avându-l ca moderator pe Frank Reynolds de la ABC News, care stătea între ei doi. Se estimează că, în acea seară, circa 12 milioane de oameni au urmărit dezbaterea[1300]. Pentru mulți, confruntarea Kennedy–McCarthy a fost comparabilă cu dezbaterile dintre John Kennedy și Richard Nixon, care avuseseră loc cu opt ani în urmă. Robert Kennedy și-a delimitat poziția clar și simplu, fără retorica oponentului său, care fusese înainte profesor de facultate. Kennedy spunea: „Mă gândesc că avem niște angajamente pe glob. Cred că avem unul față de Israel, de pildă, pe care trebuie să-l

respectăm. Dar ce nu cred este că putem fi polițiștii lumii și că putem merge peste tot să rezolvăm conflicte interne cu soldați americani sau arme americane“[1301].

În acest moment, un sondaj telefonic realizat de *Los Angeles Times* a arătat că McCarthy începuse să scadă în preferințele publicului. Kennedy îi atrăgea pe votanții nehotărâți și chiar pe unii susținători ai lui McCarthy. Totodată, McCarthy a menținut un ton pozitiv și încrezător, însă mesajului său părea să fie lipsit de contactul cu realitatea: „Cred că simt ce vor tinerii acestei țări“, spunea McCarthy. „Chiar dacă tinerii studenți se retrag și spun că sistemul nu este bun de nimic, am avut parte de o reconciliere autentică între tinerii și bătrânii acestei țări și în consecință, întreaga țară este din nou încrezătoare în viitorul Americii“[1302].

După dezbatere, sondajele l-au arătat pe Kennedy câștigător cu 2,5 la 1[1303].

Succesul lui Bobby a făcut valuri în tot electoratul, iar mulțimile ieșite să-l vadă erau tot mai mari și mai entuziaste pe tot cuprinsul statului California.

Mulți observatori erau de părere că, dacă Kennedy era sortit să câștige alegerile primare din California din 4 iunie, riscul ca el să fie învins la Convenția de la Chicago era tot mai mic. Victoria din Statul de aur l-ar propulsa spre o convenție televizată la nivel național. În consecință, mulți dintre cei care făceau previziuni politice credeau că, la Chicago, Kennedy va câștiga cu ușurință nominalizarea partidului. În același timp, nominalizării lui Kennedy i se opuneau oameni influenți din comunitatea serviciilor secrete și din armată, unii lideri sudiști și șefi ai crimei organizate. Se știe că însuși democratul președinte Johnson își dorea să câștige mai degrabă un candidat republican, decât un democrat care se opunea implicării în război[1304].

Dacă Robert Kennedy ar fi pierdut alegerile primare din California, atunci faptul că el devenea noul lider moral al unei mișcări pacifiste înfloritoare în țară ar fi fost irelevant. Desigur, dacă ar fi supraviețuit, ar fi putut foarte bine să mai candideze și în 1972. Dar la acest moment, Bobby Kennedy atinsese cel mai înalt și mai vulnerabil punct al carierei. Poziția antirăzboi a lui Kennedy era considerată de unii drept antiamericană. Cei mai importanți agenți care au prins

rădăcini în eșalonul superior al CIA considerau comunismul drept o forță a răului acționând în lume și, pentru unii, poziția pacifistă a lui Kennedy echivala cu susținerea răului. În mintea acestor câțiva, măsurile extreme împotriva lui Kennedy erau justificate. Ei au plănuit cu atenție misiunea secretă pentru a-l elimina, fiind conștienți, în același timp, de problemele tactice pe care le aveau de rezolvat.

De exemplu, odată ce Sirhan era în transă, ar fi putut împușca pe cineva la comandă? Ce va face poliția dacă martorii declară că au văzut armele adevăraților asasini? Ce s-ar întâmpla dacă Sirhan i-ar împușca pe ceilalți trăgători? Ce-ar fi dacă poliția ar număra mai mult de opt gloanțe calibru .22 la locul crimei; ar putea să mai conteste existența celei de-a doua arme? Ajutați de declarațiile făcute de o mulțime de martori, multe dintre ele nefiind cunoscute publicului larg decât la 20 de ani după asasinat, observăm azi cât de extinse sunt dimensiunile complotului.

Pentru a fi siguri că Sirhan poate trage cu arma la comandă trebuiau să-l testeze înainte să aibă confirmarea, – ținând cont de starea lui de transă. Sirhan a fost zărit pe 1 iunie alături de o tânără femeie și de un bărbat, trăgând cu arma în cursul unei ședințe de antrenament, în munții Santa Ana[1305]. A fost aceeași zi în care se spune că Sirhan ar fi cumpărat muniție de la Larry Arnot, vânzător la *Lock, Stock and Barrel*. El a fost văzut într-o zonă izolată la sud de Corona, California, după cum spune Dean Pack, un agent de asigurări care era în excursie prin zonă cu fiul său[1306]. Pack a sunat la poliție după asasinat, declarând că l-a recunoscut pe Sirhan din relatările jurnalistice. El spunea că l-a văzut pe Sirhan cu o tânără brunetă, puțin trecută peste 20 de ani, și cu un alt bărbat, în munți, făcând antrenament cu pistolul și trăgând în conserve. Celălalt bărbat avea peste 1,80 m înălțime și părul șaten deschis. Aparent, acesta a fost sigurul care a vorbit. Pack spunea că erau „neprietenoși“ și că Sirhan „s-a uitat urât la el“[1307]. El a mai spus că el și fiul său adolescent au părăsit rapid zona.

Poliția a respins relatarea despre apariția lui Sirhan spunând că Pack nu a reușit să-l identifice. Cu toate acestea, Pack afirma că poliția nici măcar nu i-a arătat vreo fotografie – discuția purtându-se prin telefon. Pack se aștepta ca FBI să cerceteze unde a avut loc această

întâlnire și a fost suprins că nici aceștia nu erau interesați[1308].

Descrierea făcută de Pack lui Sirhan — acea privire supărată pe care i-a aruncat-o — se potrivește cu multe alte apariții. Din nou, Sirhan nu-și amintește de aceste momente. Dată fiind starea de transă în care se afla în noaptea asasinatului, este probabil că Sirhan era tot în transă sau într-o stare asemănătoare și la antrenamentul cu pistolul din munții Santa Ana. Era un experiment pentru a fi siguri că Sirhan, aflat în transă, ar trage la comandă, pe baza sugestiei posthipnotice.

Cu două zile înainte de alegerile prezidențiale primare din California, duminică, 2 iunie 1968, Sirhan s-a trezit devreme pentru a-și duce mama cu mașina la biserică, de unde s-a întors apoi s-o ia. În acea după-amiază, pe la ora 14, Sirhan a fost văzut la biroul de campanie din Bulevardul Wilshire în centrul Los Angeles-ului, conform declarațiilor a doi voluntari, Ellenor Severson, casnică, și Larry Strick, de 18 ani, elev la liceu[1309]. Larry Strick l-a întrebat pe Sirhan dacă dorește să-l ajute cu ceva iar Sirhan, pare-se, i-ar fi replicat: „Sunt cu el," arătând către un alt voluntar din cameră pe nume Khaiber Khan[1310]. Ulterior, Ellenor Severson a confirmat declarația lui Strick[1311].

Activistul de campanie pe care Sirhan i l-a arătat lui Strick era Khaiber Khan, de 44 de ani, un bogat exilat iranian, fost spion pentru șahul Iranului. Între timp relațiile dintre Khan și șahul Mohammad Reza Pahlavi se răciseră[1312], deși Khan încă mai avea relații în interiorul organizației șahului, SAVAK[1313]. SAVAK era poliția secretă iraniană care avea legături strânse cu CIA.

Cariera lui Khan în serviciile secrete iraniene datează de pe vremea când lucra pentru serviciile de informații britanice, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. La 29 de ani, în 1953, a sprijinit CIA în înlăturarea guvernului de stânga al lui Mohammad Mossadegh în Iran, schimbare de regim care l-a adus pe șah la putere[1314]. În anii 1950, când Khan și șahul Iranului puneau pe picioare SAVAK, doi dintre cei mai fervenți susținători ai lor erau James Angleton, șeful biroului CIA din Israel, și Richard Helms. Helms a menținut o relație cordială cu șahul mulți ani (să ne reamintim că, deși între ei era diferență de șase ani, el și șahul au fost absolvenți ai aceleiași școli pregătitoare din Elveția). După cum am mai spus, când Helms a

părăsit CIA în 1973, el a fost numit ambasador în Iran de către Richard Nixon[1315].

La începutul anilor 1960, Khan a rupt relațiile cu șahul și a acuzat administrația acestuia că a furat ajutoarele primite de la Statele Unite[1316]. Khan a fugit la Londra cu averea sa, păstrând legătura cu rețeaua sa de agenți secreți. El a pretins, de asemenea, că îi cunoaște pe mulți agenți americani, unul dintre aceștia fiind Walter Sheridan, fost agent FBI, pe care Robert Kennedy îl angajase în 1958 ca anchetator la Comitetul senatorial pentru investigarea fraudelor de muncă[1317]. Dacă vă aduceți aminte,Walter Sheridan îl ajuta pe Bobby să afle cine l-a ucis pe fratele său, președintele John F. Kennedy.

În 1965, Khaiber Khan a fost, se spune, la un pas de a fi capturat de agenții șahului în Elveția, înainte de a se refugia în SUA[1318]. A trăit în New York și, apoi, în 1968 s-a mutat în Los Angeles, unde era cunoscut și sub numele de Goodarzian sau „Goody."

Pe 1 iunie 1968, Khan s-a alăturat campaniei lui Robert Kennedy, ca voluntar la biroul din Los Angeles, pe Bulevardul Wilshire. A lucrat acolo doar patru zile, din 1 până pe 4 iunie 1968, perioadă în care s-a implicat în recrutarea voluntarilor arabi. Se pare că a găsit circa 20[1319]. După spusele profesorului Philip Melanson, voluntarii alături de care lucra Khan nu s-au acomodat cu el. Ei îl descriau ca pe un „playboy," „un ciudat," „un prefăcut" și „un tip arogant"[1320].

Imediat după asasinat, Ellenor Severson și Larry Strick, activiști în campania lui Kennedy, au dat declarații agenților FBI, cărora le-au spus că l-au văzut pe Sirhan cu Khaiber Khan în biroul de campanie din Wilshire, cu două zile înaintea alegerilor. Khan a afirmat, într-un interogatoriu luat de FBI, că nu a fost la biroul de campanie până târziu în acea zi[1321]. El a mai spus, însă, că și el l-a văzut pe Sirhan cu o tânără femeie, îmbrăcată într-o rochie cu buline, la sediul de campanie două zile mai târziu, când au avut loc alegerile primare, pe 4 iunie, pe la orele 17. El a mai declarat la FBI că o văzuse pe femeie cu un alt bărbat, stând într-o mașină, în fața sediului de campanie, cu o zi înainte, luni, pe 3 iunie 1968[1322]. O femeie care-i semăna acesteia a fost văzută în compania lui Sirhan de mai mulți martori la Hotelul Ambassador în noaptea asasinatului.

Dacă aliații lui Helms din SAVAK ar fi decis să ia parte la asasinat, atunci informația despre această misiune secretă – asasinarea lui Kennedy — care fusese plănuită pe 4 iunie, după discursul victorios al senatorului Robert Kennedy, ar fi putut ajunge în atenția spionilor. Este clar, Khaiber Khan ar fi vrut să-l vadă pe Kennedy câștigând, deoarece știa că acesta ar fi putut ajuta Iranul să facă o schimbare în interiorul represivului său guvern. El știa, de asemenea, că o victorie ar fi fost avantajoasă pentru el din punct de vedere politic. El ar fi putut recâștiga ceva din puterea pe care o deținuse odinioară, în zilele sale de glorie. Însă cel mai important, Khan ar fi putut să aleagă voluntari la sediul de campanie din Bulevardul Wilshire pentru că bănuia că se pune la care un atentat la viața lui Kennedy și își propusese să afle de către cine.

Întrebările din jurul afirmațiilor lui Ellenor Severson și ale lui Larry Strick referitoare la Khan și presupusa afirmație a lui Sirhan: „Sunt cu el" rămân fără răspuns. Dar, ținând cont de condiționarea lui Sirhan și de modul în care-l influența în timpul acestor „apariții", nu e greu să ni-l imaginăm pe Sirhan urmând o comandă alături de Khaiber Khan. Un asemenea scenariu ar fi constituit un complot în complot. În vreme ce coordonatorii lui Sirhan îl aveau în vizor pe Robert Kennedy, ei l-ar fi putut considera pe Khan un adversar important din cauza acțiunilor sale împotriva șahului. Legându-l pe Khan de complotul de asasinat i-ar fi putut distruge cariera în spionaj și, de asemenea, ar fi oferit o acoperire suplimentară pentru adevărații făptași. În plus, implantând o sugestie posthipnotică care să-l facă pe Sirhan să creadă că este unul dintre recruții lui Khan, programatorii lui Sirhan și-ar fi susținut eforturile de a deturna anchetele de mai târziu.

Khan a pretins că el nu a asistat la discursul prin care Kennedy și-a marcat victoria la Hotelul Ambassador, după alegerile primare[1323]. Nici FBI și nici Poliția din Los Angeles nu l-au întrebat unde a fost în noaptea asasinatului[1324].

În vreme ce FBI a acceptat declarațiile martorilor Severson, Strick și Khan, pe de altă parte Poliția din Los Angeles nu le va accepta. Poliția nu a luat în seamă afirmația lui Khan că l-ar fi văzut pe Sirhan, invocând aparenta „nesiguranță" a acestuia[1325].

Poliția spune că martorul Larry Strick și-a retras declarația după

ce nu a reușit să identifice o fotografie a lui Sirhan. Straniu, de vreme ce Strick văzuse deja fotografiile FBI ale lui Sirhan și a sunat-o pe colega lui, Ellenor Severson, după ce l-a recunoscut pe acesta într-o emisiune de știri de la televizor[1326]. În ceea ce privește declarația doamnei Severson, poliția a ignorat-o, ca și cum nu ar fi existat[1327]. Autoritățile au preferat, de asemenea, să nu cerceteze mai în detaliu trecutul lui Khaiber Khan[1328].

În aceeași zi în care Sirhan a fost zărit la sediul central de campanie al lui RFK, adică duminică, 2 iunie 1968, Robert Kennedy se relaxa într-o excursie bine-meritată cu familia la un festival al căpșunelor[1329] în Garden Grove. După aceea, familia a decis să treacă pe la Disneyland, nu departe de locul unde se aflau, iar copiii au vrut să se joace cu „Pirații din Caraibe“[1330].

Întorcându-se în Los Angeles în acea seară, Kennedy a întârziat la un discurs programat în cadrul unei scurte adunări la Coconut Grove, un club de noapte din Hotelul Ambassador. După cum s-a dovedit mai târziu, conform șefului detectivilor din Poliția din Los Angeles, Robert Houghton, câțiva martori l-au văzut pe Sirhan așteptându-i venirea. Susan Redding și soțul ei au declarat că l-au văzut pe Sirhan, stând „posac și tăcut“, alături de o tânără femeie. Alt martor, Bert Blume, un membru al organizației Kennedy For Youth, care-l știa pe Sirhan de la magazinul de mâncare organică, l-a recunoscut în hol[1331]. Sirhan și femeia au plecat, se pare, înainte de sosirea lui Kennedy.

În acel moment, votanții din California – cu doar două zile înainte de alegerile prezidențiale primare – aflau tot felul de informații referitoare la cursa electorală. În multe chestiuni esențiale, candidații aflați în fruntea clasamentului aveau o viziune comună. Cu toate acestea, modul în care se apropiau de votanți și stilul campaniilor lor diferea mult, după cum o demonstrau și aparițiile publice. Gene McCarthy și-a susținut campania prin interviuri la radio și televiziune. Această strategie i-a scos în evidență calitățile profesorale. Stând în fața unui microfon gigantic într-un studio liniștit, el își expunea filosofia politică într-o manieră serioasă și meditativă. De partea cealaltă, Bobby Kennedy și-a făcut campania în stradă, unde s-a întâlnit față în față cu susținătorii săi.

Kennedy a străbătut California cu avionul, având un program

încărcat, cu adunări, discursuri și mâini strânse. Albi, negri, hispanici, asiatici, tineri și bătrâni au ieșit cu toții în stradă să-l atingă — în San Francisco, Long Beach, Watts, San Diego și Los Angeles[1332]. Aproape la fiecare oprire, mexican-americanii entuziaști fluturau bannere pe care se putea citi: „Viva Kennedy". Între Kennedy, minoritari și săraci exista o legătură plină de afecțiune[1333].

La o adunare dincolo de golful San Francisco Bay în West Oakland, mașina lui Kennedy a fost oprită în trafic atunci când părăseau evenimentul. Conform reverendului Hector Lopez și altor martori, după acea adunare s-a întâmplat ceva extraordinar. Mulți dintre cei care „erau vinovați de iadul pe pământ", inclusiv cei din organizația Black Panthers, s-au comportat ca niște îngeri păzitori, îndepărtându-i pe oameni de lângă mașină pentru ca Robert Kennedy să urce și deschizând drum prin mulțime pentru ca mașina candidatului să poată pleca[1334].

Luni, 3 iunie 1968, ultima zi a campaniei din California, Bobby a căzut în timp ce vorbea la un centru de convenții în San Diego[1335]. Oboseala își spunea cuvântul. A fost readus repede în simțiri și transportat în Los Angeles pentru a se odihni în așteptarea votului din ziua următoare.

Atât strategii de campanie ai lui Kennedy cât și cei ai lui McCarthy știau, de când au ajuns în California, că rezultatul cursei nu putea fi cu niciun chip anticipat. Cei care plănuiau asasinarea lui Bobby Kennedy știau și ei asta.

---

[960] Joling, Robert J., interviu. 28 august 2002, University of New Haven, West Haven, CT.

[961] Turner și Christian, pp. 176–177.

[962] Turner și Christian, pp. 199–200.

[963] Turner și Christian, p. 200.

[964] „Robert F. Kennedy's Assassin Transferred", Waterbury (CT) Republican-American 3 noiembrie 2009: 4A.

[965] David Talbot, *Brothers: The Hidden History of the Kennedy Years* (New York, Free Press, Simon & Schuster, Inc., 2007), p. 281.

[966] Talbot, p. 325.

[967] Talbot, p. 325.

[968] Talbot, p. 329.

[969] Talbot, p. 330.
[970] Talbot, p. 338.
[971] Talbot, p. 346.
[972] John Marks, *The Search for the „Manchurian Candidate“, The CIA and Mind Control: The Secret History of the Behavioral Sciences* (New York, W.W. Norton, 1979), pp. 173, 202–205.
[973] William L. O'Neill și Kenneth T. Jackson, *The Scribner Encyclopedia of American Lives, the 1960s, vol. 2* (New York, Charles Scribner's Sons, 2003), p. 383.
[974] Robert Blair Kaiser, *„R.F.K. Must Die!“* (New York, E.P. Dutton, 1970), p.121.
[975] Kaiser, p. 202.
[976] Klaber și Melanson, p. 180.
[977] Kaiser, p. 203.
[978] Kaiser, p. 204.
[979] Kaiser, p. 204.
[980] Kaiser, p. 103.
[981] Robert A. Houghton și Theodore Taylor, *Special Unit Senator: The Investigation of the Assassination of Senator Robert F. Kennedy* (New York, Random House, 1970), p. 163.
[982] Kaiser, p.197.
[983] Kaiser, p. 97.
[984] Kaiser, p. 87.
[985] Kaiser, p. 142.
[986] Houghton, p. 162.
[987] Kaiser, p. 417.
[988] Kaiser, pp. 545, 549.
[989] Philip H. Melanson, Ph.D., *The Robert F. Kennedy Assassination, New Revelations on the Conspiracy and Cover-up, 1968–1991* (New York, Shapolsky Publishers, 1991), p. 271.
[990] Kaiser, p. 111.
[991] Kaiser, p. 227.
[992] Kaiser, p. 111.
[993] Melanson, *The Robert F. Kennedy Assassination* (*hereafter RFK*), p. 155.
[994] Melanson, *RFK,* pp. 292–295.
[995] Melanson, *RFK*, p. 291.
[996] Melanson, *RFK,* p. 291.
[997] Melanson, *RFK,* p. 290.
[998] Kaiser, p. 209.
[999] Kaiser, p. 202.
[1000] David E. Scheim, *Contract on America: The Mafia Murder of President John F. Kennedy* (New York, Shapolsky, 1988), pp. 321–323.

1001 Schlesinger, pp. 283–286.

1002 Mahoney, p. 74.

1003 Mahoney, p. 193.

1004 Mahoney, pp. 351–352.

1005 John H. Davis, *Mafia Kingfish: Carlos Marcello and the Assassination of John F. Kennedy* (New York, McGraw-Hill, 1989), p. 393.

1006 Davis, pp. 391–395.

1007 Melanson, *RFK,* p. 271.

1008 William W. Turner și Jonn G. Christian, *The Assassination of Robert F. Kennedy: A Searching Look at the Conspiracy and Cover-up, 1968–1978* (New York, Random House, 1978), p. 220.

1009 Davis, p. 392.

1010 Turner și Christian, p. 220.

1011 Klaber și Melanson, p. 115.

1012 Kaiser, p. 233.

1013 Kaiser, pp. 209, 586–587.

1014 Kaiser, p. 207.

1015 Turner și Christian, p. 221.

1016 Kaiser, p. 276.

1017 Kaiser, p. 190.

1018 Kaiser, pp. 207–208.

1019 Kaiser, p. 208.

1020 Kaiser, p. 191.

1021 Kaiser, p. 209.

1022 William Klaber și Philip H. Melanson, *Shadow Play, The Murder of Robert F. Kennedy: Tthe Trial of Sirhan Sirhan, and the Failure of American Justice* (New York, St. Martin's Press, 1997), pp. 17, 182.

1023 Cocktail făcut din gin, suc de lămâie, zahăr şi apă carbonatată (n. trad.).

1024 Kaiser, p. 209.

1025 Kaiser, p. 286.

1026 Muzician bengalez (1920–2012), virtuoz şi ambasador mondial al sitarului, tradiţionalul instrument indian cu corzi . Tatăl Anoushkăi, şi ea specialistă în muzica de sitar, şi al cântăreţei, pianistei şi actriţei Norah Jones (n. trad.).

1027 Turner și Christian, p. 225.

1028 Turner și Christian, p. 224.

1029 Turner și Christian, p. 224.

1030 Hussein bin Talal (1935–1999), rege al Iordaniei după abdicarea tatălui său Talal, în 1952 până la moarte. A recunoscut Israelul în 1994 (n. trad.).

1031 Kaiser, p. 212.

1032 Arthur M. Schlesinger jr., *Robert Kennedy and His Times* (New York, Random

House, 1978), p. 859.

1033 Schlesinger, p. 783.

1034 Stanley Karnow, *Vietnam, a History* (New York, Viking, 1983), p. 524.

1035 Acordul de la München, semnat pe 30 septembrie 1938, de Germania cu Franţa, Marea Britanie şi Italia, permitea trupelor hitleriste să anexeze aşa numita *Sudetenland* din Cehoslovacia. numit de cehi Trădarea de la München (n. trad.).

1036 Karnow, pp. 336–337.

1037 Schlesinger, p. 161.

1038 Kaiser, p. 214.

1039 Kaiser, p. 214.

1040 Schlesinger, p. 883.

1041 Recrutarea se făcea în urma tragerii la sorţi. Din 1969 s-a organizat o loterie naţională unde se extrăgeau zilele de naştere ale celor care urmau să se prezinte pentru a pleca pe front (n. trad.).

1042 *Washington Post*, 22 octombrie 1967

1043 Melanson, *RFK,* p. 291.

1044 Schlesinger, p. 887.

1045 Schlesinger, pp. 209, 890.

1046 Schlesinger, p. 209.

1047 Schlesinger, p. 895.

1048 Schlesinger, p. 883.

1049 Schlesinger, p. 883.

1050 Karnow, p. 526.

1051 Mahoney, p. 344.

1052 Mahoney, p. 346.

1053 Mahoney, p. 351.

1054 Melanson, *RFK,* p. 179.

1055 Kaiser, p. 292.

1056 Kaiser, p. 436.

1057 Kaiser, p. 292.

1058 Turner și Christian, p. 217.

1059 Kaiser, p. 191.

1060 Turner și Christian, p. 224.

1061 Melanson, *RFK,* p. 201.

1062 Turner și Christian, p. 224.

1063 Klaber și Melanson, pp. 161, 184.

1064 Kaiser, p. 166.

1065 Marks, p. 197.

1066 Melanson, *RFK,* pp. 200–201.

1067 Melanson, *RFK,* pp. 202, 206.

1068 Turner și Christian, p. 226.
1069 Turner și Christian, p. 226.
1070 Melanson, *RFK,* p. 206.
1071 Turner și Christian, p. 227.
1072 Turner și Christian, p. 228.
1073 Melanson, *RFK,* p. 206.
1074 Turner și Christian, p. 228.
1075 Turner și Christian, p. 228.
1076 Turner și Christian, p. 228.
1077 Turner și Christian, pp. 225–226.
1078 Turner și Christian, pp. 225–226.
1079 Turner și Christian, p. 207.
1080 F. Lee Bailey și Harvey Aronson, *The Defense Never Rests* (New York, Stein and Day Publishers, 1971), p. 193.
1081 Melanson, *RFK,* p. 205.
1082 Bailey și Aronson, pp. 200–201.
1083 *Ancient and Mystical Order Rosæ Crucis*, ordinul rosicrucian, organizaţie mondială pentru studiul misterului vieţii şi al universului. Istoria ordinului începe în primii ani ai secolului al XVII-lea, când sunt publicate anonim *Fama Fraternitatis* şi *Confessio Fraternitatis* care vorbeau despre necesara reformă universală a umanităţii (n. trad.).
1084 Melanson, *RFK,* p. 208.
1085 Melanson, *RFK,* p. 215.
1086 Melanson, *RFK,* pp. 208–209.
1087 Marks, pp. 144–145.
1088 Marks, p. 204.
1089 Turner și Christian, p. 204.
1090 Klaber și Melanson, p. 17.
1091 Melanson, *RFK*, p. 159.
1092 Kaiser, p. 392.
1093 Marks, p. 145.
1094 Melanson, *RFK,* p. 207.
1095 William W. Turner și Jonn G. Christian, *The Assassination of Robert F. Kennedy, a Searching Look at the Conspiracy and Cover-up, 1968–1978* (New York, Random House, 1978) p. 220.
1096 Kaiser, p. 573.
1097 Kaiser, p. 569.
1098 Kaiser, p. 548.
1099 Klaber și Melanson, p. 186.
1100 Melanson, *RFK*, p. 209.

1101 Kaiser, p. 568.

1102 Kaiser, p 286.

1103 Melanson, *RFK,* p. 168.

1104 Turner și Christian, pp. 210–211.

1105 Melanson, *RFK,* p. 194.

1106 Kaiser, p. 570.

1107 Kaiser, pp. 108–109.

1108 Kaiser, p. 108.

1109 Turner și Christian, p. 218.

1110 Turner și Christian, p. 218.

1111 Melanson, *RFK,* p. 155.

1112 Kaiser, p. 589.

1113 Kaiser, p. 121.

1114 Kaiser, pp. 558, 559, 574.

1115 Kaiser, p. 574.

1116 Kaiser, p. 558.

1117 Kaiser, p. 288.

1118 Kaiser, pp. 585–586.

1119 Kaiser, p. 562.

1120 Kaiser, pp. 545, 549.

1121 Melanson, *RFK,* p. 178.

1122 Melanson, *RFK,* p. 235.

1123 Kaiser, p. 114.

1124 Kaiser, p. 565.

1125 Kaiser, p. 324.

1126 Kaiser, p. 550.

1127 Kaiser, p. 578.

1128 Turner și Christian, p. 208.

1129 Turner și Christian, p. 207.

1130 Melanson, *RFK*, p. 149.

1131 Kaiser, p. 550.

1132 Turner și Christian, p. 207.

1133 Kaiser, p. 430.

1134 Turner și Christian, p. 208.

1135 Turner și Christian, pp. 128, 132.

1136 Turner și Christian, pp. 128, 132.

1137 Turner și Christian, pp. 127–132.

1138 Turner și Christian, p. 130.

1139 Kaiser, pp. 98–100.

1140 Turner și Christian, p. 119.

[1141] Turner și Christian, p. 34.

[1142] Turner și Christian, pp. 368–369.

[1143] Turner și Christian, p. 369.

[1144] Kaiser, p. 548.

[1145] Turner și Christian, p. 132.

[1146] Turner și Christian, pp. 135, 138.

[1147] Turner și Christian, p. 366.

[1148] Turner și Christian, p. 97.

[1149] Turner și Christian, p. 133.

[1150] Turner și Christian, p. 12.

[1151] Turner și Christian, p. 133.

[1152] Turner și Christian, p. 133.

[1153] Turner și Christian, p. 139.

[1154] Turner și Christian, p. 14.

[1155] Turner și Christian, p. 129.

[1156] Turner și Christian, p. 128.

[1157] Turner și Christian, p. 150.

[1158] Marks, p. 141.

[1159] Karnow, p. 536.

[1160] Karnow, p. 549.

[1161] Karnow, p. 548.

[1162] Karnow, p. 559.

[1163] Schlesinger, p. 905.

[1164] Karnow, p. 555.

[1165] Stuart Television Productions, partea a III-a, *The Life of Robert F. Kennedy*, prezentat pe Discovery Channel, iunie 1998.

[1166] Schlesinger, p. 905.

[1167] Mahoney, p. 345.

[1168] Karnow, p. 520.

[1169] Karnow, p. 521.

[1170] Karnow, p. 522.

[1171] Karnow, p. 524.

[1172] Karnow, p. 525.

[1173] Karnow, p. 525.

[1174] Karnow, p. 525.

[1175] Karnow, p. 525.

[1176] Kaiser, p. 229.

[1177] Melanson, *RFK,* p. 180.

[1178] Melanson, *RFK*, p. 180.

[1179] Kaiser, p. 292.

1180 Turner și Christian, p. 201.

1181 Turner și Christian, p. 201.

1182 Houghton, p. 195.

1183 Turner și Christian, p. 224.

1184 Houghton, pp. 195–196.

1185 Houghton, p. 196.

1186 Houghton, p. 196.

1187 Kaiser, p. 215.

1188 Turner și Christian, p. 217.

1189 Kaiser, p. 286.

1190 Melanson, *RFK,* p. 180.

1191 Kaiser, p. 205.

1192 Turner și Christian, p. 224.

1193 Kaiser, p. 287.

1194 Houghton, p. 69.

1195 Kaiser, p. 215.

1196 Kaiser, p. 98.

1197 Houghton, p. 69.

1198 Houghton, p. 183.

1199 Kaiser, p. 94.

1200 Houghton, p. 175.

1201 Houghton, p. 175.

1202 Melanson, *RFK*, p. 162.

1203 Mahoney, p. 346.

1204 Mahoney, p. 347.

1205 Mahoney, p. 348.

1206 Mahoney, p. 349.

1207 Mahoney, p. 349.

1208 Mahoney, p. 351.

1209 Karnow, p. 572.

1210 Karnow, p. 572.

1211 New Hampshire este cunoscut şi sub acest nume datorită masivelor muntoase şi carierelor de granit (n. trad.).

1212 Kaiser, p. 216.

1213 Stuart Television Productions, partea a III-a.

1214 Schlesinger, p. 917.

1215 Cantautor american (1912–1967) extrem de prolific şi de influent. Pe chitara lui era mereu un abţibild pe care scria .*This Machine kills fascists* (Această maşină ucide fascişti). Pentru mulţi, asociat cu Partidul Comunist, deşi se pare că nu a fost membru (n. trad.).

1216 Stuart Television Productions, partea a III-a.
1217 Stuart Television Productions, partea a III-a.
1218 Mahoney, pp. 354–355.
1219 Schlesinger, p. 926.
1220 Schlesinger, p. 926.
1221 Schlesinger, p. 927.
1222 Schlesinger, p. 928.
1223 Mahoney, p. 358.
1224 Mahoney, p. 358.
1225 Karnow, p. 580.
1226 Schlesinger, p. 931.
1227 Mahoney, p. 358.
1228 Karnow, p., 594.
1229 Karnow, p. 580.
1230 Oates, p. 451.
1231 Oates, pp. 467–468.
1232 Schlesinger, p. 939.
1233 Oates, p. 470.
1234 Oates, p. 471.
1235 Oates, pp. 471–472.
1236 Oates, p. 472.
1237 Oates, p. 472.
1238 Philip H. Melanson, Ph.D., *The Martin Luther King Assassination, New Revelations on the Conspiracy and Cover-up, 1968–1991*(New York, Shapolsky Publishers, Inc., 1991), p. 79.
1239 Melanson, *Martin Luther King Assassination,* p. 74.
1240 Schlesinger, p. 938*n.*
1241 Schlesinger, p. 938.
1242 Mahoney, p. 361
1243 Mahoney, p. 361.
1244 Schlesinger, p. 939.
1245 Schlesinger, pp. 939–940.
1246 Schlesinger, p. 942.
1247 Harold Weisberg, *Martin Luther King: The Assassination* (New York, Carroll & Graf Publishers/Richard Gallen, 1971), p. 174.
1248 Kaiser, p. 440.
1249 Kaiser, p. 216.
1250 Turner și Christian, p. 46.
1251 Kaiser, p. 216.
1252 Kaiser, p. 227.

1253 Kaiser, p. 113.
1254 Kaiser, p. 113.
1255 Kaiser, p. 227.
1256 Kaiser, p. 227.
1257 Kaiser, p. 143.
1258 Kaiser, p. 227.
1259 Kaiser, p. 228.
1260 Houghton, p. 166.
1261 Schlesinger, p. 952.
1262 Mahoney, p. 365.
1263 Schlesinger, p. 950.
1264 Mahoney, p. 367.
1265 Schlesinger, p. 954.
1266 Schlesinger, p. 955.
1267 Schlesinger, pp. 949–950.
1268 *Midwestern United States*, una dintre cele patru regiuni geografice ale SUA formată din 12 state situate în nordul Uniunii (cunoscute şi sub numele de Regiunea central-nordică) (n. trad.).
1269 Klaber și Melanson, p. 123.
1270 Klaber și Melanson, p. 122.
1271 Klaber și Melanson, p. 123.
1272 Klaber și Melanson, p. 123.
1273 Klaber și Melanson, p. 123.
1274 Melanson, *RFK*, p. 235.
1275 Melanson, *RFK,* pp. 218–219.
1276 Melanson, *RFK*, p. 219.
1277 Kaiser, p. 533.
1278 Melanson, *RFK,* p. 221.
1279 Kaiser, p. 273.
1280 Kaiser, p. 97.
1281 Kaiser, p. 274.
1282 Melanson, *RFK,* p. 193.
1283 Mahoney, p. 368.
1284 Schlesinger, p. 972.
1285 Schlesinger, pp. 972–973.
1286 Mahoney, p. 369.
1287 Schlesinger, p. 974.
1288 Schlesinger, p. 975.
1289 Schlesinger, p. 975.
1290 Schlesinger, p. 973.

1291 Melanson, *RFK*, p. 222.

1292 Klaber și Melanson, p. 125.

1293 Klaber și Melanson, p. 125.

1294 Klaber și Melanson, p. 125.

1295 Klaber și Melanson, p. 125.

1296 Klaber și Melanson. p. 125.

1297 Klaber și Melanson, p. 115.

1298 Klaber și Melanson, pp. 115–118.

1299 Klaber și Melanson, p. 118.

1300 Houghton, p. 262.

1301 Houghton, p. 262.

1302 *New York Times*, 2 iunie 1968.

1303 Schlesinger, p. 979.

1304 Karnow, p. 594.

1305 Turner și Christian, p. 222.

1306 Turner și Christian, p. 222.

1307 Turner și Christian, p. 222.

1308 Turner și Christian, p. 222.

1309 Melanson, *RFK*, pp. 274–275.

1310 Melanson, *RFK*, p. 278.

1311 Melanson, *RFK*, p. 279.

1312 Melanson, *RFK*, p. 275.

1313 Melanson, *RFK*, p. 281.

1314 Melanson, *RFK*, p. 281.

1315 Marks, p. 219.

1316 Melanson, *RFK*, p. 281.

1317 Melanson, *RFK*, p. 283.

1318 Melanson, *RFK*, p. 281.

1319 Melanson, *RFK*, p. 283.

1320 Melanson, *RFK*, p. 278.

1321 Melanson, *RFK*, p. 280.

1322 Melanson, *RFK*, p. 273.

1323 Melanson, *RFK*, p. 284.

1324 Melanson, *RFK*, p. 284.

1325 Melanson, *RFK*, p. 278.

1326 Melanson, *RFK*, p. 279.

1327 Melanson, *RFK*, p. 279.

1328 Melanson, *RFK*, pp. 276–278.

1329 Eveniment şi sărbătoare în multe oraşe din nordul SUA. Primăvara târziu se organizează parade şi petreceri populare pentru a sărbători recolta de căpşune din

acel an (n. trad.).

[1330] Houghton, p. 263.

[1331] Houghton, p. 262.

[1332] Schlesinger, p. 980.

[1333] Schlesinger, p. 957.

[1334] Schlesinger, p. 976.

[1335] Houghton, p. 273.

Capitolul 8

5 Iunie 1968, asasinarea senatorului Robert F. Kennedy

Marți dimineață, 4 iunie 1968 – ziua alegerilor prezidențiale primare din California – cabinele de vot erau deschise de câteva ore când Sirhan a plecat cu DeSoto-ul său parcat în fața casei. Mama lui îl implora să-și caute ceva de lucru prin ziarele de publicitate. Cu inima strânsă, i-a dat ultimii bani din polița de asigurare, 400 de dolari, și l-a rugat, totodată, să nu mai parieze la curse. Dar Sirhan a insistat, spunându-i că banii sunt ai lui și că avea nevoie de ei. În acea noapte, după asasinat, poliția a descoperit 409 dolari în buzunarele lui[1336]. Interesant, fratele lui Sirhan, Adel, a declarat ulterior că Sirhan îi spusese despre posibilitatea de a investi într-un cal. De asemenea, predicatorul Jerry Owen, un negustor de cai, va scrie într-o declarație dată poliției că, în acea zi, s-a oferit să vândă unul dintre caii săi unui autostopist și, după cum vom vedea, pretinde că bărbatul pe care-l luase cu mașina era Sirhan Sirhan. Trebuie să notăm că, în vreme ce legătura dintre Sirhan și Owen i-a intrigat pe anchetatori, aceasta era cu certitudine o pistă falsă, o altă diversiune menită să-i deruteze pe investigatori. După cum am spus, astfel de metode erau folosite în mod obișnuit de cei din agenție – Hunt, Phillips, Angleton și Helms – pentru a fabrica probe false.

În întreaga Californie, alegătorii erau mai entuziasmați ca oricând, așteptând să le vină rândul la vot. Mai ales cei din zonele urbane, unde la secțiile de votare s-a prezentat un număr atât de mare de oameni, situație care i-a surprins pe mulți observatori. În ceea ce-l privește pe Sirhan Sirhan, el a fost zărit în acea dimineață în Duarte, California, la Clubul de tir din San Gabriel Valley. Vreo 15 oameni

spun că l-au văzut cu această ocazie[1337]. Din declarațiile lor, se știe că Sirhan era însoțit de tânăra care mai fusese alături de el și de bărbatul cel înalt. Sirhan a semnat în cartea de oaspeți a poligonului, gest pe care puțini clienți îl mai făceau. A scris în registru: „Sirhan B. Sirhan, 696 East Howard St., Pasadena, Cal." Apoi a fost văzut, pentru câteva ore, trăgând focuri rapide, deși regulamentul poligonului le interzicea[1338]. Ca și în cazul aparițiilor anterioare, Sirhan spune că nu înțelege de ce s-a dus acolo. Acest fapt a ieșit la iveală mai târziu, în timpul selectării juraților pentru procesul său, când i-a șoptit la un moment dat lui Michael McCowan, anchetator pentru apărare: „Încearcă să afli dacă erau curse de cai în ziua alegerilor. I-am spus lui Pollack (dr. Sidney Pollack, psihiatrul procurorului) că m-am uitat să văd ce cai sunt în padoc și nu mi-au plăcut. De aceea am plecat la poligon"[1339]. Sirhan i-a spus lui McCowan că scornise motivul pentru care fusese la clubul de tir. Știa că în mod normal ar fi trebuit să se ducă la curse și era nevoit să explice cum a ajuns la clubul de tir, chiar dacă nu-și mai amintea. Decât să pară că îi este greu să spună adevărul, această replică dovedește că Sirhan nu avea nicio idee de ce s-a dus la poligon și nici măcar nu știa de ce nu își amintește. Replica lui conturează portretul unui om care acționase sub influența unei sugestii posthipnotice implantate în psihicul său. Conform descrierii martorilor, femeia care l-a însoțit la club în acea zi semăna cu fata zărită și cu alte ocazii anterioare. Angajații poligonului, Harry Hicks și Russell Weaver, spun că erau ocupați cu zugrăvitul când tânăra a trecut pe lângă ei. Ei o descriu ca fiind „destul de bine făcută"[1340]. Cu câtva timp înainte fusese zărită cu un bărbat (nu cu Sirhan)[1341]. Acesta avea o pușcă și femeia un pistol. Ei spuseră că Sirhan și-a făcut apariția cam tot pe-atunci. Bărbatul s-a îndreptat către partea de sud a poligonului, în zona rezervată celor care trăgeau cu pușca[1342].

Cât timp s-a aflat în poligon, Sirhan s-a comportat ciudat. De pildă, mai târziu, studenții Henry Carreon și David Montellano le-au spus polițiștilor că bărbatul pe care l-au identificat ca fiind Sirhan avea dificultăți de comunicare. Ei afirmau că „ezita" să vorbească și că, atunci când o făcea, „vorbea atât de repede că abia îl înțelegeai"[1343]. De asemenea, li s-a părut ciudat că nu știa ce sistem de tragere are pistolul său și s-au mirat că trage cu el atât de rapid[1344].

Pe la ora 11, alți doi martori l-au observat pe Sirhan trăgând cu pușca. Richard și Roberta Grijalva, doi gemeni de 19 ani, l-au descris în cele mai mici detalii.

Ei au declarat că Sirhan a tras cu pușca aproximativ jumătate de oră[1345]. Cei doi gemeni l-au văzut trăgând cu mare rapiditate și cu o armă de calibru .22. Poliția din Los Angeles a ignorat declarația celor doi susținând că persoana pe care au identificat-o era mai degrabă un bărbat care semăna cu Sirhan. Cu toate acestea, după spusele tuturor clienților interogați, de-a lungul întregii zile nu a mai fost nimeni acolo care să semene cu Sirhan[1346].

A apărut un alt martor, Michael Soccoman, și el student, care a declarat că a schimbat arma cu a lui Sirhan pentru a o încerca și pe acestuia. Ulterior, după asasinat, îngrijorat că amprentele sale ar putea apărea pe pistolul lui Sirhan, el a sunat poliția. Soccoman pretindea că Sirhan i-a spus că „făcuse antrenament patru luni în nord."[1347] Este o informație interesantă pentru că Sirhan spusese acasă că prietenul lui cel mai bun, Tom Rathke, se mutase „în nord". Se pare că, într-adevăr, antrenamentul cu pistolul făcea parte din condiționarea sa, de vreme ce, în mod normal, nu era interesat de așa ceva.

Responsabilul poligonului, Everett Buckner, l-a zărit și el pe Sirhan și a observat-o și pe tânăra care era cu el. După spusele lui Buckner, la un moment dat Sirhan s-a oferit s-o ajute, dar ea i-a spus: „Pleacă de lângă mine, la naiba, o să ne recunoască cineva"[1348]. Interesant, lui Buckner i s-a părut că Sirhan nu realiza că tânăra îl respinge[1349].

Foarte probabil, coordonatorii lui Sirhan doreau ca acesta să pară singur pentru a evita complicațiile pe care le atrăgea un caz de conspirație. Așa că era extrem de important pentru ei să înlăture conexiunile care se puteau crea între Sirhan și cei doi coordonatori observați la poligon.

După cum s-a văzut, după asasinat, când au fost date publicității informații despre tânăra care l-a însoțit pe Sirhan la Clubul de tir din San Gabriel Valley, teoriile conspiraționiste au devenit un subiect fierbinte. De îndată, Poliția din Los Angeles a găsit un martor care pretindea că ea este femeia cu pricina, că Sirhan e un străin pentru ea și că exersa cu arma ei în acea zi. Interesant, femeia era barman la un

club topless, Briar Patch, aflat în apropiere de hipodromul Santa Anita, unde lucrase Sirhan. De asemenea, se găsea la câțiva kilometri de alt bar topless unde Sirhan obișnuia să meargă[1350]. Briar Patch era un loc de întâlnire și pentru angajații poliției și femeia susținea că știe „vreo câțiva șerifi“ care treceau pe la bar „în fiecare zi“ să bea ceva[1351]. În versiunea ei, femeia susținea că și-a lăsat copiii cu o bonă și a decis, împreună cu soțul ei, să meargă la club. Oricum, ea a afirmat că habar nu aveau cum să ajungă acolo, astfel că s-au abătut de la drum pentru câțiva kilometri, pentru a se duce la Briar Patch, ca să afle cum să ajungă acolo, după care s-au întors și nu au sosit la poligon decât pe la ora 16.00[1352]. Versiunea ei că ar fi schimbat arma cu a lui Sirhan târziu, după-amiaza, nu se potrivește cu a niciunui alt martor. Responsabilul poligonului, Buckner, care le-a spus primul celor de la FBI despre tânără, după asasinat, a subliniat că e sigur că a văzut-o dimineața, imediat ce a sosit el la muncă. Mai mult, alți doi martori, Ben Trower și Jim Langlois, au afirmat că la ora la care aceasta pretindea că a ajuns acolo (ora 16.00) nu au văzut nicio femeie în poligon[1353]. În plus, alți martori au spus că Sirhan și ceilalți doi au plecat pe la ora 15.00. Ulterior, Buckner a fost interogat de sergentul de poliție Hank Hernandez. În mod straniu, în ciuda faptului că probele demonstrau contrariul, Buckner a afirmat că femeia semăna foarte mult cu cea pe care a zărit-o la poligon[1354]. În mod clar, Poliția din Los Angeles avea nevoie de un martor care să rezolve misterul complicilor lui Sirhan, dacă doreau să evite anunțul public al unei conspirații. Și, după cum se pare, insistențele polițiștilor că nu a fost o conspirație l-au convins pe Everett Buckner.

În acea zi la poligon, Sirhan era foarte agitat. Din nou, martorii spun că vorbea repede și incoerent și că ore în șir a tras serii rapide de focuri cu pistolul[1355]. Acest comportament observat de martori era foarte asemănător stării în care se afla în momentul arestării[1356]. Este, de asemenea, considerat un semn al unei transe profunde adânci. La o oră după asasinat, conform rapoartelor poliției, Sirhan s-a calmat și a început să vorbească normal. Comportamentul i s-a ameliorat semnificativ. Deși polițiștii au observat această schimbare foarte diferită de comportamentul bețivilor, ei nu i-au înțeles implicațiile.

Dacă analizăm comportamentul lui Sirhan în prezența tinerei și a

celuilalt bărbat și îl comparăm cu momentele în care-și conducea mama la lucru observăm o diferență radicală. Comportamentul său în prezența cuplului pare să fi fost declanșat de un stimul extern. Ar fi putut fi prezența tinerei, anumite cuvinte pe care le-a auzit sau i-au fost induse pe ascuns cu ajutorul unui drog. Pe când Sirhan era însoțit de ceilalți doi, el se afla, de fapt, într-o stare de transă programată prin hipnoză, acționând pe baza unor sugestii posthipnotice. Ceea ce a declanșat acest straniu comportament trebuie să fi fost plantat în subconștientul său în timpul condiționării. Hiperactivitatea, stările de transă și alte schimbări inexplicabile de personalitate de acest fel sunt tipice atât ca efect al drogurilor dar și ca sugestie posthipnotică. Ținând cont de acest fapt, este logic să ne punem întrebarea dacă, în acea zi, a fost capabil să conducă până la poligon. Sau, de fapt, a condus altcineva, de pildă tânăra sau celălalt bărbat? Când au fost analizate ultimele ore de libertate ale lui Sirhan, a devenit evident că el nu a fost lucid pentru lungi perioade de timp.

După plecarea de pe poligonul Clubului de tir din San Gabriel Valley, următorul loc unde a fost văzut Sirhan a fost la restaurantul Bob's Big Boy, lângă Colegiul Pasadena City, pe la orele 18.00. Într-o conversație pe care a avut-o, mai târziu, cu scriitorul Robert Kaiser în închisoare, Sirhan i-a vorbit despre orele dinaintea asasinatului. Era perplex și se mira cu voce tare cum se face că nu a fost la curse în acea zi, așa cum făcea de obicei. S-a întrebat de ce a mers la Bob's Big Boy și a ajuns stânjenit la concluzia:„Era ceva ca un fel de forță interioară“[1357].

Pentru a-și îndeplini misiunea, cei care-l controlau pe Sirhan trebuiau să-i monitorizeze și să-i ghideze cu atenție mișcările până la asasinatul din oficiul bucătăriei Hotelului Ambassador. Pentru a face asta, ei mai aveau nevoie de un al treilea „sincronizator“. Sirhan a fost rareori zărit neînsoțit în diferite ocazii și, chiar dacă părea să fie singur la restaurantul Bob's Big Boy, s-ar putea ca acest lucru să fi fost plănuit. Făptașii voiau ca Sirhan să fie considerat un singuratic pândindu-și prada.

Conform detectivului-șef Robert Houghton de la Poliția din Los Angeles, stând la tejgheaua barului Sirhan a întâlnit o cunoștință, un student din India pe nume Gaymoard Mistri[1358]. Sirhan părea să fie

încă într-o stare de bună-dispoziție. Cei doi au discutat, la un hamburger și o cafea, despre cai, de care amândoi erau interesați, și despre tensiunile din Orientul Mijlociu. După ce au terminat de mâncat, au făcut o scurtă plimbare până la facultate, pentru a arunca o privire pe lista de cursuri pentru semestrul următor. Acolo au schimbat câteva vorbe cu trei studenți arabi, care erau pe punctul de a se duce la cursurile care începeau la ora 19.00: Marouf Badran din Ierusalim, Anwar Sayegh, pe care Sihan îl știa din organizația arabilor din facultate, și un nou student, Abdo Jabra Malki, din Iordania[1359].

După aceea, studenții au plecat la cursuri, iar Sirhan și Mistri s-au întors la mașinile lor. În timpul procesului lui Sirhan, procurorii au afirmat că s-au înțeles cu apărarea că nu exista nimic conspirativ în întâlnirea dintre Sirhan și cei trei studenți arabi cu doar câteva ore înaintea asasinatului. Ce s-a întâmplat după aceea a fost, însă, neobișnuit. După ce au ajuns la mașinile lor, Sirhan l-a întrebat pe Mistri dacă nu i-ar plăcea să meargă să joace biliard. Studentul indian i-a spus că fusese invitat de un prieten la el acasă și că-și făcuse deja planuri pentru acea seară.[1360] Ce este ciudat este că invitația lui Sirhan venea din partea unui tânăr care, pur și simplu, avea chef să se distreze în acea seară. După ce Mistri i-a spus că e ocupat, a plecat fiecare pe drumul lui.

Pentru a înțelege starea de spirit a lui Sirhan în acele momente, dat fiind comportamentul pe care-l afișase cu câteva ore mai devreme și apoi cel din orele următoare, se pare că, pe când era cu Mistri la restaurant și în timpul vizitei la facultate, reușise să țină lucrurile sub control. Amintirile lui Sirhan despre acea seară sunt vagi. Începând cu ora 24, acesta nu-și mai amintește nimic. Nu se știe când și unde au avut loc ședințele de programare, sau, după cum spunea el însuși, când „forța interioară" și-a făcut simțită prezența. De asemenea, Sirhan nu știe ce l-a determinat să intre în Hotelul Ambassador.

Problema e că, dată fiind starea de transă în care se afla Sirhan, s-ar putea ca *nu* el să fi condus, de fapt, până la Hotelul Ambassador, după cum am mai spus. Se știe că mașina sa, DeSoto Fireflite, cu numărul de înmatriculare JWS-093, a fost descoperită de poliție a doua zi. Era parcată ilegal pe New Hampshire Street, la jumătate străzii spre sud de Bulevardul Wilshire, și la trei străzi distanță de

Hotelul Ambassador[1361]. Dar nu se știe cu certitudine dacă Sirhan a condus sau a fost pasager, fie în mașina sa, fie în a coordonatorului său. Repovestind de atâtea ori propria versiune, se prea poate să fi umplut golurile de memorie făcând conexiuni logice, imaginându-și că el a condus și nu că a fost adus de cineva.

În ceea ce privește motivul pentru care Sirhan s-a dus la Hotelul Ambassador, el a afirmat mai târziu la proces că, pur și simplu, voia să iasă și să se distreze. A declarat că-și amintește că se gândea că va merge la paradă, nu era sigur de ce. A adăugat: „Dacă în acea seară ar fi fost curse de cai, aș fi fost la hipodrom“[1362]. Din nou, părea că încearcă să găsească sensul frânturilor de întâmplări din acea seară, de unele amintindu-și, altele fiind mai mult niște povești auzite de la alții.

Sirhan a afirmat că, după ce a mâncat la Bob's Big Boy, a condus în centrul orașului pentru că văzuse în ziar un anunț în care scria că „Marșul miraculos pentru Israel“ va avea loc pe bulevardul Wilshire[1363]. Voia să vadă ce se întâmplă[1364]. Fusese organizat un miting al evreilor pentru a sărbători prima aniversare a Războiului de Șase Zile, celebrând victoria Israelului asupra arabilor. Sirhan susținea că atunci când a ajuns acolo a descoperit că greșise data. Evenimentul fusese planificat pentru seara următoare[1365]. Oricum, a observat că în acel loc fusese organizată o petrecere în onoarea senatorului american Thomas Kuchel. Sirhan spune că a auzit atunci că sunt mai multe petreceri la Hotelul Ambassador din apropiere, așa că s-a decis să meargă acolo[1366].

În acea seară erau programate festivități pentru trei candidați: în Salonul Venețian, cea pentru adversarul lui Kuchel, candidatul republican la Senat, Max Rafferty. Mai era festivitatea organizată pentru candidatul democrat pentru Senat, Alan Cranston, în Curtea cu Palmieri și cea mai mare, recepția organizată pentru Kennedy, în Sala Ambasadei.

În vreme ce în tot statul cetățenii făceau coadă la centrele de votare, ziua alegerilor primare din California l-a găsit pe senatorul Robert Kennedy cu familia, în casa din Malibu a unui prieten. Regizorul de film John Frankenheimer, în vârstă de 38 de ani, i-a pus la dispoziție casa lui de pe plaja din Malibu pentru a sta acolo cât timp

se afla în Los Angeles. Bobby a găsit aici un loc retras în care se putea odihni alături de Ethel și șase dintre copiii lor[1367]. Pe-atunci, Frankenheimer lucra la un film documentar despre campania lui Robert Kennedy. El făcuse filmări de-a lungul întregii țări vreme de mai bine de două luni. Filmul urma să fie folosit în anticipata confruntare din toamnă cu Richard Nixon. În mod ironic, Frankenheimer era și cel care regizase filmul *The Manchurian Candidate.*

Devreme, în acea seară de marți, 4 iunie 1968, Frankenheimer s-a urcat în Rolls-Royce și a plecat cu prietenul său, Robert Kennedy, la Hotelul Ambassador, pentru a aștepta rezultatele alegerilor primare californiene. Tocmai plecaseră de la o cină festivă organizată de el pentru Bobby, Ethel și câțiva dintre prietenii de la Hollywood[1368]. În acel moment, Frankenheimer era nerăbdător să-l ducă pe Kennedy la hotel, pentru ca acesta să se relaxeze câteva ore înainte de mult-așteptata sărbătorire a victoriei. Conform cercetărilor făcute de Robert Kaiser, Frankenheimer a ratat ieșirea de pe șosea către hotel pe Bulevardul Vermont și a sfârșit în ambuteiaj.

Ascultându-l cum înjura și bodogănea, Bobby l-a sfătuit: „Nu te enerva, John. Viața e prea scurtă“[1369].

La radio, știrile din Vietnam erau la fel ca până atunci. Reportajele despre numărul victimelor nu mai surprindeau pe nimeni. Se obișnuiseră. „În luptele de lângă Khesahn, au fost uciși 83 de inamici care au atacat o bază a pușcașilor marini din estul avanpostului, ieri dimineață, înainte de răsăritul soarelui. Pușcașii marini au raportat 14 morți și 97 de răniți. Între timp, din cauza furtunilor cu fulgere care s-au dezlănțuit pe granița nord-vietnameză, piloții americani nu au putut efectua decât 95 de misiuni de bombardament“[1370].

În același timp, durerea pricinuită de pierderea atâtor tineri americani îi afecta tot mai mult, iar societatea americană era pe punctul de a ceda.

Pe măsură ce secțiile de votare s-au închis în California, activiștii implicați în campania lui Kennedy, voluntarii și susținătorii au venit pe Wilshire Boulevard la numărul 3400 în Los Angeles, unde se afla luxosul Hotel Ambassador. Într-un apartament de la etajul cinci,

echipa de campanie a lui Kennedy stătea în fața televizorului, urmărind nervoasă materialele despre alegeri.

Principalul rival democrat al lui Bobby, senatorul Gene McCarthy și echipa sa și-au strâns rândurile în Beverly Hilton, unde susținătorii priveau optimiști cifrele din suburbii, care începuseră să ruleze pe ecrane[1371]. La ora 21.00, conform primelor date, candidatul lor conducea. Însă în marile orașe — unde Kennedy era foarte susținut — voturile nu fuseseră încă numărate. Iar voturile negrilor și mexicanilor erau, într-adevăr, numeroase. Aflat în suita lui Kennedy, romancierul Budd Schulberg i-a spus acestuia: „Ești singurul alb din țară în care au încredere". Kennedy zâmbi[1372]. Se aștepta ca, în scurtă vreme, televiziunile să anunțe rezultatele parțiale[1373].

În afara consilierilor lui Kennedy, alături de Bobby se afla și soția lui, Ethel — însărcinată în trei luni cu cel de-al unsprezecelea copil — și patru dintre copiii lor, David, Michael, Courtney și Kerry. Dintre ceilalți membri ai familiei Kennedy erau de față surorile sale Pat Lawford și Jean, aceasta din urmă alături de soțul ei, Steve Smith[1374]. Prietenii și susținătorii lui Kennedy veneau din toate mediile sociale: politică, guvern, presă, sindicate și din lumea sportivă. În suita lui se aflau și oameni care lucraseră pentru John Kennedy, inclusiv Pierre Salinger, Ted Sorenson și Larry O'Brien, scriitorii Theodore White și George Plimpton și liderii sindicali Cesar Chavez, Dolores Huerta și Paul Schrade de la United Auto Workers[1375].

Printre sportivii renumiți pe plan mondial se aflau jucătorul de fotbal american Roosevelt Grier și campionul olimpic de la UCLA, decatlonistul Rafer Johnson. Și, pentru a completa grupul, primul astronaut american care zburase pe orbita pământului cu șase ani înainte, John Glenn[1376].

Între timp, pe la ora 21.00, la parter, începea odiseea lui Sirhan prin Hotelul Ambassador. Sirhan spune că-și amintește puține lucruri de la sosirea în hotel până la ora 00.15, adică din cele trei ore petrecute acolo, și nici nu poate înțelege ce-l împingea de la spate[1377]. Îi putem urmări mișcările conform interviurilor luate martorilor. Inițial, Sirhan era vorbăreț și arogant. O oră mai târziu, parcă a intrat deodată în transă, hipnotizat de un telex din Camera Colonială a hotelului[1378]. Pentru că de-abia mâncase la Bob's Big Boy în Pasadena,

cele câteva cocktailuri băute nu ar fi avut efectul pe care-l resimțea — nu fără ajutor, intern sau extern. Sirhan manifesta trăsături care nu-l caracterizau. Era iritabil, arogant și agresiv, caracteristici specifice celor care au trecut prin procese de condiționare. Sirhan a fost văzut, la început, în Salonul Venețian al hotelului, unde fusese organizat banchetul pentru candidatul republican la alegerile primare Max Rafferty, care candida împotriva senatorului Thomas Kuchel. Sirhan fusese coleg de liceu cu fiica lui Rafferty, Kathleen[1379]. Acolo au devenit mai mult decât evidente semnele stării de transă prin care trecea Sirhan. Aparent, un chelner a refuzat să-i dea o băutură lui Sirhan, pentru că nu era îmbrăcat adecvat. Conform autorilor Christian și Turner, Sirhan i-a aruncat, furios, chelnerului în față o bancnotă mototolită și a ieșit grăbit[1380].

Câteva minute mai târziu, Sirhan a fost zărit cu băutura în mână în fața aceluiași salon. Petrecerea lui Rafferty era pe punctul să înceapă și, cu toate că Sirhan nu a întâlnit-o pe fiica acestuia, Kathleen[1381], el s-a împrietenit cu alți doi petrecăreți, Enrique Rabago, mecanic auto, și prietenul acestuia, Humphrey Cordero[1382].

Rabago, simpatizant al lui Kennedy, l-a întrebat pe Sirhan, „Ce zici, câștigăm?“[1383] Sirhan i-a spus că „da“. Însă, când Rabago a adăugat că Gene McCarthy conducea în acel moment, Sirhan a replicat: „Nu vă faceți probleme dacă senatorul Kennedy nu va câștiga. Ticălosul ăla e milionar. Chiar dacă ar câștiga, nu ar face nimic pentru tine sau pentru mine sau pentru cei săraci“. Rabago și Cordero au interpretat această izbucnire ca pe un semn al faptului că Sirhan era „dezgustat“ de participanții la petrecerea lui Rafferty. Ulterior au declarat că nu li s-a părut că Sirhan ar fi fost beat[1384]. Puțin după aceea, Sirhan s-a întâlnit cu un bărbat care lucra într-o cabină de sunet din apropiere, un electrician pe nume Hans Bidstrup[1385]. Au sporovăit o vreme despre munca lui Bidstrup, rezultatele alegerilor primare și despre locul din hotel unde stătea candidatul. Bidstrup spunea că Sirhan părea amețit de băutură și foarte obosit și că a plecat dintr-odată[1386].

Un alt angajat al hotelului, Gonzalo Carillo Cetina, chelner, a dat peste Sirhan în fața toaletei bărbaților, la barul Palm Court al hotelului. După cum se pare, Sirhan era obosit și voia să se așeze. L-a

rugat pe chelner să-i țină paharul până găsește un scaun liber[1387]. Conform FBI, pe la orele 22.00, un martor pe nume Lonny L. Worthey și soția sa au încercat să intre în Salonul Ambasadei, unde avea loc recepția lui Kennedy, dar fiindcă era deja aglomerat, s-au hotărât să meargă la cel mai apropiat bar din hotel. Pe când îi ducea soției sale o Cola, Worthey s-a aplecat și l-a înghiontit accidental pe un bărbat pe care, mai târziu, l-a identificat drept Sirhan. Worthey s-a scuzat, dar Sirhan nu a spus nimic. Stătea cu o tânără la capătul barului aglomerat. Worthey spunea că cei doi păreau să fie împreună[1388]. Sirhan a fost văzut cu femeia, degustând un Tom Collins. Mai târziu, în pușcărie, când Sirhan, aflat sub hipnoză, a fost interogat de psihiatrii Pollack și Diamond, el a afirmat că, în acea seară, a băut patru coktailuri Tom Collins[1389].

Femeia care se afla lângă Sirhan seamănă cu cea văzută anterior, inclusiv în ceea ce privește trăsăturile caracteristice ale feței. S-a spus despre ea că avea un nas neobișnuit, unii descriindu-l ca „proeminent“, „caraghios“, „cârn“ sau „mic și îndesat“[1390]. În acea seară, femeia purta o rochie cu buline. Tot mai mulți martori îl plasează pe Sirhan în compania tinerei femei și a unui alt bărbat. Acesta purta o cămașă albă, un pulover galben sau auriu și pantaloni de stofă închisă la culoare, le-a spus celor de la FBI Sandra Serrano, în vârstă de 20 de ani, voluntară în organizația Tineri pentru Kennedy[1391]. Momentele când a fost identificat la bar au fost primele în care Sirhan părea nemișcat, în stare de prostrație. A fost, de asemenea, prima dată în acea noapte când lângă Sirhan se afla tânăra femeie. Schimbarea de comportament a lui Sirhan s-a produs odată cu apariția femeii. Repet, pentru un individ care a fost programat prin hipnoză, transa poate fi indusă printr-un număr de stimuli externi, inclusiv dacă i se spune un cuvânt sau vede un chip anume. Comportamentul lui Sirhan a suferit rapid o schimbare majoră. El a încetat să mai fie arogant și vorbăreț, intrând într-o stare de aparentă transă, după cum vom vedea mai departe.

La etaj, în camera 511, Bobby Kennedy și-a turnat o băutură, s-a așezat confortabil și și-a aprins un trabuc mic. Pentru câteva minute, s-a relaxat. În apartament plutea un aer de încredere[1392]. În proiecțiile inițiale, se părea că vicepreședintele Hubert Humphrey va prelua

delegații susținători ai lui Lyndon Johnson din toată țara. Dar acum se părea că o victorie a lui Kennedy în California urma să-i aducă în tabăra suficienți delegați pentru a-l plasa în frunte și a-i înfrânge pe McCarthy și pe Humphrey la convenție. Richard Goodwin, consilierul lui Kennedy, a început să-i sune pe Allard Lowenstein și Kenneth Galbraith, susținători importanți ai lui McCarthy[1393].

După cum spunea Arthur Schlesinger, Galbraith a fost de acord să se întâlnească cu Bobby imediat ce-l va fi văzut mai întâi pe Gene McCarthy, iar Lowenstein a promis că, dacă Galbraith trece în tabăra lui Kennedy, o va face și el[1394]. Venise vremea ca ei să-și unească forțele dacă voiau să-l înfrângă pe Humphrey la Convenția de la Chicago. Consilierii și prietenii lui Kennedy vorbeau încet, urmărind la televizor știrile electorale. Între timp, vizavi, în camera 516, jurnaliștii discutau despre alegeri, entuziasmați de victoria anticipată[1395]. Scriitorii Jimmy Breslin, Pete Hamill și Jack Newfield se aflau tot la acest etaj, alături de alți asociați apropiați ai lui Bobby: Fred Dutton, Adam Walinsky, Ted Sorensen, Charles Evers, John Lewis și șeful democraților californieni, Jesse Unruh[1396]. În timp ce unii începuseră să pună la cale strategiile pentru viitoarea Convenție, alții se gândeau cu optimism la noile programe pe care le-ar putea iniția Bobby, odată ajuns la Casa Albă.

În paginile ziarului *New York Times* din acea zi apărea o declarație făcută de H. R. Haldeman, nou-numitul șef de echipă al candidatului prezidențial Richard Nixon, care spunea că e încrezător că Nixon poate câștiga nominalizarea republicanilor pentru candidatură. Chiar atunci, în New York, rivalul lui Nixon, guvernatorul Nelson Rockefeller spunea despre Nixon că este un ratat. Rockefeller a mai spus că valul de simpatie se întorcea acum în direcția lui[1397].

În sfârșit, la ora 22.00, televiziunile anunțară exit-polurile lor. Senatorul McCarthy condusese inițial, însă acum începeau să sosească situațiile din zonele urbane. Valul își schimbase cursul. CBS și NBC — fără să fi primit încă datele din Los Angeles — anticipau victoria senatorului Robert Kennedy[1398]. La etajul cinci, toată lumea era într-o stare de euforie.

Între timp, la parter, presa își stabilise un sediu de știri temporar

în spațiul care îi fusese rezervat, în Salonul Colonial. Kennedy acceptase să discute cu jurnaliștii după discursul cu ocazia anunțării victoriei sale în Salonul Ambasadei[1399]. Drumul dintre cele două saloane urma să-l ducă prin oficiul bucătăriei. Spațiul presei din Salonul Colonial era mai răcoros în comparație cu Salonul Ambasadei, care era încins și foarte aglomerat. Pe la 22.30, într-un colț al camerei presei, Mary Grohs, operatoare de telex la Western Union, și-a ridicat privirea și a observat un tânăr care „se holba" la mașina de telex. Era Sirhan Sirhan[1400]. Ea l-a întrebat dacă are nevoie de ajutor, dar nu a primit răspuns. Bănuind că vrea să afle rezultatul alegerilor, l-a trimis la alt telex, dar el a rămas nemișcat, parcă hipnotizat de ceva. Ea a observat, atunci, că acesta privea în gol. Mai târziu, ea-i va spune scriitorului Robert Kaiser: „Nu voi uita niciodată acei ochi"[1401].

În mod straniu, Grohs i-a mai spus lui Kaiser că poliția a avertizat-o să nu vorbească despre acest incident[1402]. Un ofițer de poliție care l-a percheziționat pe Sirhan, după asasinat, a declarat că acesta avea pupilele ochilor dilatate. Poliția a descoperit, de asemenea, că, în timpul interogatoriilor inițiale, el părea „detașat", dar nu au dat importanță acestui fapt[1403].

Plecând de lângă domnișoara Grohs, Sirhan s-a întors încet și a părăsit Salonul Colonial, ajungând în pasajul care ducea la Salonul Ambasadei. Judy Royer, consilieră de presă a lui Kennedy, l-a zărit atunci pe Sirhan venind către ea[1404]. Femeia, care fusese secretara guvernatorului Californiei, Pat Brown, se afla lângă camera presei, pentru a face un reportaj despre seara alegerilor. I se spusese că numai presa avea acces în zona de lângă Salonul Colonial și în locul unde era amplasată tribuna din Salonul Ambasadei. Dându-și seama că Sirhan nu era reporter, Judy Royer i-a cerut să plece. Acesta a luat-o pe o ușă din apropiere, intrând în sala de bal a Ambasadei[1405].

Cu certitudine, comportamentul confuz al lui Sirhan devenise tot mai evident. Deși pare să fi fost singur pentru câteva minute, va reveni, în scurtă vreme, alături de tânăra femeie.

În mai puțin de o oră, Robert Kennedy urma să țină discursul de învingător pe scena din Salonul Ambasadei. Din cauza aglomerației, ușile sălii de bal fuseseră închise și nu li se mai dădea voie să intre decât celor care aveau legitimații de acces. Peste 1 000 de oameni,

mulți împopoțonați cu pălării, bannere, insigne și baloane Kennedy, cântau și sporovăiau, în vreme ce așteptau cu nerăbdare sosirea candidatului lor.

Între timp, în mijlocul mulțimii strânse în Salonul Ambasadei, tânăra în rochie cu buline cerceta chipurile vesele. Se despărțise, se pare, de Sirhan. Susanne Locke, tânără voluntară în echipa de campanie Kennedy, care a observat înfățișarea ciudată a femeii, a spus că fața ei părea „inexpresivă“[1406]. Ea a remarcat că femeia era puțin trecută de 20 de ani, avea păr lung și șaten, era bine proporționată și purta o rochie albă cu buline albastre. Lockie a observat, de asemenea, că fata nu purta ecusonul galben care să-i permită accesul. Pentru că i s-a părut ciudat, i-a atras atenția coordonatorului- șef al voluntarilor, Carol Breshears, care l-a informat pe unul dintre oamenii de pază. În procesele-verbale ale poliției nu s-a păstrat nicio informație referitoare la acest incident[1407]. Femeia în rochie cu buline a dispărut rapid în mijlocul mulțimii gălăgioase.

Apoi a venit anunțul de la tribună. Televiziunile anticipau o victorie a senatorului Kennedy. Mulțimea din sala de bal a izbucnit în urale și imediat au început să scandeze: „Îl vrem pe Bobby! Îl vrem pe Bobby! Îl vrem pe Bobby!“

Numărătoarea voturilor fusese întârziată ore în șir din cauza unor erori făcute în Comitatul Los Angeles. Pentru prima dată erau folosite computere pentru înregistrarea voturilor, iar noile scanere IBM au avut dificultăți în citirea unor cartele[1408]. Istoria se va repeta în mod dramatic 32 de ani mai târziu, când problemele cu numărătoarea cartelelor perforate au întârziat anunțul rezultatelor alegerilor prezidențiale din anul 2000. Tribunalul a decis, în final, în favoarea lui George W. Bush și detrimentul lui Al Gore.

În 1968, numărătoarea voturilor era la fel de importantă. Mai mult de 40% din voturile californiene veneau din Comitatul Los Angeles. Cu toate acestea, la ora 22.00, din cauza problemelor cu calculatoarele, aceste voturi nu fuseseră încă luate în calcul. Prezența la vot a fost mare, în special în comunitățile minoritare care îl sprijineau pe Kennedy. Rezultatele finale l-au arătat câștigător pe Kennedy cu 46,3% față de McCarthy, care a primit 41,8%[1409].

Jesse Unruh, șeful delegației californiene, a luat microfonul de pe

scena Salonului Ambasadei și a transmis știrea mulțimii încântate. Peste aproximativ o oră, Bobby trebuia să vină să țină discursul prin care să-și marcheze victoria. În aceste clipe, adică pe la ora 23.00, Sirhan a declarat că se simțea extrem de obosit și că își amintește vag că s-a întors la mașina sa parcată la distanță de trei străzi de hotel, pe New Hampshire Street, nu și că ar fi intrat în mașină. El spunea că a simțit că este mult prea obosit pentru a conduce, așa că s-a hotărât să se reîntoarcă în hotel să bea o cafea[1410].

Pe când se pregăteau de procesul lui Sirhan, psihiatrul Seymour Pollack l-a hipnotizat pe Sirhan pentru a încerca să afle dacă s-a întors la mașină. Nu a reușit. Pollack nu a putut să afle nici modul în care a introdus Sirhan arma în Hotelul Ambassador[1411]. Se pare că, în acele momente, Sirhan era în transă.

Pe la 23.30, Sandra Serrano, despre care am vorbit anterior, copreședintă a Comitetului de tineret pentru Kennedy Pasadena-Altadena, s-a hotărât să iasă din Salonul Ambasadei și să se răcorească pentru câteva minute[1412]. Se așezase pe treapta de metal a unei ieșiri de urgență și sorbea o vodcă cu suc de portocale când a observat un grup format din trei persoane – o tânără îmbrăcată în rochie cu buline, un bărbat înalt și persoana pe care mai târziu o va recunoaște ca fiind Sirhan. Aproape că s-au lovit de ea pe când intrau în hotel[1413].

Descrierea lui Serrano se potrivește cu ale celorlalți martori care i-au văzut în oficiul bucătăriei hotelului, fie cu puțin înainte de asasinat, fie fugind după aceea. Printre martori se află Darnell Johnson, un activist de campanie, Robin Casden, un tânăr susținător al lui Kennedy[1414], Thomas Vincent DiPierro, chelner și student la facultate, George Green, activist din echipa de campanie, Evan Freed, fotograf de presă[1415] și Booker Griffin, organizator sindical al negrilor[1416].

Din cele povestite de Serrano, femeia, însoțitorul ei și Sirhan au urcat rapid scările și au dispărut în hol. Cei trei au intrat apoi în oficiul bucătăriei, care se afla între Salonul Ambasadei și Salonul Colonial. Au fost observați de Griffin și de chelnerul Thomas DiPierro, care a spus că femeia era „atrăgătoare“ și că purta „o rochie albă cu buline negre sau violet închis“[1417]. DiPierro a declarat că femeia era

cu Sirhan pentru că „părea că s-ar fi ținut de el“[1418]. Martorii au spus că aceasta purta un jerseu alb,[1419] un obiect vestimentar inutil pentru o seară atât de caldă, dar ideal pentru a ascunde un mic revolver Iver-Johnson Cadet cu o țeavă scurtă, de 6 cm.

Sirhan are frânturi de amintiri despre timpul petrecut în oficiul bucătăriei, „la o cafea cu o fată drăguță“[1420]. Dar nu-și poate aminti ce a făcut înainte și nici după acel moment, până în clipa în care era călcat în picioare, imediat după asasinat[1421]. După cum a declarat de nenumărate ori: „Nu vizualizez momentul în care l-am împușcat pe Robert Kennedy“[1422]. În timpul procesului, Sirhan îi va spune avocatului său, Grant Cooper, că-și amintește vag de un recipient mare de cafea, dar că nu era sigur unde anume în hotel se afla vasul[1423]. Martorii au declarat că era într-un hol, de lângă oficiu. Conform profesorului Melanson, Sirhan își amintește că a fost cu fata într-un loc întunecos din hotel. Erau obosiți și ea a vrut o cafea. Sirhan declară că i-a turnat cafea în ceașcă și apoi s-au așezat. El mai spune că fata părea „armeancă sau spaniolă“[1424].

În pușcărie, Sirhan le-a spus lui Turner și Christian, care au scris despre acest subiect, că își amintește o imagine, momentul în care a întâlnit o fată al cărei nume nu-l mai știe. „Am întâlnit fata și am băut o cafea cu ea. Voia multă frișcă și zahăr“[1425]. După cum i-a spus Sirhan, în 1969, jurnalistului Jack Perkins de la NBC, singurul lucru pe care și-l poate reaminti după cafea era „sufocarea și agitația“[1426]. Repet, Sirhan nu avea habar de ce era acolo și nici nu-și amintește asasinatul[1427]. În privința femeii cu rochie cu buline, ea a fost văzută de mulți martori fugind din oficiu (după asasinat) în vreme ce toată lumea voia să intre acolo[1428]. Ulterior, Sirhan a fost întrebat despre femeie de către Diamond, care pregătea apărarea. Aflat sub hipnoză, Sirhan a notat pe hârtie răspunsurile. El scrisese: „Nu mi-a spus numele ei... dorea dorea cafeeeaaaaaa nu nu nu“[1429]. Interesant e că testele efectuate mai târziu, de doctorii Diamond și Pollack, când Sirhan se afla sub hipnoză, au furnizat unele informații în legătură cu starea sa mintală pe când se afla în oficiul bucătăriei. Sirhan a fost întrebat cine era fata cu care era atunci când Kennedy a fost împușcat. El a răspuns scriind: „Fată, fata fata“. Când a fost întrebat care era numele ei, Sirhan n-a făcut decât să geamă[1430]. Întrebat dacă ea i-a

văzut arma, Sirhan a scris: „ea voia voia cafeeeaaaaaa“[1431].

După aceea, tânăra și Sirhan au fost văzuți stând lângă un suport de tăvi, în oficiu. Chelnerul DiPierro, care era fiul unui *maître d'hôtel* de la Ambassador, a spus că a observat că ea și Sirhan își zâmbeau unul altuia și a adăugat că acesta din urmă avea un zâmbet „bolnăvicios“[1432]. În acele clipe, după spusele martorilor, femeii i s-a alăturat însoțitorul ei cu cămașă albă și pulover auriu, cu care venise, și doi bărbați, unul îmbrăcat într-un costum închis, altul într-unul deschis la culoare. Ei s-au așezat lângă ea și Sirhan[1433]. Grupul a fost zărit și de activiștii de campanie Darnell Johnson și Robin Casden[1434]. Descrierea lor se potrivește cu a celorlalți martori care i-au văzut, câteva minute mai târziu, pe cei doi oameni împușcându-l pe Robert Kennedy[1435] și, după aceea, fugind[1436]. Cele mai multe informații referitoare la complici au fost obținute de FBI. Dar, în raportul final al Poliției din Los Angeles, s-a considerat că versiunile care infirmă ipoteza unui singur trăgător sunt nesigure, fără a fi oferită vreo explicație[1437]. În raportul poliției scrie, de asemenea, că unii martori și-au retras declarațiile, când, de fapt, n-au făcut-o[1438].

Conform declarațiilor a cinci martori, în afara lui Sirhan mai erau încă doi asasini. Unul stătea pe laterală față de Robert Kennedy, iar celălalt chiar în spatele lui. Sirhan era în fața lui Kennedy. Un asasin purta un costum închis la culoare, celălalt – unul de o culoare mai deschisă. Cei cinci martori erau Evan Freed, Marcus McBroom[1439], Lisa Urso, Don Schulman și Martha Raines (un pseudonim furnizat de autorul Philip Melanson)[1440].

Fără îndoială, cei care au pus la cale asasinatul au ales oficiul ca loc al crimei din mai multe motive. Atacul trebuia să aibă loc departe de presă, pentru a nu exista vreo înregistrare filmată sau fotografie a atacatorilor. „Zona morții“ trebuia să asigure căi de scăpare pentru asasini și, în același timp, să fie suficient de îngustă pentru a limita numărul martorilor. Conspiratorii știau că senatorul Kennedy își va ține discursul în Salonul Ambasadei din hotel și că va pleca, prin spatele scenei, către Salonul Colonial, unde urma să răspundă întrebărilor presei. Acest traseu trecea prin oficiul bucătăriei hotelului, un loc unde foarte probabil presa nu ar fi filmat, întrucât lumina era slabă iar spațiul strâmt. Nu există, de fapt, nici transmisiuni tv în

direct, nici înregistrări video filmate ale asasinării lui Robert Kennedy[1441]. (Există, însă, înregistrări audio, pe care le vom analiza mai târziu). Pe drumul către Salonul Colonial, echipele televiziunilor își închiseseră echipamentul. În ceea ce privește fotografiile, a fost de față cel puțin un fotograf, un elev de liceu pe nume Jamie Scott Enyart[1442], despre care vom discuta mai târziu.

Pentru echipa de campanie a lui Kennedy, traseul prin oficiul bucătăriei era o scurtătură convenabilă pe care Bobby o putea folosi pentru a se întâlni cu jurnaliștii. Va fi întâmpinat, în schimb, cu o ploaie de gloanțe.

Mulțimea din Salonul Ambasadei a izbucnit în aplauze furtunoase când Robert Kennedy, zâmbitor, a luat microfonul, dornic să le mulțumească alegătorilor și sutelor de susținători devotați. Soția sa, Ethel, strălucind într-o rochie vaporoasă de vară, stătea chiar lângă el pe scenă. Erau înconjurați de membrii echipei de campanie Frank Mankiewicz, Fred Dutton, Dick Tuck, Bill Barry[1443], și alți consilieri și susținători. Uralele s-au stins încet când Kennedy și-a început discursul:

„Consider că alegerile primare din California s-au terminat și că putem să ne concentrăm acum pe direcția în care vrem să meargă Statele Unite... Ce vom face cu cei care locuiesc în zonele rurale ale țării, ce urmează să facem pentru cei care încă suferă de foame în Statele Unite, ce urmează să facem în restul lumii și dacă o să continuăm politicile care s-au dovedit ineficiente în Vietnam... Cred că trebuie să ne îndreptăm într-o direcție diferită“[1444].

Senatorul Kennedy era calm și încrezător, mucalit și recunoscător. A ținut în mod special să mulțumească familiei și prietenilor. „Aș vrea să-mi exprim aprecierea față de Steve Smith, care a fost nemilos, dar eficient și vreau să spun cât de mult, – cât de recunoscător le sunt lui, soției sale, surorilor mele Jean și Pat și mamei mele și tuturor celorlalți membri ai familiei Kennedy. Vreau să-i mulțumesc și unui vechi prieten, Rafer Johnson. Mulțumirile mele lui Rosey Grier, care spune că va avea el grijă de toți cei care nu votează cu mine.Vreau să-mi exprim recunoștința față de câinele meu Freckles, care a fost foarte calomniat în această campanie. Și nu-mi pasă de ce spun ei – după cum afirma Franklin Roosevelt – nu-mi

pasă ce spun despre mine, dar când încep să-mi atace câinele… Și, fără vreo ordine în funcție de importanță, vreau să-i mulțumesc și soției mele. Răbdarea ei a fost fantastică“[1445].

În acel moment, Kennedy se apropia de finalul discursului său. A revenit la mesajul său, făcând apel la întreaga țară:

„Pe de o parte avem California, statul cel mai urbanizat din întreaga Uniune; de partea cealaltă Dakota de Sud, cel mai rural stat al Uniunii noastre. Am fost capabili să învingem în ambele. Cred că putem pune capăt disensiunilor din Statele Unite.[1446]

Lucrul care mi se pare cât se poate de clar este că putem colabora în cele din urmă și că ceea ce s-a petrecut în Statele Unite în ultimii trei ani – neînțelegerile, violența, dezamăgirile din societatea noastre, tensiunile dintre negri și albi, între cei săraci și cei avuți, ori între generații sau în legătură cu războiul din Vietnam — pot fi rezolvate. Suntem o țară mare, o țară generoasă și plină de compasiune. Intenționez ca aceasta să fie platforma mea pentru candidatură[1447].

Robert Kennedy și-a încheiat ultimul discurs de campanie cu următoarele cuvinte: „Ceea ce cred eu că au demonstrat toate aceste alegeri primare, fie că au avut loc în Colorado sau în Idaho sau Iowa, indiferent unde, este că oamenii din Partidul Democrat și cei din SUA vor schimbarea. Țara dorește să se îndrepte într-o altă direcție. Vrem să ne ocupăm de problemele țării și vrem pace în Vietnam[1448]. Primarul Yorty tocmai îmi transmite că stăm aici de prea multă vreme. Așadar, mulțumirile mele tuturor. Acum urmează Convenția de la Chicago și hai să câștigăm și acolo“[1449]. Era puțin după miezul nopții, 5 iunie 1968.

În mijlocul uralelor înflăcărate, Bobby a ieșit cu soția sa prin spatele scenei, îndreptându-se către Salonul Colonial, prin oficiul bucătăriei. Cineva din grupul de lângă scenă a spus:„Pe aici, domnule senator“[1450]. *Maître d' hôtel* Karl Uecker l-a luat pe Kennedy de mâna dreaptă, pentru a-l conduce spre oficiul bucătăriei. În acel moment, Thane Eugene Cesar, de la firma de securitate ACE, îl ținea de brațul drept[1451]. Mergeau înaintea celorlalți — Ethel, fostul agent FBI Bill Barry, purtătorul de cuvânt Frank Mankiewicz, președintele Adunării din California, Jesse Unruh, avocatul Frank Burns, Pierre Salinger și

alții.

La intrarea în oficiul bucătăriei, Robert Kennedy a întâlnit trei angajați ai hotelului și a dat mâna cu fiecare dintre ei: Juan Romero, care era debarasor în restaurant și spălător de vase, chelnerul Martin Patrusky și Jesus Perez, portar[1452]. Oficiul se umplea de lume, pe măsură ce Kennedy înainta, trecând de Evan Freed, către Lisa Urso și grupul lui Sirhan. Un martor a afirmat că a auzit o voce strigând: „Kennedy, ticălosule“[1453]. Conform relatării lui Evan Freed, care stătea cam la un metru distanță de Kennedy, primul care a tras a fost bărbatul în costum închis la culoare, care a pășit în spatele lui Kennedy, de partea cealaltă a lui Sirhan. A tras în sus de la mică distanță. Unghiul și poziția țevii, la mai puțin de doi centimetri, corespund constatărilor făcute la autopsie de medicul Thomas Noguchi[1454]. Un alt martor intervievat de Philip Melanson care a scris pe această temă, Martha Raines (pseudonim), a văzut, de asemenea, un bărbat brunet, în costum de culoare închisă, trăgând cu arma[1455]. Din cauza impactului cu glonțul venit din spate Kennedy s-a prăbușit la podea[1456]. Atunci, Urso l-a văzut pe bărbatul blond, în costum deschis la culoare, care stătea „aproape de Kennedy“, băgându-și pistolul în toc[1457]. Conform analizei balistice și a urmelor de praf de pușcă, este clar că unul dintre asasini și-a pus pistolul în spatele lui Kennedy și a tras de foarte aproape[1458]. Complicele lui, conform lui Marcus McBroom, martor ocular, își ascunsese pistolul sub un ziar[1459] și a tras, după cum se pare, în tavan, gloanțele ricoșând înapoi în podea și în mulțime. Ulterior, a fost citată declarația criminalistului Poliției din Los Angeles, Wolfer DeWayne: „Este incredibil cât de multe găuri sunt în tavanul bucătăriei“[1460]. (Cinci sau șase panouri din tavan au fost scoase de poliție ca probă, dar distruse ulterior, chiar dacă se făcuse apel și cazul urma să se rejudece[1461].

Maître d'hôtel Karl Uecker l-a izbit pe Sirhan, care trăgea cu revolverul său cu opt gloanțe, de o masă *bain Marie*. După a doua împușcătură, Uecker i-a îndepărtat pistolul dinspre Kennedy[1462]. Ploaia de gloanțe (de la toate armele care trăgeau) s-a auzit ca pocnetele unor petarde, după cum spuneau fotograful Boris Yaro și consilierul lui Kennedy, Frank Burns[1463]. În timp ce bărbații în costum și-au ascuns rapid armele, pistolului lui Sirhan era la vedere. Bill Barry

și Rafer Johnson au sărit pe Sirhan. Jack Gallivan și George Plimpton au intervenit și ei în altercație, încercând să-i ia arma din mână lui Sirhan. În cele din urmă, Roosevelt Grier i-a răsucit lui Sirhan mâna, iar ceilalți au sărit să-l imobilizeze pe suspect. Reporterul de radio a strigat de mai multe ori: „Țineți-l! Țineți-l! Nu vrem un alt Oswald!“[1464].

În vreme ce oamenii strigau după un doctor, West și-a deschis reportofonul și a început să înregistreze: „Senatorul Kennedy a fost împușcat! Senatorul Kennedy a fost împușcat! Este oare posibil? Este oare posibil? Este posibil, doamnelor și domnilor… este posibil, a fost împușcat. Nu doar senatorul Kennedy. O, Dumnezeule, senatorul Kennedy a fost împușcat și, la fel, unul dintre directorii lui de campanie posibil împușcat în cap. Sunt chiar aici“[1465].

Când fumul s-a mai împrăștiat, Robert Kennedy era întins pe spate, iar sângele șiroia pe podea. În mijlocul vacarmului, Ethel își făcea loc să ajungă la el. Îl prinse de mâna în care cineva îi pusese un șirag de mătănii și-l ținu strâns[1466]. După cum spune Richard Mahoney în cartea despre asasinat, înainte ca Bobby să-și piardă cunoștința, a fost auzit de un prieten murmurând: „Jack. Jack“[1467].

Kennedy a fost împușcat de trei ori iar al patrulea glonț a trecut prin căptușeala umărului drept al hainei sale. Toate gloanțele au fost trase de la aproximativ doi cm, după cum dovedesc urmele de praf de pușcă[1468]. Două dintre gloanțe l-au lovit în spate, mai jos de umărul drept. Glonțul fatal a intrat prin spatele urechii drepte și s-a oprit în creier[1469].

Karl Uecker și alți martori spun că arma lui Sirhan nu s-a aflat în niciun moment al atacului la mai puțin de câțiva metri de Robert Kennedy. Cinci dintre cei mai buni martori ai poliției din Los Angeles sunt de aceeași părere, iar unii au spus chiar că Sirhan se afla la doi metri depărtare. Împușcăturile au fost trase în spinare și în spatele urechii lui Kennedy. Cu toate acestea, martorii îl plasează pe Sirhan în fața lui Kennedy. De asemenea, gloanțele care l-au lovit pe Kennedy arătau trase în sus într-un unghi larg, în vreme ce arma lui Sirhan trăgea direct în față[1470]. Dan Moldea, care a scris despre discrepanțele dintre distanțe, a lansat teoria că, probabil, Kennedy a fost împins accidental în arma lui Sirhan. Însă, acest scenariu contrazice toate

relatările martorilor oculari. Mai mult, conform lui Sirhan și fratelui său Adel – după cum rezultă din interviul luat de Moldea în închisoare lui Sirhan, fiind prezent și Adel – Moldea a inventat declarația lui Sirhan, care ar fi recunoscut că a tras intenționat în direcția lui Kennedy[1471]. Din nou, Moldea încerca să schimbe faptele pentru a se potrivi cu versiunea oficială a evenimentelor, indiferent de prețul plătit.

Cinci alte persoane care se înghesuiau în oficiu au fost lovite și ele de gloanțe, alături de Robert Kennedy. Irwin Stroll, de 17 ani, a fost împușcat în genunchi. Ira Goldstein, de 19 ani, în șoldul drept. William Weisel, de 30 de ani, în stomac. Elizabeth Evans, în vârstă de 43 de ani, în frunte. Iar Paul Schrade, de 43 de ani, a fost și el împușcat în cap. Toți cinci au supraviețuit[1472].

În timp ce unul dintre ucigași s-a concentrat pe asasinarea lui Kennedy, celălalt a țintit pe lângă primul ucigaș și a tras gloanțe care au ricoșat din tavan în mulțime (acesta este motivul pentru care cei cinci au suferit răni mai ușoare decât Robert Kennedy). Acest scenariu îl face pe Sirhan, încă în transă, să aibă arma îndreptată către ceilalți trăgători. Făptașii, însă, și-au luat toate precauțiile să nu fie împușcați. Conform probelor descoperite mai târziu, aceștia s-au protejat atât pe ei, cât și pe tânăra în rochie cu buline și pe însoțitorul ei, bărbatul cel înalt să nu fie împușcați, încărcându-i dinainte pistolul lui Sirhan cu gloanțe oarbe. După asasinat, analizându-se arma lui Sirhan, s-a descoperit că aceasta avea plumb pe ghinturile țevii. Cu toate acestea, gloanțele descoperite în victime erau îmbrăcate în cupru. Aceste gloanțe ar fi curățat plumbul de pe țevi. Muniția folosită de Sirhan în acea zi la poligon – gloanțe *watcutter* pentru ținte de hârtie – lasă pe țeavă o urmă de plumb[1473]. De vreme ce acest strat de plumb era încă pe țeavă, Sirhan pare să fi tras cu gloanțe oarbe în noaptea aceea, în oficiul bucătăriei. E adevărat că sunetul gloanțelor oarbe este același cu al gloanțelor adevărate, însă este o diferență majoră între lungimea flăcării la gura țevii. După cum s-a aflat, martorul Lisa Lynn Urso a zărit „flăcări“ ieșind din arma lui Sirhan[1474]. Alți martori, care au zărit primul foc de armă, spun că flacăra era de 15 până la 30 cm lungime. Armele obișnuite produc o flamă de 2,5 cm. Flacăra mai mare se potrivește cu cea a unei arme care trage cu gloanțe oarbe[1475].

Complotiștii au pus gloanțe oarbe în loc de gloanțe adevărate în arma lui Sirhan pentru a se asigura că adevărații asasini nu vor fi împușcați. Unul dintre ucigași a tras patru gloanțe în Bobby iar celălalt a tras în tavan, făcând gloanțele să ricoșeze în mulțime, lovind și rănind cinci persoane.

Sirhan a declarat că nu-și amintește să fi tras cu arma, și nici măcar că Robert Kennedy a fost în bucătărie[1476]. Semnele stării sale de confuzie au fost observate și de martori. În timpul atentatului, Sirhan a fost culcat la pământ și bătut de șase oameni; cu toate acestea nu a dat drumul la pistol. Scriitorul George Plimpton, care a ajutat la imobilizarea lui, declara: „Era foarte puternic pentru un om atât de mic.“ El a spus că privirea lui Sirhan părea „nespus de liniștită“[1477]. Aceste impresii se potrivesc unui individ aflat în transă hipnotică.

Analiza criminalistică a gloanțelor recuperate indică, de asemenea, că au fost folosite mai multe arme. William W. Harper din Pasadena, criminalist independent cu 30 de ani de experiență, a cercetat gloanțele la doi ani după asasinat. Folosind camera sa Balliscan[1478], el a studiat gloanțele descoperite în victime și apoi cele trase la testele balistice cu arma lui Sirhan. Rezultatele lui Harper dovedesc discrepanțe majore în raport cu versiunea poliției din Los Angeles[1479]. De pildă, Harper a descoperit că un glonț recuperat dintr-o victimă, angajatul ABC William Weisel, nu era la fel cu altul, extras din corpul senatorului Kennedy[1480].

În august 1971, cu o zi înainte ca Harper să depună mărturie în fața unui juriu care cerceta probele balistice în cazul asasinării lui RFK, s-a tras asupra lui, în timp ce acesta conducea prin Pasadena. A fost speriat, fără a fi rănit[1481].

În cadrul unui alt test efectuat câțiva ani mai târziu, o echipă de șapte experți în armament au făcut aceeași comparație. Conform raportului publicat de judecătorul Robert A. Wenke din Los Angeles, în 6 octombrie 1975, experții evidențiaseră diferențe semnificative între striațiile (marcajele) de pe gloanțele trase cu arma lui Sirhan și cele descoperite în victime[1482].

Mai există și alte relatări ale martorilor oculari referitoare la prezența altor ucigași care au tras la locul asasinatului. Donald Schulman, curier pentru KNXT-TV din Los Angeles, și-a menținut

versiunea de-a lungul anilor. El stătea în spatele lui Kennedy atunci când s-a declanșat infernul și spunea că e „absolut sigur“ că a văzut în oficiu bărbați îmbrăcați în haine civile, cu armele scoase[1483]. De asemenea, el l-a văzut și pe agentul de pază, Thane Eugene Cesar, cu arma în mână și a crezut, din greșeală, că și paznicul trăgea cu arma. Din locul unde stătea, Schulman nu-l vedea pe Sirhan trăgând[1484]. Cesar se afla în partea dreaptă a lui Kennedy. Era chiar momentul în care ceilalți martori l-au văzut pe ucigașul îmbrăcat în costum de culoare închisă mergând în spatele lui Kennedy, îndreptând pistolul spre el și trăgând. Într-un interviu cu Jeff Brent, de la postul de radio Continental News Service, aflat la locul asasinatului, Schulman, care era destul de speriat, spunea: „Agentul de pază a tras de trei ori.“ Apoi a adăugat: „Agentul de pază a ripostat și a tras înapoi, împușcându-l (pe Sirhan) și acum este arestat“[1485]. Limbajul lui Schulman este derutant. În mod clar, Sirhan nu a fost împușcat și nimeni nu l-a văzut pe Cesar trăgând cu arma sa. Dat fiind șocul momentului, declarațiile lui Schulman sunt neclare, dar demonstrează că nu s-a tras cu o singură armă. Într-o declarație ulterioară, Schulman a fost unul dintre puținii care au afirmat, în mod corect, că Robert Kennedy a fost împușcat de trei ori. Într-un interviu din 1975 cu Tom Kranz, consilier special din Los Angeles, Schulman – care nu era amator de publicitate – a declarat: „Am crezut că văd trei arme. Am văzut alte arme scoase, cu care e posibil să se fi tras“[1486]. Poliția din Los Angeles a respins această direcție a investigațiilor, conchizând în raportul final că Schulman era „incapabil să furnizeze informații care să schimbe cursul anchetei“[1487]. Numele lui nici nu se afla pe lista Poliției din Los Angeles, care-i cuprindea pe cei aflați în oficiu în momentul asasinatului[1488].

Era ceva obișnuit ca Hotelul Ambassador să angajeze agenți de pază de la Ace Guard Service pentru a verifica mulțimea. În noaptea asasinatului, lui Thane Eugene Cesar, de 26 de ani, angajat part-time al agenției, i s-a atribuit zona oficiului[1489]. Se afla în dreapta lui Kennedy când acesta a intrat în oficiul bucătăriei. În momentul asasinatului, conform declarației sale, Cesar era la pământ, dar s-a ridicat repede în picioare. El a scos atunci pistolul, fără să tragă[1490]. Într-un interviu acordat, imediat după asasinat, reporterului John

Marshall, de la postul de radio KFWB, Marshall l-a întrebat pe Cesar, „Domnule ofițer, poți confirma că senatorul a fost împușcat?“ Cesar a răspuns: „Da, eram acolo, ținându-l de braț, când a fost împușcat“[1491]. Cesar a afirmat că Robert Kennedy fusese rănit în trei locuri, înainte ca doctorii să facă această constatare 20 de minute mai târziu[1492]. În faimoasa fotografie luată imediat după asasinat, cravata neagră aflată lângă trupul lui Kennedy este a lui Cesar[1493].

Cesar susținea că, în noaptea asasinatului, el avea un pistol de calibrul .38. El mai avusese un pistol de calibrul .22 , dar le-a spus polițiștilor că l-a vândut chiar înainte de asasinat[1494]. Cu toate acestea, ulterior s-a descoperit că l-a vândut după crimă[1495].

Conform lui William Gardner, șeful securității de la Hotelul Ambassador, consilierii lui Kennedy i-au spus că Bobby nu dorește în jurul său ofițeri în uniformă sau indivizi înarmați[1496]. Unul dintre motivele oficialilor campaniei era că nu ar fi dat bine pentru imaginea lui. Alții sugerau că se temeau de atacul cuiva care s-ar fi putut ascunde sub uniforma unui polițist. E de presupus că însărcinarea lui Cesar era doar aceea de a verifica mulțimea, când Kennedy intra în oficiul bucătăriei.

Pentru că Cesar avea o armă și se afla la câțiva centimetri de Kennedy, unii experți ai cazului au concluzionat că el ar putea fi unul dintre asasini. Însă, faptele arată că, dacă Thane Eugene Cesar ar fi jucat vreun rol în conspirația asasinatului, ar fi fost unul fără voie și nu acela de a-l asasina pe Bobby Kennedy, ci pe Sirhan Sirhan, după cum vom vedea în cele ce urmează. Investigatorii au sugerat că s-ar putea ca Cesar să fi lucrat pentru CIA. După cum au arătat Turner și Christian în cărțile lor, el lucra la Lockheed, într-o zonă restricționată, la o unitate legată de avioanele U-2 ale CIA[1497]. Autorul Philip Melanson a descoperit că, așa cum reiese din dosarele companiei, Cesar a fost angajat de Ace Guard Service să lucreze part-time cu doar câteva zile înaintea asasinatului[1498]. Cesar le-a spus celor de la FBI că a fost însărcinat să păzească zona oficiului pe la orele 22.50[1499]. Cu toate acestea, el pretinde că nu i-a văzut pe Sirhan și pe ceilalți așteptând acolo, în vreme ce alți martori i-au văzut[1500]. Cesar a mai declarat că nu-i prea avea la suflet pe cei din familia Kennedy[1501].

Un alt scriitor sugerează că Cesar ar fi putut lucra pentru Mafia

californiană, care se temea de președinția lui Bobby Kennedy[1502]. Autorul John Davis a sugerat că Cesar ar fi putut avea legături cu regele jocurilor de noroc din San Diego, John Alessio, și a observat că investitori care aveau legături cu Mafia dețineau o parte din Hotelul Ambassador.

În vreme ce unii investigatori l-au prezentat pe Cesar drept un agent de pază sau un ucigaș al Mafiei, un asasinat de asemenea proporții nu ar fi putut fi comis de un gardian închiriat cu ora. Ar fi fost înfăptuit de profesioniști, pentru a exista certitudinea că misiunea va avea succes. Dacă, într-adevăr, Cesar a fost implicat, e mult mai probabil ca rolul său să fi fost acela de a-l împușca pe Sirhan. Cesar a fost trimis în oficiul bucătăriei pentru a verifica mulțimea și a asigura paza senatorului Kennedy. În primele momente ale incidentului, ne-am fi așteptat ca Cesar să își folosească arma pentru a-l opri pe Sirhan, care se afla în fața lui, ținând la vedere un pistol. (Ceilalți doi ucigași au încercat să-și țină armele ascunse în momentul în care au tras). Reducându-l la tăcere pe Sirhan, ar fi fost evitat un proces (cum s-a întâmplat când Jack Ruby l-a ucis pe Lee Harvey Oswald), cazul ar fi fost clasat iar posibila descoperire a programării prin hipnoză a lui Sirhan ar fi fost împiedicată. După cum s-a dovedit, în zona oficiului era mare aglomerație, vreo 70 de persoane cu totul. Când au început focurile de armă, Cesar a fost martorul împușcării lui Kennedy în spate și în cap. Cesar a căzut iar Sirhan a fost prins sub susținătorii lui Kennedy. Să-l împuște pe Sirhan ieșea cu totul din calcul; Cesar nu-l avea în raza vizuală.

Din nou, dată fiind complexitatea misiunii, este greu de crezut că Cesar, cunoscut ca angajat cu normă întreagă la o companie având legături cu CIA, ar fi fost folosit să ucidă un candidat la președinție. Având conexiuni atât de evidente cu agenția, e clar că nu ar fi fost recomandabilă folosirea lui. Punându-l pe Cesar să-l ucidă pe Sirhan, pe de altă parte, s-ar fi considerat că agenția a angajat un cetățean cu prezență de spirit și responsabil, care a încercat, fără succes, să-l protejeze pe candidat și, într-un schimb de focuri, l-a rănit mortal pe atacator.

Din cauza situației lui Cesar — faptul că mergea alături de Kennedy și avea asupra lui o armă — a ajuns să fie suspect, deși nu a

fost niciodată arestat. Experții implicați în acest caz, care știu că există probe referitoare la o a doua armă, l-au considerat pe Cesar o soluție simplă pentru a rezolva puzzle-ul. Dar, dacă asasinatul este privit ca o misiune secretă, devine clar că adevărații făptași ar fi avut mai mult de câștigat dacă și Sirhan, și Kennedy ar fi fost eliminați. Adevărul e că, folosind un gardian în uniformă pentru a ucide țapul ispășitor, conspiratorii se protejau mai bine și, de asemeni, pe cei care voiau să controleze rezultatul alegerilor cursei prezidențiale din 1968.

Să ne întoarcem în oficiul bucătăriei din Hotelul Ambassador și la scena asasinatului. De îndată ce salva de focuri s-a terminat, femeia în rochie cu buline a părăsit locul. A fugit pe ușa din spate alături de asasini. Au fost șapte martori care au declarat că au văzut-o, fie cu unul fie cu amândoi atacatorii, la câteva momente după împușcarea lui Robert: Evan P. Freed, un fotograf de presă care, peste ani de zile, va deveni avocat în orașul Los Angeles, medicul Marcus McBroom, George Green, de 33 de ani, agent de vânzări imobiliare, Jack Merrit, paznic, Richard Houston, în vârstă de 21 de ani, Darnell Johnson, activist în campania electorală și Booker Griffin, de 29 de ani, organizator sindical al negrilor din Watts. Niciunul dintre acești martori nu avea vreun motiv să inventeze vreo poveste. Cu toate acestea, declarațiile lor au fost ignorate de Poliția din Los Angeles sau greșit prezentate în raportul final[1503].

Marcus McBroom se afla în imediata apropiere a bucătăriei când au început focurile[1504]. El spunea că nu a înțeles ce se întâmplă, până când femeia îmbrăcată în rochie cu buline a țâșnit pe lângă el, urmată de un bărbat îmbrăcat în costum[1505]. Desfăcut pe braț, bărbatul ținea un ziar, de sub care se vedea ieșind țeava unei arme. Când McBroom și cameramanul *ABC* au observat arma, s-au dat din calea lor. Conform relatării lui McBroom, tânăra alerga spre ieșire strigând: „L-am nimerit“ sau „L-am împușcat“[1506].

De asemenea, McBroom a făcut și o descriere a ucigașului. El spune că era transpirat și că părea să fi fost arab[1507]. Să ne amintim că, la acea vreme, serviciul iranian de informații, SAVAK, era foarte apropiat de CIA-ul lui Richard Helms.

Booker Griffin, președintele Sindicatului Industrial și Economic al negrilor, a declarat că, atunci când a văzut-o pe fată împreună cu

bărbatul cel înalt alergând, a început să țipe: „Atenție că scapă!“ El a declarat că a fugit după ei și a verificat parcarea de-afară, însă nu a văzut pe nimeni[1508].

Femeia îmbrăcată în rochie cu buline și însoțitorul ei au ieșit din clădire, au coborât pe scara de metal, au trecut pe lângă Sandra Serrano, care încă stătea pe trepte[1509], și s-au făcut nevăzuți în noapte. Cei doi bărbați îmbrăcați în costume au dispărut, de asemenea.

În vacarmul din Salonul Ambasadei, peste strigătele mulțimii șocate, îndurerate, înfuriate, se auzeau voci care solicitau, în mod repetat, prezența unui medic. Stanley Abo, radiolog, a fost primul care a ajuns la locul unde se afla Kennedy. El i-a pus gheață la cap[1510]. Câteva minute mai târziu, Bobby era luat pe o targă și dus în grabă la Spitalul Bunului Samaritean din Los Angeles.

Ofițerii Arthur Placencia și Travis White și alți trei polițiști au sosit la hotel la ora 00.22. Ei l-au găsit pe Sirhan imobilizat în oficiul bucătăriei. L-au luat și și-au croit drum prin mulțime către duba poliției, demarând în trombă către Rampart Station[1511]. În același timp, sergentul Paul Schraga a organizat un centru de comandă în parcarea hotelului. Schraga, un veteran de 40 de ani, cunoscut pentru rezultatele sale excelente, a primit un raport radio asupra asasinatului și a plecat cu mașina cu care patrula către parcarea Hotelului Ambassador. De îndată ce a ajuns acolo, un cuplu trecut de 50 de ani, pe nume Bernstein, a venit în grabă la el. Ei i-au spus că au văzut o tânără îmbrăcată cu o rochie cu buline, însoțită de un bărbat, care au trecut în fugă pe lângă ei. Femeia strigase: „L-am împușcat!“ Cei doi Bernstein au întrebat-o: „Pe cine?“ iar răspunsul a fost: „Pe senatorul Kennedy“. Sergentul Schraga a dat raportul. La câteva minute după asasinat, poliția din Los Angeles a transmis o alertă pe toate frecvențele și către toate agențiile în care se spunea: „Înainte de împușcături, suspect observat cu o femeie caucaziană, între 23 și 27 de ani, 1,60 m., purtând o rochie albă de voal, cu mâneci trei sferturi și buline mici, negre…“[1512] La ora 01.41 noaptea, un ofițer de grad înalt din poliția orașului Los Angeles a anulat raportul. Ulterior, conform sergentului Schraga, raportul lui asupra incidentului „a dispărut“. După ce, mai târziu, a refuzat să accepte versiunea oficială

a asasinatului, spune Schraga, calificativele de serviciu au început să scadă. Drept urmare, un an mai târziu, a ales să plece din poliție[1513].

Pe lângă cei pomeniți mai sus, au mai fost și alții care au declarat că au văzut-o pe femeia în rochie cu buline în Salonul Ambasadei, stând cea mai mare parte din timp cu Sirhan: Lonny Worthy, Margaret Hahn, Judith Groves, John Ludlow, Eve Hansen, Nina Ballantyne, Susan Locke și Jeanette Prudhomme. Poliție a respins toate aceste relatări[1514]. În scurtă vreme însă, au început să apară zvonuri că o femeie îmbrăcată într-o rochie cu buline ar fi putut fi implicată în asasinat. Poliția a încercat să oprească răspândirea acestora, prezentând o studentă din Santa Barbara, care fusese în acea noapte la Hotelul Ambassador și purta o rochie cu buline. Numele ei era Valerie Schulte. A stat cam la cinci metri în spatele senatorului Kennedy — și nu lângă Sirhan, ca femeia cu rochie cu buline. În plus, rochia ei era verde cu buline galbene și, de fapt, în acea noapte mergea în cârje, întrucât avea un picior în ghips și abia putea umbla, darămite să mai și alerge[1515].

*

Când Sirhan a fost urcat în mașina de poliție după asasinat, se afla încă în stare de transă. Părea să-și revină după ce a fost preluat de poliție. La secția de poliție, a devenit iar foarte agitat și agresiv, așa cum fusese înainte de intrarea în transă. În cele din urmă, după câteva ore petrecute în celulă, a revenit la comportamentul său normal, politicos și rațional. Privite analitic, simptomele lui Sirhan trasează o curbă cu aspect de clopot. Sunt schimbări care, se știe, pot fi cauzate de programare prin hipnoză. Interesant este că, după arestarea lui Sirhan, poliția din Los Angeles nu i-a făcut un test de alcoolemie sau de droguri, chiar dacă aceste proceduri sunt o practică obișnuită în cazul unei crime grave. Ofițerul Arthur Placencia, care a mers în mașină cu Sirhan până la secția Rampart, a declarat că i-a verificat lui Sirhan ochii, aprinzându-i o lanternă în față. Într-un interviu cu un anchetator al apărării, Placencia a declarat că pupilele lui Sirhan erau dilatate[1516]. Este un simptom tipic care atestă prezența alcoolului sau a drogurilor în organismul unei persoane. Ofițerul Travis White a declarat că el, de asemenea, i-a cercetat lui Sirhan ochii, dar nu a văzut nimic deosebit. După cum se știe, nimeni nu l-a testat pe Sirhan

cu etilotestul[1517].

Conform legilor din California, premeditarea este definită drept capacitatea de a reflecta matur și rațional la gravitatea unui act pe care intenționezi să-l faci[1518]. În consecință, dacă s-ar fi demonstrat că Sirhan era băut sau drogat, nu ar mai fi fost în poziția de a „reflecta rațional“ și, astfel, ar fi putut primi o altfel de pedeapsă decât cea capitală.

Inițial, în secția de poliție, Sirhan a avut o criză de hiperventilație iar vocea lui era stinsă. După cum demonstrează înregistrările poliției, vorbirea sa era precipitată, iar comportamentul agresiv. O oră mai târziu, la al doilea interogatoriu, conform spuselor sergentului William Jordan, Sirhan era „relaxat, politicos și liniștit“[1519]. Cu siguranță, nu alcoolul era factorul principal care influența starea mintală a suspectului.

O altă reacție stranie a lui Sirhan a fost observată de medicul care l-a examinat imediat după încarcerare: Sirhan tremura „foarte tare“, cu toate că în cameră era cald[1520].

În plus față de aceste schimbări comportamentale, este interesant să remarcăm faptul că și ceea ce spunea Sirhan era la fel de bizar. Acesta insista că nu știe ce s-a întâmplat și unde a fost și, prin urmare, a refuzat să se identifice când a fost adus în secția de poliție. Poliția a considerat că este, pur și simplu, încăpățânat și aștepta ca el să spună ceva despre asasinatul petrecut cu puțin timp înainte. Straniu, Sirhan a început să vorbească despre alt caz, care se petrecuse tot atunci. Era vorba despre adjunctul procurorului districtual, Jack Kirschke, care-și ucisese soția și pe iubitul acesteia. După cum au subliniat și autorii Turner și Christian, este foarte curios că Sirhan se gândea la acest subiect chiar atunci. În acest caz, avocatul lui Jack Kirschke a cerut curții utilizarea hipnozei pentru a obține informații în legătură cu cele întâmplate. Cererea sa a fost respinsă[1521].

În vreme ce Sirhan vorbea, nu a pomenit nimeni de asasinat. De fapt, a pretins că n-a știut de asasinarea lui Robert Kennedy până n-a sosit la închisoare un avocat de la ACLU, A. L. Wirin, cu care s-a întâlnit la el în celulă[1522].

Când Sirhan a fost percheziționat la secție, polițiștii au descoperit că nu avea portofel. Oricum, buzunarele pantalonilor săi

erau pline cu diverse lucruri: patru bancnote de 100 de dolari, una de 5 dolari, patru de un dolar, ceva mărunțiș; un anunț din ziar pentru mitingul organizat de Kennedy pe 2 iunie, la Hotelul Ambassador, textul unui cântec dedicat lui RFK, două gloanțe calibru .22, un cartuș, un pieptene, cheile de la mașină[1523] și un articol de ziar din 26 mai 1968, apărut în cotidianul *Pasadena Independent Star News*. Comentariul, scris de David Lawrence, avea titlul „Bob, paradoxalul" și îl critica pe Kennedy pentru că susținea ajutorul militar pentru Israel, în vreme ce se opunea războiului în Vietnam: „Candidații prezidențiali au plecat în căutare de voturi, iar unii dintre ei nu-și dau seama de propriile contradicții"[1524].

De obicei, Sirhan nu citea ziarele, preferând să afle informații de la televizor sau ascultând radioul. Nici nu era genul de om care strânge articole din ziare. Dacă a decupat un comentariu și-l ținea la el, cel mai probabil o făcea pentru că intenționa să-l arate cuiva. Dar este îndoielnic că un comentariu ca „Bob, paradoxalul" să fi trezit într-atât interesul lui și pe-al prietenilor săi. Decupajul este semnificativ, însă, dacă ne gândim la starea lui Sirhan. El nu-și amintea nici de asasinat, nici de pregătirile pentru acesta. Totuși, când a fost percheziționat după asasinat, în sala de interogatoriu, s-a descoperit asupra sa un obiect care ar fi putut demonstra premeditarea — un text despre Kennedy, candidatul păcii care plănuiește să ajute Israelul în lupta sa cu arabii. Pentru cei care au orchestrat acțiunile lui Sirhan, un asemenea articol era o altă modalitate de a crea un motiv.

Celelalte lucruri dădeau și ele impresia unui om motivat. De pildă, unii investigatori vor spune că bancnotele erau banii pe care i-ar fi folosit să scape, că reclama din ziar anunța un miting la care Sirhan chiar a participat, că foaia cu textul cântecului era o probă în plus a faptului că-l urmărise pe senator, iar faptul că nu avea portofel sau acte de identitate a făcut autoritățile să considere că voia să blocheze mersul anchetei pentru a le permite eventualilor săi complici să dispară. Cu toate acestea, probele nu ar fi fost surprinzătoare dacă ar fi fost descoperite asupra unui țap ispășitor, unul care a fost „spălat pe creier" ca să creadă că sprijinul dat de Robert Kennedy Israelului i-ar distruge țara și familia.

Între timp, în acea dimineață, în Pasadena, fratele lui Sirhan,

Munir, văzând știrile, a rămas înmărmurit. Imediat, el și Adel au plecat la secția de poliție, pentru a le spune autorităților că suspectul pe care l-au arestat este fratele lor[1525].

Sergentul William Brandt a condus echipa care a percheziționat casa lui Sirhan de pe East Howard Street numărul 696, Pasadena. După cum am spus anterior, pe jos, în dormitorul lui Sirhan, a fost descoperit un caiet cu spirală și încă unul pe biroul lui[1526]. Sergentul Brandt a găsit, de asemenea, și un plic mare de la Fisc. Pe acesta era scris: „RFK trebuie lichidat cum a fost și fratele lui“. Jos mai scria: „Reacționar“[1527]. În gunoiul din spatele casei, ofițerul Thomas Young din Pasadena a descoperit a doua zi un alt plic[1528]. Acesta era de la Compania de asigurări Argonaut. Pe plic scria: „RFK trebuie să fie fie fie lichidat de li li li lichidat de lichidat lichidat de cum trebuie Robert Fitzgerald (sic) Kennedy trebuie curând să moară moară moară moară moară moară moară“[1529].

La procesul lui Sirhan, expertul grafolog Laurence W. Sloan a depus mărturie că aceste cuvinte au fost scrise cu grafia lui Sirhan[1530]. După cum am mai spus, Sirhan nu-și amintește să fi scris pe plicuri sau în caiete[1531]. Acestea sunt, evident, mostre de scriere automată.

Plasarea acelor obiecte în dormitorul lui Sirhan și în tomberon ar fi necesitat doar o banală pătrundere prin efracție. Asemenea misiuni nu sunt neobișnuite în munca serviciilor secrete și se știe că poliția locală participă la astfel de acțiuni. Ele sunt necesare, de pildă, pentru plantarea microfoanelor sau a aparatelor de ascultare pentru supravegherea Mafiei, dar și în operații de securitate internă pentru a-i opri pe posibilii teroriști. Agenții corupți, familiarizați cu asemenea misiuni de rutină, ar fi trebuit doar să aleagă momentul în care Sirhan nu era acasă sau când familia dormea, să forțeze o ușă sau să intre pe fereastră și să planteze caietele și plicurile. Una dintre cele mai cunoscute misiuni care presupunea pătrunderea prin efracție a fost spargerea clădirii Watergate, în care agenții, toți având legături cu CIA, au pătruns în sediul central al Partidului Democrat din Washington, în iunie 1972. Spărgătorii au fost prinși asupra faptului. Spargerea sediului din clădirea Watergate și consecințele abuzurilor de putere l-au distrus pe Nixon. Deși a câștigat cu ușurință un al doilea mandat în noiembrie 1972, după doi ani a fost forțat să-și dea

demisia.

În noaptea de după asasinatul de la Hotelul Ambassador, președintele Lyndon Johnson s-a adresat națiunii. Într-un discurs televizat, a afirmat: „Ar fi greșit și ne-am minți dacă am ignora legătura între fărădelege, ură și acest act de violență. Ar fi la fel de greșit, ne-am minți la fel de mult dacă am trage concluzia că țara noastră este bolnavă, că și-a pierdut echilibrul, sensul direcției și bunul simț. Nu 200 de milioane de americani l-au împușcat pe Robert Kennedy seara trecută și nici nu l-au doborât pe John F. Kennedy în 1963 sau pe Martin Luther King jr. în aprilie anul acesta. Dar aceste incidente îngrozitoare ne avertizează că, într-un climat de extremism, de sfidare a legii, de dispreț față de drepturile celorlalți, violența îi poate culca la pământ pe cei mai buni dintre noi. O națiune care tolerează violența sub orice formă nu se poate aștepta ca aceasta să se limiteze numai la incidente minore“[1532]. Președintele a anunțat formarea unei comisii care să analizeze cauza violențelor din SUA.

La Spitalul Bunul Samaritean din Los Angeles, starea senatorului Kennedy se înrăutățea. Doctorii Henry Cuneo și James Poppen au făcut tot posibilul să-i salveze viața[1533]. Afară, în fața intrării principale în spital, mulțimea aștepta vești despre Bob Kennedy, iar pe un deal din apropiere, tinerii purtau insigne portocalii pe care scria „rugați-vă pentru Bobby“[1534]. Seara, medicii au anunțat că activitatea corticală a încetat, creierul nu mai funcționa, dar inima a continuat să bată toată noaptea, însă, treptat, bătăile au încetinit, apoi s-au oprit[1535].

Senatorul Robert F. Kennedy a murit la ora 1.44, pe 6 iunie 1968. Avea 42 de ani[1536].

La funeraliile care au avut loc în Catedrala St. Patrick din New York, senatorul Edward (Ted) Kennedy[1537] a rostit un elogiu emoționant:

> „Fratele meu nu trebuie idealizat sau preamărit în moarte, dincolo de ceea ce era în viață, și trebuie doar să ni-l amintim ca pe-un om bun și decent, care a văzut răul și a încercat să-l îndrepte, a văzut suferința și a încercat s-o vindece, a văzut războiul și a încercat să-l oprească.
>
> Noi cei care l-am iubit și-l conducem acum pe ultimul drum, ne rugăm ca tot ce a însemnat el pentru noi și ce și-a

dorit pentru alții să se întâmple cândva în întreaga lume. După cum spunea adesea, în multe zone ale țării, celor pe care-i impresiona și care încercau, la rândul lor, să-l impresioneze: «Unii oameni văd lucrurile cum sunt și întreabă de ce. Eu visez lucruri care nu au existat niciodată și spun: de ce nu?»“[1538].

După funeralii, sicriul înfășurat în drapelul SUA al lui Robert Kennedy a fost adus cu trenul de la New York la Washington, D.C. De-a lungul întregului traseu, oamenii stăteau la marginea căii ferate, sub razele fierbinți ale soarelui, pentru a-și lua rămas-bun. Unii făceau cu mâna sau o țineau în dreptul inimii, alții plângeau. Bobby a fost înmormântat alături de fratele său John, în cimitirul Arlington[1539].

Investigația cu privire la asasinarea lui Robert Kennedy era efectuată de o echipă a Poliției din Los Angeles, numită SUS (Special Unit Senator). Șeful poliției era Thomas Reddin[1540]. Robert A. Houghton, șeful detectivilor, l-a desemnat pe Hugh Brown, șeful detectivilor de la Omucideri, să conducă unitatea specială[1541]. S-a stabilit ca echipa SUS să funcționeze ca o unitate separată, în afara structurii organizatorice normale a poliției. Conform ofițerului superior FBI care s-a ocupat de caz, Roger J. LaJeunesse, SUS a acționat de capul său[1542].

Hugh Brown l-a desemnat pe locotenentul Manuel Pena, de 49 de ani, să conducă investigația. Sergentul Hank Hernandez, de 37 de ani, care era subalternul lui Pena, a fost însărcinat să cerceteze posibilitatea unei conspirații. (Hernandez a fost promovat locotenent imediat ce a fost numit în SUS.) Se știa că atât Pena, cât și Hernandez lucrau cu CIA[1543] și că au participat la misiuni în America de Sud[1544]. Conform documentelor desecretizate de agenție, în timpul anilor 1960, CIA a efectuat mai multe sesiuni de antrenament cu Poliția din Los Angeles și cu polițiști din alte orașe importante[1545]. După spusele agentului FBI LaJeunesse, timp de zece ani Pena a executat diverse însărcinări speciale pentru CIA[1546]. Acoperirea lui Pena a fost recunoscută și de fratele său, profesor, care i-a lăudat eforturile depuse pentru CIA într-un dialog cu reporterul de televiziune Stan Bohrman[1547].

Legăturile lui Hank Hernandez cu CIA au presupus o misiune în Venezuela. Hernandez a fost, de asemenea, recompensat pentru

activitatea sa în programul de antrenamente CIA pentru latinoamericani[1548]. Și Pena, și Hernandez și-au dat toată silința să mențină investigația centrată pe Sirhan, considerându-l un „asasin singuratic", fără complici.

Unul dintre primii martori care s-au înfățișat imediat după asasinarea lui Robert Kennedy a fost Jerry Owen, predicatorul și negustorul de cai, pe care l-am menționat anterior. Owen era omul care a zărit un tânăr, despre care credea că era Sirhan, mergând prin albia râului Santa Ana cu câteva luni în urmă, în perioada în care Sirhan dispăruse. Evident, Owen s-a temut că ar fi putut fi implicat în asasinat. Imediat după aceea, el s-a prezentat la o secție de poliție și a dat o declarație prolixă, susținând că nu-l mai întâlnise niciodată pe Sirhan, dar că acesta făcea autostopul și l-a luat în mașină cu o zi înaintea asasinatului, i-a întâlnit, pentru scurt timp, pe câțiva dintre asociații lui Sirhan și apoi a bătut palma cu Sirhan să-i vândă un cal[1549], afacere care nu s-a mai finalizat[1550].

Owen a oferit de fiecare dată o versiune diferită poveștii sale, o ironie de vreme ce era cunoscut ca „Biblia mergătoare" datorită uimitoarei sale memorii[1551]. Pe scurt, Owen le-a spus polițiștilor că l-a luat cu mașina pe Sirhan, care făcea autostopul la intersecția 7th și Grand Avenue din Los Angeles, pe 3 iunie 1968, în preziua organizării alegerilor prezidențiale primare ale democraților din California. El adaugă că a mai luat un alt tânăr în același timp și că a oprit camionul când acesta a văzut patru cunoscuți în colțul unei străzi: un bărbat în costum însoțind o fată cu părul „blond-cenușiu"[1552] și alți doi tineri[1553]. Tânărul care era cu Sirhan a coborât în acel moment. Owen pretinde, de asemenea, că în timpul călătoriei s-a înțeles cu Sirhan să-i vândă un palomino[1554] pentru 300 de dolari[1555]. El spune că l-a lăsat pe Sirhan în Hollywood și au stabilit să se întâlnească mai târziu, să încheie târgul. Owen spune că, în acea noapte, Sirhan, însoțit de tânăra femeie, și bărbatul în costum văzut mai devreme au plecat împreună. Sirhan nu putea plăti toți banii, așa că au convenit să se vadă din nou a doua zi. Când s-au întâlnit, tânăra femeie și însoțitorul ei i-au spus că Sirhan nu poate face rost de bani până seara și ar fi vrut ca el să vină pe la orele 23 în spatele Hotelului Ambassador[1556]. Atunci, Owen le-a spus că are de rezolvat niște chestiuni în Oxnard în

acea seară, dar a promis că va reveni în ziua următoare, pe 5 iunie 1968[1557]. Adevărul e că povestea autostopistului lasă impresia că Owen ar fi știut totul despre complici, dar că a ticluit-o în așa fel încât să pară că întâlnirea a fost pur întâmplătoare. La secția de poliție, Owen a afirmat că nu poate recunoaște fotografia lui Sirhan pe care i s-a cerut să-l identifice[1558]. Cum am mai spus, „Sirhan", cel pe care Owen îl descrie în declarația sa, ar putea fi o dublură. În ceea ce privește afacerea cu calul, această parte a poveștii se potrivește cu informațiile furnizate de Adel, fratele lui Sirhan. Conform spuselor lui Adel, Sirhan a scos 300 de dolari din „contul" deschis la mama sa — cu o zi sau două înainte de asasinat —, pentru că voia să cumpere un cal[1559]. Pe de altă parte, Adel a mai spus că Sirhan nu a făcut niciodată autostopul[1560].

Alt martor care a aruncat o rază de lumină asupra rolului pe care l-ar fi putut avea Jerry Owen a fost prietenul lui de-o viață, reverendul Jonathan Perkins. Predicator mai vârstnic, Perkins a afirmat, într-un interviu cu scriitorul Jonn Christian, că Owen a dat buzna în casa lui imediat după asasinarea lui Kennedy[1561]. Perkins spunea că Owen era îngrozitor de speriat din cauză că urma „să fie amestecat în chestia asta (asasinat)"[1562]. El a mai spus că Owen susținea că a fost la Hotelul Ambassador, unde trebuia să se vadă cu grăjdarul care dorea să cumpere un cal. Owen spunea că era la volanul unui camion pentru cai, care ar fi putut fi un ascunziș bun pentru un fugar. Perkins și-a amintit că Owen a mai adăugat: „Ei voiau să mă folosească drept o portiță de scăpare, ca pe-un țap ispășitor. Ar fi putut merge șase-șapte kilometri și m-ar fi împușcat și aruncat pe un maidan"[1563].

După asasinat, Bill Powers, vecinul lui Owen la grajdurile Wild Bill din Santa Ana, l-a întâlnit pe Owen într-un magazin local și, printre altele, au discutat și despre subiectul Sirhan. Powers a afirmat că Owen i-a dezvăluit că „a fost implicat cumva în afacere" și l-a rugat pe Powers să nu divulge nimic dacă va fi interogat de poliție[1564]. Powers a adăugat că a fost vizitat de câteva ori de persoane care susțineau că sunt de la FBI și care l-au avertizat că nu trebuie să-i spună nimănui ceea ce știe și că mai bine ar „coopera"[1565].

În opinia lui Powers, Owen dădea de înțeles că întregul aranjament cu Sirhan trebuie să fi făcut parte dintr-un plan mai vast.

Powers a spus că Owen simțea că a fost implicat fără voie „pentru a-l scoate pe Sirhan din țară în camionul cu care transporta caii“[1566].

După câteva interogatorii, poliția a decis că povestea lui Owen este plină de lacune și că el o schimba de fiecare dată. Poliția a hotărât că declarația autostopistului a fost un caz de identificare greșită și că nu exista nicio legătură între Owen și Sirhan[1567]. Hank Hernandez de la SUS era de părere că Owen este în căutare de publicitate și a afirmat că, după analizele sale, Owen a inventat întreaga poveste[1568].

Jerry Owen spunea că a fost oarecum înșelat de Sirhan. În orice caz, bazându-ne pe proba anterioarelor legături cu Sirhan sau cu dublura acestuia, Owen știa că era înșelat, de fapt, de coordonatorii lui Sirhan. În cele din urmă, de aparenta implicare a lui Owen au beneficiat făptașii, care au atras atenția asupra lui Owen și au putut trece neobservați.

Date fiind circumstanțele asasinatului, este foarte posibil să se fi stabilit ca Owen și camionul său să fie o cale de scăpare, dar nu pentru Sirhan. Patru alți indivizi ar fi dorit ca vehiculul să-i aștepte în afara hotelului, doar pentru a fi acolo în caz că planul asasinatului eșuează.

Aceștia erau tânăra cu rochie cu buline, însoțitorul ei, bărbatul cel înalt, și cei doi bărbați în costum cu armele lor. Nu se știe dacă Owen era sau nu conștient dinainte că ar putea fi o cale de scăpare pentru o echipă de asasini. Nici nu se știe, de fapt, dacă a îndeplinit această sarcină. După cum am spus mai devreme, camionul a fost găsit abandonat în Barstow și adus la FBI. Pe caroseria lui au fost descoperite amprentele lui Sirhan[1569].

În cele din urmă, este, de asemenea, interesant să reținem că Jerry a fost prieten cu primarul Los Angeles-ului din acea perioadă, Sam Yorty[1570]. Această relație ar putea fi unul dintre motivele pentru care a fost ales Owen de conspiratori, cu scopul de a fi considerat „supraveghetorul“ lui Sirhan cât timp acesta a dispărut, în perioada condiționării. Legătura dintre Owen și Yorty le-a oferit autorităților un motiv în plus să continue scenariul „asasinului singuratic“, mai credibil și cu un curs al acțiunii mai puțin problematic, decât să încerce să stabilească o conexiune între un prieten al primarului —

Jerry Owen — și presupusul asasin, Sirhan Sirhan.

La o analiză finală, întregul episod cu Jerry Owen ar trebui considerat drept o tactică de diversiune, concepută ca parte a planului asasinatului, care-și propunea să furnizeze o explicație despre locurile pe unde a fost Sirhan, să implice alte persoane inocente, să-i deruteze pe investigatori și să declanșeze o goană după „cai verzi pe pereți" în „labirintul oglinzilor". Este adevărat doar dacă, într-adevăr, tânăra persoană pe care Owen o cunoștea ca fiind Sirhan ar fi fost, în schimb, o dublură fără voie.

Echipa SUS era expertă în contracararea relatărilor despre complici și a altor teorii conspiraționiste, prin prevenirea ieșirii la suprafață a elementelor care le coroborau și confirmau aceste versiuni[1571]. De exemplu, martorii care au văzut-o în oficiu pe tânăra femeie îmbrăcată în rochie cu buline au fost fie ignorați, fie supuși presiunilor să-și schimbe mărturia. Un martor-cheie care se abătea de la teoria „asasinului singuratic" era Sandra Serrano. După cum am mai spus, ea a văzut-o pe tânăra femeie, alături de însoțitorul ei, fugind pe scările din fața Hotelului Ambassador, același traseu folosit anterior, când au intrat cu Sirhan în bucătărie. Serrano încă stătea liniștită pe trepte, sorbind o vodcă cu suc de portocală[1572], când, potrivit afirmației sale, femeia care fugea a strigat „L-am împușcat!", „L-am împușcat!". Serrano a întrebat pe cine și ea i-a răspuns: „L-am împușcat pe senatorul Kennedy"[1573]. Alt martor, Albert Ellis, le-a spus mai târziu celor de la FBI că și el a auzit același strigăt[1574].

Imediat după asasinat, Sander Vanocur de la NBC a intervievat-o pe Serrano la televiziunea națională[1575]. Ea a povestit același lucru pe care l-a susținut ulterior și la poliție. De fapt, descrierea pe care le-a făcut-o tinerei, însoțitorului ei și lui Sirhan se potrivea cu cea a altor martori care i-au văzut, și ei, în oficiu, fie înainte de declanșarea împușcăturilor, fie fugind după aceea[1576].

Poliția din Los Angeles a încercat de nenumărate ori s-o convingă să-și schimbe mărturia despre femeia care striga „L-am împușcat!". Ea a refuzat cu încăpățânare. La două săptămâni după asasinat, pe 20 iunie 1968, la orele 21, Serrano a fost supusă unui test cu poligraful de către sergentul Hank Hernandez.

Profesorul Philip Melanson a analizat metodele folosite împotriva

lui Serrano pe baza unei înregistrări audio a testului care a supraviețuit timpului[1577]. Hernandez insista pe lângă Serrano, spunându-i că nu a auzit-o pe femeie strigând: „L-am împușcat!“. Și, în loc să pună întrebări la care răspunsul să fie da sau nu, Hernandez a recurs la hărțuială și intimidare pentru a o convinge să-și schimbe mărturia. Șuvoiul său retoric a dus la o ceartă continuă cu martorul. Fragmente din afirmațiile sale demonstrează până unde ar fi mers SUS pentru a elimina probele unui complot. Ceea ce urmează este un citat care reproduce vocea lui Hernandez de pe casetă: „Îi datorezi asta senatorului Kennedy… Fii femeie de înțeles… Nu-i acoperi moartea de rușine, susținând povestea asta. . . Ceea ce ai văzut nu este adevărat. Spune-mi de ce ai inventat povestea asta… Dacă l-ai iubit pe omul ăsta, măcar atât îi datorezi, să-l lași să se odihnească în pace, că nu poate… Asta te va îmbătrâni înainte de vreme… Sunt oameni afară care te așteaptă dacă nu-mi spui adevărul.“ Pe punctul de a izbucni în lacrimi, tânăra de 20 de ani a cedat. A acceptat să renunțe la declarațiile ei. 20 de ani mai târziu, în 1988, când Arhivele de Stat din California au desecretizat dosarele poliției referitoare la acest caz, Serrano a fost rugată să vorbească la o emisiune a unui post de radio local. Ea a rezumat testul cu poligraful făcut de Hank Hernandez, spunând: „M-au făcut bucățele… Am spus tot ce au vrut ei să spun“[1578].

Chiar dacă tânăra în rochie cu buline pare să fi fost factorul declanșator al acțiunilor lui Sirhan, ea însăși ar fi putut fi condiționată într-o oarecare măsură. În acest context, cuvintele ei au contribuit la înlăturarea atenției de la cei care au orchestrat asasinatul și de la ucigașii angajați pentru punerea lui în practică. Această dexteritate are de-a face cu *modus operandi* al unei operații secrete.

Un alt martor interogat de Hank Hernandez în privința tinerei care se afla alături de Sirhan în oficiul bucătăriei a fost chelnerul Thomas Vincent DiPierro, fiul unuia dintre șefii chelnerilor, despre care am mai vorbit[1579]. La două zile după asasinat, pe 7 iunie 1968, DiPierro depunea mărturie în fața marelui juriu care-l punea sub acuzare pe Sirhan. Relatarea sa era similară cu declarația inițială a Sandrei Serrano: că au existat complici. Poliția nu-și putea permite să urmărească acest fir; nu, dacă intenționau să-și mențină teoria

„nebunului singuratic“. Imediat după ce Sandra Serrano a ratat testul, sergentul Hank Hernandez și-a dat seama cum l-ar putea aborda pe DiPierro[1580]. Studentul, care era chelner part-time, a fost chemat la o asemenea sesiune și i s-a spus în termeni fără echivoc că trebuie să declare că Sirhan nu a fost însoțit de nicio tânără femeie. DiPierro a revenit asupra declarației anterioare[1581].

DiPierro nu se simțea bine în noua situație și, un an mai târziu, s-a decis să-i scrie unui reporter de radio, Art Kevin de la KHJ, care transmitea o serie de reportaje în legătură cu cazul RFK și existența femeii îmbrăcate în rochie cu buline. Conform autorilor Turner și Christian, Poliția din Los Angeles i-a cerut lui Art Kevin să renunțe la subiect, dar el a refuzat[1582]. În scrisoarea sa, DiPierro îl lăuda pe Kevin pentru „primul reportaj adevărat“ despre acest incident și adăuga: „Am fost extrem de interesat să aud cum li se spune lucrurilor pe nume, nu ca până acum“[1583].

Faptele referitoare la probele fizice descoperite în oficiul bucătăriei erau cruciale pentru a demonstra existența mai multor asasini. Dacă s-au tras mai mult de opt gloanțe, atunci trebuie să fi fost și un al doilea trăgător.

Șeful criminaliștilor poliției, Wolfer DeWayne, a raportat liderilor echipei SUS, Manny Pena și Hank Hernandez, că au fost recuperate șapte gloanțe, iar unul fusese pierdut în tavanul fals al bucătăriei[1584]. Potrivit raportului balistic oficial al Poliției din Los Angeles, două gloanțe au fost recuperate din corpul senatorului Kennnedy, cinci gloanțe au fost găsite în cele cinci victime supraviețuitoare și un al optulea s-a pierdut în spațiul din spatele panourilor de pe tavan, așadar un total de opt gloanțe[1585]. Dar documentele FBI, desecretizate conform Legii pentru libertatea informației, dezvăluie probe referitoare la alte cinci gloanțe. După ce au examinat scena crimei, criminaliștii de la FBI au raportat descoperirea a două găuri de gloanțe în glaful ușilor batante ale oficiului, alte două în bancul de lucru central și altul în glaful ușii care dădea către scenă. Acestea cinci, adăugate celor de pe lista poliției, însumau 13 gloanțe trase[1586].

Agentul FBI William Bailey, care a inspectat locul crimei imediat după asasinat, a descoperit probe referitoare la alte două gloanțe, până atunci necunoscute. Acestea erau înfipte în axul care despărțea

ușile batante din oficiul bucătăriei[1587]. Informația despre cele două gloanțe în plus, pe care SUS a neglijat să le treacă în raport, a devenit publică atunci când probele fotografice luate de FBI în oficiul bucătăriei au fost desecretizate în 1975[1588]. De vreme ce atât poliția, cât și FBI au știut de ele din 1968, este clar că au colaborat pentru a se asigura că probele unei conspirații vor rămâne secrete, cel puțin la început. Doi ofițeri de poliție, Robert Rozzi și Charles Wright, au mai descoperit o gaură cu glonț în ea. Cei doi polițiști au fost fotografiați de Associated Press la locul faptei arătând o gaură de glonț situată în glaful unei uși, cam la 30 cm de podea, într-un hol care duce în oficiul bucătăriei[1589]. Glafurile din jurul ușilor au fost scoase de îndată de poliție și distruse un an mai târziu[1590].

În deceniul care a urmat asasinatului, s-a purtat o luptă înverșunată pe tema numărării exacte a gloanțelor, din cauza gravelor consecințe pe care le putea avea existența a mai mult de opt, presupusa armă a crimei fiind Iver-Johnson cu opt gloanțe. Un martor, Nina Rhodes, care declara că a auzit mai mult de opt gloanțe, a descoperit ulterior, în 1992, că declarația dată de ea, în 1968, agenților FBI, fusese rescrisă. Conform rezumatului desecretizat în 1992, se spunea că, aflată în noaptea crimei la intrarea în bucătăria hotelului, a auzit „opt împușcături distincte". A fost șocată citind raportul. A scris imediat pentru a informa marele juriu din Los Angeles: „Vreau să accentuez... Am auzit între 12 și 14 împușcături, unele venind din apropierea senatorului, nu din direcția lui Sirhan..."[1591]

Poliția din Los Angeles a susținut în continuare că la locul crimei nu au mai fost descoperite alte gloanțe. În plus, când i s-a cerut să prezinte raportul spectrografic, care ar fi determinat dacă toate gloanțele recuperate aveau aceeași structură metalică și, prin urmare, ar fi provenit din același „lot" de fabricație, poliția a răspuns că proba științifică fusese „fie pierdută, fie distrusă"[1592].

Conform autorilor Klaber și Melanson, în 1982, la Institutul de cercetări Stanford din Menlo Park, a fost efectuată o expertiză acustică a benzii audio înregistrate de reporterul ABC în Salonul Ambasadei. Rezultatul a relevat că au fost trase nu mai puțin de zece focuri de armă[1593].

Nici apărarea și nici acuzarea nu au adus în discuție problema gloanțelor suplimentare. Șeful echipei de avocați care-l reprezentau pe Sirhan, Grant Cooper, a vrut să evite o clarificare în acest sens, pentru că mai mult de opt gloanțe ar fi însemnat că a existat o a doua armă și, prin urmare, o conspirație. O conspirație ar fi indicat premeditarea, ceea ce i-ar fi fost nefavorabil clientului său.

În afară de numărul gloanțelor trase și de cel al asasinilor, la fel de important este să înțelegem care era starea mintală a lui Sirhan în timpul asasinatului. În fața Curții au fost aduși doi psihiatri, pentru a-l examina pe Sirhan și a încerca să-i deblocheze memoria: doctorii Bernard Diamond de partea apărării și Seymour Pollack, de partea acuzării. Conform autorului William Klaber, dr. Diamond l-a hipnotizat pe Sirhan de opt ori[1594]. A descoperit astfel semne că Sirhan fusese hipnotizat înainte de mai multe ori. A fost, de asemenea, uimit de maniera credibilă în care execută Sirhan în stare de trezie ceea ce i s-a sugerat sub hipnoză, fără să-și aducă aminte că i s-a cerut să facă un anumit lucru și nici că a fost hipnotizat[1595].

De exemplu, în unul dintre testele efectuate în prezența lui Robert Kaiser, care a scris despre caz, doctorul Diamond l-a hipnotizat pe Sirhan și i-a cerut ca atunci când își va scoate batista din buzunar să se cațere pe barele celulei. Apoi, dr. Diamond l-a trezit pe Sirhan și, puțin mai târziu, medicul a scos batista și și-a suflat nasul. Sirhan a început să se cațere. Întrebat ce făcea, el a răspuns că „niște exerciții“[1596]. Acesta a fost un exemplu simplu al eficienței programării la care a fost supus.

În opinia lui Diamond, transele hipnotice ale lui Sirhan puteau fi provocate rapid, utilizând o banală monedă și erau neobișnuit de profunde. Ca să adoarmă, Sirhan nu avea nevoie de flecăreala monotonă a psihologului[1597]. După ce psihiatrii l-au hipnotizat pe Sirhan, la un moment dat, i-au cerut să noteze răspunsurile pe hârtie. Când i-au cerut să-și scrie numele, el a scris Sirhan B. Sirhan și a continuat acest rând, oprindu-se doar după ce a umplut toată pagina[1598]. Punându-i-se întrebări suplimentare, el a continuat să-și noteze repetitiv răspunsurile, până i s-a spus să se oprească[1599]. Turnura pe care au luat-o lucrurile i-a surprins pe doctori. Evident, era o dovadă de „scriere automată“. Când Diamond l-a întrebat de ce scrie „nebunește“, Sirhan a scris „exercițiu, exercițiu, exercițiu, exercițiu, exercițiu, exercițiu… controlul minții controlul minții controlul minții“[1600].

Dr. Diamond a stabilit, de asemenea, că, pe lângă predispoziția neobișnuită a lui Sirhan pentru hipnoză, el mai fusese supus la numeroase ședințe prelungite de hipnoză. Diamond l-a întrebat pe

Sirhan dacă a studiat vreodată hipnoza, dar Sirhan i-a răspuns că nu știe prea multe despre ea. După ce l-a hipnotizat, Diamond l-a întrebat din nou pe Sirhan unde a mai fost supus hipnozei. Sirhan i-a răspuns: „AMORC“. Cu toate acestea, AMORC nu predă hipnoza[1601]. Când acesta l-a întrebat mai târziu: „Cine te-a hipnotizat?“, el a răspuns: „Oglindă, oglindă, oglindă, oglinda mea, oglinda mea…“[1602] Experți de seamă în domeniul hipnozei acceptă ideea că autohipnotiza privind în oglindă este absurdă[1603]. Evident, cel care-l programase pe Sirhan îi inoculase credința că el (Sirhan) se autohipnotizase folosind o oglindă. În felul acesta, se exclusese pe sine din memoria lui Sirhan – o sarcină relativ simplă pentru un expert hipnotizator. După cum am susținut anterior, dr. William Bryan, consultant CIA și extraordinar hipnotizator, era foarte experimentat în practicile oculte ale Egiptului Antic și în rosicrucienii vremurilor moderne. Fără îndoială că el a anticipat și faptul că autoritățile vor încerca să străpungă amnezia lui Sirhan, pentru a-i identifica pe adevărații conspiratori. Făcându-l pe Sirhan să creadă că AMORC era vinovat de starea sa, învăluia identitatea celor care erau cu adevărat răspunzători de asasinat[1604]. Din nou, rosicrucienii nu cercetează hipnoza sau subiecte de acest fel. Iar credința lui că AMORC se „jucase“ cu mintea lui, știau prea bine programatorii prin hipnoză ai lui Sirhan, era o acoperire perfectă pentru propria lor intervenție. De fapt, Sirhan a participat doar la o întâlnire a AMORC, în mai 1968, la două luni după ce s-a întors acasă. A petrecut câteva ore în grup, însă sentimentele sale față de acesta sunt neobișnuit de puternice, fără vreun motiv aparent[1605]. În conversațiile cu autorul Robert Kaiser, Sirhan a insistat ca rosicrucienii să nu aibă de suferit din cauza asasinatului[1606]. Într-adevăr, AMORC împlinea convenabil nevoile programatorilor lui Sirhan. Ei trebuiau să-și ascundă identitatea și acțiunile, astfel că pur și simplu au indus posthipnotic sugestia că AMORC l-a învățat totul.

În evaluările dinaintea procesului, psihiatrul apărării, Diamond i-a cerut lui Sirhan, care se afla sub efectul hipnozei, să scrie ceva despre Robert Kennedy. Sirhan a scris de nouă ori „RFK trebuie să moară, RFK trebuie să moară…“ Apoi l-a întrebat „Cine l-a omorât pe Kennedy?“. Sirhan a scris „Nu știu. Nu știu“[1607]. În cele din urmă, psihiatrul l-a întrebat pe Sirhan dacă s-a gândit ca în cea noapte să-l

ucidă pe Kennedy și dacă el a fost ucigașul. Sirhan a scris „Nu“ ca răspuns la ambele întrebări[1608].

Când Seymour Pollack, psihiatrul acuzării, l-a întrebat pe Sirhan – aflat sub hipnoză – de ce l-a împușcat pe Kennedy, Sirhan nu a răspuns nimic. Când Pollack a repetat întrebarea, Sirhan a scris: „Bombardierele“. Pollack i-a descris atunci momentul în care Ierusalimul este lovit de bombe. Sirhan a izbucnit în lacrimi[1609]. După ce și-a revenit din hipnoză, Sirhan nu și-a amintit nimic din discuția purtată despre bombardiere și nici despre Kennedy. Se pare că mintea lui Sirhan a fost compartimentată, iar moartea și suferințele palestinienilor deveniseră un impuls emoțional indus în psihicul său. Câteva luni mai târziu, la procesul lui Sirhan, acuzarea va încerca să demonstreze că motivul asasinatului a fost sprijinul pe care Bobby îl acorda Israelului[1610]. Într-un discurs ținut pe 26 mai 1968, la templul Neveh Shalom din Portland, Oregon, Kennedy a pledat în favoarea trimiterii a 50 de bombardiere în Israel pentru a întări defensiva acestei țări în fața unui atac al țărilor arabe. Cu toate acestea, faptele demonstrează că Sirhan nu a auzit povestea celor 50 de bombardiere decât după asasinat[1611]. În mod clar, acuzarea încerca să dea consistență unei programări prin hipnoză bine disimulate.

Înaintea procesului, doctorii Pollack și Diamond au analizat, de asemenea, posibilitatea ca Sirhan să fi fost beat în noaptea asasinatului și dacă această stare i-ar fi putut determina acțiunile și ștergerea memoriei. Întrebat despre acestea, sub hipnoză, Sirhan le-a spus că în acea seară a băut patru Tom Collins[1612]. Echipa de avocați a lui Sirhan a adus un neurolog, pentru a evalua reacția clientului său la alcool. Testul a fost conceput în așa fel încât să stabilească exact efectul celor patru cocktailuri Tom Collins asupra lui Sirhan în spațiul controlat al celulei[1613]. Conform autorului Robert Kaiser, dr. Edward H. Davis din Beverly Hills i-a făcut lui Sirhan o electroencefalogramă înainte să înceapă să bea, constatând că rezultatele sunt normale. Apoi a determinat efectul pe care-l avea alcoolul asupra undelor cerebrale ale lui Sirhan. Pentru a simula băuturile consumate în seara asasinatului, el s-a folosit de rețeta hotelului pentru Tom Collins și a amestecat-o cu 180 ml de gin Gordon, adică echivalentul a patru băuturi[1614]. Când a început testul, Sirhan era relaxat. La câteva

minute după ce a băut, a început să tremure și să devină neliniștit. Conform medicului Eric Marcus, un psihiatru care a urmărit desfășurarea testului, Sirhan delira ușor și părea să se sufoce[1615]. Potrivit notelor doctorului Marcus, Sirhan a început să plângă „Mă voi ocupa și de evrei, fir-ar al dracului. 20 de ani e suficient pentru evreii ăia. Trebuie să facem dreptate. Nu trebuie să-i ajutăm cu avioane. Ticălosul ăla pur și simplu nu poate, el nu poate să-i ajute pe nemernicii ăia". Sirhan i-a făcut atunci semn medicului Marcus, strigându-l „Adel," și apoi i-a cerut să fie dus acasă. Când i s-a spus că Marcus nu este Adel, Sirhan a replicat: „Pleacă de-aici! Ești unul dintre ei". Marcus a consemnat, de asemenea, că, pentru Sirhan, polițiștii aflați în afara celulei sale erau „evreii"[1616]. Rezultatele experimentului intrigau. Sirhan retrăia o scenă de teroare, una care nu avea legătură cu starea sa de conștiență, ci mai degrabă cu inconștientul său. Cocktailurile respective par să fi declanșat programul și, în fapt, testul a dovedit că băutura ar putea să fie parte integrantă a condiționării lui Sirhan.

Treaz și în starea sa de spirit normală, Sirhan a vorbit cu dr. Pollack despre amintirile sale de la campania pentru alegerile primare. El i-a vorbit cu respect despre Kennedy: „Drace, am fost pentru el"[1617]. Din nou, Pollack a sugerat că problemele arabilor și sprijinul lui Kennedy pentru Israel l-ar fi putut face pe Sirhan să-l împuște pe Kennedy, la care Sirhan – care, repetăm, nu-și amintea de crimă – i-a replicat: „Conștiința mea nu se împacă cu ce am făcut. Este contrar valorilor cu care am fost crescut. Copilăria mea, familia, biserica, rugăciunile, Biblia și toate acestea, domnule. «Să nu ucizi». Viața este cel mai important lucru, știți. Unde ai fi dacă n-ai avea viață? Și iată-mă împroșcând creierii tipului ăstuia în toate părțile. Pur și simplu nu este în firea mea"[1618].

La doar câteva ore după asasinarea lui Robert Kennedy, dr. William J. Bryan, vrăjitorul hipnotizator al agenției, s-a întâmplat să fie invitat în cadrul unei emisiuni a postului KABC găzduite de Ray Briem. Până atunci, numele lui Sirhan nu fusese făcut public. În vreme ce Bryan discuta cu gazda emisiunii un subiect care nu avea legătură cu asasinatul, consultantul CIA a afirmat, cu o remarcă nepremeditată, că suspectul asasinării lui Kennedy acționa sub efectul unei sugestii

posthipnotice[1619]. Având în minte binecunoscutul și supradimensionatul ego al lui Bryan, nu e surprinzător că a putut articula această opinie în cadrul interviului, de vreme ce, după cum le-a spus colegilor cerându-le să fie discreți, el a fost cel care l-a hipnotizat pe Sirhan.

Conform profesorului Philip Melanson, Bryan i-a spus de asemenea unui coleg că, la un moment dat, fusese chemat de autorități să lucreze cu Sirhan Sirhan „într-o celulă de închisoare“[1620].

Chiar dacă nu există nicio probă că Bryan l-ar fi vizitat pe Sirhan în pușcărie, comportamentul lui Sirhan sugerează că a făcut-o. Unul dintre exemple este discursul lui Sirhan, de 20 de minute, despre originea statului Israel, rostit în timpul procesului. Sirhan nu era vreun muftiu din Orientul Mijlociu și nici nu era interesat anume de politica arabă și de modul de viață islamic, după cum a și afirmat de câteva ori. De fapt, nu era nici măcar musulman; era un creștin refugiat din Ierusalim. Cu toate acestea, dintr-odată, pe când depunea mărturie în fața Curții, a rostit un monolog pe această temă. Era, după cum s-a spus, mai elevat decât articolele multor reporteri aflați în acea zi în sala de tribunal[1621]. Performanța lui Sirhan va susține opinia multor jurați că Sirhan, un creștin ortodox, era, de fapt, un luptător arab pentru libertate.

După cum vă amintiți, când poliția l-a percheziționat pe Sirhan în buzunare, imediat după asasinat, a descoperit un articol dintr-un ziar din Pasadena referitor la sprijinul lui Kennedy pentru ajutorul militar acordat Israelului[1622]. Evident, dacă Sirhan ar fi fost vreun patriot arab, ar fi recunoscut sus și tare în fața poliției că a tăiat acel articol din ziar și și-ar fi exprimat opinia despre conținutul lui. Cu toate acestea, nu este cazul. Sirhan nici măcar nu-și amintește articolul. De asemenea, știa, fără îndoială, că toți candidații înscriși în cursa prezidențială susțineau Israelul. Așadar, în această privință, Kennedy nu diferea de ceilalți.

De-a lungul procesului, Sirhan a început să fie nemulțumit de echipa de avocați și nici nu dorea ca aceștia să se folosească de premisele unei boli mintale ca apărare. Respingea cu hotărâre ideea că este psihotic (cum o făcea și psihiatrul său)[1623] și, înainte de proces, i-a mărturisit lui Robert Kaiser, autor al unei cărți despre asasinat:

„Vreau să pledez vinovat. Nu vreau ca acești tipi să demonstreze că sunt nebun“[1624]. El i-a mai spus lui Kaiser :„Dacă e să mă coste viața, vreau să-i ajut pe arabi“[1625]. Sirhan a decis că singura sa „apărare“ era să fie antiisraelian.

Ținând cont de gradul de complexitate al conspirației pentru asasinarea lui Bobby Kennedy, făptașii trebuie să fi înțeles că eșecul încercării lor de a-l elimina și pe Sirhan trebuia remediat. Era necesară o sugestie posthipnotică finală. Programatorul prin hipnoză al agenției, William Bryan, va avea pur și simplu nevoie să-i dea subiectului său comanda să-și asume complet vinovăția pentru crimă. Deși nu-și amintea asasinatul, în timpul procesului, Sirhan a spus curții: „Voi cere să fiu executat. L-am ucis pe Robert Kennedy deliberat, premeditat, după ce am pregătit 20 de ani momentul. Iată răspunsul la întrebarea de ce“[1626] (avea doar 24 de ani). În mod clar, Sirhan devenise incoerent.

Procesul lui Sirhan a început în Los Angeles pe 7 ianuarie 1969 și a fost supus judecății juraților pe 14 aprilie 1969.

Trei zile mai târziu, juriul avea un verdict. Sirhan a fost găsit vinovat de crimă de gradul întâi și, în cinci capete de acuzare, pentru atac cu armă mortală cu intenția de a comite o crimă[1627]. Pe 17 aprilie 1969[1628], Sirhan a fost condamnat la moarte prin gazare. Sentința sa a fost comutată la închisoare pe viață după ce , în 1972, California a abolit pedeapsa cu moartea[1629].

Dr. Bernard Diamond, psihiatrul apărării, considera că, în momentul asasinatului, Sirhan a fost *temporar* alienat mintal[1630]. Cu toate acestea, alți experți în psihiatrie, care au studiat biografia lui Sirhan și i-au evaluat starea mintală de la acel moment, au stabilit că nu există probe care să susțină această ipoteză.

După condamnarea lui Sirhan, șeful programului psihologic al închisorii San Quentin, Eduard Simson-Kallas, după cum am mai spus, a acceptat provocarea de a descoperi dacă amnezia lui Sirhan era reală. A avut ocazia să petreacă 35 de ore studiindu-l pe Sirhan[1631]. Estonian de origine, Simson avea vreo 20 de ani de experiență și era imparțial în privința situației din Orientul Mijlociu[1632]. Descoperirile lui Simson au demonstrat că Sirhan nu era nici mincinos, nici alienat mintal, cel puțin nu într-atât încât să omoare pe cineva și apoi să

pretindă că nu-și mai poate aminti asta[1633]. Cu toate acestea, Sirhan se aflase, evident, la locul crimei, trăgând cu arma pe care o avea în mână.

Pentru a încerca să înțeleagă, Simson l-a examinat atent pe Sirhan și a stabilit că era sănătos, că nu avea simptome de paranoia schizofrenică și nici psihotică[1634]. Acest diagnostic este similar celui dat de psihiatrul-șef al închisorii San Quentin, dr. D.G. Schmidt[1635].

Dr. Simson a descoperit, de asemenea, suficiente indicii pentru a fi sigur că, de fapt, Sirhan nu avea nicio amintire despre asasinat, nici referitoare la scrierea caietelor de acasă. El a conchis că Sirhan a fost „pregătit de cineva. A fost hipnotizat de cineva“[1636]. Pentru a afla cine a făcut asta și de ce, psihiatrul a decis că trebuie să încerce deprogramarea lui.

În primul rând, Simson a studiat reacțiile lui Sirhan la asasinat. El spunea că declarațiile lui Sirhan se potrivesc unui model descoperit și în cazul celor care au suferit diverse tipuri de condiționări cu ajutorul hipnozei – aceștia nu-și aminteau defel detaliile pe care un martor normal și le-ar aminti. Sunt incapabili, de asemenea, să-și reamintească faptul că transa le-a fost indusă fără știința lor. „Chiar nu știu ce s-a întâmplat“, spunea Sirhan, „Știu că am fost acolo. Mi-au spus să-l omor pe Kennedy. Nu-mi amintesc exact ce am făcut, dar știu că nu am fost eu însumi“[1637].

Faptul că Sirhan nu-și poate aminti decât atât de puține detalii referitoare la crimă este foarte neobișnuit, în afara cazului, desigur, în care a fost hipnotizat, e de părere Simson. Acesta a cercetat și conceptul mecanismului de declic, cineva care i-a dat semnalul de declanșare, conform unei scheme preprogramate, apoi modul în care a răspuns acestui semnal Sirhan, în oficiul bucătăriei. Tânăra femeie căreia Sirhan i-a turnat o ceașcă de cafea este cel mai probabil candidat. Dr. Simson crede că dacă Sirhan a fost programat să răspundă la semnalul ei, simpla întâlnire cu ea putea să-i provoace transa[1638]. Conform unei ultime analize, doctorul Simson crede că ea a fost factorul declanșator[1639]. În ceea ce privește motivul, după părerea lui Simson, răspunsurile condiționate ale lui Sirhan derivă probabil din pasiunile stârnite de conflictul arabo-israelian[1640].

Următorul pas al lui Simson a fost procesul de deprogramare.

Însă chiar înainte de a începe, cercetarea sa a fost blocată peste noapte de administratorul închisorii, James W.L. Park[1641]. Motivul acestuia era că munca lui Simson nu este conformă serviciilor acordate celorlalți deținuți.

Această decizie l-a făcut pe psihiatru să-și dea demisia după șase ani de serviciu în închisoare[1642]. De atunci, nu s-a mai făcut nicio încercare de a sparge blocajul mintal din străfundurile minții lui Sirhan.

*

O altă poveste bizară în cazul asasinării lui Bobby Kennedy s-a petrecut în timpul investigațiilor pentru probe medico-legale. S-a presupus că medicul legist din Los Angeles, dr. Thomas Noguchi, greșise autopsia lui Kennedy. Noguchi este cel care a descoperit și a făcut publică proba prafului de pușcă, demonstrând că gloanțele care l-au ucis pe Bobby au fost trase de la 2,5 cm depărtare, în vreme ce arma lui Sirhan se afla la câțiva metri distanță. Acuzatorul lui Noguchi, un tip pe nume Donald Angus Stuart, fusese angajat ca adjunct al medicului legist al Los Angelesului în biroul lui Noguchi, chiar înainte de asasinat, la începutul lui 1968[1643]. Ulterior, Noguchi a fost exonerat. În 1972 au ieșit la iveală informații șocante, când Stuart a fost arestat și acuzat de sperjur. Era, de fapt, un impostor care-și falsificase toate diplomele medicale[1644]. Nu se știe dacă plasarea lui în biroul medicului legist a fost parte a conspirației MKULTRA de a-i ucide pe cei doi Kennedy.

După cum am mai spus, nu există fotografii din momentul asasinatului. Jamie Scott Enyart, elevul de liceu care a mai fost pomenit în paginile acestea, a declarat că se afla în oficiul bucătăriei de la Hotel Ambassador și că l-a fotografiat pe Robert Kennedy în momentul în care a fost împușcat.

Într-un interviu din 1992, Enyart le-a mărturisit autorilor Klaber și Melanson ce a făcut în seara de 4 iunie 1968. „Când am intrat în oficiu eram cam la trei metri în spatele lui [Kennedy], făceam în continuare fotografii în timp ce el a început să dea mâna cu oamenii de-acolo. Dintr-odată, l-am văzut ieșind brusc din cadru. A căzut. Și am continuat să fac fotografii. M-am dat înapoi, am sărit pe o masă.

Toți cei din fața mea fuseseră loviți și căzuseră, iar eu am sărit să mă feresc din calea gloanțelor“[1645].

Poliția din Los Angeles i-a confiscat de îndată filmul. I-au luat trei role[1646], știind că un asemenea film ar putea conține indicii concludente. Câteva luni mai târziu, lui Enyart i s-au înapoiat de către poliție 18 fotografii, niciuna din oficiul bucătăriei, fără a-i fi restituite negativele.[1647]

În 1988, când dosarele asasinării lui Robert Kennedy au fost făcute publice, Enyart și-a căutat fotografiile, dar i s-a spus că au fost distruse. Conform unei situații a poliției, pe 21 august 1968, Poliția din Los Angeles a ars 2 410 de fotografii din cazul Kennedy în incineratorul unui spital local[1648]. Poliția a declarat că fotografiile distruse erau cu toate duplicat, deși nu s-a păstrat nicio înregistrare din care să rezulte despre ce fotografii este vorba[1649].

Enyart a dat în judecată poliția în 1989. În 1995, primăria orașului a pretins că a descoperit negativele în Arhivele Statului, dar, pe când erau trimise tribunalului, se spune că geanta în care se aflau fotografiile a fost furată din mașina curierului[1650]. În fine, în august 1996, după trei săptămâni de deliberări, tribunalul a decis în favoarea lui Scott Enyart. Juriul a hotărât ca Enyart să primească 625 600 de dolari despăgubire pentru pierderea fotografiilor[1651]. Oricum, primăria a făcut apel și, în 1999, A Doua Curte de Apel din Los Angeles a casat verdictul juriului. Tribunalul a decis că, în timpul cercetării preliminare a juriului, trei dintre jurați au ascuns în mod necorespunzător opiniile negative pe care le aveau cu privire la primăria orașului. În cele din urmă, este îndoielnic că Enyart ar fi suportat un îndelungat și frustrant proces legal, dacă, de fapt, fotografiile sale nu ar fi conținut nimic care să dovedească existența unei conspirații.

Din cauza asasinării lui Bobby Kennedy, pentru mulți votanți alegerile prezidențiale din 1968 și-au pierdut idealismul și speranța. Senatorul Eugene McCarthy a mers mai departe la Convenția Democrată de la Chicago, unde a pierdut în fața vicepreședintelui Hubert Humphrey. Pe 5 noiembrie 1968, Humphrey a fost înfrânt de republicanul Richard Nixon în cursa pentru președinția Statelor Unite ale Americii. Nixon a câștigat cu ușurință votul electoral. Dar la votul

popular, l-a depășit pe candidatul democraților cu doar jumătate de procent.[1652]

Când Nixon a ajuns la Casa Albă, în efortul de război din Vietnam erau implicați peste 500 000 de militari americani[1653]. Negociatorii Statelor Unite și nord-vietnamezi acceptaseră cu greu ca, în urmă cu șase luni, pe 10 mai 1968, să se așeze la masa tratativelor care au avut loc la Paris, pentru a începe negocierile de pace. În calitate de comandant suprem, Nixon a continuat niște negocieri de pace greoaie încă cinci ani. În esență, Vietnamul de Nord dorea ca Vietcong să fie reprezentat în guvernul sud-vietnamez, în timp ce SUA doreau ca nord-vietnamezii să părăsească Vietnamul de Sud. Nimeni nu voia să facă niciun compromis. În timpul acestor cinci ani, au murit în Vietnam mai mulți americani decât muriseră înainte de alegerea lui Nixon[1654]. În campania președintelui Nixon pentru al doilea mandat, în 1972, acesta se aștepta să înfrunte o puternică opoziție din partea altui candidat popular, guvernatorul George Wallace din Alabama. Pe 15 mai 1972, guvernatorul Wallace își făcea campanie în Laurel, Maryland, când a fost împușcat de un asasin care acționa de unul singur. Arthur Bremer, de 21 de ani, spălător de vase șomer, a fost arestat la locul atentatului. Guvernatorul Wallace a supraviețuit cu greu. (Își va petrece restul vieții într-un cărucior). Tentativa de asasinat se potrivește unui model pe care l-am întâlnit în cazul asasinării președintelui Kennedy, a lui Martin Luther King jr. și a lui Robert Kennedy.

Doi ani mai târziu, a ieșit la iveală o foarte interesantă legătură cu tentativa de asasinat a lui Wallace, implicându-l pe consultatul în hipnoză al CIA, dr. William Bryan. În iunie 1974, jurnalista Betsy Langman din New York l-a intervievat pe Bryan în biroul său din Los Angeles[1655]. Când a adus în discuție subiectul programării prin hipnoză, el a ieșit în grabă din cameră, negând vehement că l-ar fi hipnotizat pe Sirhan. Ulterior, o tânără foarte supărată, domnișoara Langman, a vorbit cu secretara lui Bryan. De la aceasta a aflat că, la puțin timp după ce candidatul prezidențial, guvernatorul George Wallace, a fost împușcat, Bryan a primit un telefon de urgență referitor la o tentativă de asasinat. Apelul era din Laurel, Maryland[1656].

Scriitorul Philip Melanson a consemnat că, spre sfârșitul anilor 1970, numele lui William Bryan, considerat un martor-cheie, a fost înaintat Comitetului Special pentru Investigarea Asasinatelor, conform unor surse din Congres care i-au făcut aceste dezvăluiri reporterului Greg Roberts[1657]. Oricum, înainte ca doctorul să poată depune mărturie, a fost găsit mort în Hotelul Riviera din Las Vegas, în primăvara lui 1977. Legistul a stabilit că a murit „din cauze naturale“[1658].

În momentul în care am scris aceste rânduri, Sirhan Sirhan se afla încă în pușcărie. Avocatul său este William F. Pepper, cunoscut pentru faptul că l-a reprezentat pe James Earl Ray, acuzat că l-a împușcat pe Martin Luther King jr. pe 4 aprilie 1968, în Memphis, Tennessee. Ray a murit în pușcărie în 1998, la 70 de ani. Sirhan este închis de 45 de ani în California. Are 69 de ani.

1336 Melanson, *RFK*, p. 196.
1337 Turner și Christian, p. 104.
1338 Melanson, *RFK*, p. 261.
1339 Kaiser, p. 332.
1340 Melanson, *RFK*, p. 267.
1341 Melanson, *RFK*, p. 262.
1342 Kaiser, p. 118.
1343 Kaiser, p 71.
1344 Kaiser, p. 71.
1345 Melanson, *RFK*, p. 264.
1346 Melanson, *RFK*, p. 265.
1347 Kaiser, p. 117.
1348 Kaiser, p. 118.
1349 Melanson, *RFK*, p. 262.
1350 Melanson, *RFK*, p. 270.
1351 Melanson, *RFK*, p. 269.
1352 Melanson, *RFK*, p. 269.
1353 Melanson, *RFK*, p. 268.
1354 Kaiser, p. 156.
1355 Kaiser, p. 71.
1356 Melanson, *RFK*, p. 189.
1357 Kaiser, p. 238.
1358 Houghton, p. 267.

1359 Houghton, p. 268.

1360 Houghton, p. 268.

1361 Kaiser, p. 86.

1362 Klaber și Melanson, p. 328.

1363 Klaber și Melanson, p. 183.

1364 Kaiser, p. 161.

1365 Klaber și Melanson, p. 183.

1366 Klaber și Melanson, p. 183.

1367 Schlesinger, p. 980.

1368 Kaiser, p. 15.

1369 Kaiser, p. 15.

1370 *New York Times*, 2 iunie 1968.

1371 Kaiser, p. 19.

1372 Kaiser, p. 21.

1373 Klaber și Melanson, p. 5.

1374 Kaiser, p. 19.

1375 Kaiser, p. 19.

1376 Kaiser, p. 18–19.

1377 Klaber și Melanson, p. 331.

1378 Turner și Christian, pp. 197–197.

1379 Turner și Christian, p. 196.

1380 Turner și Christian, p. 196.

1381 Turner și Christian, p. 196.

1382 Kaiser, p. 437.

1383 Turner și Christian, p. 197.

1384 Turner și Christian, p. 197.

1385 Kaiser, p. 436.

1386 Kaiser, p. 437.

1387 Melanson, *RFK*, p. 181.

1388 Turner și Christian, p. 68.

1389 Kaiser, p. 367.

1390 Melanson, *RFK*, pp. 223–224.

1391 Turner și Christian, p. 70.

1392 Mahoney, p. 372.

1393 Schlesinger, p. 981.

1394 Schlesinger, p. 981.

1395 Mahoney, p. 372.

1396 Schlesinger, p. 981.

1397 *New York Times*, 4 iunie 1968.

1398 Kaiser, p. 18.

1399 Melanson, *RFK*, p. 76.
1400 Kaiser, p. 531.
1401 Kaiser, p. 531.
1402 Kaiser, p. 532.
1403 Kaiser, p. 532.
1404 Melanson, *RFK*, p. 76.
1405 Melanson, *RFK*, p. 76.
1406 Turner și Christian, p. 69.
1407 Melanson, *RFK*, p. 225.
1408 Kaiser, p. 16.
1409 Mahoney, p. 372.
1410 Klaber și Melanson, p. 329.
1411 Melanson, *RFK*, p. 163.
1412 Melanson, *RFK*, p. 237.
1413 Turner și Christian, p. 70.
1414 Turner și Christian, pp. 70–72.
1415 Klaber și Melanson, p. 128.
1416 Turner și Christian, pp. 69–71.
1417 Melanson, *RFK*, pp. 228, 244.
1418 Klaber și Melanson, p. 13.
1419 Turner și Christian, p. 71.
1420 Klaber și Melanson, p. 329.
1421 Kaiser, p. 251.
1422 Klaber și Melanson, p. 329.
1423 Kaiser, p. 427.
1424 Melanson, *RFK*, p. 235.
1425 Turner și Christian, p. 193.
1426 Melanson, *RFK*, p. 235.
1427 Klaber și Melanson, p. 329.
1428 Kaiser, p. 114.
1429 Kaiser, p. 596.
1430 Kaiser, p. 366.
1431 Kaiser, p. 596.
1432 Turner și Christian, p. 72.
1433 Turner și Christian, p. 71.
1434 Turner și Christian, p. 71.
1435 Melanson, *RFK*, p. 65.
1436 Klaber și Melanson, p. 128.
1437 Klaber și Melanson, p. 135.
1438 Klaber și Melanson, p. 134.

[1439] Klaber și Melanson, p. 130.
[1440] Melanson, *RFK*, p. 65.
[1441] Melanson, *RFK*, p. 20.
[1442] Klaber și Melanson, p. 307.
[1443] Houghton, p. 281.
[1444] Jules Witcover*, 85 Days: The Last Campaign of Robert F. Kennedy* (New York, Ace Publishing Corporation, 1969), p. 264.
[1445] Hougton, pp. 283–284.
[1446] Schlesinger, p. 982.
[1447] Mahoney, p. 373.
[1448] Klaber și Melanson, p. 6.
[1449] Kaiser, pp. 22–24.
[1450] Klaber și Melanson, p. 7.
[1451] Kaiser, pp. 24–25.
[1452] Kaiser, p. 25.
[1453] Kaiser, p. 26.
[1454] Klaber și Melanson, p. 129.
[1455] Melanson, *RFK*, p. 65.
[1456] Melanson, *RFK*, p. 19.
[1457] Melanson, *RFK*, p. 65.
[1458] Klaber și Melanson, pp. 97–98.
[1459] Klaber și Melanson, p. 130.
[1460] Melanson, *RFK*, p. 41.
[1461] Melanson, *RFK*, p. 332.
[1462] Melanson, *RFK*, p. 25.
[1463] Turner și Christian, p. 186.
[1464] Kaiser, p. 31.
[1465] Kaiser, p. 28.
[1466] Kaiser, p. 30.
[1467] Mahoney, p. 374.
[1468] Turner și Christian, p. 376.
[1469] Kaiser, p. 110.
[1470] Klaber și Melanson, pp. 97–98.
[1471] Jim DiEugenio, *The Curious Case of Dan Moldea* (www.CTKA @webcom.com), mai-iunie 1998.
[1472] Kaiser, p. 32.
[1473] Turner și Christian, p. 173.
[1474] Kaiser, p. 26.
[1475] Turner și Christian, p. 190.
[1476] Klaber și Melanson, p. 329.

1477 Melanson, *RFK*, p. 184.

1478 Cameră creată de Poliţia din Los Angeles în anii 1960, cu care se fotografiază amprentele de pe exteriorul glonţului, filmul fiind expus progresiv, pe măsură ce glonţul este răsucit pe un butuc (n. trad.).

1479 Turner și Christian, p. 160.

1480 Turner și Christian, p. 381.

1481 Turner și Christian, p. 158.

1482 Turner și Christian, p. 177.

1483 Klaber și Melanson, p. 122.

1484 Klaber și Melason, p. 121.

1485 Melanson, *RFK*, pp. 66–67.

1486 Melanson, *RFK*, p. 68.

1487 Melanson, *RFK*, p. 69.

1488 Klaber și Melanson, pp. 120–121.

1489 Turner și Christian, p. 165.

1490 Turner și Christian, p. 165.

1491 Turner și Christian, p. 167.

1492 Turner și Christian, p. 168.

1493 Turner și Christian, p. 167.

1494 Davis, pp. 390–391.

1495 Turner și Christian, p. 166.

1496 Melanson, *RFK*, p. 74.

1497 Turner și Christian, p. 166.

1498 Melanson, *RFK*, p. 85.

1499 Melanson, *RFK*, p. 76.

1500 Turner și Christian, pp. 165–168.

1501 Klaber și Melanson, p. 120.

1502 Davis, p. 391.

1503 Klaber și Melanson, pp. 128–134.

1504 Klaber și Melanson, p. 130.

1505 Klaber și Melanson, p. 130.

1506 Klaber și Melanson, p. 130.

1507 Klaber și Melanson, pp. 130–131.

1508 Turner și Christian, p. 69.

1509 Turner și Christian, p. 70.

1510 Houghton, p. 30.

1511 Houghton, p. 294.

1512 Kaiser, p. 95.

1513 Melanson, *RFK*, p. 100.

1514 Klaber și Melanson, pp. 132–133.

1515 Kaiser, pp. 25, 386.

1516 Melanson, *RFK*, p. 185.

1517 Melanson, *RFK*, p. 186.

1518 Kaiser, p. 447.

1519 Melanson, *RFK*, pp. 188–189.

1520 Melanson, *RFK*, p. 190.

1521 Turner și Christian, pp. 197–198.

1522 Kaiser, p. 428.

1523 Melanson, *RFK*, p. 196.

1524 Kaiser, p. 42.

1525 Kaiser, pp. 87–88.

1526 Kaiser, p. 88.

1527 Kaiser, pp. 88–89.

1528 Kaiser, p. 392.

1529 Kaiser, p. 392.

1530 Kaiser, p. 392.

1531 Melanson, *RFK*, p. 158.

1532 Kaiser, p. 101.

1533 Kaiser, p. 89.

1534 Kaiser, p. 105.

1535 Kaiser, p. 101.

1536 Kaiser, p. 106.

1537 Edward Moore .Ted.Kennedy (1932-2009), cel mai tânăr dintre fraţii Kennedy. A fost senator patru mandate, s-a remarcat prin talentul său oratoric şi prin susţinerea unor legi referitoare la apartheid, discriminare sau

1538 Edward Kennedy, Elogiu al lui Robert Kennedy, Funeral Mass, St. Patrick’s Cathedral, New York, 8 iunie 1968.

1539 Schlesinger, p. 1.

1540 Turner și Christian, p. 52.

1541 Turner și Christian, pp. 63–64.

1542 Turner și Christian, p. 62.

1543 Turner și Christian, pp. 66–67.

1544 Melanson, *RFK*, pp. 288–290.

1545 Turner și Christian, p. 275.

1546 Turner și Christian, p. 65.

1547 Turner și Christian, p. 65.

1548 Turner și Christian, p. 66.

1549 Kaiser, pp. 98–100.

1550 Turner și Christian, p. 355.

1551 Turner și Christian, p. 119.

1552 Turner și Christian, p. 324.
1553 Turner și Christian, pp. 362–363.
1554 Culoare galben spre auriu a cailor, prin extensie, cal nord-american (n. trad.).
1555 Turner și Christian, p. 36.
1556 Turner și Christian, p. 38.
1557 Turner și Christian, p. 363.
1558 Turner și Christian, p. 44.
1559 Turner și Christian, p. 46.
1560 Kaiser, p. 166.
1561 Turner și Christian, p. 97.
1562 Turner și Christian, p. 98.
1563 Turner și Christian, p. 99.
1564 Turner și Christian, p. 133.
1565 Turner și Christian, p. 133.
1566 Turner și Christian, p. 133.
1567 Houghton, p. 151.
1568 Turner și Christian, p. 44.
1569 Turner și Christian, p. 132.
1570 Turner și Christian, p. 119.
1571 Melanson, *RFK*, p. 240.
1572 Turner și Christian, p. 70.
1573 Kaiser, p. 47, 59.
1574 Kaiser, p. 115.
1575 Kaiser, p. 47.
1576 Turner și Christian, pp. 69–71.
1577 Melanson, *RFK*, pp. 248–256.
1578 Melanson, *RFK*, p. 256.
1579 Turner și Christian, p. 72.
1580 Turner și Christian, pp. 80–81.
1581 Turner și Christian, p. 81.
1582 Turner și Christian, p. 82.
1583 Turner și Christian, p. 82.
1584 Klaber și Melanson, p. 83.
1585 Turner și Christian, p. 178.
1586 Turner și Christian, p. 187.
1587 Klaber și Melanson, p. 82.
1588 Klaber și Melanson, p. 90.
1589 Klaber și Melanson, p. 80.
1590 Klaber și Melanson, p. 85.
1591 Klaber și Melanson, p. 127.

1592 Turner și Christian, p. 179.
1593 Klaber și Melanson, p. 127.
1594 Klaber și Melanson, p. 223.
1595 Klaber și Melanson, p. 223.
1596 Klaber și Melanson, p. 219.
1597 Melanson, *RFK*, p. 178.
1598 Kaiser, p. 364.
1599 Kaiser, p. 365.
1600 Kaiser, p. 366.
1601 Melanson, *RFK*, pp. 191–193.
1602 Klaber și Melanson, p. 218.
1603 Klaber și Melanson, p. 224.
1604 Melanson, *RFK*, p. 194.
1605 Kaiser, p. 343.
1606 Kaiser, p. 273.
1607 Kaiser, p. 365.
1608 Kaiser, p. 368.
1609 Melanson, *RFK*, p. 149.
1610 Kaiser, p. 430.
1611 Kaiser, p. 421.
1612 Kaiser, p. 367.
1613 Kaiser, p. 229.
1614 Kaiser, p. 229.
1615 Kaiser, p. 230.
1616 Kaiser, p. 230.
1617 Melanson, *RFK*, p. 151.
1618 Melanson, *RFK*, p. 153.
1619 Turner și Christian, p. 226.
1620 Melanson, *RFK*, p. 206.
1621 Kaiser, p. 420.
1622 Kaiser, p. 41.
1623 Klaber și Melanson, p. 239.
1624 Melanson, *RFK*, p. 153.
1625 Kaiser, p. 231.
1626 Melanson, *RFK*, p. 28.
1627 Houghton, p. 297n.
1628 Kaiser, p. 498.
1629 Klaber și Melanson, pp. 258, 283–284.
1630 Klaber și Melanson, p. 220.
1631 Turner și Christian, p. 199.

1632 Melanson, *RFK*, p. 164.
1633 Turner și Christian, p. 199.
1634 Turner și Christian, p. 201.
1635 Turner și Christian, p. 201.
1636 Turner și Christian, p. 199.
1637 Turner și Christian, p. 200.
1638 Turner și Christian, p. 200.
1639 Turner și Christian, p. 200.
1640 Turner și Christian, p. 199.
1641 Turner și Christian, p. 200.
1642 Turner și Christian, p. 201.
1643 Turner și Christian, p. 163.
1644 Turner și Christian, pp. 163–165.
1645 Klaber și Melanson, p. 307.
1646 Klaber și Melanson, p. 303.
1647 Klaber și Melanson, p. 303.
1648 Klaber și Melanson, p. 303.
1649 Melanson, *RFK*, pp. 93–95.
1650 Klaber și Melanson, p. 305.
1651 Klaber și Melanson, p. 322.
1652 Klaber și Melanson, p. 36.
1653 Karnow, p. 580.
1654 Karnow, pp. 580–581.
1655 Turner și Christian, p. 227.
1656 Turner și Christian, p. 228.
1657 Melanson, *RFK*, p. 203.
1658 Turner, p. 228.

CONCLUZII

Faptele descoperite în timpul investigațiilor pe marginea asasinatelor lui John și Robert Kennedy demonstrează din plin afirmația că a fost activată o misiune care a implicat țapi ispășitori programați prin hipnoză și lunetiști ascunși și că agenți CIA de la cel mai înalt nivel, dar de cea mai joasă speță, conduși de Richard Helms și James Angleton, au controlat acest program. Motivele conspiratorilor erau să blocheze planurile fraților Kennedy de a pune capăt Războiului Rece prin negocierea păcii cu Cuba, Vietnamul de Nord și Uniunea Sovietică.

Cele două victime ale Programului MKULTRA, Lee Harvey Oswald și Sirhan B. Sirhan, amândoi țapi ispășitori fără știrea lor, au suferit experiențe similare odată intrați pe mâinile acestor agenți josnici.

Atât Lee, cât și Sirhan s-au împrietenit cu personaje misterioase, cu mult mai în vârstă ca ei, care au preluat controlul vieții celor doi. Prietenul mai vârstnic al lui Lee era agentul de contact CIA George de Mohrenschildt, un rus emigrat în Dallas, care i-a fost prezentat lui Lee la întoarcerea sa din Uniunea Sovietică[1659]. George de Mohrenschildt ar fi trebuit să apară în fața Comitetului Camerei Reprezentanților, care cerceta asasinatele, când a fost găsit împușcat, aparent fiind vorba de o sinucidere[1660]. Prietenul apropiat al lui Sirhan era Tom Rathke, grăjdar cu studii superioare, care l-a inițiat pe Sirhan în tainele ocultismului. Ulterior, Sirhan a ajuns să creadă că asemenea practici i-au adus numai ghinioane[1661]. Atât Lee Harvey Oswald, cât și Sirhan Sirhan au trăit luni de zile departe de casă cu bani puțini sau de-a dreptul faliți. Lee și-a permis fără probleme cheltuieli de călătorie și de cazare atunci când a „trădat“ fugind în Uniunea Sovietică sau când s-a întors în Statele Unite cu soția și copilul, pe la mijlocul anului

1962[1662]. Iar Sirhan a dispărut trei luni[1663], de prin decembrie 1967 până în februarie 1968. Nu se știe pe unde a fost și nici de unde a avut bani să trăiască în această perioadă.

Prezența CIA în viețile lui Lee și Sirhan este substanțială. Lee a avut contacte cu lumea agenților secreți de timpuriu, urmând cursurile Institutului de Limbi Străine al Ministerului Apărării, unde a studiat rusa[1664], după care a fost detașat la Atsugi, în Japonia, un centru de interceptări pentru CIA[1665]. După ce a ieșit din rândul pușcașilor marini, există probe că Lee a simulat dezertarea în Uniunea Sovietică. Se știe că James Angleton a supravegheat în detaliu programul dezertărilor și că, prin urmare, ar fi putut controla obiectivele lui Lee în URSS. Printre contactele lui Lee cu agenții CIA se afla, în afara lui George de Mohrenschildt, și un ofițer al forțelor aeriene americane de la ambasada americană din Moscova, căpitanul Alexi Davison din Atlanta, Georgia[1666]. Davison, care s-a întors acasă în 1963, a fost considerat de sovietici drept un agent-cheie al CIA în cadrul uneia dintre cele mai importante rețele de spionaj americane din Blocul sovietic[1667]. David Ferrie, prietenul lui Lee din New Orleans, care lucra pentru agenție, conform afirmațiilor directorului Richard Helms pe la începutul lui 1969[1668], a fost pilot CIA. În plus, Lee a participat la o întâlnire cu David Phillips, unul dintre cei mai importanți locotenenți ai lui Richard Helms, în Dallas, în 1963[1669]. Legăturile lui Sirhan cu lumea agenților secreți devin evidente când un ofițer de legătură de la biroul din Los Angeles al Serviciului de Informații ale Armatei Americane a raportat, imediat după asasinarea lui Robert Kennedy, că biroul său are un dosar asupra lui Sirhan, alcătuit înainte de asasinat[1670]. Mai mult, un agent important CIA, un expert în hipnoză recunoscut pe plan național, dr. William J. Bryan jr. din Los Angeles, s-a lăudat ulterior, în fața prietenilor săi, că l-a hipnotizat pe Sirhan[1671], atât înainte de asasinat, cât și după aceea, în timp ce acesta-și aștepta procesul în celula de închisoare. Și-n cazul lui Lee, și în cel al lui Sirhan, putem observa din plin probe incriminatorii plantate cu grijă pentru a-i da în vileag. De exemplu, avem așa-zisul „jurnal“ al lui Lee, ținut de-a lungul a doi ani din viața sa, un jurnal care, conform experților, a fost scris într-o zi sau două[1672], de asemenea, avem o fotografie trucată a lui, ținând în mână o pușcă în

curtea din spatele casei[1673]. În cazul lui Sirhan, s-a descoperit un caiet de 48 de pagini – folosit de procuror pentru a demonstra așa-zisa premeditare – scris, zice-se, de Sirhan, dar ceea ce scria acolo era, în mod evident, produsul celor care au experiență în metodele de a induce transe hipnotice pentru a declanșa așa-numita scriere automată. Când psihiatrul apărării, Bernard Diamond, a încercat să afle de la Sirhan, în stare de hipnoză, unde, mai precis, fuseseră scrise aceste caiete, Sirhan a răspuns că nu și le amintește[1674].

Și coordonatorul lui Lee, și cel al lui Sirhan au creat pentru amândoi, în cele mai mici amănunte, acele probe care urmau să-i incrimineze. Lee credea că misiunea sa era să strângă informații asupra elementelor cubaneze anti- și pro-Castro din regiunea New Orleans. Dar, acționând ca un pro-Castro din stânga radicală[1675], Oswald a fost prins în capcană, fără să știe, de supraveghetorii săi, care l-au făcut să pară un potențial asasin. În cazul lui Sirhan, acesta a fost văzut alături de o tânără și un bărbat, chiar înainte de asasinat, el dovedind o schimbare radicală de personalitate și semne ale unei stări de transă[1676], comportament atipic pentru el. Ei păreau să-l „urmărească“ pe RFK. De asemenea, Sirhan a fost văzut exersând alături de ceilalți doi la un club de tir, dar a afirmat ulterior că nici nu-și amintește de ce a fost acolo[1677]. Lipsesc, de asemenea, probe neîndoielnice care să-i lege pe Oswald și pe Sirhan de asasinarea lui JFK și a lui RFK. Lee a fost văzut de cel puțin trei martori, cu patru minute înainte de împușcarea lui JFK, – *nu* la etajul șase al clădirii Texas School Book Depository așteptând coloana de mașini prezidențială, ci relaxându-se în bufetul de la primul etaj, apoi în sala de mese de la etajul al doilea. La două minute după asasinat, supraveghetorul lui Lee, Roy Truly, și polițistul Marrion Baker l-au văzut și ei pe Lee în sala de mese, sorbind liniștit dintr-o Coca Cola[1678]. În vreme ce Sirhan a fost arestat cu o armă în mână, probele adunate de criminaliști arată că Bobby a fost împușcat din spate, așa cum dovedește praful de pușcă descoperit pe cap și pe spate. Iar Sirhan se afla *în fața* lui Kennedy. Medicul legist, dr. Thomas Noguchi din Los Angeles, a dovedit cu probe că este imposibil ca Sirhan să fi tras împușcăturile fatale[1679].

În ambele asasinate politice, declarațiile martorilor oculari

făceau referire la prezența unor ucigași ascunși, trăgători de elită disimulați pe margine, care au comis de fapt asasinatele, cei acuzați fiind țapii ispășitori, Lee și Sirhan.

Președintele Kennedy a fost împușcat într-o încrucișare de focuri care a presupus existența a trei trăgători[1680]. Declarațiile martorilor oculari, probele filmate și autopsia indicau că focurile au fost trase din clădirea Texas School Book Depository, dintr-o altă clădire de pe Houston Street și din spatele unui gard pe dealul din Dealey Plaza[1681]. Robert Kennedy a fost împușcat în oficiul bucătăriei de la Hotelul Ambassador, conform martorilor oculari, de către doi asasini în costum, care stăteau unul chiar în spatele senatorului, altul în spate stânga, trăgând de la câțiva centimetri, după care au fugit în haosul care a urmat[1682].

În 1975, comitetul condus de judecătorul Robert A. Wenke, a afirmat că arma lui Sirhan nu a putut fi „cu certitudine identificată" drept arma crimei, pentru că amprenta balistică a gloanțelor recuperate din trupul victimelor era diferită de cea a gloanțelor trase cu arma lui Sirhan[1683]. De fapt, s-a descoperit mai târziu că pistolul Iver-Johnson calibru .22, pe care-l deținea Sirhan, avea ghinturile țevii acoperite cu plumb, ceea ce dovedește că pistolul a tras cu gloanțe oarbe[1684], un truc pe care coordonatorii lui Sirhan l-au folosit pentru a-i proteja pe adevărații asasini care erau pe linia de tragere.

Și Lee, și Sirhan păreau confuzi atunci când au aflat că au fost acuzați de crimă. Lee, un tânăr fost pușcaș marin, a ripostat de îndată, susținând că este un țap ispășitor[1685]. El nu a trăit suficient de mult pentru a dezvălui cine crede că i-a înscenat asasinatul. Când Sirhan a fost luat de poliție, era în stare de prostrație. A descoperit că Robert Kennedy fusese împușcat doar când avocatul A.L. Wirin a sosit la închisoare pentru a-l întâlni în celula sa[1686].

Adevărații făptași intenționau să se asigure că orice indiciu al conspirației va fi îngropat odată cu Lee și Sirhan, reducându-i pe amândoi la tăcere.

La două zile după asasinarea președintelui Kennedy, Lee a fost împușcat în sediul Poliției din Dallas de către un mafiot, Jack Ruby, și a murit două ore mai târziu. Puternicele legături dintre CIA și Mafie l-ar fi putut anihila pe Ruby, dacă acesta nu respecta ordinul de a-l

lichida pe Lee[1687]. În cazul asasinării lui Robert Kennedy, conform unui raport întocmit de Stanford Research Institute în 1982, pe baza înregistrărilor audio făcute cu microfoanele deschise a trei jurnaliști[1688], în oficiul bucătăriei Hotelului Ambassador s-au tras cel puțin zece focuri. Trei gloanțe l-au lovit pe Bobby, un al patrulea i-a perforat umărul hainei și cinci persoane au fost rănite în aglomerație. Dar, după ce membrii personalului lui RFK au sărit pe mărunțelul Sirhan, niciunul dintre asasini nu a mai avut o poziție de tragere pentru a-l lichida.

Probele adunate despre teribilul program pentru asasinate MKULTRA al CIA dovedesc că misiunea a fost pusă la cale de Richard Helms, care a fost, vreme de trei decenii, angajat al CIA, apoi director al agenției (1966–1973), fiind cel mai îndârjit susținător al programelor MKULTRA. James Angleton, multă vreme șeful contrainformațiilor la CIA, a fost și el un susținător-cheie al MKULTRA. Amândoi sunt azi morți. Richard Helms a decedat pe 22 octombrie 2002, în Washington, D.C. Avea 89 de ani și a murit de cancer osos[1689]. James Angleton a murit de cancer la plămâni, la Washington, D.C, pe 11 mai 1987, la 69 de ani[1690]. Cei mai apropiați asociați, David Phillips, șeful Emisferei Occidentale în CIA, a murit de cancer la plămâni în Bethesda, Maryland, pe 7 iulie 1988, la 65 de ani[1691], iar ultimul membru al grupului, E. Howard Hunt, care s-a ocupat cu dezinformarea și a fost expert în sabotaj, a murit de pneumonie, în Miami, pe 23 ianuarie 2007, la vârsta de 88 de ani[1692].

Analizând asasinatele din anii 1960, descoperim că, dincolo de aparențe, au implicat motive, mijloace și circumstanțe similare. Motivul declasaților agenți secreți a fost să controleze destinul Americii conform viziunii lor deformate. Mijloacele prin care intenționau să-și realizeze obiectivul constau în folosirea unei versiuni eficiente a planului MKULTRA, care presupunea folosirea unor victime inocente alături de asasini profesioniști. Circumstanțe se găseau la tot pasul, dat fiind cercul larg de aliați care-i sprijineau, de la persoane din poliția locală la mafioți și agenții de spionaj străine.

Toată lumea știe că trebuie să plătești un preț dacă ignori lecțiile trecutului.

Thomas Jefferson a avertizat națiunea, încă de la începuturile ei,

cu privire la consecințele nepăsării și ale faptului că nu era suficient de vigilentă. Ne-a lăsat acest emoționant memento poetic: „Dacă o națiune se așteaptă să fie ignorantă și liberă, se așteaptă la ce n-a fost și nici nu va fi".

În fine, este de dorit ca informațiile din această carte să sprijine cauza celor care vor dreptate pentru Sirhan Sirhan și familia lui Lee Harvey Oswald. Ar putea servi și ca îndrumător pentru a evita viitoare tragedii precum asasinatele celor doi Kennedy.

1659 Walt Brown, *Treachery in Dallas* (New York, Carroll & Graf Publishers, Inc., 1995), pp. 66–67.

1660 Scheim, p. 58.

1661 Turner, p. 216.

1662 F. Peter Model și Robert J. Groden, *JFK: The Case for Conspiracy* (New York, Manor Books, Inc., 1976), pp. 177, 188.

1663 Philip H. Melanson, Ph.D., *The Robert F. Kennedy Assassination, New Revelations on the Conspiracy and Cover-up, 1968—1991* (New York, Shapolsky Publishers, 1991) p. 201.

1664 Fetzer, p. 363.

1665 Fetzer, p. 363.

1666 Bernard Fensterwald jr., director, Comitetul pentru investigarea asasinatelor, *Coincidence or Conspiracy?* (New York, Kensington Publishing Corp., 1977), pp. 219–220.

1667 Bernard Fensterwald jr., director, Comitetul pentru investigarea asasinatelor, *Coincidence or Conspiracy?* (New York, Kensington Publishing Corp., 1977), pp. 219–220.

1668 Fensterwald, p. 298.

1669 Fonzi, p. 421.

1670 Melanson, *RFK*, p. 291.

1671 Turner și Christian, p. 228.

1672 Melanson, *Spy Saga*, pp. 137–138.

1673 Fetzer, p. 369.

1674 Melanson, *RFK*, pp. 149, 157.

1675 Brown, pp. 227–229.

1676 Kaiser, p. 71.

1677 Klaber și Melanson, p. 328.

1678 Fetzer, p. 366.

1679 Turner și Christian, p. 162.

1680 Fetzer, p. 85.

1681 Fetzer, pp. 39–41.

1682 Melanson, *RFK*, p. 65.

1683 Turner și Christian, pp. 176–177.

1684 Turner și Christian, p. 173.

1685 Fetzer, p. 369.

1686 Kaiser, p. 428.

1687 Davis, p. 228.

1688 Klaber și Melanson, p. 127n.

1689 Talbot, p. 100.

1690 Fonzi, p. 296n.

1691 Talbot, p. 389.

1692 Talbot, p. 402.

INDEX*[1693]

C

D

E

F

G

H

I

J

K

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

1693* Numărul paginilor se referă la ediția tipărită a cărții și la ediția digitală în format PDF.